

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Ivar Hovland (red.)

Handbok for driftsplanlegging 2018/2019

Planleggingsprogrammet NORKAP

NORKAP er et dataprogram for planlegging på enkeltbruk.

NORKAP er utarbeidet som Windows-versjon i Excel regneark.

Med NORKAP kan du budsjettere resultat, likviditet og soliditet i jordbruk, hagebruk, skogbruk og tilleggsnæring for seks år framover.

Med NORKAP kan du foreta planleggingen på to alternative måter, enkel eller fullstendig. Den enkle måten egner seg når det skal investeres uten særlig endringer i driftsopplegget. Den fullstendige måten bygger på dekningsbidragskalkyler og valg av produksjonsomfang de enkelte årene, og kan brukes enten det er snakk om store eller små endringer i driftsopplegget.

De viktigste opplysninger og resultater er samlet i en egen utskriftsdel. For å holde oversikt over om brukeren vil klare belastningene, kan planleggeren hele tiden få opp nøkkeltall fra utskriftsdelen. Grafikk som viser utviklingen av sentrale tall er også tilgjengelig og svært nyttig fordi det viser tendensene så klart.

Det arrangeres kurs i NORKAP etter behov. Forutsetningen er at mange nok melder interesse. Kursene blir arrangert ut fra våre distriktskontorer, og gjerne i samarbeid med videregående skoler (de tidligere jord- og hagebruksskoler). Kurslengden er 1 eller 2 dager. For nærmere informasjon, se vår hjemmeside under kurs eller kontakt et av våre distriktskontorer.

NORKAP krever Excel 2003 eller senere versjon. For øvrig stiller ikke NORKAP spesielle krav ut over det Excel krever.

Norkap er å finne på www.nibio.no

Handbok for driftsplanlegging
2018/2019

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Redaktør	Ivar Hovland
Tittel	Handbok for driftsplanlegging 2018/2019
Prosjekt	Handbok for driftsplanlegging (13300)
Utgiver	Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO)
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2018
Antall sider	250
ISBN	978-82-17-02113-1
ISSN	2464-1189

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og planteproduksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.

Forord

Formålet med denne handboka er å samle data som er relevante når en arbeider med kalkyler, planlegging og økonomisk rådgivning i landbruket på ett sted. Nytt i år er at håndboka ikke lenger blir trykt, men legges fritt tilgjengelig på nett. Kalkyledelen blir i tillegg lagt ut under «tjenester» på NIBIO.NO. Derved kan den enkelte enklere sette opp kalkylen med egne forutsetninger.

Boka er inndelt i hovedkapitlene planlegging, landbruk generelt, jordbruk, hagebruk, skogbruk, økologisk landbruk og statistikk. Hovedkapitlene er videre inndelt i underkapitler. Inndelingen er forsøkt gjennomført slik oppsettet er, men det kan være tilfeller der det en søker etter ligger i andre underkapitler. Et eksempel kan være «husdyrbruk», hvor det kan være aktuelt å søke i andre underkapitler som for eksempel arbeidsforbruk, priser eller kalkyler.

Boka utgis hver høst for å ha oppdatert informasjon om priser, tilskuddsordninger og kalkyler.

Mye av stoffet er konsentrert og forenklet. Er det behov for informasjon på mer detaljert nivå, vil mer utfyllende faglitteratur kunne gi svar. I tillegg kan de institusjoner eller organisasjoner som er oppgitt som kilder kontaktes for opplysninger om data-materialet.

NIBIO utgir også jevnlig hefter med dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner i ulike områder av landet. Etter behov arrangerer NIBIO i tillegg egne kurs i analyse og planlegging.

Ivar Hovland ved distriktskontoret i Oslo har hatt det faglige hovedansvaret for revideringen av boka. Han har hatt spesielt ansvar for deler av hovedkapitlet om landbruket generelt og av jordbrukskapitlet. Ole Kristian Stornes ved distriktskontoret i Bodø har hatt ansvaret for planleggings- og kalkyledelen i jordbruket, Ingrid Martine Romsaas ved distriktskontoret i Oslo har hatt ansvaret for en del av hagebrukskalkylene, mens Torbjørn Haukås ved distriktskontoret i Bergen har hatt ansvaret for hagebruksdelen. Jostein Vasseljen ved distriktskontoret i Trondheim har hatt ansvaret for skatte- og avgiftsdelen, mens Birger Vennesland ved hovedkontoret i Ås, har hatt ansvaret for skogbruksdelen. Martha Ebbesvik ved NORSØK på Tingvoll, har som vanlig vært en viktig samarbeidspartner og utarbeidet sidene om økologisk landbruk. Anne Bente Ellevold har ferdigstilt boka til publisering.

Det rettes en stor takk til alle, både innenfor og utenfor NIBIO, som har bidratt til ajourføringen.

Oslo, oktober 2018

Hildegunn Norheim
Divisjonsdirektør

INNHOOLD

PLANLEGGING – Veiledning med eksempler

Generelt	1
Kalkyler for planteproduksjon	2
Kalkyler for husdyrproduksjon	2
Kalkyler i skogbruket	3
Plan	4
Differansekalkyle	19
Normalkalkyler	20
Dekningsbidragskalkyler for jordbruket	
Melkeproduksjon på ku	21
Kvigeoppdrett	22
Geiteproduksjon	23
Okser og kastrater	24
Kjøttfe	25
Sau	27
Gris	28
Egg og fjørfe	31
Pelsdyr	35
Hønningproduksjon	38
Planteproduksjoner	40
Dekningsbidragskalkyler for hagebruk	
Grønnsaker på friland	45
Bær	51
Frukt	60
Tomat og agurk under glass	65
Planteskole	69
Blomster	71
Dekningsbidragskalkyler for skogbruket	
Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen	75

LANDBRUK

Lån

Innovasjon Norge	77
Andre låneinstitusjoner for landbruket	77
Landkreditt	78
Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket	79
Kostnader til renter og avdrag	80

Leasing	81
----------------------	----

Forsikring (Se også under Jord- Hage- og Skogbruk)

Risikosikring	83
Yrkesskadeforsikring	84
Personforsikringer	85
Ulykkesforsikring	85

Folketrygden, arbeidsgiveravgift	86
---	----

Skatt	91
--------------------	----

Merverdiavgift	101
-----------------------------	-----

Priser

Skogsutstyr og skogsredskaper	102
Rør	103
Plantevernmidler	104
Gjødsel (kunstgjødsel, sporstoffer, kalk o.l.)	106
Mikronæringsstoffer	107
Timepriser for leiekjøring	109
Jordleiepris	112
Materiell for analyse og planlegging	114

JORDBRUK

Planteproduksjon (Se også under Landbruk generelt)

Såmengder	115
Avlinger	116
Kg næringsbehov per tonn husdyrgjødsel	116
Gjødselmengder til ulike plantevekster	117
Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr	117
Handelsgjødsel, innhold av verdistoffer	118
Plantenes behov for vann	119
Bruk av plantevernmidler	119
Ammoniakkbehandla halm (NH ₃)	123

Husdyrbruk

Fôrverdien av viktige fôrslag, for drøvtyggere	124
Fôrnormer – storfe	125
Fôrnormer – sau	129
Fôrnormer – geit	130
Fôrnormer – svin	131
Fôrnormer – hest	133
Fôrforbruk – eggproduksjon	134
Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe	135
Utvikling i antall mordyr	136
Slakteresultat	136
Regulering av svine- og fjørfeproduksjon	138
Forskrift om gjødselvarer mv. av organiske opphav	138
Forskrift for gjødslingsplanlegging	138

Bygninger

Rombehov for planteprodukter	140
Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr	141
Om velferd hos husdyr	141
Enhetskostnader per dyreplass for driftsbygninger av ulike størrelser	145

Arbeidsforbruk

Effektivitetsnormer	148
Generelt	149
Jordbearbeiding, gjødsling, såing, setting, plantning, høsting m.m.	149
Husdyrhold	155

Priser (Se også under Landbruk generelt)

Kraftfôr	160
Såkorn	162
Settepoteter	164
Levende dyr og fjørfe	166
Ensilering	170
Planteprodukter (Se også Hagebruk)	171
Kjøtt, fjørfeslakt og egg	173
Meieriselskapenes utbetalingspris	178

Lønninger

Lønnsatser	180
------------------	-----

Statusverdier (driftsstatus) for buskap**Tilskuddsordning (Se også under Hage- og Skogbruk)**

Produksjonstilskudd i jordbruket	183
Tilskudd til husdyr	183
Driftstilskudd til melkeproduksjon	185
Driftstilskudd til spesialisert kjøttproduksjon	186
Tilskudd til dyr på beite	187
Tilskudd til bevaringsverdige storferaser	187

Areal- og kulturlandskapstilskudd	188
Regionale miljøtilskudd	190
Tilskudd til spesielle miljøtilak i jordbruket (SMIL-midler)	190
Tilskudd til drenering av jordbruksjord	190
Tilskudd til økologisk landbruk	191
Tilskudd til grønt- og potetproduksjon	192
Satser	192
Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	192
Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre	194
Tidligpensjon til jordbrukere	195
Erstatningsordninger	195
Bygdeutviklingsmidler	196
Verdiskaping innen matproduksjon	196
Samdrift	197
Tilleggsnæringer	198
Inn på tunet – grønn omsorg	200

HAGEBRUK

Avlinger m.m.

Avling av ulike vekster	201
Volum i vanlige blomsterpotter	201

Arbeidsforbruk

Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt	203
Arbeidsforbruk ved potteplanteproduksjonen	204

Priser

Priser på potter, plantekasser og mineralull	205
Priser på emballasje	206
Produsentpriser før trekk på lager	207

Tilskuddsordninger	208
---------------------------------	-----

SKOGBRUK

Bonitet

Boniteringstabell for gran, furu og bjørk	209
---	-----

Produksjonstabeller

Produksjonstabeller	210
Volum i ulike boniteter og hogstklasser	211

Priser

Oppnådde priser i august 2015. Kr/m ³	212
Bruttopriser ved ulik skurandel	213
Plantepriser	214

Tariff

Tariffavtale for leid arbeidskraft i skogbruket	215
Type data som inngår for å fastsette prisen for ei tømmerdrift	216

Planting

Plantetider	217
Planteavstand og plantemetode	218
Planteprestasjoner	219

Sprøyting/gjødsling

Aktuelle sprøytemidler i skogbruket	220
Gjødsling av eldre skog	220
Gjødsling av yngre skog	221

Skogbruksloven og Skogfond 222**Tilskudd**

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket	223
Tilskudd til klimatiltak	223
Forskrift om tilskudd til skogplanlegging med miljøregistreringer	224
Tilskudd til tømmerkaier	224

Andre forskrifter 225**Forsikringer** 226**Personlig verneutstyr** 227**Måleenheter for omsetning av ved** 228**Brenneverdi for ved og biobrensel** 229**ØKOLOGISK JORDBRUK**

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon	231
Omlegging av garden til økologisk drift	232
Avlingsnivå i økologisk drift	232
Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder	234
Omsetning av økologiske produkter	234
Merpris for økologisk kumelk	235
Merpris for økologisk kjøtt	235
Merpris for økologisk egg	236
Merpris for økologisk korn, erter og bønner	236
Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær	236
Merkostnader for økologisk kraftfôr	237
Andre driftsmidler i økologisk drift	237
Planleggingsprogram	237
Økologisk melkeproduksjon – kalkyler	237
Økologisk sauehold – kalkyler	239
Økologiske kastrater – kalkyler	240
Økologiske okser – kalkyler	241
Økologisk mathvete – kalkyler	242

STATISTIKK

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser	243
Konsumprisindeks, jordbrukets prisindeks	245
Tall for husdyrkontrollen	246
Slaktevekter og kvalitetsklasser	249

Generelt

Ved driftsplanlegging i jord- og hagebruk er det vanlig å bruke den såkalte dekningsbidragsmetoden. Vi gir nedenfor en kort beskrivelse av planlegging etter denne metoden. For mer utførlig beskrivelse viser vi til lærebøker om emnet. (Se bl.a. Lars Afdal og Håkon Romarheim: «Analyse og plan i landbruket». Landbruksforlaget, Oslo 1986. Vi anbefaler også «Analyse og planlegging i landbruket og annen næring. Skjemaer med brukerveiledning og eksempler». NILF, 1996.)

Ved bruk av dekningsbidragsmetoden utarbeider en kalkyler for alle aktuelle produksjoner. Disse produksjonene kan så danne grunnlaget for en rekke alternative driftsopplegg ved at de ulike produksjoner kombineres på forskjellig måte innenfor den ramme som settes av ressurs-ene og andre forhold på bruket.

Følgende oversikt viser faguttrykkene som brukes og hva de står for:

- Produksjonsinntekt
- Variable kostnader
- = Dekningsbidrag
- Faste kostnader
- = Driftsoverskott

Produksjonsinntekt er verdien per produksjonsenhet av det som er produsert i en bestemt produksjon. Variable kostnader endrer seg i takt med produksjonsomfanget. Kraftfôr er en typisk variabel kostnad. Fordobler en dyretallet, vil også kraftfôrforbruket fordobles (forutsatt samme fôrplan). Dekningsbidrag er produksjonsinntekt fratrukket variable kostnader. Dekningsbidraget viser hva som er igjen til dekning av faste kostnader, til vederlag for familiens arbeidsinnsats og til renter for all innsatt kapital. Faste kostnader endrer seg ikke (eller lite) med omfanget av produksjonen (innen visse grenser). Typiske faste kostnader er avskrivning og vedlikehold på driftsbygninger. Disse kostnadene blir omtrent de samme om bygningen er fullt utnyttet, eller det bare er noen få dyr der. Driftsoverskott er sum dekningsbidrag minus faste kostnader. Driftsoverskottet skal gi vederlag for eget arbeide og renter av all innsatt kapital.

Når det gjelder å skille mellom faste og variable kostnader, er det vanskelig å være konsekvent. Kostnader som per definisjon er variable, men som innen visse grenser blir uendret uansett driftsform, eller som lettest kan vurderes samlet for hele drifta, blir her regnet som faste. Som eksempel kan nevnes drivstoff og olje, som i grunnen er en variabel kostnad, men i praksis er det vanskelig å fordele den på de enkelte produksjoner.

De faste kostnadene (bl.a. arbeid) må dekkes av dekningsbidraget. En må derfor være svært forsiktig med å bruke dekningsbidraget som mål for lønnsomheten av en produksjon. Det har f.eks. liten hensikt å vurdere dekningsbidragene for korn og poteter mot hverandre uten å ta hensyn til arbeidsforbruk og kapitalkravet. Likevel er dekningsbidragene utmerkede bygge-steiner som raskt kan kombineres til mange alternative planer.

Forholdene er så vidt forskjellige fra sted til sted at det er umulig å lage et sett kalkyler som kan gjelde for hele landet. Kalkylene som blir vist her, må derfor bare bli betraktet som eksempler på hvordan dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner utarbeides. Den enkelte planlegger må selv avgjøre hvilket nivå for avling, ytelse, priser osv. han vil bruke i sine kalkyler. Disse forholdene er så vidt forskjellige fra sted til sted at det er umulig å lage et sett kalkyler som kan gjelde for hele landet. Kalkylene som blir vist her, må derfor bare bli betraktet som eksempler på hvordan dekningsbidragskalkyler for ulike produksjoner utarbeides. Den enkelte planlegger må selv avgjøre hvilket nivå for avling, ytelse, priser osv. han vil bruke i sine kalkyler. Disse forhold må vurderes nøye da de er sterkt utslagsgivende for størrelsen av dekningsbidraget. I eksemplene kan kronebeløpene være ført opp svært nøyaktig. Dette er gjort for at en lettere skal kunne følge utregningene. I praksis bør en avrunde tallene alt etter tallenes størrelse.

Kalkyler for planteproduksjon

Se kalkylen for bygg vist på kalkyleskjema lenger bak i dette avsnittet (side 6). Det er her regnet med netto salgbar avling på 390 kg. Såfrø byttes hvert 2. år, Årlig såmengde er ca. 20 kg per daa. Det blir altså tatt 10 kg av eget korn til såfrø hvert år.

Basispris 290 øre, uten trekk for vanninnhold eller kvalitetsfeil, gir kr 1 131 i produksjonsinntekt. Her er det ikke regnet med eventuell verdi av halmen. De variable kostnadene er spesifisert i kalkylen. Hva slags gjødseltype, om det skal sprøytes osv., må det tas stilling til i det enkelte tilfelle. Sum variable kostnader kr 463 trekkes fra produksjonsinntekten kr 1 131, og en får dekningsbidrag kr 668.

På samme måte utarbeider en dekningsbidragskalkyler for oljevekster, poteter, gulrot og andre ettårige salgsproduksjoner.

For flerårige vekster, frukt, bær m.m. må en ta hensyn til kostnadene i de årene kulturen ikke gir avling. Disse kostnadene må fordeles på de antall år kulturen disponerer arealet. Se kalkylen for jordbær på svart plast (side 7). Ved beregning av arbeidsforbruket for flerårige vekster må en også ta hensyn til de årene kulturen ikke gir avling.

Kalkyler for førproduksjon er egentlig ikke dekningsbidragskalkyler, etter som det her ikke er satt inn salgspris på produktet, og følgelig ikke utregnet dekningsbidrag. Se kalkylen for surfôr, beite og kálrot.

Det er regnet med nettoavling, dvs. bruttoavling minus svinn, altså det som kan legges på førbrettet, eller blir tatt opp på beite.

Variable kostnader til slike produksjoner blir såfrø, gjødsel, eventuelle sprøytemidler, hesjematerialer for høy, syre til silo osv.

Kalkyler for husdyrproduksjon

Når en har satt opp kalkyle r for aktuelle førproduksjoner, går en over til husdyrproduksjonene. Se mjølkeproduksjonskalkylen. Som enhet er her valgt 1 årsku + 35 % påsett. Dvs. at hvis kvigene kalver ved 2-års alder, må en for hver årsku ha 0,7 ungdyr for å holde buskapen ved like. Følgelig må en slakte 0,35 ku per år. Levendevekta for ei ku er her satt til 500 kg, og dette gir ei slaktevekt på ca 240 kg. 35 % av dette gir 84 kg kujøtt i gjennomsnitt per år.

Når en skal ta stilling til prisen på kjøtt, må en være oppmerksom på at ikke alt slakt går i samme kvalitetsklasse. Det er til dels store prisforskjeller mellom de ulike kjøttkvalitetene. Veiledende prisnoteringer finnes på heimesiden til Nortura (internettadresse: <http://medlem.nortura.no>). Her i handboka finner man en produsentpris for en gjennomsnittskvalitet av hvert kjøttslag (se jordbruk - priser).

Stort sett vil en få en kalv per årsku, 0,35 skal settes på og en kan da selge 0,65 kalv per årsku.

Når en har regnet ut og summert alle produksjonsinntektene, går en over til førplanen. En må da gå ut fra de førslag som en regner med å ha til rådighet, og ut fra tekniske og biologiske vurderinger bestemme mengden av de forskjellige førslag. Førkravet kan med fordel spesifiseres i en fotnote på mjølkeproduksjonskalkylen.

Totalt førkrav i dette eksemplet er beregnet til 6060 FEm. En har her tenkt seg at 37 %, dvs. 2260 FEm skal være surfôr, 17 % - 1020 FEm beite, 7 % - 450 FEm kålrot, 39 % - 2330 FEm kraftfôr.

Nå er rubrikkene «Prosent av førkrav» og «FEm per enhet» utfyllt.

Neste rubrikk er «Nettoavling. FEm/dekar». Første linje gjelder surfôr. En går da tilbake til kalkylen for surfôr, og finner at nettoavlingen er 340 FEm + 40 FEm håbeite. I førplanen er det behov for 2 260 FEm. Det gir et arealbehov på 6,6 dekar per kuenhet (2 260 : 340). Dette tallet settes inn i rubrikken «Arealkrav dekar».

Siste rubrikk gjelder variable kostnader per enhet og i alt. De variable kostnadene i surfôrkalkylen er kr 1,53 per FEm. Variable kostnader i alt blir: kr 1,61 x 2 260 = kr 3 639.

Behovet for beitefôrenheter er 1020. På kalkylen for surfôr ser en at 1,0 dekar gir 40 FEm håbeite. Førplanen viser at for å få nok surfôr, må en ha 6,6 dekar surfôrareal. Dette gir i håbeite: 40 FEm x 6,6 = 260 FEm (avrundet).

Kravet til kulturbeite blir da 1020 FEm - 260 FEm = 760 FEm. Beitekalkylen viser at beitet gir en nettoavling på 300 FEm. Nødvendig beiteareal blir da 2,5 dekar.

Her er regnet med innkjøpt kraftfôr, og dette har selvsagt ikke noe arealkrav. Nå kan derfor arealkravet summeres, og en finner at for hver kuenhet, etter denne førplanen, trenger en 9,7 dekar.

I sum FEm kraftfôr er her tatt med fôr til både kalver og ungdyr. Nå kan en summere førkostnadene som i eksemplet ble kr 14 466. «Andre variable kostnader» er ført opp for seg. En summerer så alle variable kostnader (kr 18 356) som trekkes fra sum produksjonsinntekter. En får da et dekningsbidrag på kr 23 796.

Kalkyler i skogbruket

Det er tatt med to eksempler på avvirkningskalkyler i skogbruket. Kalkylene er satt opp for «Lett skog» og «Vanskelig skog». For begge kalkyler er det forutsatt full bortsetting av drifta. Det er også tatt med et eksempel på beregning av skogkulturutgifter.

Hogst og framdrift i skogbruket er akkordbetalt. De faktorer som i særlig grad påvirker både tømmerpris og avvirkningskostnadene er treslag, sortiment og dimensjonssammensetning. For hogst og framdrift av tømmer kommer i tillegg terreng- og snøforhold.

I skogkulturkalkylen regner en først ut faktiske utgifter til planter, frø, leid arbeid m.v. Deretter beregnes et grunnlag for offentlige tilskudd. I dette grunnlaget skal også verdien av eget arbeid tas med. Den delen av utgiftene som ikke dekkes med offentlige tilskudd og kostnadene ved eget arbeid, kan dekkes av skogavgift dersom det er innenfor reglene for bruk av skogavgift.

Plan

Når kalkyler for aktuelle produksjoner er utarbeidet, må en bestemme seg for hvilke produksjoner som skal gå inn i planen, og bestemme omfanget av disse.

Det er mange forhold som er avgjørende for dette valget. Vi skal ikke her gå nærmere inn på dette, men bare nevne noen viktige faktorer så som jordkvalitet og arrondering, eksisterende bygninger, markedsforhold, arbeidskraften på bruket og endelig bør brukerfamiliens ønsker og interesser vektlegges. Brukerne skal jo helst trives!

Hvis målsettingen er å skaffe seg størst mulig inntekt, velger en de produksjoner som en antar vil gi det best mulige resultat, og regner seg fram til driftsoverskott på samme måte som vist i det etterfølgende. En bør lage flere kombinasjoner, slik at en kan sammenligne og se hvilken som er mest tilfredsstillende.

Før en begynner selve planleggingen, bør en notere seg alle opplysninger om drifta som kan tenkes å ha betydning. Det finnes trykt skjema for dette: «Ressursoversikt» (Trykn.nr P2). Se prislisten for planleggingsmaterieill under avsnittet «Priser».

I dette eksemplet er innmarksarealet 344 dekar. Fjøset har plass til 30 kyr og i tillegg plass til nødvendige ungdyroppdrett for rekruttering av buskapen. Her har en bestemt seg for å nytte 244 dekar til førproduksjon, og på skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav», i tabellen for produksjonsomfang og rubrikken for husdyrhold har en fylt ut første linje med «Mjølke». Ut fra de avlinger en har regnet med i kalkylen for surfør, kålrot og beite, og førplanen som er valgt i kalkylen for mjølkeproduksjon, trengs det 9,7 dekar til førproduksjon per årsku m/oppdrett. 244 dekar: 9,7 = 25. Dvs. at av dette arealet kan det høstes før til 25 kuenheter.

Rubrikkene for planteproduksjon fyller en ut ved å multiplisere det nødvendige areal av hver vekst fra mjølkeproduksjonskalkylen med antall enheter (25).

I driftsbygningen er det videre plass til 80 slaktesvin. Regner en så med 2,5 innsett av slaktesvin i året, vil det bli i alt 200 slaktesvin per år. Se kalkylen for slaktesvin.

En summerer så alle rubrikkene for planteproduksjon på linjen «Dekar i alt».

Timer per dekar og per dyreenhet osv. kan en finne hjelp til i avsnittet «Arbeidsforbruk» her i handboka. Er det familiebruk det dreier seg om, som i dette eksemplet, må en gjøre seg opp en mening om hvor mye arbeid familien kan tenkes å klare i året. En må ta hensyn til arbeidstopper i onner. Ett årsverk regnes vanligvis til 1 845 timer. En går så over til skjemaet «Økonomisk oversikt for jordbruket».

Alle produksjonene føres opp i tabellen «Dekningsbidrag i alt». Mjølkk var gitt et omfang på 25 og i kalkylen for mjølkeproduksjon ser en at dekningsbidraget er kr 23 796. Dekningsbidraget per enhet multipliseres med omfanget, og en får kr 594 900 i sum dekningsbidrag for mjølk.

Når sum dekningsbidrag for hver produksjon er utregnet, summeres det hele og vi får kr 1 165 495. I denne summen er alle produksjonstillegg med. Om produksjonstillegg m.v. se avsnittet om tilskottsordninger.

Nå står det igjen å bestemme de faste kostnadene. Hvis en i planen ikke har lagt om drifta så mye at det medfører nybygging eller kjøp av avskrivbare redskaper m.m. kan en ta utgangspunkt i de faste kostnader en finner i regnskapet sitt.

Hvis en bygger nytt, eller investerer i noe som gir større avskrivninger enn tidligere, må en justere de faste kostnadene for det.

Ved utregning av prisen på leid arbeid må en gå ut fra gjeldende tariff og legge til arbeidsgivers andel av sosiale trygder (avrundet). Se avsnittet «Priser».

Fra sum dekningsbidrag (kr 1 165 495) trekkes først faste kostnader eksklusive avskrivninger (kr 610 000) og så avskrivningene (kr 150 000), og en får driftsoverskott jordbruket (kr 405 495).

Nederst på «Økonomisk oversikt» er det beregnet noen lønnsomhetsmål. Jordbruksaktiva finner en i regnskapet (kr 3 000 000) der en bruker gjennomsnittet av inngående og utgående verdier. Prinsipielt er det driftsmessige verdier som skal brukes. Den innsatte driftskapitalen gis et vederlag tilsvarende det en regner med en kunne oppnådd ved alternativ plassering. Her er det brukt 2 % rente. Familiens arbeidsfortjeneste fra jordbruket er lik driftsoverskottet fratrukket en kalkulert rente av eiendelene i jordbruket. I dette tilfellet blir familiens arbeidsfortjeneste kr 315 495. Lønnsevne i alt og per time er også regnet ut. Timetallet er hentet fra skjemaet «Produksjonsomfang og arbeidskrav».

Nå er hovedtrekkene i planen ferdig.

Hvis en skal gå til større investeringer, bør en sette opp en «investeringsplan» og en «Investerings- og finansieringsplan». Dette ville gi en oversikt over kapitalbehovet, og vise hvordan en har tenkt seg finansieringen.

På bruk med gardsskog er det nødvendig å samordne driftsopplegget for jordbruket med opplegget for skogen. Det vises til skjemaene for virkesproduksjon, skogkultur og økonomisk oversikt for skogbruket lenger bak i dette eksemplet. Utregning av samla nettoinntekt kan skje på skjemaet «Oversiktsanalyse - hvordan går drifta», ved overføring av driftsoverskottene fra de ulike næringene som hentes fra skjemaene «Økonomisk oversikt for» (jordbruk/skogbruk/annen næring).

Alle plan- og analyseskjemaene ble revidert i 1996, og kan bestilles fra NIBIO se s. 51 og 52. Skjemaene kan også hentes fra heimesiden til NILF (<http://www.nibio.no>)

Vi understreker at dette er et planeksempel som viser bruk av planleggings skjemaer (metoden). Den enkelte må fylle ut med aktuelle tall for sitt tilfelle.

Oppdaterte dekningsbidragskalkyler finnes i egne avsnitt for henholdsvis jordbruk, hagebruk og skogbruk lenger bak i handboka. For alle kalkylene gjelder at det er viktig å tilpasse dem brukets egne forutsetninger.

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 22/9 - 2018

Trykn.nr. K 7 - 1996

Ettårige kulturer 2018/2019

Dekningsbidrag m.m. for bygg uten gjenlegg

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 Bygg 400 kg - såfrø 10 kg ¹⁾	390	2,90	1131
02			
03			
04 Sum			1131

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 Såfrø, innkjøpt ²⁾	10	5,70	57
06 Rensing, beising	10	0,80	8
07 Fullgjødsel 22-2-12	60	3,87	232
08 Kalksteinsmel	30	1,84	55
09 Sprøytemidler			60
10 Frakt på kom	390	0,13	51
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
18 Sum			463
19 Dekningsbidrag			668

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

¹⁾ Basispris i sone 0 uten lagring.

²⁾ Innkjøpt såfrø hvert 2.år, 20 kg pr. dekar.

Brukers navn: *N.N.*

Utarbeidet, dato: 22/9 - 2018

Trykn.nr. K 8 - 1996

Flerårige kulturer 2018/2019

Dekningsbidrag m.m. for *jordbær på farget plast*Antall bærear (B) 3 årTotal varighet 4 år

Produksjonsinntekter			Enhet: 1 dekar
Produkt	Salgbar avling	Pris kr	Inntekt kr
01 <i>Sag (til fabrikk)</i>	1 200	30	36 000
	02	Sum (I)	36 000

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
03 <i>Gjødsel: Fullgjødelse 12-4-18 mikro</i>	30	4,90	147
04 <i>Kalksalpeter</i>	20	2,52	50
05 <i>Plantevernmidler: Gallery</i>	0,09	2 380	214
06 <i>Betanal</i>	0,2	230	46
07 <i>Reglone</i>	0,25	242,5	61
08 <i>Karate</i>	0,03	1 500	45
09 <i>Signum</i>	0,2	870	174
10 <i>Sluox</i>	0,5	64,75	32
11 <i>Topas</i>	0,06	1 710	103
13 <i>Switch</i>	0,1	1 760	176
14 <i>Tekdor</i>	0,3	798	239
15 <i>Vertimec</i>	0,2	2 320	464
16 <i>Emballasje: Kurver</i>	2 400	0,50	1 200
17 <i>Ifco</i>	80	6,35	508
18 <i>Frakt</i>	1 200	0,60	720
19 <i>Diverse</i>			110
	15	Sum (V)	4 290

Anleggskostnader (Anleggsperiode: 1 år)

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
20 <i>Planter, 2 rader på plastdrill</i>	4200	2,78	11 676
21 <i>Gjødsel: Fullgj. 12 - 4 - 18 mikro</i>	30	4,78	143
22 <i>Kalksalpeter</i>	20	2,57	51
23 <i>Plantevern: Roundup Flex, Betanal og Reglone</i>			143
24 <i>Farget plast</i>	5	380,00	1 900
25 <i>Diverse</i>			110
	22	Sum (A)	14 024
26 Dekningsbidrag (I-V)B-A	=	$(36\ 000 - 4230) * 3 - 13680$	=
T		4	20 277

En viktig forutsetning for et godt resultat er at rotgraset er fjernet før planting.

Brukers navn: *N.N*Utarbeidet, dato: *22/9 - 2018*

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2018/2019

Produksjon: *grassfôr, 4 års eng, 2 ganger slått*

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEm
01 Nettoavling: <i>surfôr</i>		340
02 Nettoavling: <i>beite</i>		40
03		
	04 Sum	380

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 <i>Grasfrø, sår 2,5 kg hvert 4. år</i>	0,6	52,00	31
06 <i>Fullgjødelse 22-2-12 (sekk, kjøpt uke 35)</i>	70	3,87	271
07 <i>Kalksteinsmel</i>	60	1,84	110
08 <i>Ugras, Nufarm MCPA</i>	0,25	149	37
09 <i>Maurusyre</i>	340	0,27	92
10 <i>Plast silolegging</i>	340	0,09	31
11 <i>Diverse forbruksartikler</i>	1	40	40
12			
13			
14			
15			
16			
17			
	18 Sum		612
19 Variable kostnader i kr pr FEm			1,61

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

*Ved vanning: 50-100 f.e. større avling, men da utså utgifter til vanning og ekstra gjødelse.**Ved kløver i gjenlegget, bruk Basagran 0,35 l/daa*

Vend!

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Brukers navn: *N/N*Utarbeidet, dato: *22/9 - 2018*

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2018/2019

Produksjon: *k ålrot til fôr*

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEm
01 Nettoavling:	<i>Rot</i>	<i>700</i>
02 Nettoavling:	<i>Blad</i>	<i>100</i>
03		
04 Sum		<i>800</i>

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 Såfrø	<i>0,2</i>	<i>250</i>	<i>50</i>
06 Fullgjødelse 18-3-15 (sekk kjøpt uke 35)	<i>100</i>	<i>3,96</i>	<i>396</i>
07 Kalksalpeter med bor	<i>50</i>	<i>3,28</i>	<i>164</i>
08 Kalksteinsmel	<i>80</i>	<i>1,84</i>	<i>147</i>
09 Ugras , Lentagran WP, 1 kg	<i>0,2</i>	<i>520</i>	<i>104</i>
10 Ugras, Focus Ultra, 5l	<i>0,5</i>	<i>178</i>	<i>89</i>
11 Insekt, Karate	<i>0,01</i>	<i>1500</i>	<i>15</i>
12 Diverse forbruksartikler	<i>1</i>	<i>50</i>	<i>50</i>
13			
14			
15			
16			
17			
18 Sum			<i>1 015</i>
19 Variable kostnader i kr per FEm			<i>1,27</i>

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Avlingsnivå, gjødsling, bruk av plantevern mv. må tilpasses lokale forhold.

Vend!

Brukers navn: *N.N*

Utarbeidet, dato: 22/9 - 2018

Trykn.nr. K 6 - 1996

Fôrproduksjon 2018/2019

Produksjon: *kultarbeite på eng i omløp*

Avling		Enhet: 1 dekar
Produkt		FEm
01 Nettoavling:		300
02 Nettoavling:		
03		
	04 Sum	300

Variable kostnader

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Kostnad kr
05 Grasfrø, sår 2,5 kg hvert 4. år	0,6	57,00	34
06 Fullgjødning 22-2-12 (sekk, kjøpt uke 36)	60	3,87	232
07 Kalksteinsmel	40	1,84	74
08			
09			
10			
11			
12			
13			
14			
15			
16			
17			
		18 Sum	340
19 Variable kostnader i kr per FEm			1,13

Notater om avling, mekaniseringsgrad, arbeidskrav m.m.

Vend!

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 22/9 - 2018

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2018/2019

Dekningsbidrag m.m. for mjølkeproduksjon

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 årsku + 35% påseff		
Produkt	Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr	
01 Mjølk (6800 kg - 3% svinn + fôr) 1,03 l ¹⁾	6600	5,50	36 300	
02 Kjøtt, 240 kg slaktevekt a 0,35 stk. ²⁾	84	48	4 032	
03 Spekalv, stk.	0,65	2 800	1 820	
04				
05				
06				
	07 Sum		42 152	

Variable kostnader

Førslag	% av førkrav	FEM per enhet	Nettoavling FEM/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader	
					per FEM	I alt
08 Grassurfør	37	2 260	340	6,6	1,61	3 639
09 Håbeite	4	260	40		1,61	419
10 Kulturbeite	13	760	300	2,5	1,13	859
11 Kålot	7	450	800	0,6	1,27	572
12 Formel Favør 80	37	2 230			3,79	8 452
13 Formel Kalv (i sekk)	2	100			5,27	527
14						
15						
16 Sum	100	6 060		9,7		14 466
Andre variable kostnader	17	Husdyrkontroll, veterinær, medisin				2 750
	18	Forbruksartikler mm.				1 140
	19					
	20					
	21					
					22 Sum	18 356

23 Dekningsbidrag

Dekningsbidrag = 2 442

Notater om avdrått, førkrav, mekaniseringsgrad m.m.

Arealkrav

1) Uten distriktstilskott og driftstilskott 2) Uten distriktstilskott Alle tilskott blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for

Beregnet førkrav:	jordbruket (P 40)
Vedlikehold 365 dager á 4,7 FEM/dag	1720 FEM
Mjølkeproduksjon 7000 kg á 0,46 FEM/kg	3220 FEM
Fostervekstillegg 62 dager á 2,2 FEM	140 FEM
Oppdrett, 0,35 kalveferdig kvige á 2800 FEM	980 FEM
	Totalt 6 060 FEM

Vend!

Brukers navn: N.N

Utarbeidet, dato: 22/9 - 2018

Trykn.nr. K 9 - 1996

Husdyrhold 2018/2019

Dekningsbidrag m.m. for *slaktesvin*

Produksjonsinntekter		Enhet: 1 slaktesvin		
Produkt		Salgbar produksjon	Pris kr	Inntekt kr
01	<i>Svinekjøtt</i>	79	25,80	2 038
02				
03				
04				
05				
06				
07 Sum				2 038

Variable kostnader

Forslag	% av førkrav	FEg pr. enhet	Nettoavling FE/m/dekar	Arealkrav dekar	Variable kostnader	
					per FEg	I alt
08	100	229			3,60	824
09						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16	Sum	100	229			824
Andre variable kostnader	17		<i>Innkjøpt smågris</i>			904
	18		<i>Dødlighet og forsikring</i>			42
	19		<i>Dyrlege, medisin, strø</i>			44
	20					
	21					
22 Sum						1 814
23 Dekningsbidrag						224

Dekningsbidrag =

Arealkrav

Notater om avdrått, førkrav, mekaniseringsgrad m.m.

*Prisen på svinekjøtt er uten distriktstilskudd**Alle tilskudd blir ført på skjemaet Økonomisk oversikt for jordbruket (P 40)*

Trykn.nr. P 40 - 1996

Økonomisk oversikt for jordbruket 2018/2019

Dekningsbidrag i alt

Produksjon	Omfang	Dekningsbidrag	
		Per enhet	I alt
01 <i>Mjølkeku</i>	25	23 796	594 900
02 <i>Slaktesvin</i>	200	224	44 800
03 <i>Bygg</i>	100	668	66 800
04 <i>Distriktstilskott for mjølk sone B</i>	155 250	0,12	18 630
05 <i>Distriktstilskott for storfekjøtt sone 1</i>			0
06 Distrikts- og kvalitetstilskott for frukt, bær og grønnsaker			
07 Areal- og kulturlandskapstillegg	grovør 50 028 korn 42 000		120 700
08 Produksjonstillegg, husdyr	104 415	Driftstillegg mjølk 135 050	239 465
09 Refusjon av avløserkostnader	78 700	Andre tillegg 1 500	80 200
10 Andre jordbruksinntekter (netto)			
	11 Sum		1 165 495

Faste kostnader

(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)

12 Leid arbeid (total lønn - ført som variable kostnader		150 000	
13 Vedlikehold, maskiner og redskaper		50 000	
14 Vedlikehold, traktorer, skurtreskere og biler		30 000	
15 Vedlikehold, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder		70 000	
16 Vedlikehold, jord, veier, grøfter og vannanlegg		10 000	
17 Drivstoff og olje		40 000	
18 Maskinleie (total maskinleie - ført som variable kostnader		100 000	
19 Jordleie		30 000	
20 Forsikringer	El. kraft	Adm. m. m.	130 000
	21 Sum		610 000
22 Resultat før avskrivninger (11-21)			555 495
23 Avskrivning, maskiner og redskaper		35 000	
24 Avskrivning, traktorer, skurtreskere og biler		30 000	
25 Avskrivning, driftsbygninger m/ utstyr og gjerder		80 000	
26 Avskrivning, jord, veier, grøfter og vannanlegg		5 000	
27 Andre avskrivninger			
	28 Sum		150 000
29 Driftsoverskott jordbruket (22-28)			405 495
30 - Rentekrav2. % av gjennomsnittet av eiendeler i jordbruket	3 000 000		90 000
31 Familiens arbeidsfor tjeneste			315 495
32 + Leid arbeid (både variable og faste kostnader)			150 000
33 Lønnsevne i alt			465 495
34 Lønnsevne pr. time			134,54

Vendt

Brukers navn: N.N.

Utarbeidet, dato: . 2018

Trykn.nr. K 10 - 1996

Virkesproduksjon

Dekningsbidrag m.m. for "Lett" skog - full bortsetting av drifta til entreprenør

Produksjonsinntekter

Enhet: 1 m³

Produkt	M3 u.b.	Kr/m3 u.b.	Inntekt	Forutsetninger:
01 Gran, massevirke	0,4	296	118	Kjørelengde i terreng 50 meter
02 Gran, skur	0,6	512	307	Kjørelengde på vei 400 meter
03				Prisperiode : Høst 2015
04				Tariffperiode : 2014/2016
05				
			06 Sum	425

Variable kostnader

Kostnadsart	Kostnad
07 Hogst	70
08 Kjøring	60
09 Driftsforberedelser	4
10 Administrasjon	5
11 Årets driftsveger	6
12 Hvidebuer	
13 Vegavgift	2
14 Awirkningsavgift	3
15 Måleavgift	4
16	
	17 Sum
	154¹⁾
18 Dekningsbidrag	271

Arbeidsforbruk:

Eget, t/m ³	Leid, t/m ³
(Sum)	(Sum)

Brukers navn: N.N.

Utarbeidet, dato: 2017

Trykn.nr. K 11 - 1996

Skogkultur*Nyplanting og supplering***Totale skogkulturkostnader**

	A Lønn	B Sosiale utgifter	C Totale utgifter	D Arbeidsforbruk
Planting:				
01 Rydding av plantefelt 20 daa				20 t egeninns.
02 Planter, gjødsel etc. (20 daa à 250 pl. + 300 pl.) à kr 2,15	1)		11 395	
03 Plantearbeid 5000 pl. à kr 2,450			12 250	Leid arbeid
04 Suppleringsplanting 300 pl. à kr 2,850	1)		855	Leid arbeid
05 Administrasjon			1 325	Leid arbeid
06 Emballasje, frakt og vemebehandling 5300 pl. à kr 0,25	1)		1 325	Leid arbeid
Andre skogkulturtiltak:				
07 Etterarbeid i plantefelt				30 t egeninns.
08 Avstandsregulering				40 t egeninns.
09				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20 Sum			27 150	90 t egeninns.

Beregningsgrunnlag for offentlige tilskott:

21 Skogkulturutgifter berettiget til offentlige tilskott		27 150
22 Eget arbeid berettiget til offentlige tilskott 70 timer à kr:	160	11 200
23 Sum (21+22)		38 350
24 Offentlige tilskott 40 %		15 340
25 Sum skogkultur etter offentlige tilskott (20-24)		11 810

Kommentarer: 1) Emballasje inngår i plantepriisen

Skogkultur finansiert med skogfond kr

Eget arbeid:13 dagsverk à7 timer

Leid arbeid: dagsverk à timer

Timelønnen er inklusive sos. utgifter

Ved finansiering med skogfond gis 85% skattefritak.

Brukers navn: N.N.

Utarbeidet, dato: 2018

Trykn.nr. P 41 - 1996

Økonomisk oversikt for skogbruket

Dekningsbidrag i alt

	Kvantum m ³ u.b.	Dekningsbidrag	
		Kr/m ³ u.b.	I alt
01 Skauåsen ¹⁾	350	271	94 850
02			
03			
04			
05 Tilskott til drift og transport			
06 Tilskott til skogkultur (brutto)			15 340
07 Andre skogbruksinntekter (netto)			
		08 Sum	89 190

Faste kostnader

(Kostnader som ikke er tatt med som variable ved utregning av dekningsbidragene)

09 Leid arbeid: (total lønn kr - ført som variable kostnader kr)		
10 Vedlikehold av maskiner og redskaper (inkl. verneutstyr)		
11 Vedlikehold av traktorer og biler		
12 Vedlikehold av bygg og anlegg		
13 Vedlikehold av veier	6 000	
14 Drivstoff og olje		
15 Maskinleie (total maskinleie kr - ført som variable kostnader kr)		
16 Skogkulturkostnader (brutto)	27 200	
17 Administrasjon, skogbrannforsikring og andre forsikringer m.m.	2 500	
	18 Sum	35 700

19 Resultat før avskrivninger

53 490

20 Avskrivning, maskiner og redskaper		
21 Avskrivning, traktorer og biler		
22 Avskrivning, bygg og anlegg		
23 Avskrivning, veier	1 500	
24 Andre avskrivninger		
	25 Sum	1 500

26 Driftsoverskott skogbruket

72 990

1) "Leid" skog - full bortsettning av drifta til entreprenør.

Differansekalkyle

Dette er et verktøy som kan brukes til å beregne den økonomiske virkningen av endringer i driftsopplegget. Prinsippet går ut på at en først finner alle endringer i inntekter: hvilke nye inntekter oppstår og hvilke gamle inntekter forsvinner eller blir redusert? Den samlede inntektsforskjellen kalles *differanseinntekt*.

Vi må deretter finne alle endringer i kostnader som følger av omleggingen: hvilke nye kostnader oppstår og hvilke gamle kostnader forsvinner eller blir redusert? Den samlede kostnadsforskjellen kalles *differansekostnad*.

Differansen mellom differanseinntekt og differansekostnad må være positiv dersom endringen i driftsopplegget skal være økonomisk lønnsom. Metoden kan også brukes dersom en planlegger å trappe ned drifta og vil finne ut hvor mye overskuddet vil gå ned pga. nedtrappingen.

Kalkylen kan settes opp slik ved overgang fra okseslakt til flere mjølkekyr:

Inntekter

Nye inntekter:

Økt mjølk- og kjøttmengde fra kyr, kg x pris	kr
<u>Mer tilskudd til kyr</u>	<u>kr</u>
a. Sum nye inntekter	kr

Reduserte inntekter:

Mindre okseslakt, kg x pris	kr
Mindre tilskudd ungdom	kr
<u>b. Sum reduksjon i inntekter</u>	<u>kr</u>
c. Differanseinntekt a – b	kr

Kostnader

Nye kostnader:

Økte førkostnader kyr	kr
<u>Økte andre kostnader kyr</u>	<u>kr</u>
d. Sum nye kostnader	kr

Reduserte kostnader:

Mindre førkostnad okser	kr
Mindre andre kostnader okser	kr
<u>e. Sum reduserte kostnader</u>	<u>kr</u>
f. Differansekostnad d – e	kr
Endret overskudd c - f	kr

Utfordringen ved denne kalkylen er å greie å fange opp alle endringene som skjer. I praksis bør alle kostnader spesifiseres hver for seg og ikke slås sammen slik som i eksemplet ovenfor.

I tillegg må en ha oppmerksomhet mot den endringen i arbeidsforbruk som endringen i driftsopplegget medfører.

Normalkalkyler

Av kalkyleeksemplene og kommentarer til disse går det fram hvordan skjema-materiellet skal brukes. Vi har ikke tatt med eksempler for alle aktuelle produksjoner, men nøydt oss med noen få for å vise prinsippene.

Det er derimot utarbeidet normalkalkyler for de fleste aktuelle produksjoner innen jord- og hagebruk. Kalkylene finner en under hovedavsnittene for jordbruk og hagebruk.

Hensikten med disse normalkalkyler er bl.a. å vise hvordan dekningsbidragene påvirkes av endringer i forutsetningene så som avdrått, avlingsnivå, priser m.m.

Ved foreløpige overslag gir disse normaltallene tilstrekkelig stor nøyaktighet og kan også tjene som sammenligningsgrunnlag for mer detaljerte kalkyler og derved avverge grove regnefeil i driftsplanen.

En annen hensikt med normalkalkylene er å skaffe et hendig materiale til bruk ved analyse av driftsresultat for et bestemt bruk. Ved hjelp av disse normaltallene og oppgaver over avlingsnivå, avdråttsnivå og prisnivå på det enkelte bruk er det mulig å sammenligne de oppnådde dekningsbidrag for hovedproduksjonen(e) med normaltallene og også finne årsakene til at de oppnådde dekningsbidrag ligger over eller under normaltallene. På denne måten vil analysen vise hva som må rettes på for at driftsresultatet skal bli bedre, og det er vanligvis formålet med driftsanalysen.

I skogbruksavsnittet er det satt opp en egen tabell for dekningsbidrag og faste kostnader med ulik egeninnsats. Dette er kun eksempler med helt bestemte forutsetninger og de må ikke oppfattes som normalkalkyler. Forholdene fra drift til drift i skogbruken vil ofte være ganske forskjellig. Vil en ha et sett med normalkalkyler må det utarbeides et større antall kalkyler.

Melkeproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet (1 årsku + 0,35 påsatte kalver per årsku) ved varierende melkepris og førsammensetning. Melkeytelse 7000 kg ¹⁾. Levendevekt 500 kg.

Fôrslag		Fôrkostn. kr/FEm	Fôrplan 1 2)	Fôrplan 2 ²⁾	Egne tall
Grassilo/inmarksbeite		0,94	3 500	3 300	
Røtvekster		0,94	-	450	
Formel Favør 80 (i bulk) ³⁾		3,79	2 460	2 210	
Formel Kalv (i sekk)		5,27	100	100	
Fôrfôrbruk , Fem			6 060	6 060	
Fôrkostnader ⁴⁾		kr	13 280	12 570	
Andre variable kostnader ⁵⁾		"	3 890	3 890	
Sum variable kostnader		kr	17 170	16 460	
Melke- pris kr/l ⁶⁾	Kuslakt kr/kg ⁷⁾	Spekalv kr/stk. ⁸⁾	Prod.- inntekt kr	Dekningsbidrag per kuenhet, kr ⁹⁾	
5,00	48,00	2 800	38 850	21 680	22 390
5,20	48,00	2 800	40 170	23 000	23 710
5,40	48,00	2 800	41 490	24 320	25 030
5,60	48,00	2 800	42 810	25 640	26 350
5,80	48,00	2 800	44 130	26 960	27 670
6,00	48,00	2 800	45 450	28 280	28 990
Netto grovfôravling FEm/daa			300	500	350
Dekar grovfôr per kuenhet			11,7	7,0	10,7
Melkepris, kr per liter			Dekningsbidrag kr per dekar grovfôr		
5,00			1 860	3 100	2 090
5,20			1 970	3 290	2 210
5,40			2 080	3 470	2 340
5,60			2 200	3 660	2 460
5,80			2 310	3 850	2 580
6,00			2 420	4 040	2 710

- 1) Svinn og kalvemelk 200 kg (3,0 %), leveranse 6 800 kg, d.v.s. 6 600 l melk.
- 2) Det er brukt gamle fôrnormer.
- 3) Valg av type drøvtyggerfôr, avhenger av type av og kvalitet på grovfôret. Typevalget i kalkylen, bør bare betraktes som et eksempel.
- 4) Inkluderer kr 150 til fôrpreparater.
- 5) Semin, egen andel av husdyrkontroll, veterinær og medisiner kr 2 750. Forbruksartikler m.m. kr 1 140.
- 6) Meieriets utbetalingspris eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd for melk.
- 7) 84 kg kuslakt. Distriktstilskudd til kjøttprisen kommer i tillegg.
- 8) 0,65 spekalv (0,35 spekalv til påsett)
- 9) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg. Distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd på melk kommer i tillegg.

Kvigeoppdrett

Dekningsbidrag, arealkrav per drektig kvige - ca. 2 år

Fôrslag	Fôrkostnader		Fôrplan 1	Fôrplan 2	Egne tall
	kr/FEm				
Silo og innmarksbeite	0,94		2 400		1 840
Beite i utmark	0,00				560
Melkeerstatning	26,81		40		40
Formel Kalv (i sekk)	5,27		160		160
Formel Favør 80 (bulk)	3,79		200		200
Fôrforbruk, Fem			2 800		2 800
Fôrkostnader ¹⁾	kr		5 020		4 500
Innkjøp av kalv ²⁾	"		2 900		2 900
Andre variable kostnader ³⁾	"		1 200		1 200
Sum variable kostnader	kr		9 120		8 600
Verdi (netto) av solgt kvige, kr	Produksjonsinntekt, kr ⁴⁾	Dekningsbidrag kr per kvige ⁵⁾			
12 000	11 360	2 240			2 760
13 500	12 560	3 440			3 960
15 000	13 760	4 640			5 160
16 500	14 960	5 840			6 360
18 000	16 160	7 040			7 560
19 500	17 360	8 240			8 760
Netto grovfôravling FEm/daa		300	500	350	550
Daa grovfôr per kvige		8,0	4,8	6,9	4,4
Verdi av solgt kvige, kr	Dekningsbidrag kr per daa grovfôr				
12 000		280	470	400	630
13 500		430	720	580	910
15 000		580	970	750	1 180
16 500		730	1 220	930	1 460
18 000		880	1 470	1 100	1 730
19 500		1 030	1 720	1 280	2 010

- 1) Inkluderer ca kr 100 til fôrpreparater
- 2) Vekt ca 70 kg. inkl. avhorning og samkalvtillegg.
- 3) Semin, veterinær og medisiner, forbruksartikler m.m.
- 4) Det er forutsatt at 80 % av kvigene selges drektig, 20 % slaktes ved en gj.sn. slaktevekt på 180 kg, kjøttpris kr 49,00 per kg. Distriktstilskudd på kvigeslakt er ikke medregnet. Høy salgspris på drektig kvige er gjerne betinget av høy pris på påsatt kalv. Dette er det ikke tatt hensyn til i kalkylen. Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Geitemelkproduksjon

Dekningsbidrag og arealkrav per geitenhet (1 årsgeit + 0,40 påsatte kje per årsgeit) ved ulik avdrått og melkepris. Melkeytelse 700 kg. ¹⁾

Fôrslag	Fôr- kostnader kr/FEm	Fôrplan 1	Fôrplan 2	Egne tall	
Silo/høy/inmarksbeite	1,24	240	370		
Utmarksbeite		130	-		
Formel geit	4,09	320	320		
Melkeerstatning	26,81	20	20		
Fôrbruk, Fem		710	710		
Fôrkostnader ²⁾	kr	2 160	2 320		
Andre variable kostnader ³⁾	"	360	360		
Sum variable kostnader	kr	2 520	2 680		
Melkepris kr/liter ⁴⁾	Produksjons- inntekt kr ⁵⁾	Dekningsbidrag kr per geitenhet ⁶⁾			
8,80	5 860	3 340	3 180		
9,00	5 990	3 470	3 310		
9,20	6 120	3 600	3 440		
9,40	6 260	3 740	3 580		
Netto grovfôravling FEm/daa		250	350	250	350
Dekar grovfôr per geitenhet (på innmark)		1,0	0,7	1,5	1,1
Melkepris, kr per liter		Dekningsbidrag kr per dekar grovfôr på innmark			
8,80		3 480	4 870	2 150	3 010
9,00		3 610	5 060	2 240	3 130
9,20		3 750	5 250	2 320	3 250
9,40		3 900	5 450	2 420	3 390

- 1) Svinn og kjemelk 20 kg (3,0 %) leveranse 680 kg d.v.s. 660 liter. Fôrforbruket øker/minker med 0,5 FEm kraftfôr per kg økning/nedgang i ytelsen.
- 2) Inkluderer kr 20 til fôrpreparater.
- 3) Dyrlege og medisin, bukkehold, forbruksartikler og frakt m.m..
- 4) Meieriets utbetalingspris eks. ytelser. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstilskudd.
- 5) Inkluderer verdi av 6,5 kg kjøtt av utrangert geit å kr 8,00. Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.
- 6) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, driftstilskudd og distriktstilskudd på melk og kjøtt kommer i tillegg.

Okser og kastrater

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Fôrslag	Fôrkostnader kr/FEm	Okse slaktevekt		Kastrat slaktevekt		Egne tall	
		310 kg	310 kg	280 kg	280 kg		
		17 mnd.	20 mnd.	26 mnd.	26 mnd.		
		FEm	FEm	FEm	FEm	FEm	
Silo og innmarksbeite	0,94	1 550	2 000	2 290	990		
Halm (amoniakkbehandlet)	1,00				900		
Beite i utmark	0,00			800	800		
Melkeerstatning	26,81	50	50	50	50		
Formel Kalv	5,27	200	200	200	200		
Formel Biff (bulk)	3,86	1 200	950	260	660		
Fôrforbruk		3 000	3 200	3 600	3 600		
Fôrkostnader ¹⁾	Kr	8 580	8 040	5 640	6 870		
Innkjøp av kalv	"	4 200	4 200	4 200	4 200		
Andre variable kostnader ²⁾	"	600	600	650	650		
Sum variable kostnader	Kr	13 380	12 840	10 490	11 720		
Kjøttpris, Kr/kg ³⁾	Prod.innt., kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁴⁾					
	17 mnd.	20 mnd.	kastrat				
53,00	16 430	16 430	14 840	3 050	3 590	4 350	3 120
54,50	16 900	16 900	15 260	3 520	4 060	4 770	3 540
56,00	17 360	17 360	15 680	3 980	4 520	5 190	3 960
57,50	17 830	17 830	16 100	4 450	4 990	5 610	4 380
59,00	18 290	18 290	16 520	4 910	5 450	6 030	4 800
Netto grovfôravl., FEm per daa				350	350	350	350
Dekar grovfôr per slakt				4,4	5,7	6,5	2,8
Kjøttpris, kr per kg							
53,00				690	630	660	1 100
54,50				790	710	730	1 250
56,00				900	790	790	1 400
57,50				1 000	870	860	1 550
59,00				1 110	950	920	1 700

- 1) Inkluderer kr 100 til fôrpreparater
- 2) Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m. Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.
- 3) Distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.
- 4) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Kjøttfe, lett rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Fôrslag	Fôr- kostnad kr/FEm	Fôrplan			Egne tall
		1	2	3	
		FEm	FEm	FEm	FEm
Surfôr og innmarksbeite	0,94	3 050	2 770	1 570	
Beite i utmark	0,00	1 100	-	1 200	
Halm (amoniakkbehandlet)	1,00	-	1 380	1 380	
Formel Favør 80 (i bulk)	3,79	550	550	550	
Fôrforbruk, Fem		4 700	4 700	4 700	
Fôrkostnader	kr	4 940	6 060	4 940	
Veterinær, semin	"	350	350	350	
Andre variable kostnader	"	500	500	500	
Sum variable kostnader	kr	5 790	6 910	5 790	
Kjøttpris kr/kg ²⁾	Prod.innt. kr ³⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁴⁾			
54,00	13 500	7 710	6 590	7 710	
56,00	14 000	8 210	7 090	8 210	
58,00	14 500	8 710	7 590	8 710	
60,00	15 000	9 210	8 090	9 210	
62,00	15 500	9 710	8 590	9 710	
Netto grovfôravling FEm/daa		300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,2	9,2	5,2	
Kjøttpris, kr per kg		Dekningsbidrag per daa grovfôr			
54,00		760	710	1 470	
56,00		810	770	1 570	
58,00		860	820	1 660	
60,00		910	880	1 760	
62,00		960	930	1 860	

- 1) 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen. Levendevekt på utvokst ku 550 kg,
- 2) Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Distriktstilskudd på kjøtt ikke inkludert.
- 3) Kjøttproduksjon: 135 kg okse, 55 kg kvige, 60 kg ku = 250 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekta. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, fôrstyrke og rase. Høyere slaktevekt krever normalt høyere fôrkostnader og gir i mange tilfeller lavere dekningsbidrag.
- 4) Distriktstilskudd på kjøtt, produksjonstilskudd til husdyrproduksjonen og areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.

Kjøttfe, tung rase

Dekningsbidrag og arealkrav per kuenhet ¹⁾

Fôrslag	Fôr- kostnad kr/FEm	Fôrplan			Egne tall
		1	2	3	
		FEm	FEm	FEm	FEm
Surfôr og innmarksbeite	0,94	3 200	3 300	1 800	
Beite i utmark	0,00	1 500	-	1 500	
Halm (amoniakkbehandlet)	1,00	-	1 400	1 400	
Formel Favør 80	3,79	800	800	800	
Fôrforbruk, FEm		5 500	5 500	5 500	
Fôrkostnader	kr	6 030	7 530	6 120	
Veterinær, semin	"	350	350	350	
Andre variable kostnader	"	500	500	500	
Sum variable kostnader	Kr	6 880	8 380	6 970	
Kjøttpris kr per kg ²⁾	Prod.innt. kr ³⁾	Dekningsbidrag per kuenhet ⁴⁾			
54,00	17 820	10 940	9 440	10 850	
56,00	18 480	11 600	10 100	11 510	
58,00	19 140	12 260	10 760	12 170	
60,00	19 800	12 920	11 420	12 830	
62,00	20 460	13 580	12 080	13 490	
Netto grovfôravlving	FEm/daa	300	300	300	
Dekar grovfôr per kuenhet		10,7	11,0	6,0	
Kjøttpris, kr/kg ²⁾		Dekningsbidrag per daa grovfôr			
54,00		1 030	860	1 810	
56,00		1 090	920	1 920	
58,00		1 150	980	2 030	
60,00		1 210	1 040	2 140	
62,00		1 270	1 100	2 250	

- 1) 1 kuenhet er en ku eller drektig kvige i åpningsstatus med framføring av alle kalver til slakt eller til nødvendig rekruttering av buskapen.
- 2) Gjennomsnittspris på leverte kvaliteter. Distriktstilskudd på kjøtt ikke inkludert.
- 3) Kjøttproduksjon: 180 kg okse, 70 kg kvige, 80 kg ku = 330 kg. Produsert kjøttmengde avhenger av drektighetsprosent, omfang av dyretap og slaktevekt. Slaktevekta avhenger bl.a. av alder ved slakting, kjønn, fôrstyrke og rase.
- 4) Distriktstilskudd på kjøtt, produksjonstilskudd til husdyrproduksjonen og areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.

Sauehold

Dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (v.f.s.) ved varierende avdrått og fôrforbruk

Fôrslag	Fôrkostnader kr/FEm	Fôrenheter per vinterfôra sau ¹⁾				Egne Tall Fem
		FEm	FEm	FEm	FEm	
Høstet grasvekster ²⁾	1,02	160	180	200	220	
Innmarksbeite	1,02	80	85	90	100	
Drøvtyggerfôr	4,17	40	50	60	70	
Sum FEm ekskl. utmarksb.		280	315	350	390	
Fôrkostnader ³⁾	kr	430	500	560	640	
Andre variable kostnader ⁴⁾	"	240	240	240	240	
Sum variable kostnader	kr	670	740	800	880	
Kg kjøtt kr. v.f.s., ⁵⁾	Kg saue- kjøtt	Prod.inntekt kr. v.f.s., kr⁶⁾	Dekningsbidrag, kr per v.f.s. ⁷⁾			
22	6	940	270	200	140	60
26	7	1 110	440	370	310	230
30	8	1 280	610	540	480	400
Nettoavling, FEm per dekar			300	300	300	300
Arealbehov, dekar per v.f.s.			0,8	0,9	1,0	1,1
Kjøtt per v.f.s., kg ⁵⁾			Dekningsbidrag, kr per daa grasvekster			
22			340	230	140	60
26			550	420	320	220
30			760	610	500	380

- 1) Fôrmengde og fôrsammensetning varierer med bl.a. levendevekt, ytelse og innefôringstid. Her er vist noen eksempler.
- 2) Inkluderer raps o.l. som er beitet eller gitt som tilskuddsfôr.
- 3) Inkluderer kr 20 til fôrpreparater
- 4) Værhold, veterinær og medisin, beiteleie m/frakt.
- 5) Driftsgranskingene viser en avdrått mellom 25-26 kg kjøtt per v.f.s. som gjennomsnitt.
- 6) Kjøttpris uten distriktstilskudd er kr 7,00 per kg sauekjøtt og kr 45,00 per kg lamme-
kjøtt. Sauekjøttandelen for ytelsesnivåene er henholdsvis 6, 7 og 8 kg. Det er regnet med 0,22 kg ull per kg prod. kjøtt og en ullpris på kr 36,00 per kg. Andre priser kan gi store utslag.
- 7) Produksjonstilskudd til husdyrproduksjonen, areal- og kulturlandskapstillegg og distriktstilskudd på kjøtt kommer i tillegg.

Smågrisproduksjon

Dekningsbidrag per årspurke. Innkjøp av 0,83 hybrid småpurke + 25 % tillegg

Førslag	kr/FEg	Salgbare smågris per årspurke			Egne Tall
		23	26	29	
		FEg	FEg	FEg	FEg
Purkefôr, rekr.	3,58	395	395	395	
Purkefôr, drektige	3,52	965	980	995	
Purkefôr, diende	3,80	544	594	644	
Svinefôr smågris	4,42	1 003	1 133	1 264	
Fôrforbruk, FFG		2 907	3 102	3 298	
Tilskuddsfôr	Kr	323	323	323	
Førkostnader	kr	11 632	12 453	13 274	
Hybrid småpurke (0,83*2 114 +25 %)	"	2 190	2 190	2 190	
Bedekning	"	659	659	659	
Forsikring	"	304	304	304	
Veterinær, medisin	"	942	942	942	
Strø og diverse	"	723	723	723	
Sum variable kostnader ¹⁾	Kr	16 450	17 270	18 090	
Salgbare smågriser	Prod.innt.²⁾ kr	Dekningsbidrag, kr per årspurke ³⁾			
23	22 270	5 820	-	-	
26	24 970	-	7 700	-	
29	27 670	-	-	9 580	

- 1) Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.
- 2) Det er forutsatt 101 kg purkeslakt til kr 11,40 per kg og 17,5 kg slaktegriskjøtt til kr 23,80 per kg. Det er regnet med en smågrispris på kr 900.
- 3) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon og distriktstilskudd på kjøtt er ikke tatt med.

Kilde: Prisjustert Norsvinkalkyle 2017

Slaktesvinproduksjon

Fôrslag	kr/FEg	Alternativ smågrispris		
Svinefôr	3,60	229	229	229
Fôrforbruk, FEg ¹⁾		229	229	229
Fôrkostnader	kr	820	820	820
Innkjøpt smågris, ²⁾	"	800	900	1 000
Dødelighet og forsikring	"	42	42	42
Dyrlege, medisin, strø	"	44	44	44
Sum variable kostnader ³⁾	kr	1 710	1 810	1 910
Pris på svinekjøtt, kr ⁴⁾	Prod.inntekt, kr ⁵⁾	Dekningsbidrag, kr per slaktesvin ⁵⁾		
		Alternativ smågrispris		
		800	900	1 000
24,00	1 900	190	90	-10
25,00	1 980	270	170	70
26,00	2 050	340	240	140
27,00	2 130	420	320	220

- 1) Framføring fra 25 kg til 79 kg slaktevekt.
- 2) Smågrisprisen er regnet ut som noteringspris + kr 60 i vekttillegg + kr 45,00 i puljetillegg + kr 22,00 i kvantumstillegg og kr 24 i omsetningskostnader.
- 3) Rente på variable kostnader er ikke regnet med i kalkylen.
- 4) Distriktstilskott kommer i tillegg.
- 5) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon og distriktstilskott på kjøtt kommer i tillegg.

Kilde: Prisjustert Norsvinkalkyle 2017

Kombinert smågris- og slaktesvinproduksjon

Dekningsbidrag per årspurke. All smågrisen føres fram til slakt. Rekruttering gjøres ved at det kjøpes inn 0,83 hybrid småpurke + 25 % tillegg.

Førslag	kr/FEg	Salgbare slaktegris per årspurke			Egne tall
		22	25	28	
		FEg	FEg	FEg	FEg
Purkefôr, rekr.	3,58	395	395	395	
Purkefôr, drektige	3,52	963	978	993	
Purkefôr, diende	3,80	537	587	637	
Svinefôr smågris	4,42	983	1 117	1 251	
Svinefôr slaktegris ¹⁾	3,60	5 025	5 710	6 395	
Fôrforbruk i FEg		7 903	8 787	9 671	
Tilskuddsfôr	kr	323	323	323	
Fôrkostnader	kr	29 601	32 902	36 204	
Hybrid småpurke (0,83*2 114 +25%)	"	2 190	2 190	2 190	
Bedekning	"	713	713	713	
Forsikring	"	528	528	528	
Veterinær, medisin	"	1 142	1 142	1 142	
Strø og diverse	"	1 486	1 486	1 486	
Sum variable kostnader ²⁾	kr	35 660	38 960	42 260	
Salgbare smågriser, stk.	Prod.innt. kr ³⁾	Dekningsbidrag, kr per årspurke ⁴⁾			
22	44 820	9 160	-	-	
25	50 760	-	11 800	-	
28	56 710	-	-	14 450	

- 1) Det er regnet et fôrforbruk på 2,69 FEg per kg tilvekst (levendevekt)
- 2) Det er ikke regnet rente på variable kostnader i kalkylen.
- 3) Det er forutsatt 79 kg slaktevekt på slaktegrisen med en pris på kr 25,10 per kg og 101 kg purkeslakt til kr 11,80 per kg.
- 4) Produksjonstillegg til husdyrproduksjonen og distriktstilskudd på kjøtt er ikke tatt med.

Kilde: prisjustert Norsvinkalkyle 2017

Eggproduksjon

Dekningsbidrag per innsatt høne ¹⁾ per omløp ²⁾ og per år

Egg per omløp	kg	22,0	23,0	24,0	Egne tall
Førførbruk i verpeperioden	kg	44,4	46,5	48,5	
Verpefôr ³⁾	kr	179,50	187,70	195,90	
Verdi av unghøne ⁴⁾	"	50,00	50,00	50,00	
Diverse ⁵⁾	"	17,00	17,00	17,00	
Sum variable kostnader	kr	246,50	254,70	262,90	
Eggpris kg	Produksjons- periode	Dekningsbidrag, kr per innsatt høne ⁶⁾			
15,00	Omløp	84	90	97	
	År	68	73	79	
15,50	Omløp	95	102	109	
	År	77	83	89	
16,00	Omløp	106	113	121	
	År	86	92	98	

- 1) 16 uker ved innsetting.
- 2) Verpeperiode 56 uker, oppdrett 4 uker, opphold 4 uker, tilsammen 64 uker.
- 3) Verpefôr kr 4,04 per kg. Prisen gjelder Felleskjøpet juli 2018
- 4) Innkjøp av 16 ukers kylling kr 50,00
- 5) Omfatter strøm, medisin, vask, desinfeksjon, fjørfeforsikring, skadedyrkontroll og evt. veterinær.
- 6) Verdien av utrangert høne er satt til kr 0. Produksjonstillegg til husdyrproduksjonen kommer i tillegg.

Kilde: Nortura

Slaktekyllinger

Dekningsbidrag per 1000 innsatte kyllinger per omløp ¹⁾

Spesifikasjon	Pris per kg/stk kr	Beløp kr	Egne tall
953 slakt å 1,4 kg kjøtt	19,11	25 490	
Trekk for 18 kasserte dyr	- 4,00	- 70	
Sum produksjonsinntekter		25 420	
1000 kyllinger å kr 6,06 ²⁾		6 060	
Fôr: 966 slakt å 1,4 kg kjøtt å 2,14 kg kraftfôr å kr 4,43		12 830	
Forsikring av dyr, strø, elektrisitet for lys, ventilasjon og oppvarming, medisin, vaskemidler m.m.		3 270	
Sum variable kostnader		22 160	
Dekningsbidrag per innsett ³⁾		3 260	

- 1) De innsatte kyllingene fordeler seg slik: 29 dør under oppdrett (utover tellekylling), 18 kassert ved slakting, 953 godkjente slakt. Gj.snitt slaktevekt 1,4 kg.
- 2) Ved kjøp gis det vanligvis 2 % tellekyllinger utover de fakturerte. Prisen per fakturert innsatt kylling er kr 6,06 (ved avtalebonus).
- 3) 5-7 innsett per år.

Kilde: Nortura

Slaktekalkun, porsjonskalkun («julekalkun»)

Dekningsbidrag per 100 innsatte, daggamle kyllinger per omløp ¹⁾

Spesifikasjoner	Beløp kr	Egne Tall
83 slakt å 5,50 kg	å kr 24,97 ²⁾	11 400
10 slakt stand. å 5,50 kg	å " 19,57	1 080
Kvantumstillegg 512 kg	å " 0,12	60
Sum produksjonsinntekter		12 540
Fôr: 517 kg prod. kjøtt å 2,8 kg kraftfôr ³⁾		
å kr 4,82 (94 fôrdyr)		6 980
100 daggamle kyllinger ⁴⁾ å kr 27,00		2 700
Elektrisk kraft til lys, ventilasjon og oppvarming, strø, forsikring av dyr, medisiner m.m.		1 000
Sum variable kostnader		10 680
Dekningsbidrag per omløp		1 860

- 1) Slaktealder 12-14 uker. De innsatte kyllingene fordeler seg slik: 6 døde under oppdrett, (utover tellekylling), 1 kassert ved slakting, 93 godkjente slakt.
- 2) Gjelder porsjonskalkun.
- 3) Fôrsammensetning: 10 % startfôr kalkun, 34 % kalkunfôr 4-8 uker, 56 % slutt-fôr. Fôrpriser fra Felleskjøpet september 2018

Kilde: Prior Norge 2006 justert for prisendringer 2006 - 2018.

Slaktekalkun, porsjons- og industrikalkun

Dekningsbidrag per 100 innsatte, daggamle kyllinger per omløp ¹⁾

Spesifikasjoner	Pris	Vekt	Beløp kr	Egne tall
57 % Pris per kg spesial, porsjon	à kr/stk	24,97	7 820	
36 % Pris per kg spesial, industri	"	24,97	10 090	
7 % Pris per kg standard 2	"	19,57	760	
100 % Kvantumstillegg	"	0,12	90	
Sum produksjonsinntekter (før svinn)			18 760	
- 7 % døde eller kassert på slakteriet			1 240	
Sum produksjonsinntekter			17 520	
Kraftfôr, porsjon: 2,80 kg fôr per kg slakt * 4,81 kr per kg fôr * 5,50 kg gj.sn. slaktevekt * 60,2 fôringsdyr			4 460	
Kraftfôr, industri: 3,80 kg fôr per kg slakt * 4,77 kr per kg fôr * 11,23 kg gj.sn. slaktevekt * 34,9 fôringsdyr			7 100	
Daggammel kylling			2 700	
Diverse variable kostnader (elektrisk kraft til lys, ventilasjon og oppvarming, strø, forsikring av dyr, medisiner, vaskemidler m.m.)			1 000	
Sum variable kostnader			15 260	
Dekningsbidrag per omløp			2 260	

Stadig mer av kalkunproduksjonen skjer på denne måten. Om lag 60 % av dyrene slaktes ut som porsjonskalkun (eller julekalkun) med en gjennomsnittlig slaktevekt på 5,50 kg. De resterende 40 % føres videre til såkalt industrikalkun (stor kalkun for nedskjæring) med en gjennomsnittlig slaktevekt på 11,23 kg. Gjennomsnittlig slaktevekt for industri- og porsjonskalkunene er 7,56 kg.

Kilde: Prior Norge 2006 justert for prisendringer 2006 - 2018

Mink*Dekningsbidrag per minkenhet (tisper + 1/5 hanndyr)*

Salgbare skinn, stk.		4	5	6	Egne tall
33 kg våtfôr per valp å kr 3,00 ¹⁾	kr	396	495	594	
85 kg våtfôr per tisper + 1/5 hann å kr 3,00 ¹⁾	"	255	255	255	
Salgs- og skinnavgift	"	41	52	62	
Pelsing	"	120	150	180	
Strø, veterinær, forsikring og diverse	"	17	21	25	
Sum variable kostnader	kr	829	973	1 116	
Pris pr.					
skinn, kr	Produksjonsinntekt kr	Dekningsbidrag, kr per minkenhet			
200	800 – 1 000 – 1 200	-30	30	80	
250	1 000 – 1 250 – 1 500	170	280	380	
300	1 200 – 1 500 – 1 800	370	530	680	
350	1 400 – 1 750 – 2 100	570	780	980	
400	1 600 – 2 000 – 2 400	770	1 030	1 280	
450	1 800 – 2 250 – 2 700	970	1 280	1 580	
500	2 000 – 2 500 – 3 000	1 170	1 530	1 880	

- 1) Fôrverdien måles i kcal eller KJ. Ved planlegging i NORKAP kan en bruke kg i stedet for f.e. som står som standardtekst i NORKAP-kalkylen. Fôrprisen varierer mellom leverandørene.

Investering per minkenhet, kr	
1 avlstisper	300
1/5 hanndyr å kr 500	100
0,11 løpemeter hus å kr 33 000	3 630
Andel i felleskjøkken	50
Sum investeringer	4 080
Driftskapital (var. kostn. for 5 skinn)	973
Kapital til investeringer og drift	5 053

I tillegg kommer kapital til opparbeiding av tomt, framføring av vann, vei og elektrisitet.

Blårev*Dekningsbidrag per revenhet (1 tiske + 1/10 hanndyr)*

Salgbare skinn, stk.		4	5	6	Egne tall
85 kg våtfôr per valp å kr 3,00 ¹⁾	kr	1 020	1 275	1 530	
180 kg våtfôr per tiske + 1/10 hann å kr 3,00 ¹⁾		540	540	540	
Salgs- og skinnavgift	"	96	120	144	
Pelsing	"	160	200	240	
Strø, veterinær, forsikring og diverse	"	79	86	94	
Sum variable kostnader	kr	1 900	2 220	2 550	
Pris pr.					
skinn, kr	Produksjonsinntekt, kr	Dekningsbidrag, kr per revenhet			
300	1 200 – 1 500 – 1 800	-700	-720	-750	
500	2 000 – 2 500 – 3 000	100	280	450	
700	2 800 – 3 500 – 4 200	900	1 280	1 650	
900	3 600 – 4 500 – 5 400	1 700	2 280	2 850	
1 100	4 400 – 5 500 – 6 600	2 500	3 280	4 050	

- 1) Fôrverdien måles i kcal eller KJ. Ved planlegging i NORKAP kan en bruke kg i stedet for f.e. som står som standardtekst i NORKAP-kalkylen. Fôrprisen varierer mellom leverandørene.

Investering per revenhet, kr

1 avlstiske	1 000
1/10 hanndyr å kr 1400	140
1,9 løpemeter hus å kr 5 100	9 690
Andel i felleskjøkken	100
Sum investeringer	10 930
Driftskapital (var. kostn. for 5,0 skinn)	2 220
Kapital til investeringer og drift	13 150

I tillegg kommer kapital til opparbeiding av tomt, framføring av vann, vei og elektrisitet.

Sølvrev

Dekningsbidrag per revenhet (1 tisper + 1/10 hanndyr)

Salgbare skinn, stk.		3,0	3,5	4,0	Egne Tall
85 kg våtfôr per valp å kr 3,00 ¹⁾	kr	765	893	1 020	
150 kg våtfôr per tisper + 1/10 hann å kr 3,00 ¹⁾	"	450	450	450	
Salgs- og skinnavgift	"	80	94	107	
Pelsing	"	135	158	180	
Strø, veterinær, forsikring og diverse	"	64	66	68	
Sum variable kostnader	kr	1 490	1 660	1 830	
Pris per skinn, kr	Produksjonsinntekt, kr	Dekningsbidrag, kr per revenhet			
400	1 200 – 1 400 – 1 600	-290	-260	-230	
600	1 800 – 2 100 – 2 400	310	440	570	
800	2 400 – 2 800 – 3 200	910	1 140	1 370	
1 000	3 000 – 3 500 – 4 000	1 510	1 840	2 170	
1 200	3 600 – 4 200 – 4 800	2 110	2 540	2 970	

- 1) Fôrverdien måles i kcal eller KJ. Ved planlegging i NORKAP kan en bruke kg i stedet for f.e. som står som standardtekst i NORKAP-kalkylen. Fôrprisen varierer mellom leverandørene.

Investering per revenhet, kr

1 avlstisper	1 000
1/10 hanndyr å kr 1300	130
1,4 løpemeter hus å kr 5 100	7 140
Andel i felleskjøkken	100
Sum investeringer	8 370
Driftskapital (var. kostn. for 3,3 skinn)	1 660
Kapital til investeringer og drift	10 030

I tillegg kommer kapital til opparbeiding av tomt, framføring av vann, vei og elektrisitet.

Honningproduksjon

Dekningsbidrag per overvintra bifolk ved forskjellig honningspris og utbytte

Utbytte i kg	Pris per kg (levering i spann)						
	65	70	75	80	85	90	95
20	490	590	690	790	890	990	1 090
25	815	940	1 065	1 190	1 315	1 440	1 565
30	1 140	1 290	1 440	1 590	1 740	1 890	2 040
35	1 465	1 640	1 815	1 990	2 165	2 340	2 515
40	1 790	1 990	2 190	2 390	2 590	2 790	2 990
45	2 115	2 340	2 565	2 790	3 016	3 240	3 465
50	2 440	2 690	2 940	3 190	3 440	3 690	3 940

De variable kostnadene per overvintra bifolk varierer noe etter fôrforbruk, innkjøp av dronninger, utgifter til vandring, osv. Tallene nedenfor må derfor betraktes som veiledende.

Variable kostnader per overvintra bifolk:

Sukker 18 kg à kr 8,00	kr	144
Kvikk-Poll 0,5 kg à kr 52,00	"	26
Kjøp av 0,5 dronning à kr 600,00	"	350
Byggevoks (med innbytte av blokkvoks)	"	100
Frakt og vandreavgift	"	150
Diverse	"	40
Sum variable kostnader	Kr	810

Eksempel på utredning av dekningsbidrag per overvintra bifolk. Avdrått 40 kg.

Honningspris kr 75 per kg

Produksjonsinntekt	kr	2 970
Variable kostnader	«	810
Dekningsbidrag	kr	2 970

Honningproduksjon (fortsetter)

Priser på materiell

Kube m/utstyr	ca	kr	2 900
Honningslynge med motor (4–6 rammer)	"	"	3 500–36 000
Honningløsner	"	"	12 000–28 000
Bifolk på ramme	"	"	3 000–4 000

NB! De oppgitte prisene er uten MVA.

Sukkeravgiften refunderes til birøktere som har 6 kuber eller mer. Det gis tilskudd for maksimalt 25 kg sukker per kube per år for bikuber på Vestlandet, Rogaland og Agderfylkene, Nordland, Troms og Finnmark. For bikuber i landets øvrige fylker er tilskuddet begrenset til 20 kg per kube per år. Etter avgiftssatsen per 1. september 2018 blir tilskuddet kr 7,93 per kg.

For å kunne få produksjonstilskudd til husdyr, må birøkteren ha et driftsomfang på minst 25 kuber. Kravet gjelder ikke jordbruksforetak som mottar produksjonstilskudd på annet grunnlag. Tilskuddet er på kr 550 per kube (2018). Tilskudd er ikke med i dekningsbidrags-kalkylen over.

Mer informasjon om tilskudd til birøkt finnes på lenken:

<http://www.norbi.no/okonomi1.cfm?pArticleId=13975>

Kilde: Norges Birøkterlag

Korn

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Såkorn (bygg), innkjøpt, kg ²⁾	10	6,00	60	
Rensing/beising, eget korn, kg	10	0,80	8	
Fullgjødsel, 22-2-12 kg ³⁾	60	3,87	232	
Kalksteinsmel	30	1,84	55	
Sprøyteveske			70	
Leid transport, 12 øre/kg (400 kg)			48	
Sum variable kostnader ⁴⁾			473	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og kornpris

Korn pris per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ⁶⁾						Egne tall
	Avling, kg per daa ⁷⁾						
	250	300	350	400	450	550	
2,40	140	260	370	480	600	820	
2,50	170	290	400	520	640	880	
2,60	190	320	440	560	690	930	
2,70	220	350	470	600	730	990	
2,80	240	380	510	640	780	1 040	
2,90	270	410	540	680	820	1 100	
3,00	290	440	580	720	870	1 150	
3,10	320	470	610	760	910	1 210	
3,20	340	500	650	800	960	1 260	
3,30	370	530	680	840	1 000	1 320	

- 1) Ved å benytte den ledige kolonnen for egne tall kan kalkyletallene korrigeres til å gjelde den aktuelle kornart og produksjons- og prisforholdene på vedkommende bruk.
- 2) Innkjøp av såkorn, 20 kg per daa hvert 2. år.
- 3) Gjødning i 600 kg sekk kjøpt uke 36. Gjødningforbruk varierer med jordas næringsinnhold og forventet avlingsnivå.
- 4) Ved leie av skurtresker kan leien inkluderes i variable kostnader. Tørkekostnader på egen tørke vil en som oftest betrakte som fast kostnad.
- 5) Kornprisen avhenger særlig av kornart, tørrstoffprosent, leveringstidspunkt og kvalitet.
- 6) Areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.
- 7) Netto salgsavling (bruttoavling - svinn og eget såkorn).

Oljevekster

Variable kostnader, kr per daa rybs

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Såfrø, kg	1,0	28,00	28	
Fullgjødsel, 22-3-10 kg ²⁾	60	3,67	220	
Kalksteinsmel	30	1,84	55	
Sprøytemiddel (ugras + skadedyr)			60	
Tørking og leid transport, 27 øre/kg (175 kg)			47	
Sum variable kostnader			410	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og frøpris

Frøpris kr per kg	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	125	150	175	200	225	
4,75	200	310	420	530	640	
5,00	230	350	460	580	700	
5,25	260	380	510	630	760	

- 1) Areal- og kulturlandskapstillegg, kommer i tillegg.
- 2) Gjødning i 600 kg sekk kjøpt uke 36.

Timoteifrø

Variable kostnader, kr per daa

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Såfrø, 1,2 kg hvert 3. år	0,4	47,50	19	
Fullgjødsel, 25-2-6, 600 kg sekk, uke 35	20	3,38	68	
Kalksalpeter	20	2,52	50	
Kalksteinsmel	15	1,84	28	
Sprøytemiddel			90	
Leid frakt, kr 0,12 per kg (50 kg)			6	
Sum variable kostnader			261	

Dekningsbidrag per daa ved varierende avling og frøpris

Frøpris kr per kg ²⁾	Dekningsbidrag, kr per daa ¹⁾					Egne tall
	Avling, kg per daa					
	30	40	50	60	70	
20	340	540	740	940	1 140	
21	370	580	790	1 000	1 210	
22	400	620	840	1 060	1 280	
23	430	660	890	1 120	1 350	

- 1) Areal- og kulturlandskapstillegg og tilskudd til frøavl kommer i tillegg.
- 2) Nettopris uten trekk for rensing.

Potetdyrking

Variable kostnader kr per daa

Kostnadsart	Mengde per daa	Pris kr	Kostnad per daa	Egne tall
Settepoteter, 300 kg/3. år, ¹⁾ kontrollvare	100	7,60	760	
Fullgjødelse, klorfattig ²⁾	90	4,90	441	
Ugrassprøyting			60	
Soppsprøyting			110	
Risdreping			70	
Frakt, 22 øre/kg ³⁾			341	
Sum variable kostnader ⁴⁾			1 782	

Bruttoavling og salgsavling, kg per daa

Bruttoavling	2 000	2 250	2 500	2 750	3 000
Svinn 20%	400	450	500	550	600
Egne settepoteter	200	200	200	200	200
Små og skadde, 10%	200	230	250	280	300
Salgsavling, mat	1 200	1 370	1 550	1 720	1 900
Salgsavling, fabrikk ⁵⁾	1 720	1 960	2 210	2 450	2 700

Dekningsbidrag kr per daa ved varierende avling og potetpris

Potet-anvendelse	Potetpris kr/kg ⁷⁾	Dekningsbidrag, kr per daa					Egne Tall
		Bruttoavling, kg per daa					
		2 000	2 250	2 500	2 750	3 000	
Mat	4,00	3 100	3 740	4 420	5 060	5 740	
	4,25	3 400	4 080	4 810	5 490	6 220	
	4,50	3 700	4 420	5 190	5 920	6 690	
	4,75	4 000	4 770	5 580	6 350	7 170	
	5,00	4 300	5 110	5 970	6 780	7 640	
	5,25	4 600	5 450	6 360	7 210	8 120	
Fabrikk	5,50	4 900	5 790	6 740	7 640	8 590	
	2,60	3 550	4 180	4 830	5 450	6 100	
	2,80	3 900	4 570	5 270	5 940	6 640	
	3,00	4 240	4 960	5 710	6 430	7 180	
	3,20	4 590	5 350	6 150	6 920	7 720	

- 1) Gjelder matpotet. Prisen varierer, tidligsorter er vesentlig dyrere. Pris for settepoteter fabrikk er satt til kr 5,40.
- 2) Gjødelse i 600 kg sekk, kjøpt uke 36, 12-4-8 mikro
- 3) Gjelder matpoteter. Frakt for fabrikkpoteter blir dekket.
- 4) Gjelder for bruttoavling 2500 kg/daa (netto salgsavling 1550 kg/daa) matpoteter med egen lagring, sortering og sekking.
- 5) Svinn 2 % av bruttoavling.
- 6) Prisen en oppnår varierer mye med leveringstidspunkt.

Verdien av små og skadde poteter samt areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg.

Til notater:

Vinterkål

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	(65 x 45 cm)	4000	0,76	3 040	
Gjødsel:	12-4-18 mikro	120	4,77	572	
	Brent kalk	120	2,08	250	
Plantevern:	Pyridat (Lentagran)	0,225	520	117	
	Serenade	1,3	149,50	194,4	
	Sumi Alpha	0,04	649	26	
	spinosad (Conserve)	0,2	2090	418	
Emballasje	IFCO, 15 kg kasser	333	9,00	2 997	
Frakt				1 100	
Pussing, vasking, pakking				2 000	
Diverse				500	
Sum variable kostnader				11 214	

*Husdyrgjødsel: Inntil 4 tonn husdyrgjødsel per dekar vil redusere behovet for fullgjødsel

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg				
	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00
3 000	8 500	11 500	14 500	17 500	20 500
3 500	10 700	14 200	17 700	21 200	24 700
4 000	12 900	16 900	20 900	24 900	28 900
4 500	15 100	19 600	24 100	28 600	33 100
5 000	17 300	22 300	27 300	32 300	37 300

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Jordbruksavtalens målpris for vinterkål i perioden 3., 4., 1. og 2. kvartal 2018/2019, er mellom kr 5,50 og 13,00. For kål levert i juni er målprisen høyest.

Sein gulrot

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Såvarer	Nantes D370, beiset	1,4	890,00	1246	
Gjødsel	Fullgjødsel 12-4-18 mikro	70	4,77	334	
	Kalksteinmel	75	2,05	154	
	PK 0-11-21	25	3,91	98	
Plantevern	Metribuzin (Sencor)	0,015	890,00	13	
	Aklonifen (Fenix)	0,06	322,00	19	
	Tioklopid (Calypso)	0,02	2980,00	60	
	Pyraklostrobin, Boskalid (Signum)	0,2	870,00	174	
	Propakvizafop (Agil 100 EC)	0,13	519,00	67	
	Select + Renol (1+1 l)	0,05	1016,67	51	
	Bacillus subtilis QST 713 (Serenade)	0,2	149,50	30	
	Emballasje	IFCO, 15 kg kasser	267	9,00	2403
	Plastpose, 1 kg	4000	0,22	860	
Frakt		4000	0,75	3000	
Diverse				320	
Sum variable kostnader				8829	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per pose					
	8,00	8,50	9,00	9,50	10,00	10,50
3 600	20 600	22 400	24 200	26 000	27 800	29 600
4 000	23 170	25 170	27 170	29 170	31 170	33 170
4 500	26 390	28 640	30 890	33 140	35 390	37 640
5 000	29 610	32 110	34 610	37 110	39 610	42 110
5 500	32 830	35 580	38 330	41 080	43 830	46 580

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Jordbruksavtalens målpriser for gulrot i 2017/2018, er mellom kr 8,54 og kr 10,62 per kg, hvis levert som bunt er høyeste målpris kr 12,87 per kg.

Kepaløk*Variable kostnader per dekar*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
STIKKLØK	Nr.3 15-21 (1000kg), Brett	120	19,00	2280	
Gjødsel	12-4-18 mikro	100	4,77	477	
	PK 0-11-21	20	3,91	78	
	Kalksalpeter	50	3,13	157	
	Kalksteinmel	30	2,05	62	
Plantevern	Lambda-cyhalotrin (Karate CS)	0,03	1500,00	45	
	Aklonifen (Fenix)	0,24	322,00	77	
	Pyridat (Lentagran WP)	0,35	520,00	182	
	Pyraklostrobin, Boskalid (Signum)	0,2	870,00	174	
	Sykloksydin (Fokus ultra)	0,5	177,60	89	
	Bacillus subtilis QST 713 (Serenade)	0,1	149,50	15	
	Select + Renol (1+1 l)	0,05	1016,67	51	
	Bentazon (Basagran SG)	0,02	983,00	20	
	Ifco (6416-15kg)	167	8,00	1336	
Frakt		2500	0,75	1875	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				7067	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg	Pris, kr per kg					
	6,50	7,00	7,50	8,00	8,50	9,00
2 500	9 530	10 780	12 030	13 280	14 530	15 780
3 000	12 140	13 640	15 140	16 640	18 140	19 640
3 500	14 750	16 500	18 250	20 000	21 750	23 500
4 000	17 360	19 360	21 360	23 360	25 360	27 360

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Avlingsmengden varierer mye.

Jordbruksavtalens målpriser i 2018/2019 for kepaløk varierer fra kr 6,92 og kr 8,97 avhengig av når på sesongen.

Selleri (knoll)

Variable kostnader per dekar

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	160 brett	4 000	0,89	3 560	
Gjødsel	18-3-15	100	3,83	383	
	Bor-Kalksalpeter	40	3,13	125	
	Solubor	1	43,60	44	
Plantevern					
	Lambda-cyhalotrin (Karate WG)	0,01	1 500	15	
	Propakvizafop (Agil 100 EC)	0,15	519	78	
	Alfacypermetrin (Fastac 50)	0,04	675	27	
Emballasje	lfco(4314 10 stk brett à 250gr)	1 800	0,25	450	
Frakt		1 800	0,75	1 350	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				6 183	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg vasket vare				
	13,00	14,00	15,00	16,00	17,00
1 400	12 420	13 820	15 220	16 620	18 020
1 600	14 820	16 420	18 020	19 620	21 220
1 800	17 220	19 020	20 820	22 620	24 420
2 000	19 620	21 620	23 620	25 620	27 620

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Jordbruksavtalens målpriser i 2018/2019 for selleri varierer fra kr 17,27 til kr 20,37.

Blomkål*Variable kostnader per dekar for 3000 salgbare planter á 700 gram*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	Planter	4200	0,76	3192	
Gjødsel	12-4-18 mikro	120	4,77	572	
	Solobor	0,5	43,6	22	
	Brent kalk	120	2,08	250	
Plantevern:	Pyridat (Lentagran WP)	0,2	520,00	104	
	Esfenvalerat (Sumi-Alpha)	0,05	649,00	32	
	Spinosad (Conserve)	0,42	2090,00	878	
	SmartBayt	3	26,00	78	
Emballasje	IFCO kasser (6416), 15 kg	140	9,00	1260	
Frakt		2100	0,33	693	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				7231	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk	Pris, kr per stk					
	7,50	8,00	9,00	10,00	11,00	12,00
2 500	19 600	20 850	23 350	25 850	28 350	30 850
3 000	21 270	22 640	25 390	28 140	30 890	33 640
3 500	22 940	24 440	27 440	30 440	33 440	36 440
4 000	24 600	26 230	29 480	32 730	35 980	39 230

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Seinere kulturer gir større avling.

Jordbruksavtalens målpriser i 2018/2017 for blomkål varierer nesten fra uke til uke, fordi sesongen er så kort. Målprisen spenner fra kr 8,15 til 12,10 per stk og tidlig kål gir høy pris.

Brokkoli*Variable kostnader per dekar for 2 000 salgbare planter à 400 gr*

		Mengde	Pris, kr	Sum, kr	Egne tall
Planter	75x40cm eget oppal	4 000	0,69	2 760	
Gjødsel	12-4-18 mikro	120	4,77	572	
	Solobor	0,5	43,60	22	
	Brent kalk	120	2,08	250	
Plantevern	Spinosad (Conserve)	0,24	2 090,00	502	
	Pyridat (Lentagran WP)	0,20	520,00	104	
	Esfenvalerat (Sumi-Alpha)	0,05	649,00	32	
Emballasje	IFCO(6416)	53	8,00	424	
Plast	pakking+vasking+plast	2 000	1,00	2 000	
	SELGES I PAKKER A 400 G				
Frakt	pr stk	800	0,85	680	
Diverse				150	
Sum variable kostnader				7 496	

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling stk.	Pris, kr per kg				
	4,50	5,50	7,00	7,50	8,00
1 500	-220	530	2030	3530	4280
2 000	1170	2170	4170	6170	7170
2 500	1860	2990	5240	7490	8610
3 000	2560	3810	6310	8810	10060
3 500	3950	5450	8450	11450	12950

Kilde: Norsk Landbruksrådgivning Rogaland

Jordbær på svart plast

Anleggskostnader per dekar

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	2 rader på plastdrill	4 200	3,40	14 280	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 mikro *)	30	5,8	174	
	Kalksalpeter	20	4,73	95	
Plantvern	Roundup Flex	0,6	52	31	
	Betanal	0,2	205	41	
	Reglone	0,25	280	70	
Svart plast, 1,4*500		1	1550	1 550	
Diverse				120	
Sum anleggskostnader (A)				16 361	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 mikro	30	5,8	174	
	Kalksalpeter	20	4,73	95	
Plantevern Ugress	Gallery	0,09	2 670	240	
	Betanal	0,2	205	41	
	Reglone	0,25	280	70	
Planteven Sopp	Karate	0,03	1 448	43	
	Signum	0,2	838	168	
	Sluxx	0,5	63	32	
	Topas	0,06	1 650	99	
	Switch	0,1	1 873	187	
	Teldor	0,3	873	262	
	Vertimec	0,2	2 250	450	
Emballasje	Korger	2 400	0,40	960	
	Ifco	80	6,20	496	
Frakt		1 200	0,60	720	
Diverse				120	
Sum variable kostnader (V)				4 157	

Jordbær på svart plast (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	22,00	24,00	26,00	28,00	30,00
800	6 540	7 740	8 940	10 140	11 340
1 000	9 560	11 060	12 560	14 060	15 560
1 200	12 590	14 390	16 190	17 990	19 790
1 400	15 620	17 720	19 820	21 920	24 020

*Pris i storekk

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken. Plantevernkatalogen 2018

Eksempel på utregning av dekningsbidrag:

Avling = 1200 kg/daa

Pris = 26,00 kr/kg

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(31\,200 - 4\,157) \times 3 - 16\,361}{4} = 16\,190 \text{ kr/daa.}$$

I = avling x pris, B = antall bærear = 3 år, T = total varighet = 4 år

Bringebær til fabrikk

Anleggskostnader per dekar (2 år)

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m)	500	20	10 000	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 micro *)	65	5,8	377	
	Kalksteinmjøl	300	1,2	360	
	Solubor	2	63	126	
Plantevern	Roundup ECO	0,6	52	31	
	Gallery	0,06	2 670	160	
	Focus Ultra	0,35	202	71	
Oppstøtting	Stolper	75	30	2 250	
	Tvertre i plast	75	14	1 050	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	2 500	1 250	
Markdekke Mypex		3	648	1 944	
Vatningsanlegg				4 000	
Frakt/diverse				600	
Sum anleggskostnader (A)				22 219	

Variable kostnader i bæråra

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Seniphos	1	45	45	
	Magtrac	0,3	51	15	
	Ferritrac	0,1	165	17	
	Bortrac	0,1	60	6	
	Mantrac Pro	0,1	90	9	
	Zintrac	0,08	112	9	
	Krista K	0,5	18	9	
	Actsil	0,1	599	60	
	Kalksalpeter*	18	4,73	83	
	Fullgjødsel 12-4-18	50	5,8	290	
	Urea	0,5	9	5	
Plantevern	Gallery	0,06	2 670	160	
	Focus Ultra	0,35	202	71	
	Karate	0,03	1 595	48	
	Envidor	0,08	2 385	191	
	Danitron	0,1	1 120	112	
	Nordox	0,2	177	35	
	Calypso	0,015	3 118	47	
	Sluxx	0,5	77	39	
	Signum	0,1	1 011	101	
	Switch	0,15	1 873	281	
	Teldor	0,15	873	131	
	Thiovit	0,4	72	29	
	Aliette	0,65	414	269	
Diverse				100	
Sum variable kostnader (V)				2 160	

Bringebær til fabrikk (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	28,00	30,00	32,00	34,00	36,00
1 000	19 680	21 350	23 020	24 680	26 350
1 250	25 520	27 600	29 680	31 770	33 850
1 500	31 350	33 850	36 350	38 850	41 350
1 750	37 180	40 100	43 020	45 930	48 850
2 000	43 020	46 350	49 680	53 020	56 350

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1500 kg/daa og pris = 32,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(48\ 000 - 2\ 160) \times 10 - 22\ 219}{12} = 36\ 350 \text{ kr/daa}$$

I = avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærear = 10 år, T= total varighet = 12 år
Prisen for bringebær til konserverindustrien i 2018 var omtrent kr 32 per kg.
Produsenten skal som regel dekke frakt og emballasje innenfor nevnte oppgjørpris.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevernkatalogen 2018

*Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

Bringebær til konsum

Anleggskostnader per dekar (2 år)

		Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	(4m x 0.5 m)	500	20	10 000	
Gjødsel	Fullgj. 12-4-18 micro *)	65	5,8	377	
	Kalksteinmjøl	300	1,2	360	
	Solubor	2	63	126	
Plantevern	Roundup ECO	0,6	52	31	
	Gallery	0,06	2 670	160	
	Focus Ultra	0,35	202	71	
Oppstøtting	Stolper	75	30	2 250	
	Tverrtre plast	75	14	1 050	
	Bayertråd, 11 kg	0,5	2 500	1 250	
Markdekke Mypex		3	648	1 944	
Vatningsanlegg				4 000	
Frakt/diverse				600	
Sum anleggskostnader (A)				22 219	

		Mengde	Pris kr	Sum kr	
Gjødsel	Seniphos	1	45	45	
	Magtrac	0,3	51	15	
	Ferritrac	0,1	165	17	
	Bortrac	0,1	60	6	
	Mantrac Pro	0,1	90	9	
	Zintrac	0,08	112	9	
	Krista K	0,5	18	9	
	Actisil	0,1	599	60	
	Kalksaltpeter*	18	4,73	83	
	Fullgjødsel*	50	5,8	290	
	Urea	0,5	9	5	
Plantevern	Gallery	0,06	2 670	160	
	Focus Ultra	0,35	202	71	
	Karate	0,03	1 595	48	
	Envidor	0,08	2 385	191	
	Danitron	0,1	1 120	112	
	Nordox	0,2	177	35	
	Calypso	0,015	3 118	47	
	Sluxx	0,5	77	39	
	Signum	0,1	1 011	101	
	Switch	0,15	1 873	281	
	Teldor	0,15	873	131	
	Thiovit	0,4	72	29	
	Aliette	0,65	414	269	
Emballasje	Kasser/ kurv 2 kr/kg	1200	2,00	2400	
Frakt		1200	0,60	720	
Diverse				100	
Sum variable kostnader (V)				5 331	

Bringebær til konsum (fortsetter)

Dekningsbidrag per dekar

Salsavling, kg	Pris, kr per kg				
	55,00	60,00	65,00	60,00	75,00
800	31 240	34 570	37 910	41 240	44 570
1 000	39 970	44 140	48 310	52 470	56 640
1 200	48 710	53 710	58 710	63 710	68 710
1 400	57 440	63 270	69 110	74 940	80 770

Eksempel på utregning av dekningsbidrag der avling = 1 200 kg/daa og pris = 55,00 kr/kg:

$$\frac{(I-V) \times B - A}{T} = \frac{(66\,000 - 5\,331) \times 10 - 22\,219}{12} = 48\,710 \text{ kr/daa}$$

I=avling x pris, A=Anleggskostnader, B=antall bærår=10 år, T=total varighet=12 år

Bringebær som vert levert til konsum har en høyere pris enn bær til fabrikk, men må påregne økte kostnader til manuell plukking og emballasje.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving vest. Plantevernkatalogen 2018

*Gjødselplan i bærebår er 20kg Fullgjødsel 12-4-18 og 7 kg kalksalpeter per 100 meter rad. Ved radavstand på 4 meter, gir dette 250 meter rad per dekar.

Blåbær

Kalkylen er basert på etableringskostnader på ett dekar, med totalt fem dekar felt. Planteav-standen er 1,5 m x 3,5 m på drill med Mypex. Det er installert dryppvanning, men ikke gjødselinjektor. Viltgjerde og fuglenot følger med. Forutsetninger: Omløp over 20 år, 190 planter per dekar, salgsavling fra år 3, gjennomsnittsavling 600 kg per dekar.

Arbeidsforbruk per dekar i dyringsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Planteåret:				
Planting og Plastlegging	1		12	12
Vanningsanl.			1,5	1,5
Ymse	2		10	20
2. år	1		20	20
3. år	1	12,5	50	62,5
4. år	1	40	50	90
5. år	1	75	50	125
6. år	1	110	50	160
7. år	1	137,5	50	187,5
8.–20. år	13	150	50	2 600
Sum	20	2 325	953,5	3 278,5

- Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr 200,0 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 3. år) er regnet som en del av kostnadene med å etablere feltet.
- Høstekapasitet: 4 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Pris per kg	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag Per år, kr
			Per år, kr	I alt, Kr	Per år, kr	I alt, kr	
Etableringskost	0	-	-		21 134	21 134	-21 134
Andre år	0	-	-		10 774	10 774	-10 777
Tredje år	50	100	5 000	5000	1 547	1 547	3 453
4. år	160	100	16 000	16 000	2 100	2 100	13 900
5. år	300	100	30 000	30 000	2 853	2 853	27 147
6. år	440	100	44 000	44 000	3 606	3 606	40 394
7. år bæرنote	550	100	55 000	55 000	7 679	7 679	47 321
8. – 11. år	600	100	60 000	240 000	4 535	18 140	55 465
12. år bærnote/rammeverk	600	100	60 000	60 000	9 051	9 051	50 949
13. – 16. år	600	100	60 000	240 000	4 551	18 206	55 449
17. år, bærnote	600	100	60 000	60 000	8 051	8 051	51 949
18 – 20 år	600	100	60 000	180 000	4 551	13 654	55 449
Sum (20år)	9 300			930 000		116 797	813 203
Gjennomsnitt	465	100	46 500		5 840		40 660

Kilde: Norsk landbruksrådgivning Agder

Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd kommer i tillegg. Pris per kg er satt til kr 100.

Søtkirsebær – tunelldekke¹

Forutsetninger: Omløp over 20 år, 167 trær per dekar, salgsavling fra år 2, gjennomsnittsavling 800 kg per dekar, sortering og pakking på fruktlageret.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsåret	1		81	81
2. år	1	17	31	48
3. – 4. år	2	68	31	198
5. – 12. år	8	136	31	1 334
13. – 15. år	3	119	31	449
16. – 17. år	2	101	31	265
18. – 20. år	3	68	31	297
Sum	20			2 671

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeidskostnaden (kr160 per time) fram til feltet kommer i bæring (dvs. 2. år) er regnet som en del av etableringskostnadene. Høstekapasitet: 8 kg per time. På nye felt noe høyere høstekapasitet.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling per dekar, kg	Pris per kg, kr	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
			Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, kr	
Anleggsår	-	-	-	-	152 282	152 282	-152 282
2. år	136	53	7 187	7 187	3 022	3 022	4 164
3.-4 år	543	53	28 785	57 550	3 022	6 045	25 763
5 år	1 086	53	57 562	57 562	13 022	13 022	44 450
6. – 9. år	1 086	53	57 562	230 249	3 022	12 088	54 546
10.år	1 086	53	57 562	57 562	13 022	13 022	44 540
11. – 12. år	1 086	53	57 562	115 124	3 022	6 045	54 546
13. – 14. år	948	53	50 261	100 522	3 022	6 045	37 239
15. år	948	53	50 261	50 261	13 022	13 022	47 239
16 –17	810	53	42 951	85 902	3 022	6 045	39 929
18 –20	543	53	28 785	86 355	3 022	9 067	25 763
Sum (20 år)	16 006			848 297	0	239 708	608 589
Gjennomsnitt	800		42 415		11 985		30 429

¹ Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Søtkirsebær – tunelldekke² (fortsetter)*Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris*

Avling per dekar, gjennomsnitt i bærea, kg	Kr per kg			
	48	50	52	54
600	12 500	13 520	14 540	15 560
750	18 610	19 890	21 160	22 430
900	24 740	26 270	27 800	29 330
1 050	30 850	32 630	34 420	36 200
1 200	36 980	39 020	41 060	43 100
1 300	41 060	43 270	45 480	47 690

Areal og kulturlandskapstilskudd er ikke med i kalkylen. Distrikts- og kvalitetstilskudd kommer også i tillegg (kr 3,54 per kg i sone 1, kr 4,50 i sone 2–4 og kr 8,45 i sone 5).

² Denne DB-kalkylen er beregnet for moreller som er dyrket i plasttunell. Plast skiftes i år 5,10 og 15.

Plommer

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 167 trær per dekar, ca 40 % avling i år 3, full avling fra år 5, sortering og pakking på fruktlager. Avling: 1194 kg kl. 1 i gjennomsnitt over omløpet.

Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden

Periode	Tal år	Arbeid u/ hausting	Hausting	Timar i alt
Planteåret	1	54		54
2. år	1	25	8	33
3. år	1	25	16	41
4. år	1	37	24	61
5. – 15. år	11	37	35	792
16.– 17. år	2	37	31	136
18.– 20. år	3	37	31	174
Sum	20		65	1 291

Tid til adm. m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 160 per time) fram til feltet kommer i bæring er regnet med i etableringskostnadene.

Det er regnet med manuell tynning, og høstekapasiteten er satt til 25 kg per time.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling		Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
	per dekar, kg	Pris per kg, kr	Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Planteåret					46 993	46 993	-46 993
2. år	193	23,00	4 503	7 681	2 110	2 110	2 394
3. år	393	23,00	9 034	9 034	2 844	2 844	6 190
4. år	586	23,00	13 484	13 484	2 844	2 844	10 640
5. – 15. år	879	23,00	20 222	222 438	2 844	31 285	17 378
16. – 17. år	785	23,00	18 064	36 128	2 844	5 688	15 220
18. – 20. år	528	23,00	12 135	36 404	2 844	8 532	9 290
Sum (20 år)	14 000			321 990		96 532	225 458
Gjennomsnitt	700		16 100		4 827		11 273

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar, gjennomsnitt i bærearå, kg	Kr per kg			
	22	24	26	28
400	2 666	3 340	4 020	4 700
550	5 450	6 390	7 320	8 260
700	8 270	9 460	10 650	11 840
850	11 060	12 510	13 950	15 400
1000	13 880	15 580	17 280	18 980
1200	17 260	19 660	21 700	23 740

Distrikts- og kvalitetstilskudd for kl. 1 kommer i tillegg (kr 2,57) i sone 1, kr 3,55 per kg i sone 2–4, kr 7,47 i sone 5). Areal- og kulturlandskapstilskuddet er ikke med i kalkylen.

Epler med bardunering

Forutsetninger: Omløp på 20 år, 250 trær per dekar, første avling i år 2. Høstkapasitet 100 kg per time. Arbeidsforbruk per dekar i dyrkingsperioden.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Annleggsår	1	0	54	54
2. år	1	5	9	14
3–4 år	2	14	18	64
5. år	1	14	25	39
6–7. år	2	18	30	96
8–9. år	2	23	30	107
10. år	1	23	32	55
11–12. år	2	23	35	117
13–16. år	4	18	35	212
17–20. år	4	14	39	210
Sum	20		48	967

Tid til administrasjon m.m. er ikke medregnet. Arbeid (kr 160 per time) fram til feltet kommer i bæring, er regnet med i etableringskostnadene.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Inntekter		Variable kostnader		Deknings- bidrag per år, kr
		Per år, kr	I alt, kr	Per år, Kr	I alt, Kr	
Anleggsår	0	0	0	50 208	50 208	-50 208
2. år	450	4 613	4 613	2 068	2 068	2 544
3–5. år	1 350	13 838	41 513	3 528	10 585	10 309
6–7. år	1 800	18 450	36 900	3 528	7 056	14 922
8–12. år	2 340	23 985	119 925	3 528	17 641	20 457
13–16. år	1 800	18 450	73 800	3 528	14 113	14 922
17–20. år	1 350	13 838	55 350	3 528	14 113	10 309
Sum	32 400		332 100		115 783	184 042
Gjennomsnitt	1 620	16 605		5 789		10 816

- 1 620 kg epler i gjennomsnitt over perioden.
- Innslaget av klasse 1 er satt til 90 %, mens de resterende 10 % går til press
- Priser brukt i kalkylen: Kr 11 per kg klasse 1 og kr 3,5 per kg klasse 2/press.
- Eplene sorteres og pakkes på pakkeri, grovsortering på bruket. Prisen er nettopris på bruket (emballasje, trekk på lager og div. avgifter er trukket fra).
- Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 2,57 i sone 1, kr 3,55 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 7,47 i sone 5) kommer i tillegg.

Epler med bardunering (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris kl, kl II kr 2,45 per kg

Avling per dekar gj.snitt i bæreåra	9	10	11	12
1 440	6 200	7 490	8 790	10 090
1 530	6 950	8 320	9 700	11 080
1 620	7 700	9 150	10 610	12 070
1 710	8 440	9 980	11 520	13 060
1 800	9 190	10 810	12 430	14 050

Målpris kr 16,80 høst/vinter 2019/2018, tollsats kr 4,83

Pærer Forutsetninger: Omløp 25 år, 250 trær per dekar, første avling i år 3.
Høstekapasitet på 120 kg i timen.

Periode	Antall år	Timer per år		Timer i alt
		Høsting	Annet arbeid	
Anleggsår	1	0	54	54
2. år	1	0	9	9
3. år	1	4	18	22
4. år	1	6	18	24
5. år	1	10	25	35
6. år	1	14	30	44
7. år	1	17	30	47
8.–9. år	2	18	30	97
10. år	1	18	32	50
11.–13. år	3	18	35	160
14.–16. år	3	17	35	156
17.–18. år	2	17	39	112
19.–24. år	6	16	39	328
25. år	1	14	39	53
Sum	25		48	1 191

I kalkylen er ikke tid til administrasjon medregnet. Arbeid fram til feltet er i bæring, regnes som en kostnad. Arbeidskostnaden er satt til 160 kr per time, mens høstekapasiteteten er satt til 120 kg per time. 90 % klasse 1 til kr 11,3 og 10 % press til kr 3,5.

Dekningsbidrag per dekar

Periode	Avling kg per dekar	Inntekter		Variable kostnader		Dekningsbidrag per år, kr
		Per år, kr	I alt, kr	Per år, kr	I alt, kr	
Anleggsår	0	0	0	50 208	50 208	-50 208
2. år	0	0	0	2 070	2 070	-2 070
3. år	510	5 365	5 365	4 089	4 089	1 276
4. år	680	7 154	7 154	4 089	4 089	3 064
5. år	1 190	12 519	12 519	4 089	4 089	8 430
6. år	1 700	17 884	17 884	4 089	4 089	13 795
7. år	2 040	21 461	21 461	4 089	4 089	17 372
8–13. år	2 210	23 249	139 495	4 089	24 535	19 160
14–18 år	2 040	21 461	107 304	4 089	20 446	17 372
19–24 år	1 870	19 672	118 034	4 089	24 535	15 583
25 år	1 700	17 884	17 884	4 089	4 089	13 795
Sum	42 500		447 100		146 329	300 771
Gjennomsnitt	1 700	17 884		5 853		12 031

Pærer (fortsetter)

Dekningsbidrag ved varierende avling per dekar og utbetalingspris

Avling per dekar gj.snitt i bæreeåra	Kr per kg			
	9	10	11	12
1 350	5 260	6 450	7 640	8 820
1 440	6 000	7 270	8 530	9 800
1 530	6 740	8 090	9 430	10 780
1 620	7 510	8 410	9 830	11 260
1 710	8 220	9 730	11 230	12 740
1 800	8 960	9 990	11 580	13 610

- Areal- og kulturlandskapstilskudd og distrikts- og kvalitetstilskudd (kr 2,57 i sone 1, kr 3,55 per kg kl. 1 i sone 2–4, kr 7,47 i sone 5) kommer i tillegg.

Tomatdyrking under glass

Dyrkingsperiode 10.02.–20.10

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum Kr	Egne tall
Planter	2 500	25,00	67 500	
Gjødsel			40 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	625	26,00	16 250	
Analyser av næringsløsning	3	375,00	1 100	
Plantevern			15 000	
Naturgass	500 000	0,40	250 000	
Energi (kwh) ²⁾	7 200	0,70	5 000	
Oppbindingsmaterialer			6 000	
Humler	5	2 100,00	10 500	
Diverse			5000	
Sum variable kostnader			416 400	

1) Skifte av planteputer hvert år

2) Høyere strømpris for gassfyrte hus

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Pris, kr per kg (utbet.pris på bruket)				
	12	14	16	18	20
34 000	-8 415	59 585	127 585	195 585	263 585
38 000	39 585	115 585	191 585	267 585	343 585
42 000	87 585	171 585	255 585	339 585	443 585
46 000	135 585	227 585	319 585	411 585	503 585
50 000	183 585	283 585	383 585	483 585	583 585

Utbetalingspris på bruket = Økernpris – sortering, pakking, transport og avanse grossist.
Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Jordbruksavtalens målpris ukene 27–42 i 2018 er mellom kr 17,15 og 19,77 per kg og mellom kr 19,00 og 19,50 for ukene 20–27 i 2019.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Agurkdyrking under glass

Dyrkingsperiode 20.01. – 01.10.

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	4 800	25,00	120 000	
Gjødsel			40 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	800	26,00	20 800	
Analyser av næringsløsning	3	375,00	1 100	
Plantevern (hoveds. biologisk)			20 000	
Fyring	576 000	0,50	288 000	
Energi (kWh) ²⁾	7 200	0,70	5 000	
Oppbindingsmaterialer (plast), tråd			5 000	
Diverse			5 000	
Filming av agurk	45 000	0,14	6 300	
Esker	4 500	7,00	31 500	
Sum variable kostnader			542 800	

1) Skifte av planteputer hvert år

2) Høyere strømpris for gassfyrte hus

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	16	18	20	22
40 000	101 435	181 435	261 435	341 435
45 000	177 235	267 235	357 235	447 235
50 000	253 035	353 035	453 035	553 035
55 000	328 835	410 435	548 835	658 835

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 50 kg/m² er 1 000–1 200 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk omregnet til kg filmet agurk (stk x 2,86). Målprisen er mellom kr 20,56 og 26,25 per kg for ukene 27–44 i 2018 og mellom kr 21,16 og 26,65 for ukene 11–27 i 2019.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Agurkdyrking med lys

Dyrkingsperiode Helårsproduksjon med 5 hold

Variable kostnader per dekar

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	12 500	25,00	312 500	
Gjødsel			60 000	
Vekstmedium (planteputer) ¹⁾	2 100	26,00	54 600	
Analyser av næringsløsning	3	375,00	1 100	
Plantevern (hoveds. biologisk)			20 000	
Lys kWh	1 235 000	0,50	617 500	
Fyring kWh	665 000	0,50	332 500	
Diverse			12 000	
Diverse per plante	12 500	2,00	25 000	
Filming av agurk	130 000	0,14	18 200	
Esker	13 000	7,00	91 000	
Sum variable kostnader			1 544 400	

1) Skifte av planteputer hvert år.

Dekningsbidrag per dekar

Solgt avling i kg per dekar	Utbetalingspris på bruket, kr per kg			
	16	18	20	22
110 000	232 375	452 375	672 375	892 375
120 000	383 975	623 975	863 975	1 103 975
130 000	535 575	795 575	1 055 575	1 315 575
140 000	687 175	967 175	1 247 175	1 527 175
150 000	838 775	1 138 775	1 438 775	1 738 775

Normalt arbeidsforbruk ved en avling på 130 kg/m² er 1 500–2 000 t/daa.

Distrikts- og kvalitetstilskudd er ikke tatt med.

Noteringsgrunnlaget for agurk omregnet til kg filmet agurk (stk x 2,86). Målprisen er mellom kr 20,56 og 26,25 per kg for ukene 27–44 i 2018 og mellom kr 21,16 og 26,65 for ukene 11–27 i 2019.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Salat Chrispi

1 000 potter
Helårsproduksjon
Uke x m²: 172

Spiring 2,5 dager ved 16-17 °C deretter 15-17 dager i bordavdeling, 250 planter per m²
Produksjon i renner i 4 uker ved temp. 20° D 16° N. Lys 17 t/dag i til sammen 46 dager.
Sluttavstand 25-30 planter per m²

Variable kostnader per 1 000 stk

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Frø	1 000	0,22	220	
Potter 6 cm	1 000	0,20	200	
Torv 0,1 liter/potte	100	0,50	50	
Gjødsel	1 000	0,13	130	
Plantevern	1 000	0,10	100	
Fyring kwh	1 050	0,50	525	
Lys kwh	1 100	0,50	550	
Frakt	950	0,15	143	
Poser	950	0,25	238	
Sum variable kostnader			2 155	

Dekningsbidrag per 1 000 planter

Solgt avling antall	Utbetalingspris per stk			
	7	8	8	10
750	3 175	3 925	4 675	5 425
800	3 505	4 305	5 105	5 905
850	3 835	4 685	5 535	6 385
900	4 165	5 065	5 965	6 865
950	4 495	5 445	6 395	7 345

Normalt arbeidsforbruk per 1 000 planter er 7 timer.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Julestjerne enstaking

Forutsetninger:	Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9 Innpotting uke 35 Enstaking
Temperatur:	uke 35–45: 21° C uke 46–48: 18° C uke 49–50: 15–17° C
Lys:	5 000 lux
Arealkrav:	enkle : 28 m ² (36 stk/m ² netto)
Område:	Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	4,50	4 500	
Potter (11 cm)	1 000	0,47	470	
Torv spesial (m ³)	0,7	500	350	
Gjødsel	1 000	0,15	150	
Plantevern	1 000	0,20	200	
Brensel (kWh)	3 500	0,50	1 750	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1 000	0,50	750	
Emballasje: Brett	95	6,00	570	
Poser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			9 295	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris			
	10,00	11,00	12,00	13,00
800	- 1 130	-330	470	1 270
850	-685	165	1 015	1 865
900	-240	660	1 560	2 460
950	205	1 155	2 105	3 055

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,50 kr/kwh og lik tariff til lys og fyring.

9,8 årsm² per 1 000 planter, 12,5 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 8–15 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Julestjerner flergreina

Forutsetninger:	Hus: Doble acrylplater P-verdi 4,9 Innpotting uke 35 Små flergreina planter
Temperatur:	uke 33–41: 21° C uke 42–48: 18° C uke 49–51: 15–17° C
Lys:	5 000 lux
Arealkrav:	flergreina : 42 m ² (24 stk/m ² netto)
Område:	Østlandet

Variable kostnader per 1 000 planter

Kostnadsart	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter, Småplanter	1 000	4,50	4 500	
Potter (12 cm)	1 000	0,55	550	
Torv spesial (m ³)	0,9	500,00	450	
Gjødsel			220	
Plantevern			200	
Brensel (kWh)	5 000	0,50	2 500	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	2 000	0,50	1 000	
Emballasje: Brett	118	6,00	708	
Hylser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			10 683	

Dekningsbidrag per 1 000 planter - nettopris

Solgt avling	Pris, kr per stk. nettopris				
	15,00	18,00	21,00	24,00	27,00
800	1 504	3 904	6 304	8 704	11 104
850	2 192	4 742	7 292	9 842	12 392
900	2 879	5 579	8 279	10 679	13 679
950	3 567	6 417	9 267	12 117	14 967

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,50 kr/kwh og lik tariff til lys og fyring.

13 årsm² per 1 000 planter, 40 m² bruttoareal

Normalt arbeidsforbruk 15–25 t per 1 000 planter. Dette er svært avhengig av gartneriets størrelse og driftsopplegg.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Begonia hiemalis

Forutsetninger:	Max. areal 25 planter per netto m ² Max. veksthusareal 48 m ² per 1000 planter Produksjonsperiode 1.1.–18.3. Rykking 1 gang. Lys 5000 lux 20 t/døgn (10 t/døgn) Temp: uke 1–11 21° C til ferdig kort dag, deretter 18° C Areal: uke 1– 5, 50 stk/m ² netto (24 m ² bto) " 6–11, 25 stk/m ² netto (48 m ² bto)
Område:	Østlandet Hus: doble acrylplater. P-verdi 4,9 mW/m ² ° C

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	5,00	5 000	
Potter, (12 cm plast)	1 000	0,55	550	
Torv (m ³)	0,9	500,00	450	
Gjødsel og plantevern			150	
Pinner	2 000	0,04	80	
Brensel (kWh)	5 000	0,50	2 500	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	2 000	0,50	1 000	
Emballasje: Brett	115	6,00	690	
Hylser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			10 975	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	11,00	13,00	15,00	17,00	19,00
800	- 1 991	-391	1 209	2 809	4 409
850	- 1 502	198	1 898	3 598	5 298
900	-1 014	786	2 586	4 386	6 186
950	-575	1 375	3 275	5 175	7 075

Års-m² per 1 000 planter = 8,8

Normalt arbeidsforbruk er 10–15 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,50 kr/kwh og lik tariff til lys og fyring.

Energiforbruk til en kultur 1/6–5/8 er ca. 1100 kWh/1000 innsatte planter, vekstlys brukes normalt ikke om sommeren.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Hagepelargonium

Forutsetninger: Max. areal 30 planter per netto m²
 Max. veksthusareal 33 m² per 1000 planter
 Produksjonsperiode 1.3.–1.5.
 Rykking 1 gang.
 Lys 70 W SON-T/m² (16 t/døgn ved behov < 100W/m²)
 Temp: uke 9–11 22/18° C senk gradvis til 16° C
 (eller lavere men da må det beregnes mer tid)
 Areal: uke 9–11, 80 stk/m² netto
 " 12–18, 30 stk/m² netto

Område: Trøndelag
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	5,00	5 000	
Potter, (11 cm plast)	1 000	0,47	470	
Torv (m ³)	0,7	400,00	280	
Gjødsel, vekstreg. og pl.vern			150	
Brensel (kWh)	2200	0,50	1 100	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	1200	0,50	600	
Emballasje: Brett	115	6,00	690	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			8 370	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	10,00	11,00	12,00	13,00	14,00
800	-261	539	1 339	2 139	2 939
850	203	1 053	1 903	2 753	3 603
900	666	1 566	2 466	3 366	4 266
950	1 130	2 080	3 030	3 980	4 930

Års-m² per 1 000 planter = 6,2

Normalt arbeidsforbruk er 10-15 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,50 kr/kwh og lik tariff til lys og fyring.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Kinanellik (*Dianthus chinensis*) var. Telstar/Elation

Forutsetninger: Max. areal 70 planter per netto m²
 Max. veksthusareal 20 m² per 1000 planter
 Produksjonsperiode 1.3.–10.5.
 Rykking 1 gang.
 Lys 70 W SON-T/m² (16 t/døgn ved behov <100W/m² uten lys siste 4 uker – også aktuelt med kort dag de første to ukene)
 Temp: uke 9–11 20° C senk gradvis til 16° C
 (eller lavere men da må det beregnes mer tid – vanlig å flytte ut til plasthus uten varme)
 Areal: uke 9–11, 100 stk/m² netto
 " 12–19, 70 stk/m² netto

Område: Trøndelag
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,10	1 100	
Potter, (9 cm plast)	1 000	0,35	350	
Torv (m ³)	0,40	400,00	160	
Gjødsel, vekstreg. og pl.vern Brensel (kWh)	1500	0,50	750	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	400	0,50	200	
Emballasje: Brett 24stk	40	4,00	160	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			2 950	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris				
	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00
800	275	1 075	1 875	2 675	3 475
850	467	1 317	2 167	3 017	3 867
900	658	1 558	2 458	3 358	4 258
950	850	1 800	2 750	3 700	4 650

Års-m² per 1 000 planter = 4,1

Normalt arbeidsforbruk er 8–10 timer per 1 000 planter.

Energiprisen i kalkylen er satt til 0,50 kr/kwh og lik tariff til lys og fyring.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Spansk margeritt (Osteospermum hybrid)

Forutsetninger: Avstand netto m² i startuke: 80, rykkeuke: 35
 Utnyttelsesgrad av huset: 80 prosent
 Produksjonsperiode: Uke 8 til uke 20
 Rykking 1 gang.
 Temperatur Uke 8–11: 20°C
 Uke12–13: 16°C
 Uke14–20: 14°C

Område: Østlandet
 Hus: doble acrylplater. P-verdi 5,5 W/m² K

Variable kostnader per 1 000 planter

	Mengde	Pris kr	Sum kr	Egne tall
Planter	1 000	1,40	1 400	
Potter, (11 cm plast)	1 000	0,47	470	
Torv (m ³)	0,70	400,00	280	
Gjødsel, plantevern			150	
Plastmatter			50	
Elektrisk kraft til lys (kWh)	600	0,50	300	
Brensel (kWh)	1 600	0,50	800	
Emballasje: Brett	79	6,00	475	
Poser	950	0,50	475	
Diverse			80	
Sum variable kostnader			4 480	

Dekningsbidrag per 1000 planter - nettopris

Solgt avling	Kr per stk. nettopris			
	11,00	13,00	15,00	17,00
800	4 471	6 071	7 671	9 271
850	4 971	6 671	8 371	10 071
900	5 471	7 271	9 071	10 871
950	5 971	7 871	9 771	11 671

Normalt arbeidsforbruk er 10–12 timer per 1 000 planter.
 Energiprisen i kalkylen er satt til 0,50 kr/kwh og lik tariff til lys og fyring.

Kilde: Norsk landbruksrådgiving Viken

Dekningsbidrag og faste kostnader i skogen – Eksempel

	Eierens arbeidsinnsats i skogen			
	Ubetydelig, hele drifta settes bort		Eieren utfører alt avvirkningsarbeid selv	
	Kr/m ³	t/m ³	Kr/m ³	t/m ³
Bruttopris	426		426	
Variable kostnader:				
Administrasjon	5	-	3	0,2
Hogst	70	-	25	0,7
Kjøring	60	-	80	0,4
Div. arb. vedr. drifta (flytting)	4	-		0,1
Årets driftsveger	6	-	3	0,1
Vegavgift	2	-	2	
Salg, måling	7		7	
Sum var. Kostnader	154	-	120	1,5
Dekningsbidrag	175	-	210	-
Faste kostnader	Kr/m ³	Kr/år	Kr/m ³	Kr/år
Planlegging forsikring	7	2 500	7	2 500
Avskrivninger og vedlikehold, veger	21	7 500	21	7 500
Avskrivninger og vedlikehold teknisk utstyr			26	9 000
Verneutstyr			2	800
Sum faste kostnader	29	10 000	57	19 800
Sum kostnader i alt	183	63 900	176	61 625
Overskudd før kultur	243	85 050	250	87 500

Årlig avvirkningskvantum 350 m³, «lett» skog. Se også forutsetninger under.

Kostnader ved bruk av eget utstyr

Utstyr	Kostnader			
	Faste		Variable	I alt
	kr/år	kr/m ³	kr/m ³	kr/m ³
Motorsag	4 000	11	25	36
Traktorutstyr	5 000	14	20	34
Traktor	-	-	60	60

Forutsetninger: Årlig avvirkningskvantum 350 m³. Avskrivningstid 10 år for traktorutstyr. De faste kostnadene omfatter avskrivninger og vedlikehold. Avskrivninger på jordbrukstraktoren er i sin helhet belastet jordbruket. Traktorleie fra jordbruket er satt til 60 kroner/ m³. I tillegg kommer rentekrav (3–5,0 prosent). Det er forutsatt «lett» skog. I «vanskelig» skog blir kostnadene per m³ høyere. Små endringer i forutsetningene kan føre til at utføring av skogsarbeidet selv blir ulønnsomt. Dersom det er mulighet for alternativt arbeid for skogeier kan det bli enda mindre lønnsomt å utføre skogsarbeid selv.

Til notater:

Innovasjon Norge

Formål og målgrupper

Det kan gis lån både til boligformål og næringsformål. Til boligformål kan det gis lån til nybygg og utbedring på gårdsbruk med næringsvirksomhet av et visst omfang. Lånet kan ikke overstige 90 % av landbrukstakst. For næringsformål er de høyest prioriterte formålene investeringer i driftsbygninger for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer, eiendomsoverdraging og kjøp av tilleggsjord. Investeringen må være lønnsom. Generelt prioriteres prosjekter som gir økt matproduksjon for produksjoner der markedssituasjonen tilsier det. Kvinner og ungdom er særlig prioriterte målgrupper. Særlige føringer for 2018: Innen melkeproduksjon prioriteres fornying på driftsenheter med 15-30 årsstyr og innen sauehold økologiske produsenter som må foreta investeringer på grunn av EUs økoregelverk. Hva som prioriteres og støtteutmåling varierer mellom fylkene.

Ingen gebyr

Innovasjon Norge tilbyr lån både med flytende og fast rente, og har verken etableringsgebyr eller termingebyr for lånene. Lån til oppføring/utbedring av bolig og driftsbygning kan tjene som byggelån på rentevilkår for flytende rente. Laveste nominelle rentesats er 2,90 % (per 8.oktober 2018).

BU-midler

Lån til investeringer i driftsbygninger for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer kan også gis sammen med BU-midler. Det kan gis tilskudd til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr av varig karakter opp til 35 % av godkjent kostnadsoverslag. Øvre grense for tilskudd 2 millioner kroner per prosjekt. Det er ikke tak for tilskudd i Troms og Finnmark. Det kan også gis tilskudd til investeringer innen økologisk frukt dyrking med inntil 50 % av godkjent kostnadsoverslag for nyplanting. For konvensjonell dyrking er støttesatsen inntil 33%.

Landbrukskontoret eller fylkeskontorene til Innovasjon Norge kan gi nærmere opplysninger om lån i Innovasjon Norge. Landbrukskontorene har nødvendige skjemaer (kan også lastes ned fra www.innovasjonnorge.no), og hjelper til med søknad og sender den videre til Innovasjon Norge.

Andre låneinstitusjoner for landbruket

Alle norske banker er aktuelle låneinstitusjoner for landbruket. De viktigste er lokale sparebanker, store regionale sparebanker og forretningsbankene (DNB, Nordea osv.)

Cultura Bank

Banken gir lån til samfunnsnyttig virksomhet, hvorav økologisk jordbruk, foredling av og handel med økologiske produkter er aktuelle områder. Banken har et noe lavere rentenivå enn markedrenten på så vel innskudd som utlån. Banken er organisert som sparebank.

Cultura Bank gir driftskreditt og pantelån og kan tilby brukskonti og de fleste grunnleggende banktjenester, inklusive nettbank.

Lånebetingelsene vil variere noe med låneprosjektets sikkerhet. Lånekundene blir bedt om å investere 5 % av lånebeløpet i grunnfondsbevis i banken som blir stående i lånets løpetid.

Cultura Bank betrakter seg som en del av det økologiske arbeidsmiljøet i Norge og utgir et eget tidsskrift – «Pengevirke» – som ofte har aktuelt stoff om prosjekter innen økologi, miljø og samfunnsutvikling generelt. Bladet utgis i samarbeid med Andelskassen Merkur i Danmark som er kjent innen det danske økomiljøet.

Kilde: Cultura Bank (www.cultura.no)

Landkreditt – www.landkredittbank.no

Eierstruktur

Landkreditt SA er en medlemsorganisasjon der medlemskapet oppstår når lån eller kreditt med pant i landbrukseieendom eller driftskreditt innenfor driftskredittordningen etableres. Medlemskapet opphører automatisk når lånet eller kreditten er innfridd. Organisasjonens høyeste myndighet er Årsmøtet, som består av representanter valgt i distriktsvise regioner som stort sett er sammenfallende med fylkesgrensene. Virksomheten ledes av et styre på 6–9 medlemmer. Landkreditt SA eier Landkreditt Bank AS, Landkreditt Forvaltning AS, Landkreditt Invest AS og AS Landkredittgården. Landkredit Bank AS eier Landkreditt Boligkreditt AS og Landkreditt Finans AS sammen med Felleskjøpet Agri.

Formål

Landkredditts formål er å bidra til bedre økonomi for medlemmene ved å tilby eller utvikle gode finansielle tjenester.

Produkter

Landkreditt Bank tilbyr enkle standardprodukter innen betalingsformidling, sparing og finansiering. Banken tilbyr også driftskredittordning.

Banken er konsernet Landkredditts salgsorganisasjon. I tillegg til egne produkter som dekker de fleste behov for betalingsformidling, kort, banksparing og finansiering, tilbyr banken fondsprodukter fra Landkreditt Forvaltning AS. I tillegg tilbys også forsikringsprodukter fra eksterne samarbeidspartnere.

Det er nettsiden og nettbanken som er den viktigste salgs- og informasjonskanal, og god informasjon om alle produkter er derfor å finne på nettsiden.

Markedsforhold

Landkreditt Bank har en blanding av landbrukskunder og personkunder. Banken har også et tilbud til næringslivskunder, men denne kundegruppen utgjør en liten del av den totale kundemassen. De fleste av næringslivskundene har tilknytning til landbruket.

Rentevilkår per 14/8-2018

	Nominell rente	Avdragstid
Fast eiendom landbrukslån over 1 mill.kr 60 % av takst	Fra 2,95 %	Maks 25 år
under 1 mill.kr 60 % av takst	Fra 3,30 %	
Gårdskreditt over 1 000 000 kr, pantsikring 60 %	Fra 2,95 %	
under 1 000 000 kr	Fra 3,30 %	
Lån til driftsmidler (for eksempel maskiner)	Fra 5,30 %	
Driftskreditt landbruket	3,40 %	
innskudd	0,10 %	
Kapitalkonto fra 500.000 - 5 mill. kr. Gebyrfrie uttak/år= 4	1,75 %	
Sparekonto innskudd over 100 000 kr	1,20 %	
under 100 000 kr	0,50 %	

Tallene gjelder prisene på nye lån og kreditter per august 2018. Lånegrensen i prosent av lånetakst varierer. Den enkelte lånesøker blir kredittvurdert og renten vil variere i forhold til sikkerhet, lånebeløp og forventet evne til å betjene lånet.

For landbrukslån er det er mulig med 5 års avdragsfrihet i starten av løpetida. Bankene tilbyr både annuitetslån og serielån, fast og flytende rente.

Rentesatsene på lån er preget av økonomisk

Kilde: www.landkredittbank.no

Oppgjørs- og driftskredittordning i landbruket

Betingelser: Medlemskap i en eller flere av de deltakende samvirkeorganisasjoner i landbruket. Salgsoppgjørene fra nevnte organisasjoner går gjennom bank.

Kredittens størrelse: Sesongmessig driftskreditt på inntil 40 % av samlet oppgjør inkludert mva. med organisasjonene foregående år. Ved oppstart eller utvidelse av produksjon er det mulig å få innvilget særskilt kreditt utover 40 % av foregående års årsmelding.

Rentens størrelse: For driftskreditten beregnes ikke kassakredittprovisjon. Vilårene for øvrig avtales med banken. Effektiv rente er vanligvis 2–4 % lavere enn for kassakreditt.

Sikkerhet: Som sikkerhet for driftskreditten må medlemmene la framtidige oppgjør for produkter gå inn på konto i banken på fremtidige oppgjør fra organisasjonene og eventuelt pant i landbruksløsøre.

Utfyllende opplysninger: Ved å henvende seg til banken, Norsk Landbrukssamvirke eller landbrukets samvirkeorganisasjoner vil en få utfyllende opplysninger om denne ordningen for driftskreditt.

Kilde: www.landbruk.no

Kostnader til renter og avdrag

Årlig utgift til renter og avdrag (annuitet) per kr 1 000 i lånekapital når rente og avdragstid er:

Rente		2 %	3 %	4 %	5 %	6 %	7 %	8 %
År	5	212	218	225	231	237	245	250
"	10	111	117	123	130	136	142	149
"	15	78	84	90	96	103	110	117
"	20	61	67	74	80	87	94	102
"	25	51	57	64	71	78	86	94
"	30	45	51	58	65	73	81	89

Rentedelen av årlige utgifter til avdrag og renter per kr 1 000 (avrunda tall)

Rente %	3 %	3 %	3 %	4 %	4 %	4 %	6 %	6 %	6 %	
Avdragstid, år	10	20	30	10	20	30	10	20	30	
Avdrag + renter/år	117	67	51	123	74	58	136	87	73	
År	1	30	30	30	40	40	40	60	60	60
"	2	27	29	29	37	39	39	55	58	59
"	3	25	28	29	33	37	39	51	57	58
"	4	22	27	28	30	36	38	46	55	58
"	5	19	25	27	26	34	37	34	53	57
"	6	16	24	27	22	33	36	28	51	56
"	7	13	23	26	18	31	35	22	49	55
"	8	10	21	25	14	29	34	15	46	54
"	9	7	20	24	9	28	33	8	44	52
"	10	3	19	24	5	26	32		41	51
"	15		11	19		15	27		26	44
"	20		2	14		3	20		5	34
"	25			8			12			21
"	30			2			2			4

Leasing

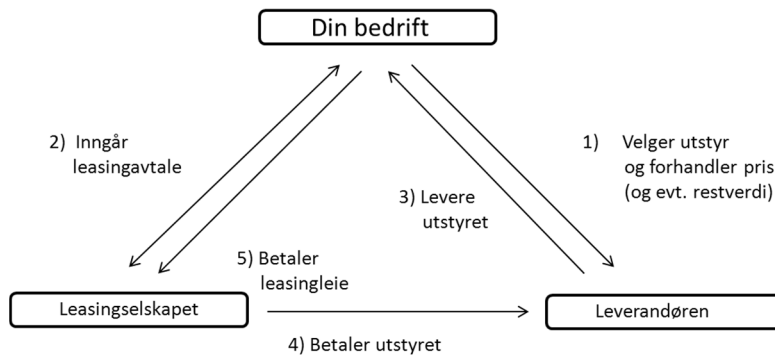
Leasing gir bedrifter og næringsdrivende mulighet til å anskaffe seg tidsriktig utstyr og maskiner uten å belaste egenkapital eller andre lånekilder. Hovedtanken bak leasingproduktet er å gi kunden disposisjonsrett over et driftsmiddel. Eierforholdet er av underordnet betydning. Leietakeren betaler en leie som dekker renter og avskrivninger på den kapitalen som er bundet opp ved leasingselskapets kjøp av leasinggjenstanden. Leasingselskapet beholder eiendomsretten til gjenstanden under hele leieperioden.

- Full pay out-leasing

Dette er en leasingavtale hvor avtalt leie dekker hele kjøpesummen (med renter) over leieperioden.

- Restverdileasing

Ved restverdileasing tilbakebetales investeringen bare delvis ved leie fra kunden. I Norge er det vanlig at den resterende del av kjøpesummen betales av leverandør mot at denne kjøper tilbake gjenstanden. I utlandet er det mer vanlig med kunde-garantert restverdi. Det hender også at leasingselskapet selv tar risikoen for restverdien (openend). Da er man mer over mot operasjonell leasing.

- Finansiell leasing

Finansiell leasing er en leieavtale som overfører det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til eiendelen til kunden. Avtalen kjennetegnes ved at leasingselskapet kontraktfester tilbakebetaling av hele det investerte beløpet. Ønsker kunden restverdi, må restverdien garanteres av leverandør eller annen garantist.

- Operasjonell leasing

Operasjonell leasing er leieavtaler som ikke er finansielle.

Leasing og skatt

Både finansielle og operasjonelle leasingavtaler er å anse som utleie når det gjelder skatt. Det betyr at leasingselskapet aktiverer objektet og foretar skattemessige avskrivninger. Kunden utgiftsfører leiebeløpet i resultatregnskapet.

Leasing i praksis

Leasingselskapet kjøper inn et driftsmiddel etter spesifikasjoner fra sin kunde. Deretter leies driftsmiddelet av leasingselskapet til leietaker for en avtalt periode – ofte varierende fra 3 til 5 år. I stedet for å låne ut penger, leier finansieringsselskapet ut driftsmidler innkjøpt spesielt for formålet.

Hva skjer etter leieperioden?

Etter utløpet av den avtalte leieperioden har bedriften normalt følgende muligheter:

- Fortsette leieforholdet til en sterkt redusert leie
- Anmode om å kjøpe utstyret og overta eiendomsretten
- Si opp avtalen og levere utstyret tilbake til leasingselskapet

Ved restverdileasing har kunden ingen rett til å forlenge leasingavtalen.

Hvorfor leasing? Hva er leasing?

- Hurtig og enkel tilgang på nye driftsmidler med minimal likviditetsbelastning.
- Kunden slipper å belaste investeringsbudsjetter.
- De fleste kunder oppnår enkel regnskapsføring med utgiftsføring av leiebeløpene over driftsregnskapet. Dette gir redusert balanse og bedre nøkkeltall.
- Leasing innebærer en skattemessig enkel føring ved at leiebeløpene utgiftsføres direkte. Kunden slipper å måtte føre saldoavskrivninger.
- Kunden slipper å bekymre seg for hvordan han skal bli kvitt utstyret og til hvilken pris. Kunden får raskere tatt ny teknologi i bruk.
- Leasingavtaler kan kombineres med ulike service- og vedlikeholdsavtaler. Ikke minst er det utviklet løsninger som avlaster kundene for betydelige ressurser knyttet til oppfølging av biler og bilkostnader.

Kilde: Finansieringsselskapenes Forening

Gardens forsikringsbehov

For å trygge de økonomiske interessene som garden og gardsdriften utgjør, er det behov for en rekke forskjellige forsikringer. Her presenteres Yrkesskadeforsikring, Ulykkesforsikring samt Gruppeliv og Uførepensjon.

Risikosikring

I forsikringssammenheng grupperer vi gjerne måten for risikodekning/risikoreduksjon slik:

- Risikoreduksjon ved skadeforebyggende arbeid
- Offentlige støtteordninger
- Bondens bevisste egenrisiko
- Forsikringsløsninger

Skadeforebyggende innsats

Gårdbrukeren kan fjerne en del av de risikokilder som finnes på gården, og dermed redusere sitt forsikringsbehov. Det gis rabatt i forsikringspremien ved gjennomføring av skadeforebyggende tiltak som brannvarslingsanlegg, avtale om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år og slukkeutstyr. Dersom el-kontroll eller brannvarslingsanlegg mangler, og det fører til brann eller at brannen blir mer omfattende enn den ellers ville ha blitt, kan det gi reduksjon av erstatningen fra forsikringsselskapet.

Offentlige støtteordninger

Det offentlige dekker naturskader på eiendom som ikke kan brannforsikres, dvs. på jord, veier osv. Bare skog som er sikret med stormskadeforsikring vil nyte godt av erstatning fra staten ved omfattende stormskade.

Det offentlige nytter en del avtalemidler til å dekke enkeltbønders tap av dyr på beite, gir erstatning ved katastrofetap i husdyrhold, gir erstatning ved store avlingsskader, ved skade på grunn av planteskadegjørere osv. Når det gjelder smittsomme husdyrsykdommer, dekker staten verdien av dyr som kreves slaktet. Det er behov for egen sykdomsdekning på de samme dyrene i et forsikringsselskap for å få dekket det avbruddstapet som oppstår som følge av stans i produksjonen. Man kan lese mer om offentlige støtteordninger på www.landbruksdirektoratet.no.

Bondens bevisste egenrisiko

Alle bønder står for en eller annen egenrisiko selv. Hos svært mange er denne egenrisikoen mye større enn bonden selv vet om. Han har altså ikke tatt et bevisst valg når det gjelder størrelsen på egenrisikoen. Følgende løsninger kan finnes hos en og samme forsikringstaker:

- Egenandelen i landbruksforsikringen er kr 10 000 på driftsdelen og kr 5 000 på privatdelen.
- Husdyrene er ikke forsikret med egen sykdomsdekning. Skade som følge sykdom kan føre til store økonomisk tap.
- Den 10 år gamle bilen med gjenanskaffelsesverdi i f.eks. kr 20 000 er forsikret med kaskodekning og laveste egenandel
- Den nye traktoren som kostet kr 350 000 er ikke dekket med maskinskade- forsikring.

- Han har ikke laget lovpliktig yrkesskadeforsikring og er selv ansvarlig for skade som rammer familie eller ansatte som arbeider på gården. Erstatningen kan overstige 5 mill. kroner.
- Det er ikke laget ulykkesdekning på noen i familien. Det er heller ikke laget noen form for uførerstatning for brukeren.
- Bonden har startet med gårdsturisme i stort omfang uten å utvide forsikringen for de nye ansvarsforhold som dermed oppstår.

I et eksempel som det ovenfor ser en klart at det ikke finnes noen helhetlig plan når det gjelder egenrisiko.

På noen områder er egenrisikoen lavere enn den brukeren kan bære selv. På disse områdene er forsikringsordningen for finmasket. På andre områder finnes det store huller. Skade på ett av disse områdene vil føre til store økonomiske konsekvenser.

Bonden må sammen med sine rådgivere finne fram til et fornuftig nivå for egenrisiko. Etter at alle risikoområder er kartlagt og avklart, må det så lages en forsikringsløsning som er tilstrekkelig omfattende og finmasket til å dekke de skader bonden ikke ønsker eller har økonomisk evne til å dekke selv.

Yrkesskadeforsikring

Alle arbeidsgivere er ved lov pålagt å tegne forsikring for yrkesskade og yrkessykdom på sine arbeidstakere. Gårdbrukere som har folk i arbeid, lønnet eller ulønnet, er arbeidsgiver og må tegne forsikringen.

Hvis forsikring ikke er tegnet har arbeidstakeren likevel krav på erstatning fra forsikringsselskapene. Selskapene vil i tilfelle kreve sine utlegg tilbake fra arbeidsgiveren.

Barn, foreldre (ikke ved kompaniskap) og feriehjelp er regnet som arbeidstakere i visse sammenhenger. Selv er gårdbrukeren ikke omfattet av forsikringen. Det er heller ikke ektefelle og selvstendig næringsdrivende/representant for disse.

Forsikringen dekker yrkesskader og yrkessykdommer som arbeidstaker påføres i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden, i overensstemmelse med Lov om yrkesskadeforsikring.

Erstatning beregnes for tapt inntekt, tap i fremtidig erverv, varig medisinsk invaliditet og merutgifter. Ved død utbetales erstatning til arbeidstakerens ektefelle/samboer og barn. Erstatningen beregnes etter standardiserte satser gitt av myndighetene.

I tillegg utbetales refusjon til staten med 1,2 ganger erstatning utbetalt til den skadede.

HUSK!! Selskapet skal ha oppdatert grunnlag for beregning av premie for yrkesskade hvert år. Siste års utlønning i henhold til den enkelte næringsoppgave (post 201) skal rapporteres til selskapet. Dersom forsikringen fornyes med for lavt grunnlag oppstår det underforsikring og erstatningsplikt for forsikringstakeren ved inntruffet skade.

Det finnes en god og billig forsikringsløsning for yrkesskader for selvstendige næringsdrivende på nærmeste NAV-kontor. Denne kan være en god basis for de forsikringsløsninger bruker og ektefelle må lage på seg selv.

Personforsikringer

Bondelagets Livsforsikring

I oktober 2017 ble Norges Bondelags Gruppelivsforsikring flyttet fra Gjensidige til Landbruksforsikring AS. Eksisterende avtaler om gruppelivsforsikring løper til de opphører etter fylte 67 år. Den nye Bondelagets Livsforsikring gir utbetaling av et engangsbeløp til etterlatte og er fritatt for inntektsskatt. Ordningen er basert på følgende prinsipper:

- Premieintervaller etter alder.
- Søkerens helseerklæring må godkjennes av Landbruksforsikring.
- Forsikringssummen kan være 10 G, 20 G, 30 G, 40 G eller 50 G (G = kr 96 883 per 1.5.2018).

Forsikringssummen trappes ned 2,5 prosent per år fra 55 års alder til den opphører etter fylte 75 år. Ordningen med medforsikret blir ikke videreført.

Premien i gruppelivsordningen reguleres i samsvar med erstatninger, alder på forsikrede i ordningen og økning i folketrygdens grunnbeløp (G). Premiene er justert i henhold til resultatet for avtalen og for endringen i grunnbeløpet. Avtalen fornyes for ett år om gangen og endringer i avtalen gjøres gjeldende fra hovedforfall.

Ulykkesforsikring

Norges Bondelag – Ulykkesforsikring til gunstig medlemspris for voksne mellom 20 og 70 år. Forsikringssum 20, 30 eller 40 G ved medisinsk uførhet, invaliditet (min. 1 %) etter ulykke. Forsikringen dekker også behandlingsutgifter inntil kr 50 000 per ulykkestilfelle. For medlemmers barn mellom 0 og 26 år er forsikringssummen 20,30,40 eller 60 G. For barn opphører forsikringen etter at forsikrede har fylt 26 år. Tegningsalder inntil 20 år.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag: Medlemmer og medlemmers barn kan tegne ulykkesforsikring på enten kr 500 000 eller kr 1 000 000. Forsikringen dekker også behandlingsutgifter inntil kr 50 000 per ulykkestilfelle. For barn opphører forsikringen etter at forsikrede har fylt 26 år.

Viktig:

Du bør ALLTID be om forsikringstilbud fra flere selskaper. Det viser seg at premien kan variere mye, men det kan også forsikringens dekning. Det som dekkes i ett selskap, dekkes ikke alltid hos et annet. Du bør alltid be om tilbud fra selskapene når du gjør endringer på garden, slik at nye investeringer også blir forsikret.

Generelt

Folketrygden er en obligatorisk trygdeordning for alle som er bosatt i Norge. Innført ved lov av 17. juni 1966, trådte i kraft 1. jan. 1967. En ny lov kom i 1997 (lov om folketrygd av 28. feb. 1997).

Folketrygden gir økonomisk stønad ved sykdom, svangerskap og fødsel, arbeidsløshet, alderdom, uførhet, dødsfall og tap av forsørger. Folketrygden dekker også utgifter til medisinsk behandling og rehabilitering og til yrkesmessig attføring. Med noen få unntak er alle som er bosatt i Norge – uten hensyn til statsborgerskap – medlem av folketrygden.

Det er vedtatt nye regler for opptjening og beregning av alderspensjon i folketrygden i lov av 5. juni 2009 nr. 32 om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon).

Finansiering av folketrygden

Folketrygdloven omfatter alle våre vanlige trygder bortsett fra barnetrygden. Finansieringen av folketrygden skjer ved:

- særlige avgifter fra arbeidsgiver (arbeidsgiveravgift)
- særlige avgifter fra arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og andre trygdede (trygdeavgift)
- tilskudd fra staten

Stortinget fastsetter hver høst størrelsen på avgiftene og tilskuddet for neste kalenderår.

Arbeidsgiveravgift

Arbeidsgiveren skal betale arbeidsgiveravgift av lønn og annen godtgjørelse for arbeid og oppdrag i og utenfor tjenesteforhold som han plikter å innberette. Arbeidsgiveravgiften fastsettes i prosent av det beløp som skal innberettes for vedkommende år. Plikten til å betale arbeidsgiveravgift gjelder selv om beløpet fritas for innberetningsplikt på grunn av beløpets størrelse.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift når arbeidet eller oppdraget er utført som ledd i selvstendig næringsvirksomhet. Av godtgjørelse til medlemmer i styrer, representantskap, utvalg, råd og lignende skal det alltid betales avgift som av lønnsinntekt.

Det skal ikke betales arbeidsgiveravgift for lønnet arbeid for veldedig eller allmenntilgitt institusjon eller organisasjon når lønnsutgiftene ikke er knyttet til institusjonens eller organisasjonens næringsvirksomhet. Fritaket etter første punktum gjelder bare dersom institusjonens eller organisasjonens totale lønnsutgifter er opp til 700 000 kr og bare for lønnsutbetalinger opp til 70 000 kr per ansatt. Fra 2015 er lønnsarbeid i hjemmet, som ikke overstiger 60 000 kr inkludert verdi av kost og losji, fritatt for arbeidsgiveravgift.

Fra 1. januar 2015 ble det innført en ny rapporteringsordning for lønns- og ansettelsesforhold til Skatteetaten, NAV og SSB, den er benevnt A-meldingen. Innrapportering skal skje månedlig og fristen for innsending av A-meldingen er den 5. i påfølgende måned. Arbeidsgiveravgiften skal betale i seks terminer.

EØS- regler for regional statsstøtte

ESA vedtok i oktober 2013 retningslinjer for regionalstøtte som har betydning for ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift. Det finnes unntak for flere næringssektorer, og utleie av arbeidskraft til unntatte aktiviteter unntas på samme måte. Jordbruk, skogbruk og fiske har en særregel, og unntas for virksomhet som ikke omfattes av EØS-avtalen.

Avløserlag vil i utgangspunktet drive virksomhet som faller inn under dette unntaket. Dersom avløserlag leier ut arbeidstakere til virksomhet som ikke er landbruksvirksomhet, gjelder imidlertid de ordinære reglene for arbeidsutleie.

Geografiske avgiftssoner og satser

De enkelte kommunene er, etter kriterier som er gitt fra ESA, plassert i 7 ulike soner med tilhørende differensierte avgiftssatser. Plasseringen i de enkelte sonene har blant annet sammenheng med befolkningstetthet, sysselsetting og økonomisk vekst i hver enkelt kommune.

Avgjørende for hvilken sone som skal legges til grunn for beregning av arbeidsgiveravgift, er som hovedregel der virksomheten er registrert/skal være registrert. For private arbeidsgivere er det den private arbeidsgiverens folkeregistrerte adresse som skal legges til grunn ved sonetilordningen.

Avgiftssoneinndelingen for 2018 er gjengitt kommunevis på:

<https://www.skatteetaten.no/satser/arbeidsgiveravgift---soneinndeling/>

Avgiftssatser*Generelle næringer*

For de generelle næringene gjelder følgende soner og satser:

<i>Sone</i>	<i>Sats</i>
I	14,1 %
Ia	10,6 % (14,1 %)*
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	7,9 %
V	0 %

*Fribeløp. I sone Ia beregnes avgiften etter differensierte satser, inntil differansen mellom avgift etter høyeste sats og avgift etter differensiert sats utgjør kr 500 000 i inntektsåret. Når fribeløpet er brukt opp, må arbeidsgiver gå over til å benytte satsen på 14,1 %.

Med de generelle næringene menes arbeidsgivere som ikke kommer inn under noen av unntakene. Regler om disse næringene er gitt i avgiftsvedtaket §§ 1 til 4.

Jord- og skogbruk, fiskeri, etc.

Arbeidsgiver som driver virksomhet innen en næring som faller utenfor EØS-avtalen, beholder ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift fullt ut. Satsene i sone Ia og IVa skiller seg derfor noe fra de generelle satsene. Dette gjelder bl.a. jordbruk, skogbruk, reindrift, fiske og fangst, fiskeoppdrett og bearbeiding og engroshandel med jordbruks- og fiskeprodukter. Arbeidsgivere som driver virksomhet i sone Ia, kan i henhold til dette beregne avgift med en sats på 10,6 % på samtlige lønnskostnader (altså ikke bare innenfor et fribeløp).

<i>Sone</i>	<i>Sats</i>
I	14,1 %
Ia	10,6 %
II	10,6 %
III	6,4 %
IV	5,1 %
IVa	5,1 %
V	0 %

Rettigheter i folketrygden

Folketrygden yter bl.a. stønad ved sykdom, svangerskap og nedkomst, alderdom, dødsfall og tap av forsørger. Det gis også stønad til arbeidsledige, personer på attføring og ugifte, skilte eller separerte forsørgere.

Alle ytelser fra folketrygden beregnes i forhold til grunnbeløpet (G) som hvert år blir fastsatt av Stortinget. I tidsrommet 1.1.2018–30.04.2018 var grunnbeløpet kr 93 634 og for tidsrommet 1.5.2018–31.12.2018 kr 96 883. Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2018 er kr 95 800.

Rettighetene i folketrygden blir beregnet etter hvor mange pensjonspoeng (P) den enkelte har opparbeidet seg. Antall pensjonspoeng det enkelte inntektsår er avhengig av den aktuelle verdi for grunnbeløpet (G) og pensjongivende inntekt i året (I).

Gammel ordning

Pensjongivende inntekt er lik personinntekten med visse begrensninger. Personinntekt over 12 G regnes ikke med i den pensjongivende inntekten. Likeledes medtas bare 1/3 av den personinntekt som ligger mellom 6 og 12 ganger G. $P = (I - G)/G$ Det kan ikke gis mer enn 7,00 poeng per inntektsår.

Pensjonsreformen fra 2011

Pensjonsreformen trådte i kraft fra januar 2011. Det er mulig å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år, men man får høyere årlig pensjon hvis man venter med uttaket. Alderspensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt, uten at pensjonen blir redusert. I privat sektor kan AFP kombineres med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes. I offentlig sektor er regelverket for uendret etter 2011. Personer som velger å ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år, kan ikke i tillegg ta ut AFP fra offentlig sektor. Tidligpensjon i jordbruket (TPO) kan kombineres med uttak av lønnsinntekt, annen næringsinntekt og alderspensjon, men ikke andre ytelser fra folketrygden, som uførepensjon, arbeidsavklaringspenger, etterlattepensjon fra folketrygden eller avtalefestet pensjon (AFP).

I ny alderspensjon tjenes det opp pensjonsrettigheter tilsvarende 18,1 % av årlig pensjonsgivende inntekt opp til 7,1 G. Det nye pensjonssystemet innfører regler om «alleårsopptjening», levealdersjustering og fleksibelt uttak av pensjon. Inntekt fra 13 år og fram til fylte 75 år teller for pensjonsopptjeningen (før 2010 er opptjening fra 17 år tellende).

Alle kan ta ut alderspensjon fra 67 år og det åpnes for hel eller delvis uttak av alderspensjon fra 62 år under følgende forutsetning; den totale pensjonsbeholdning (fremskrevet verdi) er så stor at den minst tilsvarer garantipensjonsnivået (minstepensjon) ved 67 år, dvs. ca. 2G. Inntekt under ca. 4G gir ingen opptjening ut over garantipensjon.

Hvis levealderen i befolkningen øker, innebærer levealdersjusteringen at fremtidige generasjoner må arbeide noe lenger og utsette uttaket av alderspensjon for å få samme pensjon som dagens pensjonister.

Innfasing av nye opptjeningsregler

De nye opptjeningsreglene for alderspensjon skal gjelde fullt ut for personer som er født i 1963 og senere. De som er født i 1953 og tidligere skal følge gamle opptjeningsregler. Personer født i årene 1954–1962 får beregnet sin pensjon med forholdsmessige andeler fra nytt og gammelt system. Dette innebærer at 1954-kullet vil få 10 % av pensjonen beregnet etter nytt regelverk og 90 % beregnet etter gammelt regelverk.

Uføretrygd

Uføretrygd skal sikre inntekt for personer som har fått sin inntektsevne varig nedsatt på grunn av sykdom eller skade. For å ha rett til å få uføretrygd må du som hovedregel oppfylle disse vilkårene:

- Du må være mellom 18 og 67 år.
- Du må ha vært medlem av folketrygden i de siste tre årene før du ble syk.
- Sykdom og/eller skade må være hovedårsaken til at inntektsevnen din er nedsatt.
- Hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak må være gjennomført.
- Inntektsevnen din må være varig nedsatt med minst 50 prosent på grunn av sykdom og/eller skade.

Uføretrygden fra folketrygden og uføreytelser fra andre ordninger, vil skattlegges på samme måte som lønnsinntekt.

Sykepenger*Arbeidstakere*

Arbeidstakere har rett til sykepenger med 100 % av brutto arbeidsinntekt fra og med første fraværsdag. Arbeidsgiveren har plikt til å betale sykepenger i et tidsrom på opptil 16 kalenderdager (arbeidsgiverperioden). Fra og med den 17. dagen tar NAV over utbetalingen av sykepengene.

Næringsdrivende

Selvstendige næringsdrivende har rett til sykepenger regnet etter 75 % av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen.

Jordbruket

For jordbruket er det innført 100 % sykepenger av antatt årlig arbeidsinntekt fra og med den 17. sykedagen. Differensen mellom 75 og 100 % blir kollektivt innbetalt over jordbruksavtalen. Dersom en selvstendig næringsdrivende (også jordbrukere) ønsker en bedre sykelønnsordning, kan det tegnes frivillig tilleggsforsikring hos NAV. Det er flere alternativ for en slik tilleggsforsikring.

Tilskuddsordning for avløsning under sykdom er en ordning gjennom jordbruksavtalen og et supplement til folketrygdlovens ytelser. Ordningen er ment å dekke opp tilfeller der bonden har opptjent for lite grunnlag etter folketrygdens regler til å få dekket avløser. Ordningen er blant annet motivert av dyrehelsemessige hensyn. Nedre inntektsgrense for å kunne søke om ordningen er 1/2 G.

Næringsinntekt jordbruk/gartneri legges til grunn for avløserordningen og pensjonsgivende inntekt for ordninger etter folketrygdloven.

Fra 2015 gjeninnføres øvre aldersgrense på 70 år for avløsning ved sykdom. Det gis som tidligere tilskudd til 14 dager avløsning av far i forbindelse med fødsel dersom han bor sammen med mor til barnet. Avløsningen må foregå i perioden 14 dager før fødsel til 14 dager etter at mor kom heim, men det er ikke lenger krav om at avløsningen har skjedd sammenhengende.

Ansatte

Arbeidsgiver har rapporteringsplikt for oppfølging av sykmeldte fra og med 1. juli 2011.

Fødsel - foreldrepenger

Både etter folketrygdloven og etter avløserordningen er det krav om et minimum inntektsgrunnlag på 1/2 G siste året i beregningsperioden for rett til stønad, og en må ha vært i inntektsgivende arbeid i minst 6 av de siste 10 månedene før fødselen. Uttak av foreldrepenger og avløserstønad kan kombineres med arbeid på flere måter, men det må søkes i god tid før uttak starter.

Foreldrepengeperioden består av fedrekvoten, mødrekvoten og fellesperioden. Fra 1. juli 2018 er både fedrekvoten og mødrekvoten på 15 uker. Fellesperioden blir dermed på 16 uker eller 26 uker, avhengig av om det er valgt 100 prosent eller 80 prosent dekningsgrad.

All næringsinntekt blir i dag beskattet etter fire ulike modeller og det er avhengig av valgt foretaksform.

Selskaper

Aksjeselskap og samvirkeforetak blir beskattet etter *aksjonærmodellen*. Den delen av selskapets overskudd som blir beholdt i selskapet og ikke utbetalt som utbytte, blir beskattet flatt med 23 %. I tillegg betaler personlige aksjonærer ytterligere 30,59 % skatt på den delen av *utbetalt* utbytte som overstiger skjermingsfradraget.

Skjermingsfradraget beregnes ved å multiplisere skjermingsgrunnlaget med en risikofri skjermingsrente som fastsettes hvert år av skattemyndighetene. Skjermingsrenten er en etter-skatt-rente fordi utbyttet allerede er beskattet på selskapets hånd. For inntektsåret 2017 var skjermingsrenten 0,7 %. ¹⁾ Skjermingsgrunnlaget er aksjens kostpris tillagt ubenyttet skjerming fra tidligere år. Gevinst og tap ved salg av aksjer blir skattemessig behandlet etter samme prinsipp som utdelt utbytte fra aksjeselskap.

Aksjonærmodellen er også lagt til grunn ved utformingen av *deltakermodellen* for deltakerlignede selskaper (ANS og DA). Som skjermingsgrunnlag i deltakermodellen benyttes enten deltakerens innskudd i selskapet ved årsskiftet, deltakerens kostpris mv. for andeler eller deltakerens andel av selskapets skattemessige egenkapital med justeringer.

Verken aksjonærmodellen eller deltakermodellen skiller mellom aktive og passive aksjonærer og deltakere, eller etter hvor stor eierandel den enkelte aksjonær eller deltaker har i selskapet. For å oppnå personinntekt og dermed rettigheter i trygdesystemet, må en aksjonær ta ut lønn fra aksjeselskapet. En deltaker må ta ut Arbeidsgodtgjørelse fra et deltakerlignet selskap.

Enkeltpersonforetak

Enkeltpersonforetak blir beskattet etter *foretaksmodellen* hvor det skilles mellom alminnelig inntekt og personinntekt. Beregnet personinntekt er overskuddet i foretaket etter at det er redusert med skjermingsfradrag, renteutgifter til finansinstitusjoner og eventuelt lønnsfradrag. Skjermingsfradraget er skjermingsgrunnlaget multiplisert med skjermingsrenten. Skjermingsgrunnlaget er i hovedsak de fysiske eiendeler som har virket i foretaket, minus gjeld til finansinstitusjoner. Skjermingsrenten fastsettes på samme måte som for selskaper, men renten i foretaksmodellen er en før-skatt-rente og var for inntektsåret 2017 0,9 %.³⁾

Foretaksmodellen skiller seg fra de andre to modellene ved at overskuddet alltid skal beskattes i opptjeningsåret, selv om hele eller deler av det blir beholdt i virksomheten. Aksjeselskap og deltakerlignet selskap kan bruke overskuddet til å investere i eget selskap etter at det er betalt 23 % skatt av overskuddet. Overskudd fra et enkeltpersonforetak må beskattes fullt ut med trygdeavgift og eventuelt trinnskatt før midlene kan reinvesteres i foretaket.

³ Skjermingsrenten blir fastsatt av Finansdepartementet i januar året etter inntektsåret, dvs. at skjermingsrenten for 2018 først blir fastsatt i januar 2019. Skjermingsrenten fastsettes på bakgrunn av gjennomsnittlig 3-måneders rente på statskasseveksler, og skal tillegges 0,5 prosent.

Generelle beskatningsregler

I utgangspunktet skattlegges landbruk etter samme prinsipp som annen næringsvirksomhet og de samme regler gjelder for bokføring. Det brukes samme næringsoppgave som annen virksomhet, men landbruk har et eget skjema Landbruk RF-1177 med ulike spesifikasjoner. Også andre næringer har sine tilleggsskjema/spesifikasjoner som skattemyndighetene krever utfyllt. Vi vil her gjengi noen regler som gjelder spesielt for landbruk.

Overdragelse (realisasjon) av alminnelig gårdsbruk og skogbruk

Fra og med 2016 skal det for enkelpersonforetak ikke beregnes personinntekt av gevinst ved realisasjon av eller fra alminnelig gårdsbruk og skogbruk (Sktl. § 12-11 fjerde ledd).

Ved overdragelse av alminnelige gårdsbruk og skogeiendommer er hovedregelen at eventuell gevinst er skattepliktig (av alminnelig inntekt) uavhengig av eiertid. Det er gjort unntak for overdragelse til personer som er arveberettiget etter arvelovens regler dersom overdrageren har eid eiendommen i minst ti år når realisasjonen finner sted. Det er videre en forutsetning for skattefritak at vederlaget ikke overstiger tre fjerdedeler av en antatt omsetningsverdi.

Dersom gevinsten ved realisasjon av alminnelig gårdsbruk og skogbruk er skattepliktig, er det anledning til å oppregulere⁴ inngangsverdien. Dette gjelder bare dersom en eventuell realisasjon ville vært skattefri etter reglene som gjaldt fram til og med 2004. Det er bare de ikke-avskrivbare eiendelene som kan oppreguleres, dvs. jorda og skogen. Våningshus som bebos av den som realiserer eiendommen og avskrivbare driftsmidler slik som driftsbygninger, kan ikke oppreguleres. Oppregulering kan kreves for våningshus som bebos av andre. Salgsprisen må derfor først justeres forholdsmessig for den delen som faller på eiendeler hvor kostprisen ikke skal oppreguleres. For jord og skog oppreguleres historisk kostpris basert etter en gjennomsnittlig årlig prisvekst for eiendommen. Den årlige prisveksten fastsettes etter en formel hvor historisk kostpris, salgspris og antall eierår inngår.

Er gevinsten på våningshuset helt eller delvis skattepliktig ved anvendelsen av skatte-reglene for realisasjon av alminnelig gårdsbruk, kan likevel gevinst på våningshuset med naturlig arrondert tomt bli skattefri etter reglene om realisasjon av bolig- eller fritidseiendom.

Endringer fra 1.1.2014 ved fjerning av arveavgift og innføring av kontinuitetsprinsippet

Som en direkte konsekvens av fjerning av arveavgiften innføres skattemessig kontinuitet (kontinuitetsprinsippet) ved arve- og gaveoverføringer. Skattemessig kontinuitet innebærer at mottaker overtar sin forgjengers skattemessige verdier og posisjoner der næring overføres med et gaveelement. Det vil si at selger ikke blir gevinst- eller uttaksbeskattet, men overtager får heller ikke mulighet til å skrive opp verdiene.

Det gjøres et viktig unntak fra denne regelen når det gjelder landbrukseiendom. Hvis man følger reglene for skattefritt salg, skal overtager fortsatt få lov til å skrive opp verdien. Det nye for landbruket blir at man ikke lenger kan skrive opp verdien til takstverdien, men til tre fjerdedeler av takst eller antatt omsetningsverdi. For overdragelse av driftsløsøre vil

⁴ Gjelder også etter endringer innført fra 1.1.2014

imidlertid oppskrivningsadgangen falle bort. Det samme vil gjelde den delen av en eiendom som ikke er et alminnelig gårdsbruk. Fjerning av arveavgiften medfører altså for alminnelig gårdsbruk og skogbruk at:

- inngangsverdien på fast eiendom kun kan oppskrives til 75 % av antatt salgsverdi
- det kan ikke foretas oppskrivning av maskiner
- det kan ikke foretas oppskrivning av buskap
- det kan ikke foretas oppskrivning av deler av eiendom som ikke er alminnelig gårdsbruk (eks. campingplasser, tomteområder, festetomter, grustak, ridesenter, golfbane m.v.)
- det kan ikke foretas oppskrivning ved overgang til uskifte

Fra gjennomsnittsligning skogbruk til tømmerkonto for inntektsåret 2017

Det er med virkning fra og med inntektsåret 2017 innført en ny løsning for inntektsutjevning for enkeltpersonforetak som driver skogbruksvirksomhet, kalt tømmerkonto. Tømmerkontoen har store likhetstrekk med en gevinst- og tapskonto og avløser de tidligere reglene om gjennomsnittsfastsetting i enkeltpersonforetak.

Årets overskudd fra skogbruksvirksomhet kan inntektsføres direkte. Den delen av årets overskudd som skattyter velger å ikke inntektsføre direkte, skal føres på tømmerkontoen. Minst 20 % av positiv saldo på tømmerkontoen må inntektsføres i året.

Det er gitt spesifikke overgangsregler ved overgang fra tidligere regler for gjennomsnittsfastsetting til ordningen med tømmerkonto.

Skogfond

Ved salg og uttak av tømmer skal det avsettes en andel av omsetningen til skogfond. Skogeieren kan fritt velge trekkssats i intervallet 4–40 %. Ved senere uttak fra skogfondet til bruk til skogkultur m.v., er 85 % av det uttatte beløp skattefritt.

Tidfesting av inntekter

I følge regnskapsloven § 4.1 skal inntekt resultatføres når den er opptjent. I jordbruket er det i praksis ifølge skatte ABC, godtatt visse tillempninger til hovedreglene om tidfesting, f.eks. at forskjellige tilskudd til jordbruket som utbetales året etter opptjeningsåret, tidfestes til utbetalingsåret. Etterskudd fra meierier og andre salgsorganisasjoner organisert som andelslag, som fatter vedtak om utbetaling av etterskudd for leveranser på årsmøtet etter regnskapsavslutningen, tas alltid med i vedtaksåret. Enkelte tilskudd fra Landbruksdirektoratet inntektsføres i utbetalingsåret, dvs. året etter opptjeningsåret. Det er anledning til å inntektsføre dem i opptjeningsåret, men da må det prinsippet videreføres.

Jordbruksfradrag

Det skal gis jordbruksfradrag i alminnelig inntekt til skatteyttere som hatt inntekt fra virksomhet i form av jordbruk, gartneri og/eller hagebruk i over halvparten av inntektsåret, og/eller har drevet bihold (honningproduksjon) og/eller pelsdyrhold som virksomhet, selv om virksomheten er drevet uten tilknytning til jordbruk, gartneri eller hagebruk. Som jordbruk og hagebruk regnes virksomhet som ved bruk av jorda og/eller gjennom husdyrhold produserer mat eller fôr.

- Nettoinntekt fra følgende aktiviteter kan tas med i grunnlaget for jordbruksfradrag dersom aktivitetene drives i tilknytning til jordbruks- eller hagebruksvirksomheten.
 - utnyttelse av jakt og fiskerettigheter
 - uttak av jord, sand, stein og torv
 - sanking av bær kongler, mose tang, tare og lignende
 - utføring av tjenester for andre utført med betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jord- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utføringen av tjenester ikke utøves som selvstendig virksomhet.
 - utleie av betydelige driftsmidler som hovedsakelig (60 %) nyttes i egen jordbruks- eller skogbruksvirksomhet, forutsatt at utleievirksomheten ikke utøves som selvstendig virksomhet.
 - inntekt ved utleie av driftsbygninger, våningshus og kårbolig som tilhører jordbruksvirksomheten
 - inntekt fra utleie av hytter som tilhører gårdsbruket når utleien ikke er virksomhet i seg selv
 - inntekt fra bortfeste av tomter, også når tomtene ligger i særskilt lignet skog
 - inntekt fra utleie av fallrettigheter
- Jordbruker som eier og bor på egen driftsenhet, og hvor driftsenheten inngår i samdrift, vil kunne ta sin del av overskuddet, arbeidsgodtgjørelse og eventuelle leieinntekter fra samdriften med i sitt grunnlag for jordbruksfradrag.
- Forutsatt at det drives jordbruks- eller hagebruksvirksomhet kan det i grunnlaget for jordbruksfradrag tas med nettoinntekt/underskudd fra følgende aktiviteter som ikke har tilknytning til jord- og hagebruksvirksomheten:
 - annen virksomhet dersom denne omsetningen årlig ikke overstiger kr 30 000
 - produksjon av biobrensel (ved)
- Sykepenger som erstatter inntekt som det kan gis jordbruksfradrag i, inngår i grunnlaget for jordbruksfradraget med bruttobeløpet.

Gevinst og tapskonto

Gevinst- og tapskonto opprettes for å fordele skattemessige gevinster og tap over flere år. I utgangspunktet skal det opprettes bare en gevinst- og tapskonto for hvert enkeltmannsforetak, deltakerlignet selskap og aksjeselskap. Driver en person eller et selskap flere atskilte virksomheter, skal det opprettes en gevinst og tapskonto for hver virksomhet. Inntekts/fradragsføring fra gevinst- og tapskonto skjer etter saldometoden. Gevinster skal minst inntektsføres med 20 % årlig, tap kan fradragsføres med inntil 20 %. Inntekter/fradrag for gevinst- og tapskonto inngår i grunnlaget for beregning av personinntekt

Eksempler på avsetninger til gevinst og tapskonto fra jordbruket er:

Gevinster:

- salg av melkekvote
- salg av hele buskapsen ved opphør av driftsgrein. Salg av melkekyr vil være opphør av driftsgrein selv om slaktedyr beholdes.
- salg av tomter og annen fast eiendom

Tap:

- rivning av driftsbygning

Inntekter/fradrag fra gevinst- og tapskonto fra jordbruksvirksomhet inngår i grunnlaget for jordbruksfradrag.

Fremføring av underskudd

Det er ingen tidsbegrensning for framføring av underskudd. Underskuddet må fradras første år som det er positiv alminnelig inntekt. Dersom næringsvirksomheten opphører, er det fortsatt anledning til å fremføre eventuelt underskudd mot andre positive inntekter senere år.

Skattesatser for inntektsåret 2018

Alminnelig inntekt

Inntektsskatt til kommune, fylkeskommune og staten

Inntektsskatten beregnes av alminnelig inntekt. Før skatten beregnes, skal det for 2018 foretas et personfradrag i alminnelig inntekt. Fra og med inntektsåret 2018 er det bare én skatteklasse (skatteklasse 2 er avviklet). Fradraget er på kr 54 750. I Finnmark og Nord-Troms gis det i tillegg et særskilt fradrag i alminnelig inntekt på kr 15 500.

Minstefradrag i lønnsinntekt er 45 % av beregningsgrunnlaget, mens minstefradrag i pensjonsinntekt er 31 %. Nedre grense for minstefradrag er kr 4 000 og øvre grense kr 97 610 for lønnsinntekt og kr 83 000 for pensjonsinntekt. Opp til kr 31 800 i lønnsinntekt er fradraget lik lønnsinntekten (særskilt fradrag i lønnsinntekt).

Skattefradrag for pensjonsinntekt:

Maksimalt fradrag for 2018 vil være kr 29 940. Nedtrapping ved inntekter over kr 193 250 til 15,3 % og inntekter fra kr 290 250 til 6 %.

Særfradrag for enslige forsørgere er kr 51 804.

Særfradrag for store sykdomsutgifter gis for dokumenterte utgifter fra kr 9 180.

Skattebegrensning grunnet liten skatteevne: Samlet skatt skal ikke overstige 55 % av den alminnelige inntekt over beløpsgrensen. Alle som mottar avtalefestet pensjon (AFP) omfattes av ordningen, men ikke de som mottar tidligpensjon i jordbruket.

Skatteart	Personlige skattytere og dødsbo		Etterskudds- pliktige
	Finnmark og Nord-Troms	Resten av landet	
Fylkeskommunal inntektsskatt	2,65 %	2,65 %	0,0 %
Kommunal inntektsskatt	11,80 %	11,80 %	0,0 %
Fellesskatt til staten	5,05 %	8,55 %	23,0 %
I alt	19,50 %	23,00 %	23,0 %

Trygdeavgift (medlemsavgift)

Trygdeavgiften beregnes av personinntekten. Det er tre satsnivåer for trygdeavgiften.

Beregningsgrunnlag	Avgiftssats
Pensjoner, kår o.l. Lønn for personer under 17 år eller over 69 år	Lav sats: 5,1 %
Lønn og annen godtgjørelse Inntekt ved pass av barn under 12 år eller ved pass av barn som har særlig behov for omsorg og pleie, når barnepasset skjer i barnepasserens hjem Fiske og fangst	Mellomsats: 8,2 %
Personinntekt som ikke går inn under gruppene for lav sats eller mellomsats. Personinntektsdelen av næringsinntekt fra jordbruk med binæringer, skogbruk, pelsdyrnæring, reindriftsnæring og arbeidsgodtgjørelse deltaker i deltakerlignet selskap i jord- og skogbruk, inngår her	Høy sats: 11,4 %

Det skal ikke beregnes trygdeavgift av personinntekt inntil kr 54 650. Trygdeavgiften skal heller ikke overstige 25 % av den del av personinntekten som overstiger kr 54 650.

Det blir ikke beregnet personinntekt i deltakerlignede selskap eller i aksjeselskap. For at selskapseiere skal få rettigheter i folketrygdsystemet, må de få betalt for det arbeidet de utfører i selskapet, enten som arbeidsgodtgjørelse i deltakerlignet selskap eller lønn i aksjeselskap. Godtgjørelsen eller lønna betraktes som personinntekt og blir belagt med trygdeavgift slik at eierne skal få rettigheter i trygdesystemet.

Trinnskatt til staten

Fra 2016 innføres trinnskatt som erstatning for toppskatt. Trinnskatten har stigende skattesatser fordelt på fire trinn der de to nederste trinnene får virkning for lavere inntektsnivåer enn det toppskatten gjorde. Det første trinnet gjelder inntekt i det laveste inntektsintervallet, og de andre trinnene inntekt utover dette, se tabell nedenfor. Innslagspunktene i trinn 3 og 4 tilsvarer innslagspunktene i toppskatt for 2015, lønnsjustert til 2018 -nivå.

Trinnskatten er økt med 0,47 prosentenheter på trinn 1 og 0,88 prosentenheter på de øvrige tre trinnene. Innslagspunktet for de ulike trinnene er økt med 3 prosent fra 2017.

Trinnskatten beregnes av personinntekten

Skattesats	Personinntekt i kroner
Trinn 1 1,4 %	169 000 – 237 900
Trinn 2 3,3 %	237 900 – 598 050
Trinn 3 12,4 % *)	598 050 – 962 050
Trinn 4 15,4 %	>962 050

*) For skatteyttere i Nord-Troms og Finnmark er satsen 10,4 % i trinn 3.

Formuesskatt til stat og kommune – personlige skattytere og dødsbo

Skatteart	Skattepliktig formue i kroner	Skattesats
Kommuneskatt	1 480 000	0,0 %
	>1 480 000	0,7 %
Statsskatt	1 480 000	0,0 %
	>1 480 000	0,15 %

De oppgitte innslagspunktene er for enslige skattytere. For ektefeller som lignedes under ett for felles formue, er innslagspunktene det dobbelte av hva tabellen viser.

Jordbruksfradrag

Ved fastsettelsen av alminnelig inntekt fra jord- og hagebruk, gis det et jordbruksfradrag på inntil 63 500 kr per driftsenhet per år. Fradraget kan ikke være større enn nettoinntekten i jordbruket. Det gis et ytterligere fradrag på 38 % beregnet av den delen av næringsinntekt i jord- og hagebruk som ligger mellom 63 500 og 334 290 kr slik at maksimalt fradrag blir 166 400 kr. Maksimalt jordbruksfradrag gir 38 272 kr i spart skatt.

Avskrivningssatser

Saldogruppe	Avskrivningssats
a. Kontormaskiner mv.	30 %
c. Lastebiler, varebiler mv.	24/30 ⁵ %
d. Traktorer, maskiner, inventar, personbiler mv.	20 %
h. Bygg og anlegg*	4/10/6 ⁶ %
j. Tekniske installasjoner i forretningsbygg og andre næringsbygg	10 %

Definisjon av husdyrbygg følger vesentlighetsprinsippet: Bygget skal behandles som husdyrbygg i sin helhet dersom minst 50 % av arealet benyttes til dette formålet. En bygning der under halvparten av bygningens areal benyttes til husdyr og frittstående bygninger uten dyrerom avskrives med 4 %. Det er bruken ved årsskiftet som er avgjørende. Vanlig, kortvarig opphold mellom gammel og ny dyrebesetning i bygget regnes ikke som bruksendring. Bygg til hester i ridesentre, for turisme, trav og galopp samt kennel og kattepensjonat er ikke ansett som husdyrbygg i landbruket.

⁵ Ordinær avskrivningssats for saldogruppe c er 24 prosent, med forhøyet sats på 30 prosent for varebiler som bare bruker elektrisk kraft til fremdrift.

⁶ Driftsbygninger uten husdyr 4 %/Bygg med enkel konstruksjon og antatt brukstid mindre enn 20 år 10 %/Husdyrbygg i landbruket 6 %

Bygg og anlegg som har en så enkel konstruksjon at brukstiden anses å være 20 år eller mindre fra oppføringen, får en avskrivingsssats på 10 %.

Investeringsmidler fra IBU

Fra 2012 skal tilskudd innenfor det distriktpolitiske virkeområdet til investeringer i faste anlegg og tilhørende produksjonsutstyr ikke anses som skattepliktig inntekt for mottakeren. Det innebærer at kostprisen ikke skal reduseres tilsvarende tilskuddet i balansen. Ved realisasjon innen 5 år etter at driftsmiddelet ble ervervet, skal tilskuddet regnes som en del av vederlaget.

Betinget skattefritak ved ekspropriasjon

Det er vedtatt å utvide gjeldende ordning med betinget skattefritak for gevinst ved ekspropriasjon av landbrukseiendom slik at vederlaget skattefritt kan nyttes til erverv av, eller påkostning på areal, bygg eller anlegg som brukes i skattyterens næringsvirksomhet eller annen inntektsgivende aktivitet. Se Prop. 1 LS (2013–2014) punkt 5.8 og Innst. 4 L (2013–2014) kapittel 19.

Ny lov om merverdiavgift (2009 nr. 58) trådte i kraft 1. januar 2010. Den erstattet lov av 19. juni 1969 nr. 66 om merverdiavgift som gjaldt fra 1. januar 1970 ut 2009. Den nye loven er å anse som en revidering og teknisk gjennomgang av den tidligere loven. For å bedre tilgjengeligheten til regelverket er sentrale forskriftsbestemmelser samlet i selve loven. Den vedtatte samleloven følger de samme kapitelinndelingene som loven. Det vil for eksempel si at reglene om registrering følger av lovens kapittel 2 og er nærmere utdypet i forskriftens kapittel 2.

Skattemeldingen for merverdiavgift (omsetningsoppgaven) skal leveres elektronisk.

Betaling av varer og tjenester må skje via bank eller annet foretak som har rett til å drive betalingsformidling for at retten til fradrag for merverdiavgift ikke skal tapes. Det gjelder betaling på 10 000 kr eller mer.

Avgiftssatser

Ordinær sats for merverdiavgift er 25 %. Det en redusert sats på 15 % på omsetning av næringsmidler som er bestemt til å konsumeres av mennesker, og lav sats på 12 % for bl.a. persontransport og overnatting.

Matvarer

Salg fra bonde/produsent til oppkjøper/videreforedler blir avgiftsberegnet med 15 % dersom produktet har en slik kvalitet at det både er egnet til menneskelig konsum og at det omsettes til slikt konsum. Dersom ikke begge disse to betingelsene er oppfylte, skal salget avregnes med 25 % merverdiavgift. Følgende produkter skal etter dette vanligvis avgiftsbelegges med 15 prosent: grønnsaker, frukt, bær, egg og honning. For følgende produkter skal det benyttes ordinær avgiftssats på 25 %: Melk, korn, slaktedyr og egg til kyllingproduksjon.

Alt salg av matvarer (for eksempel melk, melkeprodukter, egg, bær, frukt, grønnsaker) fra bonden direkte til forbruker, skal faktureres med 15 %.

Tjenester

Med unntak av tjenester som spesifikt er fritatt for avgift, skal det beregnes merverdiavgift ved omsetning av alle tjenester. Dette medfører at det er merverdiavgift på bl.a. posttjenester (inkludert porto), advokattjenester, regnskapsføring og alle edb-tjenester.

Av tjenester som det ikke skal beregnes merverdiavgift av, kan nevnes guidetjenester, undervisningstjenester (for eksempel ride- og kjøreopplæring), idrettstjenester (for eksempel i forbindelse med golf), gårdsbesøk og utleie av fast eiendom (inkludert bygninger). Dersom det ikke skal beregnes utgående avgift ved levering av en tjeneste, er det heller ikke fradragsrett for inngående avgift på innsatsfaktorene.

Persontransport

Persontransport er nå innlemmet i merverdiavgiftssystemet. Satsen for dette området er 12 %. For landbruket har dette størst betydning i forbindelse med turisme og tilleggsnæringer. I regelverket er det foretatt noen avgrensninger i hva som defineres som persontransport. Befordring med skiheis og kabelbane er persontransport mens rafting, hundekjøring og hesteridning ikke er definert som persontransport og følgelig er utenfor avgiftsområdet. Begrunnelsen for dette er at det her er opplevelsen som er det vesentlige og ikke selve personforflytningen. Ren utleie av hest eller kjøretøy uten fører er å betrakte som utleie av vare og skal avgiftsberegnes med 25 %.

Melkekvote

Det skal beregnes merverdiavgift ved separat salg og kjøp av melkekvote. Dette gjelder både ved privat og offentlig omsetning. Omsetning av melkekvote *sammen med* landbrukseiendommen er imidlertid unntatt for avgiftsplikt slik at det ikke skal beregnes merverdiavgift ved slikt salg. Utleie av melkekvote er en tjeneste i merverdiavgiftslovens forstand, separat omsetning skal avgiftsberegnes. Ved utleie av melkekvote sammen med landbrukseiendom følger reglene for fast eiendom, dvs. uten avgift med mindre en er registrert frivillig jfr. forskrift til lov om merverdiavgift, § 2-3-3 (tidligere forskrift nr. 59).

Overnatting

Det er avgiftsplikt med lav sats på 12 % for overnattingstjenester. Avgiftsplikten ble imidlertid begrenset til romutleie i hotellvirksomhet og lignende virksomhet, utleie av fast grunn til camping samt utleie av hytter, ferieleiligheter og annen fritidseiendom i tilknytning til slik virksomhet (mva-loven § 5). Ren hytteutleie ble holdt utenom avgiftsplikten pga. faren for uheldige tilpasninger.

Justeringsregler

Uttaks- og justeringsregler for merverdiavgift skal benyttes når fast eiendom tas ut fra avgiftspliktig virksomhet og der inngående avgift på kostnadene utgjør minst kr 100 000. Det vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 400 000. Justeringsperioden er 10 år slik at dersom den avgiftspliktige eiendelen overføres for eksempel til privat bruk før de 10 årene er gått, så må en del av den opprinnelig fradragførte inngående merverdiavgiften tilbakebetales.

Kapitalvarer som maskiner, inventar og andre driftsmidler der inngående avgift av kostpris utgjør minst kr 50 000, har en justeringsperiode på 5 år. Del vil si en netto anskaffelsesverdi på kr 200 000.

Priser på skogsutstyr og skogsredskaper

Alle priser er uten merverdiavgift

Traktorer:		
Traktorer: se under avsnittet «Priser» i jordbruksdelen		
Vinsjer og kabelkran:		
Traktormonterte vinsjer, 1-tromlet	Fra	15 000
Traktormonterte vinsjer, 2-tromlet	"	100 000
Tillegg for radiostyring/infrarød styring	"	7 000
Kabelkran	"	
Annet traktorutstyr:		
Kjettinger	Fra	5 000
Traktorskjær/Tømmerklo	"	10 000
Lunnedrag	"	2 500
Tømmertilhenger (boggi)	"	45 000
Griplaster, traktormontert	"	45 000
Vedkløyver, traktormontert	"	10 000
Kombinert sag/klyver, traktormontert	"	25 000
Flishoggere	"	55 000
Kviste-/felleaggregat	"	30 000
Vedmaskin	"	40 000
Traktormontert kappeutstyr	"	10 000
Utstyr for vegvedlikehold:		
Snøfreser, bakmontert	Fra	20 000
Snøplog	"	6 000
Planerings skjær/planskraper	"	6 500
Motorboremaskin	"	15 000
Ryggståkesprøyte	Fra	2 500
Sager:		
Motorsag	Fra	4 500
Ryddesag (skog)	"	7 000
Ryddesag (gress/kratt)	"	4 000
Husvær etc.		
Hviletelt	Fra	5 000
Transportable koier	"	25 000
Verneutstyr:		
Personlig verneutstyr, komplett	Fra	5 000
Sikringsradio, håndapparat per stk. (2 stk. nødvendig)	"	5 000
Sikringsradio, fellesutstyr (for flere håndapparater)	"	20 000

Kilde: Diverse prislister

Rør

Mufferør - igT

Innvendig diameter (mm)	Bygge-lengde (mm)	Vekt (kg)	Over-dekning (m)	Pris
150*	1 000	59	10	340
200	1 500	140	8	720
250	1 500	190	7	940
300	2 000	340	7	1 256

*Bestillingsvare

Falsrør – igT - uarmert

Innvendig diameter (mm)	Bygge-lengde (mm)	Vekt (kg)	Over-dekning (m)	Pris
300	2 000	580	12	1 533
400	1 000	320	8	1 533
400	2 250	750	8	1 533
500	1 000	430	6	2 040
500	2 250	960	6	2 051
600	1 000	565	5	2 644
600	2 250	1 170	5	2 644

Tallene gjelder fra 26.04.2017

Kilde: BetoNor

Rør, PVC, trykk, PN10/12,5, SDR 21*Rørene er med fast innlagt pakning i muffen. Rør mindre enn 110 mm er PN 10.*

Rørdiameter, mm	Lengder, m	Kr per m
75	6	95,20
90	6	140,00
110	6	192,00
160	6	411,00
225	6	765,00
280	6	1 095,00

NB! Rørene er ikke strekkfaste, og priser er veil. uten rabatter.

Kilde: Brødrene Dahl A/S

Dobbeltveggede rette drenerør med fast muffe:

Pragma 110 mm 6 m	25,00 kr/m
Pragma 75 mm 6 m	19,00 kr/m
Pragma 50 mm 3 og 6 m	15,20 kr/m

Korrugerte drenerør med muffe i kveil:

Korr 50/60 mm 25 og 250 m	13,00 og 10,80 kr/m
Korr 83/100 mm 25, 50 og 100 m	19,00, 23,00 og 19,00 kr/m

Ved store kvantum, gis rabatt.

Kilde: FKA september 2018

Plantevernmidler

Prisene nedenfor gjelder per juli–2018. Det kan forekomme prisvariasjoner mellom de ulike landsdeler og forhandlere. For nærmere opplysninger kontakt din lokale forhandler. Når det gjelder bruk av plantevernmidler (mengde per daa), se under Jordbruk – Planteproduksjon; bruk av plantevernmidler.

Ugrasmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Agil 100 EC	1 l	519
Ally Class 50 FMC	100 g	560
Ariane S	5 l	710
Attribut Twin	600 g +500 ml	5 000
Axial	5 l	2 080
Basagran SG	3 kg	2 950
Express Gold FMC	250 g	990
Express SX FMC	150 g	860
Fenix	5 l	1 610
Flurostar	5 l	880
Focus Ultra	5 l	888
Gallup Super 360	20 l	825
Glypper	20 l	749
Harmony SX	100 g	1 290
Hussar OD	0,5 l	1 930
Hussar Plus	1 l	2 450
Hussar Tandem OD	5 l	3 180
Lentagran WP	1 kg	520
MCPA Nufarm	10 l	1 490
Mekoprop Nufarm	10 l	1 590
Pixxaro EC	5 l	3 650
Puma Extra	5 l	1 350
Roundup Eco	20 l	900
Roundup Flex	15 l	1 120
Select + Renol	3+3 l	3 050
Starane XL	5 l	980
Tomahawk 200 EC	5 l	880
Zypar	5 l	1 350
Skadedyrmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Biscaya OD 240	3 l	2 850
Karate 5 CS	1 l	1 500
Pirimor G	1 kg	1 250
Prestige FS 370	5 l	3 730

Plantevernmidler (fortsetter)

Sopp sykdomsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
Amistar	5 l	2 750
Bumper 25 EC	5 l	2 350
Comet Pro	5 l	2 460
Consento	5 l	1 190
Delaro SC 325	5 l	3 230
Fungazil 100 SL	5 l	4 180
Proline 250 EC	5 l	4 010
Ranman Top	5 l	2 750
Revus	5 l	2 450
Ridomil Gold	10 kg	2 850
Signum	2,5 kg	2 175
Siltra Xpro	5 l	4 000
Thiovit	20 kg	1 340

Vekstreguleringsmidler	Pakningsstørrelse	Ca. pris, kr per pakning
CCC Nufarm	10 l	1 185
Cerone	5 l	1 230
Moddus M 250 EC	1 l	550
Reglone (risdreping)	10 l	2 425

Kilde: FK Agri

Gjødselpriser per 14. august 2018

Priser per kg i 25 kg sekk på ubrudd pall og 600 kg storsekk. Det gis ofte ulike rabatter som må undersøkes for å finne rett pris. Frakt kommer i tillegg.

Gjødselslag	Kr per kg		Gjødselslag	Kr per kg	
	600 kg sekk	25 kg sekk		600 kg sekk	25 kg sekk
NPK-gjødsel			K-gjødsel		
Fullgjødsel®					
Fullgj. 12-4-18	4,75	5,14	60ER KALI 49 %, 50 kg	5,01	
Fullgj. 15-7-12	3,49		Patentkali 25 % K (klorfri)	5,72	5,55
Fullgj. 18-3-15	3,81	4,20			
Fullgj. 20-4-11	3,53				
Fullgj. 21-6-6	3,63				
Fullgj. 22-2-12	3,72		N-gjødsel		
Fullgj. 22-3-10	3,52	3,91	Kalksalpeter™15,5 %	2,37	2,68
Fullgj. 25-2-6	3,23		NitraBor™Kalksalpeter	3,13	3,44
Fullgj. 8-5-19	4,68		OPTI-NS™ 27-0-0 (4S)	2,67	
NPK 24-3,5-6 (fra Belgia)	3,09		Urea-46 %	4,59	4,90
			Sulfan 24-0-0 600 kg	2,67	
NK-gjødsel			NP-gjødsel		
OPTI-NK™22-0-12 3S+SE	3,37		OPTI-START™NP12-23 25 kg		6,71
P- og PK-gjødsel			Organisk gjødsel		
PK™ 11-21 750 kg	3,91		Grønn NPK 8-3-5, Kambo	2,81	
P20 750 kg	4,08		Grønn ØKO NPK 5-3-2, Kambo	2,46	

® og ™ er varemerker for Yara

Det påløper et termintillegg for fullgjødsel på 1 øre/kg og uke. Gjødselprisene i tabellen over kan bli endret etter forhandlinger mellom gjødselprodusenter og leverandører senere på høsten. Vanligvis har prisene vært lavest om høsten. Prisene på kalksalpeter, OPTI-NS 27-0 og Urea fastsettes hver måned. Prisutviklingen for disse utover høsten kan gi en indikasjon på retningen for fullgjødselprisene fra årsskiftet.

Kilde: Felleskjøpet Agri

Mikronæringsstoffer/Makronæringsstoffer (priser fra 2013)

Bortrac, 11 % B, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100–300 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 230 per 5 liters pakning
Boraks 13 % B, vannløselig	kr 1 225 per 25 kg sekk
Mangansulfat, ca. 32 % Mn, vannløselig 1–2 % i 25 l vannopløsning per daa	kr 537,5 per 25 kg sekk
Utstrøing 5 kg per daa	
Mantrac, 27,4 % Mn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 350 per 5 liters pakning
GranuCop3 Granulert kobbergjødsel 6 % Cu og 2,8 % Mg. 15–20 kg per daa.	kr 1 056 per 40 kg sekk
Magnesiumnæring (vannløselig) 15,0 % Mg, 20–25 kg per daa	kr 222 per 40 kg sekk
Zintrac, 40,0 % Zn, flytende og vannløslig, sprøytes på bladverket, 100 ml/daa i min. 20 liter vann	kr 419 per 5 liters pakning

Kalk, Østlandsområdet

Pris september 2018. Kilde: <http://www.kalk.no/Priser-Østlandet>, NLR Øst

Leverandør/ Kalktype	Pris kr/tonn	Kalkverdi		Pris CaO (kr)		Kg vare/ daa
		1 år	5 år	per 10 kg	per 200 kg	
Norgesfôr (Råde)						
Kvartbrent dolomitt	700	0,53	0,60	12,4	248	354
Fin grovkalk K1	660	0,35	0,51	15,3	307	465
Miljøkalk AS- Østf./Follo						
Agri Halvbrent	734	0,56	0,59	12,8	255	348
Agri Grov VK Debio	640	0,42	0,51	13,8	275	430
Agri Mel Ha Debio	897	0,40	0,48	20,4	408	454
Agri Dol Debio	864	0,35	0,48	20,8	416	482
Agri Brent (til grønnsaker)	2505	0,97	0,97	25,8	516	206
Miljøkalk AS -Romerike						
Agri Halvbrent	747	0,56	0,59	13,0	260	348
Agri Grov VK Debio	658	0,42	0,51	14,1	283	430
Agri Mel Ha Debio	757	0,40	0,48	17,2	344	454
Agri Dol Debio	818	0,35	0,48	19,7	394	482

Prisene i tabellen gjelder ferdig spredd kalk og er ca-priser ved fulle lass, over 30 tonn hos Norgesfôr og 50 tonn (Franzefoss). For lavere mengder totalt og per dekar må påregnes et tillegg. I andre strøk av landet må man undersøke prisene hos lokale leverandører. For å heve pH med 0,1 må man tilføre om lag 100 kg kalk per dekar. I tabellen over har en regnet på 200 kg CaO per daa som vil heve pH med 0,2 pH-enheter. I den siste kolonnen står hvor mye av de ulike kalkprodukter som da kreves. Det er viktig å dividere prisen for kalktypen med gjennomsnittlig kalkverdi i år 1 og år 5 for å finne ut hvilken kalktype som er rimeligst.

	Totalt kalkinnhold (CaO), beregnet Mg		Kr per kg eks. mva.
Agri granulert dolomitt, 600 kg s.sekk	54 % CaO	(12 % Mg)	1,94
Agri dolomittmel, 600 kg storsekk	48 % CaO	(0,6 % Mg)	1,65
Agri Brentkalk 500 kg storsekk	95 % CaO	(0,5 % Mg)	3,00

Kilde: FKAs kundetjeneste, september 2018

Prisene i tabellen gjelder kun for kalk, spredning og frakt kommer i tillegg.

Leiekjøringspriser med traktor og fører 2018

Prisene som er gjengitt er gjennomsnittlig pris. Som hovedregel oppgis timepris, men der det er naturlig oppgis prisen i andre måleenheter. Merverdiavgift er ikke medregnet. Dersom du trenger timepriser uten fører, se Norsk Landbruk nr. 7-2018.

Type arbeid/maskin			
Traktor:		Fra	Til
Traktor under 100 hk	kr per time	300	850
Traktor mellom 100–150 hk	kr per time	320	950
Traktor mellom 150-200 hk	kr per time	350	950
Traktor over 200 hk	kr per time	380	1 050
Jordarbeiding:			
Steinrive ca. 4–6m	kr per time	450	1 600
Steinplukker, stor stein	kr per time	650	1 800
Steinplukker, småstein	kr per time	500	1 600
Steinstrenglegging	Kr per time	750	1 200
Djupkultivator	Kr per time	800	1 200
Vendeplog 3-skjærs	Kr per time	700	850
Vendeplog 4-skjærs	Kr per time	700	1 000
Vendeplog 5-skjærs	Kr per time	800	1 400
Vendeplog	Kr per dekar	75	150
Horisontal/vertikalrotorharv ca. 3 m	Kr per time	500	950
Horisontalrotorharv ca. 3 m	Kr per time	350	950
Rotorharv	Kr per time	700	1 000
Skålharv 2–4 m gml. type som Kverneland	Kr per time	590	750
Såbedsharv 5–8 m	Kr per time	600	1 200
Sloddetrommel/Crosskill	Kr per time	620	1 200
Trommel	Kr per time	400	1 000
Slodd, 5-8 m	Kr per time	500	990
Gjødsling, såing, planting, kalking:			
Grasfrøsåmaskin	Kr per time/daa	725/30	850/100
Ugrasharv	Kr per time	660	900
Direktesåing 2,5–3,0 m	Kr per time/daa	700/60	1300/95
Kombisåmaskin	Kr per time/daa	650/55	1300/90
Potetsetting	Kr per time	675	850
Omrøring av husdyrgj., første 2–3 timer	Kr	850	4 000
Omrøring	Kr per time	590	1 450
Bløtgjødsel, opptil 12 m ³	Kr per time	650	1 200
Bløtgjødsel, selvlessende vogn, 8–15m ³	Kr per time	670	1 600
- Tillegg for stripespreder, over 9 m	Kr per time	100	300
Slangespr.utstyr, inkl. mann, 2 traktorer	Kr per time	850	3 000
Slangespreder, tilrigging/flytting	Kr per time	500	3 000
Tørrgjødselevogn	Kr per time	680	1 400
Handelsgjødsele, sentrifugalspreder	Kr per time/daa	655/15	1200/35 *
Kalkvogn 5–13 tonn	Kr per time	750	1 200

* Høyeste priser med GPS

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Sprøyting:		Fra	Til
Traktorsprøyting	Kr per time	500	1 500
Traktorsprøyting	Kr per dekar	18	40
Ugrasharv 6-9 m	Kr per dekar	40	80
Stråfôr- og grasarbeid:			
Slåmaskin slep	Kr per time	500	1 500
Slåmaskin front	Kr per time	800	950
Slåmaskin, kombinasjon 6-9 m (Butterfly)	Kr per time	900	1 900
Slåmaskin, kombinasjon 6-9 m (Butterfly)	Kr per daa	42	42
Eksaktsnitter, slep	Kr per time	950	1 700
Finsnitter, selvgående	Kr per time	2 300	3 250
Lessevogn m/kutting	Kr per time	1 000	2 100
Samlerive	Kr per time	550	1 600
Sprede-/venderive	Kr per time	600	1 300
Firkantpresse, småballe	Kr per time	800	1 000
Firkantpresse, småballe	Kr per balle	3	5
Firkantpresse, stor gras, inkl. innpakk.	Kr per balle	120	235
Firkantpresse, stor halm uten innpakk.	Kr per balle	80	120
Rundballepresse u/ kutting	Kr per time	800	960
Rundballepresse m/ kutteutstyr	Kr per time	1 250	1 400
Rundballepressing m/ pakker	Kr per time	1 200	1 600
Rundballepressing m/ pakker 6 lag plast	Kr per balle m/ plast	75	200
			*
			*
Rundballepressing	Kr per balle u/ plast	60	168
Tillegg per 2 lag plast over 6 lag	Kr per balle	5	30
Tillegg tilsetning av ensileringsmiddel	Kr per balle	5	42
Pakking rundballe	Kr per balle	8	90
Pakking av firkantball, 8 lag plast	Kr per balle	35	130
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per time	550	1 000
Sammenkjøring/stabling av baller	Kr per balle	5	25
Beitepussing	Kr per time	600	1 100
Innhøsting korn, potet:			
Skurtresking	Kr per time	1 200	2 500
Skurtresking	Kr per dekar	120	168
Korntransport	Kr per time/øre/daa	500/9	1100/15
Potetoptaking, belteoptaker	Kr per time	480	660

* Høyeste priser med GPS

** Flere rabatterer prisen når det skal presses høyere antall baller

*** Pris kommer an på hvor langt det er til jordkanten

**** Laveste pris på enklere jord, høyeste pris på steinete og tung jord

Leiepriser maskiner med fører (fortsetter)

Vedlikehold av kulturlandskap, skogsarbeid: Enhet		Fra	Til
Krattknuser	Kr per time	320	1 400
Flishogger, inntil 26 cm diameter	Kr per time	580	1 200
Kantklipping grov kjettingslager	Kr per time	600	1 800
Kantklipping	Kr per stripe-km	300	700
Traktor m/2-tromlet vinsj	Kr per time	450	930
Traktor, vinsj m/ slepebaneutstyr	Kr per time	675	850
Traktor m/ tømmertilhenger og kran	Kr per time	550	980
Mann m/ motorsag	Kr per time	250	650
Vedmaskin	Kr per time	400	1 100
Vedkløyver	Kr per time	450	900
Anlegg, transport:			
Dumperhenger 6–18 tonn	Kr per time	600	960
Kompaktlaster	Kr per time	450	930
Gravemaskin under 8 tonn	Kr per time	400	950
Gravemaskin 8 til 12 tonn	Kr per time	650	1 000
Gravemaskin 13 til 22 tonn	Kr per time	690	1 250
Grøftespyling	Kr per time	650	800
Snørydding:			
Diagonalskjær	Kr per time	500	1 000
Spissplog	Kr per time	750	1 000
Snøfres	Kr per time	500	1 200
Laster med skuffe	Kr per time	500	1 000
Strøing:Tallerkenspreder	Kr per time	850	1 200
Snøbrøyting privat oppkjørsel og tunvei	Kr per gang	200	800

Kilde: Norsk Landbruk nr. 7-2018, Bedre Gardsdrift nr. 3-2018

Jordleiepriser

Tabellen under viser gjennomsnittlige jordleiepriser for god jord over hele landet, fordelt mellom ulike produksjonsformer. Prisene er oppgitt i kr per dekar. Fra 2014 er prisene i indeksen vekta.

	Vekta priser	
	2017	2018
HELE LANDET		
Grasdyrking	266	263
Korndyrking	348	369
Grønnsakdyrking	662	661
Potetdyrking	982	985
Kultarbeite	75	66
Utmarksbeite	8	10

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner (Alle priser i kr per dekar):

	God jord			Dårlig jord		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
GRASDYR KING						
Østlandet	50	301	600	0	128	300
Telemark/Agder	10	211	400	0	51	187
Rogaland	220	443	617	0	211	567
Vestlandet	0	160	500	0	58	300
Trøndelag	0	240	600	0	104	200
Nord-Norge	0	78	250	0	30	120
KORNDYR KING						
Østlandet	150	377	550	50	210	350
Telemark/Agder	130	253	425	0	71	200
Rogaland	475	590	700	350	350	350
Trøndelag	150	334	750	50	180	300
GRØNNSAKDYR KING						
Østlandet	450	1125	1800			
Telemark/Agder	300	496	650			
Rogaland	975	1051	1200			
Vestlandet	150	428	800			
Trøndelag	381	991	1300			
Nord-Norge	100	233	500			

Jordleiepris (fortsetter)

	God jord		
	Lavest	Middel	Høyest
POTETDYRKING			
Østlandet	85	715	1200
Telemark/Agder	150	552	1000
Rogaland	600	678	800
Vestlandet	150	375	490
Trøndelag	400	584	800
Nord-Norge	100	208	400

Geografisk differensiert pris for enkeltproduksjoner:

	Kulturbeite			Utmarksbeite		
	Lavest	Middel	Høyest	Lavest	Middel	Høyest
BEITE						
Østlandet	0	75	200	0	12	50
Sørlandet	0	27	150	0	2	70
Rogaland	50	107	150	5	19	30
Vestlandet	0	30	116	0	5	24
Trøndelag	0	82	200	0	17	50
Nord-Norge	0	25	125	0	6	50

Kilde: Landbruksdirektoratet

Notater:

Materiell for analyse og planlegging

Handbok for driftsplanlegging

Kopieringssett av skjema for analyse

Kopieringssett av skjema for planlegging

Analyse og planlegging i landbruket og annen næring.

Skjemaer med brukerveiledning og eksempler:

Du kan laste ned skjema fra NIBIOSs hjemmeside:

<http://www.nibio.no>

Eksempelkalkyler for ulike produksjoner og regioner er å finne under «Tjenester» på www.nibio.no

NORKAP, et EDB-program for å lage kombinerte driftsplaner i jord-, skogbruk og annen næring. Programmet dekker i sin helhet Statens nærings- og distriktsutviklingsfonds krav til driftsplan. Man kan lage enkle eller fullstendige planer.

Førstegangsbestilling

kr 2 200,- + mva.

Årlig oppdatering

kr 1 200,- + mva.

NORKAP må bestilles direkte fra Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning.

Såmengder

Plantart	Kg per dekar
Korn	
Høsthvete	18–20
Vårhvete	18–24
Bygg, 2-rads	21–25
Bygg, 6-rads	19–23
Bygg som dekkasæd	14–18
Havre	19–23
Høstrug (hybridrug)	10–15
Erter (sorten Ingrid)	25–26
Åkerbønner (plantetetthet:50-60 pl/m ² , 1000-frøvekt: 450, spire%:90)	25-30
Poteter (30–60 g knoller)	100–300
Fôrnepe radsådd (breisådd: 0,4 kg v/25 cm avstand)	0,1–0,2
Kålrot	0,1–0,2
Fôrbeter	0,5–0,7
Gulrot	0,3–0,4
Oljevekster 12–15 cm radavst.	
Rybs	0,8–1,0
Raps	1,0–1,2
Grønnfôr og silovekster:	
Havre i reinbestand	16–20
Havre (m/erter), for eksempel 10 kg havre + 8 kg erter	16–18
Bygg, erter, vikker og raigras	16–20
Bygg og grønnfôrraps: 10–12 kg bygg + 0,8 kg raps	
Fôrredikk	2,0
Fôrraps 10–30 cm radavstand	1,0–1,2
40–30 cm "	0,6–0,8
Grønnfôrnepe radsådd	0,2
Fôrmargkål 10–30 cm "	0,7–0,8
Engvekster:	
Frøblanding (20 % kløver og 80 % timotei), radsådd	1,5–2,0
Frøbl. (60 % tim., 25 % engsv., 15 % rødchl.) "	2,0–2,5
Bladfaks "	4,0–5,0
Hundegras + kløver "	2,0–2,5
Raigras, flerårig "	2,0–2,5
Raigras, ettårig "	3,0–4,0
Beitefrøblanding: timotei, engsvingel, engrapp, hvitkløver+ rødchløver	2,5–3,0

For korn finner man også såmengden ved formelen: (Ønsket antall planter pr m² * 1000-kornvekt) / (Spireprosent * 10).

Avlinger, middeltall for 1980–2016

Landsdeler og områder	Kg per dekar			F.e. per dekar	
	Bygg	Havre	Poteter	Grovfôr	Eng og beite ¹⁾
Østlandet Flatbygder	419	437	2 540	390	383
Andre bygder	373	369	2 262	315	285
Agder og Rogaland, Jæren	441	-	2 676	494	490
Andre bygder	335	248	2 049	358	359
Vestlandet	330	-	1 747	359	358
Trøndelag Flatbygder	351	351	2 476	397	398
Andre bygder	354	-	1 778	367	368
Nord-Norge	130	-	1 372	272	277
Alle bruk	395	414	2 336	352	352

1) Omfatter eng høstet til høy og surfôr, beite på eng og kulturbeite

Tabellen ovenfor er satt opp på grunnlag av middeltall fra Driftsgranskinger i jord- og skogbruk (NIBIO) og dekker over store variasjoner fra år til år og fra bruk til bruk. Tallene står for nettoavling før fradrag for fôrspill eller kvalitetsforringelse under lagring. For poteter kan dette svinnet ofte bli stort, mens det for korn, høy og surfôr sjelden overstiger 5–10 %.

Svinn ved lagring:

1. Svinn i kg:	Høy	10–15 %
	Gras til surfôr	25–30 %
	Rå poteter	10 %
	Korn	2–5 %
2. Svinn i f.e.:	Rå poteter til surfôr	5 %

Kg næringsstoffer per tonn husdyrgjødsel (første vekstsesong)

Gjødseltype	Vårspredd – nedmoldet	Overflatespredd	Fosfor (P)	Kalium (K)
	nitrogen (N)	nitrogen (N)		
Blaut storfegjødsel	1,5	1,0	0,7	3,3
Blaut grisegjødsel	2,0	1,5	1,5	2,5
Blaut hønsegjødsel	7,0	4,0	4,0	5,0

Kilde: Yara (N), Bioforsk (P og K)

Gjødslingsnormer til ulike plantevekster

Vekst og avlingsnivå per daa	Kg per dekar		
	N	P	K
Vårkorn, bygg, ved avling 400 kg ¹⁾	9,5	1,4	5
" havre, 400 kg	8,5	1,4	5
" vårhvete, matkvalitet 400 kg	10,5	1,4	5
" vårhvete, førkorn/såkorn 400 kg	9,5	1,4	5
Høsthvete, matkvalitet, 500 kg	12,1	1,75	6
Høstrug, 500 kg	12,1	1,75	6
Oljevekster til modning, 200 kg	12	2	4
Erter til modning, 400 kg	0	2,9	7,0
Eng, 3 slåtter, 400 FEm	15	1,6	8,5
Eng, 2 slåtter	13	1,6	7,5
Eng, 1 slått	10	1,6	6,5
Beite, fulldyrka, 3 gjødslinger	16	1,6	7,5
Beite, fulldyrka, 1 gjødsling	10	1,6	6,5
Raigras, 2 slåtter	13	1,6	9,5
Førraps, tidlig høsting	13	2,1	8,5
Korn, førraps og raigras	13	2,3	9
Poteter, avling 2000 kg	8,7	3	13,5
Poteter, avling 3000 kg	10	3,5	15,5
Potet, mandel, 3000 kg	8,5	3,5	15,5
Potet til chips, 3000 kg	9	3,5	15,5

1) Hvis halmen fjernes, bør det gis 0,3 kg P og 2 kg K i tillegg. Ved endring av kornavling på 100 kg/daa endres gjødselbehovet per dekar med hhv. 1.6 kg N, 0,35 kg P og 1 kg K.

Disse tallene er bare en grov rettesnor. Jordas næringstilstand, bruk av naturgjødsel, avlingsnivå, vanntilgang og øvrige vekstforhold vil påvirke valg av gjødsling i betydelig grad. Jordprøver er grunnlaget for å beregne behovet for gjødsling. Ta kontakt med den lokale landbruksrådgiveren for å få mer detaljerte råd om gjødsling på din gard.

Kilde: www.bioforsk.no/ nettbaserte tjenester/gjødslingshåndboka

Omtrentlige gjødselmengder fra forskjellige husdyr

	Urin kg/md.	Fast gjødsel kg/md.	Urin /fast gjødsel, kg/md.	Flytgjødsel kg/md.
Melkekyr	400–600	600–1 000	1 000–1 600	1300–1900*)
Ungfe	200–350	300–500	500–850	650–950*)
Purker	150–250	50–150	200–400	200–400*)
Slaktegris	60–120	40–80	100–200	100–200
Sauer og geiter:	35	75	110	-
Hest	200	600	800	

*) Tilsatt vann.

Kilde: Institutt for jord- og vannfag, NLH

Innhold av verdistoffer i handelsgjødsel, oppgitt i %

Gjødselslag	N	P	K	Ca	Mg	S	B
Fullgjødsel®							
8-5-19 mikro ³⁾	8,0	5,0	19,0	0,0	2,5	11,7	0,05
12-4-18 mikro ¹⁾	11,8	4,0	17,6	2,0	1,2	9,1	0,03
20-4-11	19,6	3,6	10,6	1,9	1,0	2,2	0,02
22-3-10	21,6	2,6	9,6	1,3	1,0	2,2	0,02
18-3-15 ²⁾	17,6	2,6	14,6	1,3	1,5	3,8	0,02
25-2-6	24,6	1,6	6,0	0,8	1,0	4,0	0,02
22-2-12	21,6	1,7	11,6	0,8	1,0	2,7	0,02
NPK 24-3,5-6	24,0	3,5	5,8	0,0	0,0	2,0	0,0
NK-gjødsel							
OPTI-NK-22-0-12 3S+SE	22,0	-	11,6	-	0,6	3,0	0,02
NP-gjødsel							
OPTI-START 12-23	12,0	23,0					
Diverse							
Opti-P 0-20-0		20,0	-	17	-	1,2	-
OPTI-PK -11-21	-	11,0	21,0		-	1,6	
Granucop	-	-	-	13,0	2,8	15,0	6 % Cu
SOLUMAG	-	-	-	-	20,0	16,0	-
OPTI-PK 0-8-16 Skog	-	8,0	16,0	-	-	-	0,30
K-gjødsel							
Kaliumklorid 49 %	-	-	49,0	-	-	-	-
Kaliumsulfat 41 %	-	-	41,0	-	-	18,0	-
Kalimagnesia 24/25 %	-	-	24,0	-	6,5	17,0	-
N-gjødsel							
Kalksalpeter	15,5	-	-	18,8	-	-	-
Svovel-Kalksalpeter	15,2	-	-	17,2	1,1	1,5	-
Bor-Kalksalpeter™	15,4	-	-	18,5	-	-	0,3
OPTI-KAS™ 27 N	27,0	-	-	5,0	2,4	-	-
OPTI-KAS™ 27 N 4S	27,0	-	-	6,0	0,7	3,7	-
Urea	46,0	-	-	-	-	-	-

N= nitrogen, P= fosfôr, K= kalium, Ca. = kalsium, Mg= magnesium, S= svovel, B= bor

- 1) Klorfattig. Inneholder også, 0,3 % mangan, 0,002 % molybden og 0,03 sink
- 2) +2,4 % natrium og 0,001 % selen
- 3) +0,1 % kobber, 0,1 % jern, 0,3 % mangan og 0,1 % sink

Kilde: *www.yara.no*

Plantenes behov for vann

Plantenes behov for tilførsel av vann kan vurderes ut fra mange forhold. Viktige faktorer er jordarten og dens evne til å lede vann til planterøttene, vind og temperatur som fører til fordamping av vann fra jorda og fra plantene. Fordampingen kan dreie seg om 1–2 mm per dag når temperaturen er lav og luftfuktigheten høy. Ved normal temperatur og fuktighet kan fordampingen være 3 mm/dag, mens høy temperatur og vind kan gi fordamping på 4–6 mm/dag.

For en praktisk beregning av vannforbruket på et jorde bruker vi antatt daglig for-damping multiplisert med faktoren i perioden for den aktuelle veksten, se neste tabell:

Plantart	Faktor for beregning av vannbehov			
	Mai	Juni	Juli	August
Gras, raigras	0,6	1,2	1,2	1,1
Korn	0,6	1,2	1,2	1,1
Potet	0,5	1,0	1,1	1,0
Kål	0,5	1,0	1,2	1,1

En byggåker vil i juli ha et vannforbruk i uka på for eksempel 3 mm per dag ved normale luft-forhold multiplisert med faktor 1,2. Ukeforbruket av vann blir da: $7 \times 3 \times 1,2 = 25,2$ mm. Er nedbøren den uka 0, blir det snart behov for å vanne. Vanningen bør starte når omlag halvparten av vannlageret i jordarten er brukt opp. Siden ulike jordarter har ulikt vannlager, må du ta utgangspunkt i den jordarten du har.

Jordart	Nyttbart vann, mm	Grense for vanning, mm
Meget tørkesvak (grov sand/skrinn sandig lettleire)	50	20
Tørkesvak jord (siltig sand og moldfattig lettleire)	70	30
Middels tørkesvak jord (moldrik lettleire, matjorddybde 25–30 cm)	90	40
Tørkesterk jord (moldrik lettleire, matjorddybde >30 cm)	110	50
Meget tørkesterk jord (siltjord, dyp myrjord)	130	60

Forsøksringene kan bistå med beregninger omkring vanning.

Kilde: www.bioforsk.no/vatning/hjelp

Bruk av plantevernmidler

Fra 1. juni-2015 kom det nye krav til dokumentasjon av integrert plantevern. Nå kreves dokumentasjon av hvilke vurderinger som er gjort før man benytter kjemiske midler. Vurderingene skal føres i plantevernjournalen. Det kan være tiltak som vekstskifte, sortsvalg, jordarbeiding, kalking og grøfting.

Plantevern er et omfattende fag. Her er det bare plass til en kortfattet oversikt. For opplysninger om bruk av plantevernmidler samt opplysninger om andre midler eller spesialmidler mot ugras, skadedyr og sykdommer vises til rådgivere med kompetanse på dette området. FKA.no har en oversikt over midler og bruk i heftet *Plantevern* – det samme har Norgesfôrs *Håndbok i plantekultur*.

For priser på plantevernmidler vises til «Landbruk generelt – Priser. Plantevernmidler.»

Ugrasbekjempelse

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Gjenlegg til gras uten kløver og med korn som dekkvekst	Allsidig Ugrasflora	Ariane S	200–300 ml
		Express SX + klebemiddel (DP)	0,75 g+5 ml/20 l vann
		Express+ Tomahawk 200	0,75 g + 40-50 ml
Gjenlegg til gras med kløver, uten eller med korn til dekkvekst	Allsidig Ugrasflora	Starane XL+ExpressSX+klebe	80–100 ml+0,4 g
		Basagran SG+ MCPA	80 – 95 g +30-40 ml
		MCPA	80–100 ml
		Gratil WG + MCPA	2–3 g + 50 ml
Eng og beite u/kløver	Allsidig Ugrasflora	Express SX + MCPA	0,75 g + 50 ml
		MCPA	150 – 240 ml
		MCPA + Mekoprop	150 ml + 150 ml
Etablert grasmark m/kløver	Allsidig Ugrasflora	Starane XL	180 ml
		Gratil WG	5 – 8 g
		Harmony 50 SX + klebem(DP)	3-3,5 g + 10 ml/20 l v
Varig beite u/kløver	Høymole Løvetann Stornesle Hundekjeks	Tomahawk 200	180 ml
		Starane XL	180 ml
		Starane XL	180 ml
		Harmony 50 SX + klebem(DP)	3–3,5 g + 10 ml/20 l v
		Mekoprop	200 ml
Vårkorn uten gjenlegg:	Allsidig ugrasflora Floghavre (bare i bygg og hvete)	Ally SX +MCPA	1,5-1,9 g + 50 ml
		Ariane S	225 – 250 ml
		Express SX+ klebemiddel	1-1,5 g
		Hussar OD + klebemiddel ¹⁾	2–7,5 ml
		CDQ SX + klebemiddel	1,7-3,4 g
		Pixxaro	20-25 ml
		Puma Extra + klebem. ¹⁾	100–120 ml
		Axial ¹⁾	70-90 ml
Før såing:	Kveke ²⁾	Gallup	300–400 ml
		Glypper	300–400 ml
Høstkorn	Gras, balderbrå, oljevekster Frøugras (våren)	Atlantis WG + Mero	15–30 g + 50 ml
		Express Gold + klebemiddel	2–3 g

1) Ikke i havre

2) Bare før såing eller i moden byggåker og i stubbåker uten gjenlegg eller fangvekst

	Ugras	Eksempel på Handelsvare	Mengde handelsvare per daa	
Høstkorn (ikke spelthvete)	Allsidig flora (våren) frøugras	Express Gold SX + Spitfire+kl Express SX + klebem. Ally SX Ally Class Pixxaro	1,5-3,4 g+10 ml/20 l v 1,5-2 g + 10 ml /20 l v 2-3 g 4-5 g 12-35 ml	
	Kveke	Attribut Twin + Mero	6 g+ 5 ml + 50 ml	
Vårryps – raps	Vassarve, då og klengemaure	Centium	12,5 ml	
	Balderbrå, dylle, tistel	Matrigrøn SG	14 – 16,5 g	
Oljevekster og korsblomstra fòrv. Kålvkster	Floghavre	Focus Ultra	200 – 600 ml	
	Kveke	Agil 100 EC	70 – 150 ml	
	Tunrapp	Select + Renol	40-50 ml + 40-50 ml	
Potet før spiring	Frøugras	Fenix + Sencor	130-150 ml+ 15-20 g	
	etter spiring	Frøugras	Sencor	20 g
	Frøugras + kveke	Titus + Sencor	2-3 g + 20 g (2 sprøytinger)	
	Kveke/Floghavre	Focus Ultra Agil 100 EC	200-400 ml 70-140 ml	
Veger, grusganger, plasser m.m.	All vegetasjon. Skader ikke røtter av ønsket tre el. busker. Virker bare gjennom blad	Glyphogan Eco	1000 ml	

1) Bare før såing og i stubbåker

Skadedyrbekjempelse

	Skadedyr	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa	
Korn	Havrebladlus	Sumi-Alpha	25 – 30 ml	
		Karate CS	10 ml	
	Kornbladlus	Biscaya	15-40 ml	
		Bladminerflue	Karate CS	15 ml
		Sumi-Alpha	15-25 ml	
Potet	Potetsikade, teger	Biscaya (ved minering)	30-40 ml	
		Fastac 50	20-30 ml	
		Biscaya	30-40 ml	
Korsblomstra Kulturer	Bladlus	Biscaya	30-40 ml	
		Kålflyer	Kontakt rådgivningen	
	Jordlopper/Glansbille	Karate 5 CS/Decis	10 ml	
		Sumi-Alpha	20-30 ml	

Sykdomsbekjempelse

	Soppsykdom	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Mjøldogg	Forbel	30–50 ml
	Flekksjukdom	Proline	40 – 60 ml
	Stråknækker	Acanto Prima	80 ml
Hvete/rug	Mjøldogg	Forbel + Comet Pro	50 + 25 ml
		Talius	12,5 – 20 ml
	Hvetebladprikk	Comet Pro + Proline	35 + 60 ml
	Hveteaksprikk	Delaro + Proline	50 + 25 ml
	Stråknækker	Acanto Prima + Bumper	50 g –25 ml
	Fusarium spp.	Proline	60 - 80 ml
	Rust	Proline+Bumper+Talius	50 + 25 + 12,5 ml
Havre	Kronrust	Delaro	80 ml
	Havrebrunflekk	Acanto Prima	70 ml
	Fusarium	Proline	60+80 ml
Potet	Tørråte	Revus + Mantrac	60 ml + 50 ml
		Ranman Top + Mantrac	50 ml + 50 ml
Oljevekster	Gråskimmel	Proline	60 - 70 ml

Vekstregulering

	Behandlings-tidspunkt	Eksempel på handelsvare	Mengde handelsvare per daa
Bygg	Fra Z 25 til Z 39	Moddus Start	25–30 ml
	Fra Z 37 til Z 49	Cerone	20–50 ml
Havre	4-5 blad-stadiet	CCC 750	100–160 ml
	Fra Z 31 til Z 37	Trimaxx	15–30 ml
Vår-/høsthvete	3–5 blad (15-20 cm)	CCC 750	60–160 ml
	Fra Z 31 til Z 39/Z 49	Trimaxx	15–40 ml
	Fl.blad synl.-fl.bl. ute	Cerone	20–40 ml
Rug	Fra Z 25 til Z 32	Modus Start	20–50 ml
	Fra 2.leddknote synlig	Cerone	25–100 ml
Oljevekster	Nedsviing av bladmasse	Reglone	200–300 ml
Potet	Risdreping u/knusing	Reglone/Retro	200–300 ml
	" m/knusing	Reglone/Retro	150 ml

Z 31: første leddknote Z 39: flaggbladet under utvikling Z 49: første snerp synlig

Kilder: «Plantevern 2017», fra Felleskjøpet Agri (www.fka.no)

Ammoniakkbehandla halm (NH₃)

Halmen presses til rundballer. Rundballene bør ikke presses av for rå halm, helst under 30 % vann. Tørr halm krever mindre mengde ammoniakk og gassen fordeles bedre i ballen. Rundballene pakkes med plast og det sprøytes inn flytende ammoniakk, 3 prosent av ballens vekt. Lagringstid 4–8 uker. Før halmen nyttes som fôr, må den luftes.

Fôrverdi	1,43 kg tørrstoff per Fem
Mengde tørr halm per fôrenhet ferdig NH ₃ -behandlet halm	1,7 kg tørr halm per Fem

Kostnader:

Ved behandling av 1 ball à 250 kg normaltørr halm (15 % vann):

Mengde ammoniakk: 250 kg halm * 3 prosent NH₃ = 7,5 kg NH₃

Pris NH₃: 15 kr/kg

NH₃-kostnad per rundball: 112,5 kroner

Kostnader til pressing og pakking koster rundt 140 kr/ball og verdien av halmen kan settes til 0,20 kr/kg.

Antall FEm per ball: 250 kg:1,7=147

Ved normal kvalitet på halmen, blir kostnaden per FEm: $(112,5+140+34)/147=2,04$ kr

Ved et lavt antall baller må det også betales for frammøte, 300 til 350 kroner.

Kilde: Egne beregninger for Østlandet

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for drøvtyggere

(Etter fôrtabellen på: <http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>)

	NR i fôr- tabell	% tørr- stoff	FEm per kg ts	AAT g/FEm	PBV g/FEm
Grovfôr, ferskt:					
Blandingseng, ved skyting	352	17,5	0,94	111	-7
Timotei, 1–2 u før skyting	330	19,1	0,91	100	45
Timotei, ved skyting	331	20,1	0,79	104	-11
Beite, forsommer	361	19,7	1,04	108	4
Beite, ettersommer	362	21,0	0,94	109	5
Raigras, flerårige, tidlig høsting	338	15,1	1,08	89	156
Grønnfôrhave, v/beg skyting	387	21,0	0,75	83	5
Rødkløver, tidlig høsting	326	14,2	0,92	101	89
Surfôr, 1. slått:					
Blanding, 10–20 % kløver, tidlig	400	21,3	0,92	82	35
Blanding, 10–40 % kløver, skyting	401	24,9	0,87	87	14
Timotei, 1–2 uker før skyting	413	20,7	0,97	73	78
Timotei, engsvingel, skyting	429	23,7	0,87	84	8
Timotei, skyting	416	22,0	0,87	85	31
Bladfaks 1 uke før skyting	445	17,3	0,91	74	107
Hundegras, skyting	443	20,3	0,82	88	34
Raigras, Westervoldks	447	17,7	0,87	77	72
Surfôr, 2. slått:					
Blanding, 20–60 % kløver	471	21,1	0,76	86	37
Blanding, 20 % kløver	472	23,5	0,86	79	29
Timotei	476	25,0	0,86	81	19
Timotei + engsvingel	473	24,3	0,82	91	-11
Annet surfôr					
Førraps/raigras, økologisk	510	19,1	0,92	86	-13
Bygg og førraps, 1 uke e skyting	504	19,0	0,82	87	-10
Bygg og førraps, deigmodning	505	21,7	0,75	89	-25
Bygg før skyting	498	23,1	0,82	85	46
Øko-blanding	470	27,2	0,83	82	54
Høy, 1. slått:					
Blandingshøy, blomstring	633	86,3	0,73	105	-62
Timotei	600	86,1	0,86	99	-13
Halm og agner:					
Bygghalm, ubehandlet	800	89,4	0,30	213	-253
Bygghalm, ammoniakkbehandlet	803	85,1	0,70	100	-54
Bygghalm, dyppelutet	806	24,0	0,72	99	-121
Rotvekster, ferskt:					
Grønnfôrnepeblad	372	13,0	0,91	80	32
Førraps	378	11,1	0,91	77	101

<http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>

Fôrnormer – storfe

I 2007 er NorFor Plan tatt i bruk som nytt fôrvurderingssystem for mjølkeku. NorFor Plan vil også bli tatt i bruk for voksende storfe.

I NorFor Plan uttrykkes fôrets energiverdi og dyrenes energibehov i mega joule (MJ). Én fôrenhet mjølk (FEm) tilsvarer 6,9 MJ. NorFor Plan skiller seg fra de tradisjonelle fôrvurderingssystemene ved at fôrets næringsverdi er bestemt av samspillet mellom fôrrasjonens størrelse og sammensetting. Det betyr at det enkelte fôrmiddel ikke har noen konstant og additiv næringsverdi. Dersom man skal angi dyrenes behov og fôrets næringsverdi som additive verdier, må det gjøres i forhold til en referanseproduksjon. Hos mjølkeku er det valgt å benytte en referanseproduksjon ved et opptak på 20 kg tørrstoff og en fôrrasjon som inneholder 50 % kraftfôr.

1. Melkekyr

a) Vedlikeholdsfôr per dag. Referanseproduksjon 20 kg tørrstoff

Vekt, kg	Tilsvarende		
	brystomfang, cm	MJ (FEm)	AAT, g
300 (275–325)	146–153	3,4	445
400 (375–425)	162–171	4,2	445
500 (475–525)	179–186	4,9	440
550 (525–575)	187–192	5,3	440
600 (575–625)	193–199	5,7	438
700 (675–725)	205–210	6,3	438

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon.

Angitt som FEm og proteinbehovet angitt som aminosyrer absorbert i tarmen (AAT). Energibehovet blir oppgitt per kg energikorrigerert melk (EKM). Dette er melk med 3 140 kJ per kg.

EKM beregnes etter følgende formel:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,01 + 0,122 \times f + 0,077 \times p + 0,053 \times l) \quad (1)$$

Eller uten laktose:

$$\text{EKM, kg} = M \times (0,25 + 0,122 \times f + 0,077 \times p) \quad (2)$$

M = Melkemengden, kg

F = % fett i melka

P = % protein i melka

L = % laktose i melka

Energibehov: Anbefalte behovstall for bruk i praksis er satt opp på neste side.

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	Protein, g/kg EKM	AAT, g/kg EKM
Under 20	0,46	32	51
20–30 20-30	0,46	33	53
Over 30	0,46	34	54

Proteinbalansen i vomma (PBV)

Nedre grense for PBV i rasjonen er uttrykt i g/kg tørrstoff og er avhengig av mjølkeytelsen

Kg EKM	Nedre grense PBV, g/kg tørrstoff
> 20	15
15	13
10	11

c) Produksjonsfôr til fostervekst, per dag.

Før kalving	AAT, g
Nest siste måned	1,7
Siste måned	2,6

d) Produksjonsfôr til tilvekst. MJ og FEm

	FEm per dag	FEm per kg Tilvekst	AAT, g/dag	g AAT/MJ
Første- og andre-kalvs kyr	0,37–0,72		28– 55	
Magre kyr	0,72–1,5		55–109	

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

2. Oppdrett og kjøttproduksjon på storfe*Energinormer for NRF-okser: Fem per dag*

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram						
	700	800	900	1 000	1 100	1 200	1 300
100	2,6	2,8					
150	3,2	3,4	3,6				
200	3,6	3,8	4,0	4,2	4,4		
250		4,4	4,6	4,8	5,0	5,2	5,4
300		5,0	5,2	5,4	5,6	5,9	6,2
350			5,5	5,8	6,1	6,4	6,7
400			6,0	6,3	6,6	6,9	7,3
450			6,6	6,9	7,4	7,7	8,0
500			7,2	7,6	7,9		
550			7,8	8,1			
600			8,2	8,6			

Energinormer for NRF-kastrater: FEm per dag

Levende vekt	Daglig tilvekst i gram						
	400	500	600	700	800	900	1 000
100			2,6	2,7			
150			3,1	3,2			
200		3,2	3,4	3,6			
250		3,7	3,9	4,1			
300		4,2	4,4	4,6	4,9	5,1	5,3
350		4,5	4,7	4,9	5,3	5,5	5,8
400	5,0	5,3	5,5	5,7	5,9	6,1	6,3
450	5,4	5,7	6,0	6,3	6,5	6,7	7,0
500	5,7	6,0	6,3	6,6	6,9	7,1	7,4

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovfôr kvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Energinormer for NRF-kviger: FEm per dag

Levende Vekt	Daglig tilvekst i gram		
	600	700	800
100	2,6	2,7	
150	3,1	3,2	
200	3,4	3,6	
250	3,9	4,1	
300	4,3	4,5	4,7
350	4,8	5,1	5,4
400	5,3	5,6	5,9
450	5,8	6,1	6,4
500	6,2	6,5	6,8
550	6,7	7,1	7,5

Kilde: Produksjon av storfekjøtt v/Berg og Matre

Fôrplanlegging i praksis bør skje ved hjelp av planprogram som tar hensyn til brukets grovførkvalitet og mengder. Kontakt rådgivere for mer informasjon.

Fôrplan for kvige- og oksekalver til liv

Uke nr.	Kalvekraftfôr				
	Råmj./helmj. l/dag	Kalvegødt- mjølk l/dag	Kvige kg/dag	Okse kg/dag	Grovfôr
1	4–5	fersk	Litt	Litt	
2–3	5	sur	Etter app.	Etter app.	Litt høy
4	5	"	"	"	"
5–9	2	3 sur	Maks. 1,0	Maks. 1,5	Høy
10–11		5 "	"	"	"
12–26		4–2 "	"	1,5–2,2	Høy/surfôr
Sum	115	liter	240 liter	160 kg	240 kg

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap

Fôring av sau

Sauen bør være i stigende hold før paringstida. Kraftfôr må tilvennes gradvis. Søyer i dårlig hold bør få 40 % over vedlikeholdsbehovet fra 14 dager før paring til søya er konstatert drektig.

Kraftfôrmengden må rette seg etter grovfôrkvalitet og -mengde og dyras hold. Som en rettesnor kan disse kraftfôrmengdene brukes rundt paring og til dyra er drektige:

Åringer 0,4 – 0,6 kg per dag

Gimrer 0,1 – 0,6 kg per dag

Voksne søyer 0 – 0,3 kg per dag

Grovfôr av god kvalitet kan være nok fôr til voksne søyer utover vinteren. Dyra må ikke gå ned i hold. Åringer kan få samme kraftfôrtilskudd som under paring. Søyer som får mindre enn 0,3 kg kraftfôr per dag, må ha tilgang på tilskuddsfôr. Seks uker før venta lamming bør en gå over på et mer proteinrikt fôr:

Alder	Antall fostere	Grovfôropptak kg per dag	Uker før lamming		
			6–5	4–3	2–0
Kraftfôr, kg per dag					
Åringer	1	0,60	0,4	0,5	0,7
Åringer	2	0,55	0,5	0,6	0,9
Gimrer	1	0,70	0,3	0,4	0,6
Gimrer	2	0,62	0,4	0,5	0,8
Gimrer	3	0,60	0,5	0,7	1,0
Voksne	1	0,90	0,2	0,3	0,4
Voksne	2	0,85	0,3	0,4	0,7
Voksne	3	0,80	0,4	0,6	0,9

Etter lamming økes kraftfôrmengden til søye med 0,5 kg per lam fordelt på tre fôringer, fordelt på 100 g mer per dag.

Fôring av lam avhenger av hvor fort du vil lamma skal vokse og hva slag grovfôr du har å by på. På innefôring med fri tilgang på godt grovfôr kan en forvente slik tilvekst per dag:

Tildelt kraftfôr, kg per dag	Forventet tilvekst, g per dag
0,2 kg	100 g
0,6 kg	200 g
0,9 kg	300 g
Fri tilgang*	400 g

* Ved appetittfôring på kraftfôr vil grovfôropptaket bli omtrent halvert

Kopplam bør få spesielt tilpasset kraftfôr tidlig for å utvikle magen.

Kilde: norgesfor.no

Fôrnormer – geit

a) Vedlikeholdsfôr per dag

Vekt, kg	FEm	AAT, g	PBV, g (nedre grense)
30	0,48	42	0
40	0,59	52	0
50	0,70	61	0
60	0,80	70	0
70	0,90	79	0

b) Produksjonsfôr til melkeproduksjon

Som for melkeku øker behovet både for FEm og AAT per kg EKM med økte dagsytelser. Anbefalte behovstall for bruk i praksis er satt opp nedenfor:

Dagsytelser, kg	FEm/kg EKM	AAT, g/kg EKM	PBV, g (nedre grense)
Under 2,0 kg	0,44	42	0
2,0–3,0 kg	0,45	45	0
Over 3,0 kg	0,47	48	0

c) Produksjonsfôr til fostertilvekst per dag.

Før kjeng	Fem	AAT, g
Nest siste mnd.	0,1–0,2	20
Siste mnd.	0,3–0,4	40

De høyeste talla angir behovet til unge dyr eller voksne geiter i dårlig hold.

Kilde: Institutt for husdyrfag og akvakulturvitenskap, NMBU

Førnormer – svin

1. Norsk purkenorm

	FEG/dag
Fra avvenning til inseminering	4 – 5
De 4 første ukene etter inseminering	3 – 3,5
Midtdrektighet	3 – 4 ¹⁾
4 siste uker før grising	3 – 3,5
Grisingsdagen	2
Dieperioden	Appetitt etter ca. 2 uker

1) Justering av holdet

2. Slaktegriser

Samlet fôr (vedlikeholds fôr + produksjonsfôr) per dag:

Alder i dager	Levende vekt i kg	Norm 950 g/dag	Levende vekt i kg	Norm 1 050 g/dag
		FEG per gris per dag		FEG per gris per dag
63	26	1,25	26	1,25
70	28	1,40	31	1,50
77	33	1,55	37	1,80
84	38	1,70	43	2,00
91	44	1,90	49	2,20
98	51	2,10	56	2,50
105	58	2,30	64	2,80
112	65	2,60	72	3,10
119	72	3,00	80	3,20
126	79	3,10	88	3,40
133	87	3,20	96	3,40
140	95	3,20	105	3,40
147	103	3,20	114	3,40
154	111	3,20	123	3,40
161	119	3,20	132	3,40

Kilde: *www.norgesfôr*

Fôrkrav – smågriser i pattetida og tida fra avvenning ved 5–6 uker til 22 kg

	FEG per dag	FEG per uke
3. uke	0,02	0,1
4. "	0,05	0,4
5. "	0,1	0,8
6. "	0,3	2,2
7. "	0,4	3,0
8. "	0,5	3,7
9. "	0,6	4,5
10. "	0,8	6,0
11. "	1,0	6,7

Fôrbehov totalt per smågris fram til 22 kg: Ca. 27 FEn.

Samlet fôr per år til purker og smågriser fram til 22 kg lev. vekt

Purkas vekt, kg	Små- griser per år	(125–175) 150		(175–225) 200		(225–275) 250	
		FEG	Kg pro- tein	FEG	Kg pro- tein	FEG	Kg pro- tein
a) Utvokste purker							
Purkas samlede	12			1 400	175	1 520	185
Fôr hele året	16			1 640	200	1 720	210
+ tilleggsfôr	20			1 840	225	1 920	235
til smågrisene	24			2 000	245	2 080	250
b) Unge purker							
Purkas samlede	12	1 490	180	1 570	190		
Fôr hele året	16	1 690	205	1 770	215		
+ tilleggsfôr	20	1 880	230	1 960	240		
til smågrisene	24	2 050	250	2 120	255		

Fôrkrav ungpurker fra 22 kg lev.vekt til bedekning ca. 375 FEn. Ved bruk av egen råne må en i kalkyler og driftsplaner huske å gjøre tillegg for fôrkravet til rånen.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NMBU

Fôrverdien av noen viktige fôrslag, for svin

	NR i fôrtabell	% tørrestoff	FEG per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Hvetekli	73	88,5	0,82	115
Havre	2	89,6	1,09	89
Bygg	20	88,3	1,21	90
Surfôr, bl.eng, 1.sl. skyting	429	23,7	0,70	85
Skumma melk,	907	8,9	1,34	349
Myse (skummet)	913	4,7	1,30	119

Fôrnormer – hest

Daglige fôrmengder til voksne hester og ponnier, kaldblod

Kroppsvekt	Vedlikehold		Lett bruk		Middels bruk		Hard bruk	
	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr	Høy	Kraftfôr
100	1,5–2,0	0–0,4	1,5–2,0	0,4–0,7	1,5–2,0	0,8–1,0	1,5–2,0	1,0–1,4
200	3,0–3,7	0–0,4	3,0–3,7	0,5–1,0	3,0–3,7	1,0–1,5	3,0–3,7	1,5–2,0
300	4,5–5,0	0–0,4	4,5–5,5	0,5–1,0	4,5–5,5	1,2–2,0	4,5–5,5	2,0–2,5
400	5,5–6,0	0–0,5	5,5–6,5	0,8–1,5	5,5–6,5	1,7–2,3	5,5–6,5	2,5–3,5
500	6,0–7,5	0–1,0	6,0–7,5	1,0–2,0	6,0–7,5	2,0–3,0	6,0–7,5	3,0–4,0
600	7,5–9,0	0–1,0	7,5–9,0	1,0–2,0	7,5–9,0	2,0–3,0	7,5–9,0	3,5–4,5

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde. Varmblods- og fullblodshester kan få noe høyere kraftfôrmengder enn det som her er foreslått. Hingster vil også trenge litt mer enn hopper og vallaker. Vær oppmerksom på at det i disse eksemplene er brukt høy av middels god kvalitet.

Daglige fôrrasjoner til hopper med føll

Kroppsvekt kg	Høy kg	Kraftfôrblanding kg	Havre/bygg kg	Kalksteinmel gram
100	1,5– 2,0	0,7	0,7–1,0	0–20
200	3,0– 3,7	1,4	1,0–1,3	0–20
300	4,5– 5,5	1,8	1,2–1,6	0–20
400	5,5– 6,5	2,4	1,2–1,8	0–20
500	6,5– 8,0	3,0	1,5–2,5	0–20
600	8,0–10,0	3,5	1,5–2,5	0–20

Fôrmengdene er satt opp slik at når man bruker den største høymengden velges minste kraftfôrmengde og ved laveste høymengde brukes største kraftfôrmengde.

Dersom en bruker mindre kraftfôrblanding eller bruker blanding med mindre kalsium enn 12 g/kg, må mengden kalksteinmel økes.

Når hopper med føll går på godt beite, regnes det med at de får dekket sitt næringsbehov. Husk saltstein.

Kilde: Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, NLH

Fôrverdien av noen fôrslag, for hest <http://statisk.umb.no/iha/fortabell/index.php>

	NR i fôrtabell	% tørrstoff	FEh per kg ts	Ford. råprot g/kg ts
Kraftfôr:				
Havre	2	89,6	0,96	101
Bygg	20	88,3	1,08	95
Surfôr, bl.eng, 1.sl. tidlig	400	21,3	0,73	119
Poteter	299	19,2	0,93	66
Bygghalm, NH3-behandlet	803	85,1	0,48	49

Fôrforbruk – eggproduksjon

Høner

Fôrforbruk hos høns regnes normalt i omsettelig energi (OE). Ved beregningene nedenfor er fôrforbruket gitt i g eller kg fôr med energiinnhold på 11 MJ per kg. Brukes fôr med høyere eller lavere energiinnhold, må fôrbehovet justeres ned eller opp.

Vedl.holdsfôr fra 20 uker: 1,8 kg tung høne (hviteggverper): ca. 70 g fôr per dag.

Produksjonsfôr: 0,70 kg per kg egg.

Ytelse og fôrforbruk beregnet for perioden 20–72 uker

Eggproduksjon		Fôr per inns. høne per år	
Antall egg à 63 g	Kg egg	Hviteggverper	Kg fôr per kg egg Hviteggverper
295 (dårlig)	18,6	39,2	2,1
320 (vanlig)	20,2	40,2	2,0
340 (meget godt)	21,4	41,6	1,9

Ved innkjøp av 16 ukers kyllinger må det regnes et fôrforbruk fram til 20 uker på 2,1 kg for hviteggverpere og 2,2 kg for bruneggverpere. Fôrforbruket er beregnet for fôr med 11 MJ OE per kg - med lite fôrsvinn og ved ca. 20 grader C.

Voksne haner av henholdsvis hvitegg- og bruneggverpere har et daglig fôrbehov på 117 og 130 g.

Kyllinger og unghøner

Alder i uker	Hviteggverpere			Bruneggverpere		
	Vekt ved periodens begynn. Gram	Daglig fôrbehov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg	Vekt ved period. begynn. Gram	Daglig fôrbehov. Gram	Samlet fôrkrav fra klekk. Kg
0– 2	38	11	0,15	38	19	0,26
2– 4	120	25	0,51	130	37	0,79
4– 6	270	48	1,18	350	55	1,57
6– 8	450	59	2,00	580	61	2,41
8–10	640	64	2,89	800	67	3,35
10–12	820	69	3,86	980	71	4,35
12–14	960	72	4,87	1 160	76	5,40
14–16	1 090	74	5,91	1 340	80	6,52
16–18	1 200	74	6,90	1 500	80	7,71
18–20	1 270	76	7,97	1 620	82	8,83
20–22	1 400	85	9,11	1 700	90	10,10

Gjennomsnittlig alder ved oppverping: 20 uker.

Fôrforbruk – kjøttproduksjon på fjørfe*Slaktekylling*

Alder ved slakting	4–5 uker
Levendevekt ved slakting	ca. 1,6 kg
Slakteprosent uten innmat	ca. 56–60
«Normal» dødelighet	3–5 %
Fôrforbruk per slaktekylling	ca. 2,20 kg (Slaktekyllingfôr med 12,3 MJ OE per kg)

Praktisk fôring: Startfôr de første 2 uker, Vekstfôr, fra 2 uker og Slutfôr de siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 20–25 stk. per m².

Kalkuner

Alder ved slakting	11–13	uker
Levendevekt ved slakting	6–8	kg
Slakteprosent	71–75	
Fôrforbruk per slaktekalkun	10–12	kg (Kalkunfôr med 12 MJ OE per kg)
Normal dødelighet	5–10	%

Praktisk fôring: Startfôr kalkun de første 4 uker, Vekstfôr 1 fra 4 til 8 uker, Vekstfôr 2 fra 8 uker og Slutfôr siste 3–5 dager før slakting.

Plassbehov: 4–7 stk. per m².

Avlsdyr

	Fôrforbruk (Fôr med 11 MJ OE per kg)	
	Per dag	Per år
Lett type	175–210 g	64– 77 kg
Tung type	265–320 g	97–115 kg

Utvikling i antall morder

Rase	2012	2013	2014 ⁷	2015	2016	2017
Charolais	6 587	7 092	11 536	13 018	15 379	17 777
Hereford	6 198	6 509	8 320	9 060	10 058	11 482
Limousin	3 182	3 541	7 117	8 188	9 645	11 075
Aberdeen Angus	3 716	3 841	4 852	5 338	6 041	6 810
Kjøttsimmental	1 258	1 349	2 115	2 514	2 834	3 151
Highland Cattle	845	933	990	1 086	1 240	1 352
Tiroler Grauvieh	412	419	767	821	916	1 010
Dexter	170	233	295	398	552	737
Blonde d'Aquitaine	246	255	484	466	520	583
Krysning, ekstensiv	6 657	6 908	4 710	5 036	5 680	6 536
Krysning, intensiv	15 685	16 986	11 083	12 631	14 261	15 950

Slakteresultater

	Rase	Antall slakt	Slaktevekt (kg)	Klasse	Slaktealder (mnd/år)	Slaktetilvekst (g/dag)	
Ung okse	Hereford	2 828	300	R-	16,9	544	
	Charolais	5 734	372	R+	16,9	680	
	Aberdeen Angus	1 826	298	R-	17,1	536	
	Limousin	4 110	343	U-	15,8	672	
	Kjøttsimmental	977	360	R	16,6	683	
	Blonde d'Aquitaine	195	400	U-	17,5	750	
	Tiroler Grauvieh	316	303	R	17,1	554	
	Krysning, ekstensiv	2 957	317	R-	17,0	602	
	Krysning, intensiv	5 314	356	R+	16,9	661	
	NRF	19 787	315	O	17,6	561	
	Kvige	Hereford	607	205	O+	17,9	355
Charolais		1 430	255	R-	16,9	449	
Aberdeen Angus		495	216	O+	18,0	368	
Limousin		1 227	246	R+	16,3	459	
Kjøttsimmental		244	240	R-	18,0	422	
Krysning, ekstensiv		762	220	O+	17,5	397	
Krysning, intensiv		1 526	245	R-	17,2	438	
NRF		490	211	O-	19,2	315	
Ku		Hereford	1 286	327	O+	8,1	
		Charolais	1 558	375	R-	7,5	
	Aberdeen Angus	693	302	O+	8,1		
	Limousin	1 018	359	R	7,8		
	Kjøttsimmental	248	336	O+	7,6		
	Krysning-lett	666	310	O	7,2		
	Krysning - tung	1 639	341	O+	7,8		
	NRF	675	276	P+	5,4		

Kilde: Storfekontrollen 2017

⁷ Fra 2014 er rasedefinisjonen endret. Alle dyr som er over 75 % (12/16) av en rase blir regnet som renraset. Tidligere var kravet 15/16 deler.

Fødselsvekter – kjøttferaser

Rase	Fødselsvekt, kg	
	Oksekalver	Kvigealver
Hereford	41,5	39,5
Charolais	45,6	42,9
Aberdeen Angus	38,7	36,4
Limousin	43,3	40,9
Kjøttsimmental	46,4	42,7
Blonde d'Aquitaine	48,7	44,6
Tiroler Grauvieh	41,9	39,7
Skotsk Highland	29,3	27,3
Krysning, lett	41,1	39,0
Krysning, tung	44,4	42,1
NRF	44,7	38,3

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2017

Vektregistreringer

Rase	200 dager		365 dager	
	Okser	Kviger	Okser	Kviger
	Vekt i kg			
Hereford	271	253	484	396
Charolais	308	279	554	446
Aberdeen Angus	261	235	458	380
Limousin	301	271	519	422
Simmental	330	298	570	452
Krysning-ekstensiv	281	255	531	428
Krysning-intensiv	298	270	525	428

Kilde: Storfekjøttkontrollen 2017

Regulering av svine- og fjørfeproduksjon (utdrag)

I «Forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen» av Landbruksdepartementet 1. april 2004, endret ved forskrift 26. april 2013 og 15. desember 2014, er grensene for konsesjonsfri drift satt til:

- slaktekyllingproduksjon med inntil 280 000 omsatte og slaktede kyllinger per år eller
- kalkunproduksjon med inntil 60 000 omsatte og slaktede kalkuner per år eller
- eggproduksjon med maksimalt 7 500 innsatte høner på ethvert tidspunkt eller
- svineproduksjon med inntil 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år, eller maksimalt 105 innsatte avlspurker på ethvert tidspunkt eller
- satellitt i purkering med inntil 53 avlspurker på ethvert tidspunkt, eller maksimalt 2 100 omsatte og slaktede slaktegriser per år.

Kilde: www.lovdatab.no

Forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav

Denne forskriften omtaler regler for oppbevaring og bruk av gjødselvarer av organisk opphav, herunder husdyrgjødsel, silopressaft, avløpsslam, vannverksslam, kompostprodukter og annen organisk gjødsel, organiskmineralsk gjødsel, organiske og uorganiske dyrkingsmedier, jordforbedringsmidler, jorddekkingsmidler, anaerobt omsatt biomasse, forbrenningsprodukter, komposteringspreparater og vekststoffer med mikroorganismer mv. Du finner detaljerte opplysninger på www.lovdatab.no.

Forskrift for gjødslingsplanlegging

Gjødslingsplanlegging har som formål å gi grunnlag for kvalitetsmessig god avling, begrense avrenning til vassdrag og tap til luft av næringsstoffer fra jordbruksarealer. Planleggingen skal sikre en ressursmessig riktig utnytting av næringsstoffer i jordsmonnet og fra mineralgjødsel, husdyrgjødsel, slam og annen organisk og uorganisk gjødsel.

Forskriften gjelder alle foretak som disponerer jordbruksareal med planteproduksjon og som har rett til produksjonstilskudd. Du finner flere detaljer om forskriften på www.lovdatab.no.

Til notater:

Rombebehov for planteprodukter

Tonn surfôr i runde siloer med ulike diameter

(De minste tall gjelder for engvekster, de største for rotvekstblad o.l.)

Dybde av surfôrmassen i m	3,0 m	4,0 m	5,0 m	6,0 m	7,0 m
2			31– 35	45– 51	62– 69
3			47– 53	68– 76	92–104
4			63– 70	90–102	123–138
5			79– 88	113–127	153–173
6			95–106	136–153	185–208
7			110–124	158–178	215–242
8			126–142	181–203	246–277

Veksten av surfôr varierer temmelig mye etter botanisk sammensetting, og ikke minst etter pakningsgraden. Det er regnet med 800 kg per m³ surfôr av engvekster og 900 kg per m³ surfôr av rotvekstblader. For svært høge siloer kan en legge 10 % til, og for låge siloer kan en trekke 10 % fra mengdene i tabellen.

Horisontale siloer

En kan regne ca. 800 kg per m³ for gras høstet med fôr høster og pakket med traktor. For gras som er finere kuttet, kan en regne noe større vekt etter graden av kutting.

Volumvekter for høy og halm ved ulike lagring

	Høy kg/m ³	Halm kg/m ³
Løst lagring:		
2 m lagringshøgde	40– 45	30– 35
3 " "	45– 50	35– 40
4 " "	50– 55	40– 45
5 " "	55– 60	
Baller		
Løst pressa	80–100	60– 80
Middels "	100–130	80–100
Hardt "	130–160	100–120

Rundballer av gras (vanlige 120 cm) kan inneholde fra 100 til 190 FEm etter grasets utviklingsstadium, fortørking, kutting mm.

Volumvekter for korn, poteter og rotvekster

Korn	Kg/m ³	Poteter og	Kg/m ³
Bygg	620	Poteter	670
Havre	500	Turnips	550
Hvete	760	Kålrot	650
		Fôrbeter	600
		Gulrøtter	700

Poteter som er rene, friske og storknolla, og rotvekster kan lagres i opp til 3 m høye lag når en har god ventilasjon.

Kilde: «Forslag til fôrplan», Institutt for bygningsteknikk, NLH

Anbefalinger om valg av silotype til grovfôr

Prosjektet «Billig og miljøvennlig fôrkonservering» på Hellerud, Norges Vel, konkluderer slik:

- Plansiloer uten tak gir en svært rimelig konservering. Nedbør takles greit ved plassering og godt fall.
- Plansilometoden krever et bevisst arbeid med tetting mot luft; den har stor kapasitet og er velegnet for samarbeid.
- Både fortørket og direkte høstet gras kan legges i plansilo, som må ha anlegg for oppsamling av pressaft. Plastforbruket blir mindre enn til rundballer.
- Kostnader til mekanisering er lave, utstyret er enkelt og driftssikkert.
- Arbeidsforholdene er bedre enn i tårnsilo, men faren for velting og fall må ikke overses.
- Plansiloen er fleksibel med tanke på gjenbruk.

Flere detaljer og anbefalinger finnes på www.grovfôrnett.no

Om velferd for husdyr

Forskrift om velferd for produksjonsdyr av 3/7-2006 har generelle bestemmelser om dyrehold som går foran de mer spesifiserte reglene for hvert enkelt dyreslag som finnes i andre forskrifter.

Storfe

Se «Forskrift om hold av storfe» fastsatt av Landbruksdepartementet den 22. april 2004 med senere endringer. (www.lovdata.no)

Storfe skal oppstalles i løsdrift med unntak for husdyrrom som ble bygd før 22. april 2004 og som har vært i sammenhengende bruk til storfe siden. For disse trer kravet om løsdrift i kraft 1. januar 2034.

Storfe skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 8 uker i løpet av sommerhalvåret. Kravet gjelder ikke for ukastrede hanndyr eldre enn seks måneder. Storfe som er oppstallet i bås fjøs, skal sikres mulighet for fri bevegelse og mosjon på beite i minimum 16 uker i løpet av sommerhalvåret. Dersom de naturgitte forholdene ikke ligger til rette for 16 ukers beite, kan beitetiden reduseres med inntil 4 uker. Dyrene skal også sikres mulighet til regelmessig mosjon og fri bevegelse resten av året, dette trer i kraft 1. januar 2024 for bås fjøs som var i bruk 22. april 2004 og har vært i sammenhengende bruk siden.

Kyr skal ha tilgang på liggeplasser med mykt underlag og tett gulv. Dette gjelder også kviger som har mindre enn 2 måneder igjen til kalving. Bunnen av krybba skal være høyere enn gulvnivå i båsen for å gi en bekvem etestilling.

Løsdriftsfjøs skal ha minst 1 liggebåsplass per storfe i løsdriftsavdelingen. Per 25 kyr skal det også være 1 egen binge til bruk ved fødsel, inseminering og sjukebehandling.

Om kutrener:

En endring i forskriften for hold av storfe fra 4/7-08 påpeker at kutrener i bås fjøs:

- skal henge vannrett og ikke kunne sige eller falle ned
- skal kunne heves samlet for hver rekke
- skal ha maks 0,1 J pulsenergi og 3000 v spenning
- skal tilpasses for å unngå kryptstrøm eller andre feil
- skal ha gjeterapparat som er NEMKO-godkjent og med tydelig angivelse av spenning og J-styrke

Binger for storfe

Kalver skal ikke holdes bundet de første 6 måneder etter fødsel, og skal ikke holdes i enkeltbinger etter 8 ukers alder. Dette kravet gjelder for nybygg og omfattende ombygninger fra 1. juli 1999, og for eksisterende driftsenheter fra 1. januar 2006.

Fellesbinger skal minst være så store at alle dyr kan ligge samtidig. Gjødsele og fôrrestene skal fjernes slik at gassutvikling og flueplage holdes nede. Plassbehov i tabell under.

Gangbredde i løsdriftfjøs med liggebåser

	Anbefalte mål, m
Gang mellom to liggebåser	2,50
Gang mellom liggebåser og vegg	2,40
Gang mellom liggebåser og fôrbrett	3,00
Tverrgang, dobbel (to kyr kan passere hverandre)	1,70

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3/7-2006.

Rombehov for ungdyr:

Store ungdyr >220 kg	Binge	2,0 m ² per dyr
Små ungdyr 150–220 kg	Binge	1,8 m ² per "
Kalv <150 kg	Binge	1,5 m ² per "

I alt per kuenhet (=1 ku med ungdyr)

Langbås	11,00 m ²
Kortbås	10,50 m ²
Løsdrift, liggebås	13–14 m ² melkestall inkludert

Storfe som har sitt aktivitets- og/eller fôringsområde ute, skal ha tilgang på liggeplass som gir beskyttelse mot vind og nedbør. Minimumskrav er 3 tette vegger og tak, med mulighet for å tette den 4. veggen hvis forholdene krever det. Liggeplassen skal være tørr. Der kyr og kalver går sammen, skal det være et kalvegjemme på den luneste delen slik at vokse ikke kommer til. Det må være mulig å ta kyr inn i egen kalvings- eller sjukebinge før kalving.

Grunnen under fôringsplassen skal være fast dekke. Permanent fôringsplass skal være overbygd. Personell skal ha adgang til egnet sted for skifte av klær og vask. Stedet skal ha innlagt varmt og kaldt vann.

Hest

Forskrift om velferd for hest av 2. juni 2005 har en rekke bestemmelser om hestehold. Her er noen hovedpunkter:

- Hesteholder skal ha nødvendig kompetanse om hest. Den som driver registreringspliktig hestehold (se forskriftens §§ 26–28) skal gjennomgå utdanningsopplegg godkjent av Mattilsynet.
- Alle staller skal ha ventilasjon som sikrer gode forhold for hestene, samt to utganger egnet for hester. Stall med 10 hester eller flere skal ha isolatboks for sjukebehandling. Det skal være utearealer som gir rom for minst 2 timers lufting per hest per dag.
- Hester som går på utmarksbeite skal ha tilsyn minst 1 gang per uke. Alle hester i stall skal kunne ete samtidig, og ha tilstrekkelig tilgang på grovfôr.
- Hestebokser må være så store at hesten(ene) kan ligge flatsides (samtidig). Hester som går ute hele døgnet skal ha tilgang til leskur (3 vegger og tak) med tørt underlag. Unntak er i beiteperioden.
- Fra 1/1 2006 skal alle hester ha hestepass og helsekort. Hesteholder er ansvarlig for at dokumentene kan legges fram for veterinær.

Se også forskrift om identifikasjon av hest som gjelder fra 1/7-2010.

Sau (anbefalte mål)

	Binge plass m ²			Krybbe plass cm		
	Søyer	Gimrer	Lam	Søyer	Gimrer	Lam
Dala	0,70	0,60	0,50	35	30	26
Ryggja, sjevot	0,60	0,55	0,50	30	27	24

Lamtunge søyer trenger 10–15 cm krybbe plass og 0,30 m² binge plass ekstra.

Kilde: Institutt for bygningsteknikk, NLH. Diverse publikasjoner

Forskrift om velferd for småfe av 18. februar 2005 her en rekke krav til dyreholdet:

- Småfe skal ha tilgang på tørr, og trekkfri ligge plass der alle dyr kan ligge samtidig. Lam og kje skal ikke ligge på metall eller bar betong.
- Flokker på mer enn 30 vinterfødere dyr skal ha tilhold i rom med brannvarsling om det ikke er åpenbart unødvendig.
- Nybygg som godkjennes etter denne forskriften, skal ha 2 utganger fra hvert dyrerom for å sikre rask rømning ved brann.
- Ved utedrift skal dyra ha tilgang på liggeareal med 3 tette vegger og tak. Det skal være egne avlukker som kan varmes opp for sjuke dyr.

Se også «Forskrift om velferd for produksjonsdyr» av 3/7-2006.

«Forskrift om merking, registrering og rapportering av småfe» fra 2005 ble endret fra 2008.

Kilde: www.lovdatab.no

Geit**Båsfjøs** (anbefalte mål)

	Båslengde cm	Båsbredde cm
Unge geiter	90– 95	50
Voksne geiter	95–100	55

Bingefjøs

Bingebredde med 1 benk 210 cm, med 2 benker 380 cm.

Benkebredde 75–80 cm. Krybbe plass 35–40 cm.

Se også forskriften om velferd for småfe av 18. februar 2005.

Gris

«Forskrift om hold av svin», fra 18/2-2003, har endringer fra 2009 som trer i kraft fra 1/1-2010. Endringene har bl.a. bestemmelser om størrelse og utforming av spalteplass, om klipping av tenner hos smågris, om kastrering av hanngriser, om krav til alarmsystem ved svikt i strømforsyningen, om kontroll av elektrisk anlegg hvert 3. år, om tiltak for utegående gris mm.

Spesielle bestemmelser for purker og ungpurker

Purker og ungpurker skal holdes i grupper i perioden fra minimum 4 uker etter paring til de flyttes inn i fødebinge. I besetninger med mindre enn 10 purker totalt, kan purker og ungpurker holdes i enkeltbinger i denne perioden så lenge bingen er så stor at de lett kan snu seg i bingen. Vedr. størrelser på binger, se nærmere om dette i forskriftens § 25.

Purker skal, den siste uken før forventet grising, ha passende materiale til redebygging.

Smågris

Etter avvenning skal smågrisene plasseres i stabile grupper, og flyttes så lite som mulig. Blanding av dyr fra ulike grupper skal så langt mulig unngås. Hvis gris som ikke kjenner hverandre skal blandes, skal dette normalt skje innen en uke etter avvenning. Når gris blandes, skal de ha tilstrekkelig mulighet til å rømme fra andre griser. Når det er tegn til alvorlig kamp, skal årsaken straks undersøkes, og passende tiltak må settes i verk f.eks. ved å gi dyrene rikelig med halm eller annet rotemateriale.

Bygninger for fjørfe, se forskrift av 12. desember 2001, endret 2002, 2003, 2004 og 2006

Forskrift om birøkt fra 6/4-2009 har detaljerte bestemmelser om denne produksjonen.

Enhetskostnader per dyre plass for driftsbygninger av ulike størrelser

Ved et samarbeid mellom Innovasjon Norge og Fylkesmannen i Rogaland, Landbruksavdelinga, ble det utviklet og kostnadsberegnet ulike løsninger for påbygging og nybygging av driftsbygninger for melkeproduksjon. Nedenfor er det tatt inn et utvalg av løsninger, størrelser og kostnader. Fra 2008 er kostnadene oppjustert med prisindeksen for bygninger i Totalkalkylen for jordbruket. Byggekostnadene må imidlertid baseres på lokale anbud.

Ombygging av driftsbygning

Ombygging til løsdriftfjøs for 34 kyr og 22 ungdyr

- Isolert tilbygg på langsiden av eksisterende bygning
- 34 kyr i ny liggebåsavdeling
- Spaltegolv over flyterenne i gangareal i liggebåsavdeling
- Fôring på eksisterende fôrbrett
- Ungdyr på binger og båser i gammelt fjøs
- Eksisterende gjødsel- og grovfôrlager
- Mjølketall 2 x 4 fiskeben
- Kostnad 76 900 kr per ku

Ny driftsbygning:

Nytt løsdriftfjøs til 22 kyr og 23 ungdyr

- Uisolert, naturlig ventilasjon
- Vegger av sprekkpanel, ståltakstoler
- Kjørbare fôrbrett mellom kyr og ungdyr
- 2 rekke liggebåsavdeling
- Ungdyr under 150 kg i binger med tett liggeplass
- Ungdyr over 250 kg i binger med 2 rekke liggebå
- Mjølketall 2 x 2 tandem
- Gjødsellager og grovfôrlager er med
- Kostnad 202 800 kr per ku

Nytt løsdriftfjøs til 34 kyr og 52 ungdyr

- Uisolert, naturlig ventilasjon
- Tett vegg nedentil av plate/panel, stående sprekkpanel over
- Langsgående fôrbrett mellom kyr og ungdyr
- Grovfôr fordelt med elektrisk fôrvogn
- 3 rekke liggebåsavdeling med tett renne med skrape i gangareal
- Ungdyr i binger med liggebåsavdeling og tett liggeplass med spaltegolv over flyterenne
- Mjølketall 2 x 2 tandem
- 2 nye tårnsiloer med fôrrom
- Gjødsellager er ikke tatt med
- Kostnad 149 800 kr per ku inkludert 2 ungdyr – med grovfôrlager

Nytt løsdriftfjøs til 60 kyr og 97 ungdyr

- Uisolert, naturlig ventilasjon tett vegg nedentil av panel, stående sprekkpanel over
- Langsgående fôrbrett mellom kyr og ungdyr
- Grovfôr fordelt med avlesservogn
- 3 rekkers liggebåsavdeling med spaltegolv over flyterenne i gangareal
- Ungdyr i liggebåsavdeling med spaltegolv over flyterenne
- Kalver i avdeling med tett liggeplass
- Mjølkestall 2 x 3 tandem
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen
- Kostnad 112 900 kr per ku inkludert 1,6 ungdyr

På Nortura.medlem.no/fagbibliotek/bygg kan du finne forslag til bygninger for kjøttfehold. Det er laget utkast til flere ulike størrelser og løsninger. Her er bare tatt med et par eksempler.

Nytt fjøs til 60 ammekyr med full framfôring – på tråkkalle; 1301 m²

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor.
- Kyr fordelt på 3 avdelinger
- Det brukes halm som strø: 2–4 rundball om dagen.
- Gjødsel skrapes ut med langsgående gjødselskrape
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen

Kostnad 83 500 kr per kuenhet. Endring av dyretall mellom 45 og 75 dyr koster ca. 60 100 per dyr.

Nytt fjøs til 80 okser, liggebåser og spalter; 793 m²

- Uisolert, naturlig ventilasjon i møne, trepanel. Bærekonstruksjon i stål, takplater av stål
- Bør bygges isolert i innlandet – da stiger kostnaden
- Fôrbrett i midten på 4,6 m for traktor. (Beregning for smalt fôrbrett finnes også)
- Kalvene kjøpes inn 3–4 mnd. gamle, oksene slaktes ca. 16 mnd. gamle, ca. 300 kg
- Gjødsel skrapes ut med langsgående gjødseltrekk til dagkum
- Grovfôr- og gjødsellager er ikke med i kalkylen.

Kostnad 47 200 kr per okse. Endring av dyretall mellom 55 og 150: kr 27 600 per dyr.

Ny driftsbygning for 7 500 høner:

5,2 til 5,4 mill. kroner

En søknad om midler til byggeprosjekter må alltid være basert på et anbud/tilbud fra en entreprenør i hvert enkelt tilfelle.

Til notater:

Effektivitetsnormene var knyttet opp mot referansebruksberegningene. Nå brukes det registrerte timetall beregnet som uveide gjennomsnitt for gruppen av driftsgranskingsbruk bak det enkelte referansebruk. Det gir oss følgende totale arbeidsforbruk og time-tall per enhet for de 27 referansebrukene.

Arbeidsforbruk på referansebrukene. Timer per bruk og timer per enhet, alt arbeid inkludert

1	Melk og storfeslakt, 29 årskyr. Landet	3 714	129	timer/årsku
2	Korn, 386 dekar korn i alt. Landet	767	2,0	timer/dekar korn i alt
3	Sau, 167 vinterfôra sauer. Landet	2 239	13	timer/vinterfôra sau
4	Melkeproduksjon geit, 133 årsgaiter. Landet	3 103	23	timer/årsgait
5	Svin og korn, 47 avlssvin + 378 dekar korn i alt. Landet*	3 027	48	timer/avlssvin
6	Egg og planteprod., 6 596 høner + 266 daa korn. Landet**	2 423	0,27	timer/høne
7	Poteter og korn, 125 daa poteter + 432 daa korn. Landet*	3 011	17,2	timer/dekar poteter
8	Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	2 302	73	timer/ammeku
9	Frukt og bær, 52 dekar frukt og bær. Landet***	3 540	67	timer/dekar frukt og bær
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter, 111 313 fjørfeslakt. Landet**	1 824	0,01	timer/fjørfeslakt
11	Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	3 668	144	timer/årsku
12	Melk (de 1/3 minste brukene), 15 årskyr. Landet	3 206	212	"
13	Melk (de 1/3 største brukene), 46 årskyr. Landet	4 354	94	"
14	Melk, de 25 største melkebrukene, 65 årskyr. Landet	5 183	80	"
15	Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	3 755	115	"
16	Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	3 622	135	"
17	Melk og storfeslakt, 36 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	3 419	96	"
18	Melk/storfesl., 26 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder	3 502	134	"
19	Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Vestlandet	3 883	137	"
20	Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	3 755	121	"
21	Melk og storfeslakt, 25 årskyr. Nord-Norge	3 694	146	"
22	Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn i alt). Østlandet	581	2,5	timer/dekar korn i alt
23	Korn, de 20 største brukene, 851 dekar korn. Østlandet	1 439	1,7	"
24	Korn og korn/svin, 331 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag*	1 744	48	timer/avlssvin
25	Sau, 137 vinterfôra sauer. Vestlandet	2 076	15	timer/vinterfôra sau
26	Sau, 171 vinterfôra sauer. Nord-Norge	2 201	13	"
27	Sau, de 25 største sauebrukene, 291 v.f. sauer. Landet	2 998	10	"

* Kornproduksjon er belastet med 2,0 timer per dekar

** Korn- og potetproduksjon er belastet med henholdsvis 2,0 og 17,2 timer per dekar

*** Det er trukket fra 13 timer per vinterfôra sau

Generelt

Arbeidsforbruket ved ulike arbeider i jordbruket vil variere mye, på grunn av ulik mekanisering, areal, arrondering, avling, buskapsstørrelse, personlige forhold o.l. Derfor kan vi ikke alltid nytte gjennomsnittstall ved arbeidsplanlegginga. For enkelte bruk kan gjennomsnittstalla passe, men som regel vil vi få avvik med større eller mindre arbeidsforbruk.

Den enkelte planlegger bør også ellers bruke eget skjønn og kjennskap til det enkelte tilfellet så langt som mulig, f.eks. som grunnlag for å vurdere de enkelte personers forutsetninger for å utføre vedkommende arbeid. Arbeidsforbruket i husdyrholdet er i stor grad basert på registreringer og innsamlinger av tall fra Sverige og Danmark.

Kilder: Databok för driftsplanering 2002, SLU, Uppsala 2004
Håndbok til driftsplanlægning 2000, Århus 2003

Arbeidskravet ved jordarbeiding

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
Pløying	3 skjærs plog/vendepløg	0,18	0,25
	4 skjærs plog/vendepløg	0,14	0,2
Harving (1 gang)	6,0 m	0,03	0,04
	9 m, 7 km/t, 200 m teig		0,023
Tromling	3,6	0,05	
	5,0 m	0,03	
Skålharving	3,1 m	0,05	
Fresing	2,3 m	0,19	

Kilde: Danske og svenske håndbøker

Arbeidskravet ved gjødsling

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske	Svenske
<i>Handelsgjødsel</i>	Sentrifugalspreder 12 m, 500 kg	0,033	0,03
Gjødsel i småsekk, Transport, fylling og utsåing	Sentrifugalspreder 12 m, 800 kg,	0,032	0,03
	12 m arbeidsbredde, vogn 500 kg	0,031	
	20 m arbeidsbredde, vogn 4000 kg	<u>0,011</u>	
Storsekk	12 m arbeidsbredde, 700 kg	0,033	0,033
<i>Husdyrgjødsel</i>	5 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		<u>Timer/daa</u>
Lessing, kjøring	8 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,18
og spredning	10 m ³ vogn, 3 m ³ /daa, 12 km/t		0,13
			0,11

Arbeidskrav ved såing, setting og planting

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
<i>Korn</i>			
Såing	Radsåmaskin, 3,0–4,0 m " 4,0 m, 7 km/t	0,06	0,064
Såing og gjødsling	Kombimaskin, 3 m " 3,6, 7 km/t	0,1	0,12 0,083
<i>Rotvekster</i>			
Såing	Ettfrøsåmaskin 7,4 m " 6 rader, 5 km/t	0,036	0,07
<i>Poteter</i>			
Setting	Settemaskin, 4 rads, 2 pers. 2 rader, helaut, 2 pers		0,14 0,24
Hypping	4 r, 7 km/t	0,065	

Arbeidskravet i veksttida

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Danske tall	Svenske tall
<i>Radkulturer</i>			
Ugrasrensing (1 g)	Radrenseutstyr, 2 rader, 6 km/t Radrenseutstyr, 4 rader, 6 km/t Radrenseutstyr, 5 rader, 3,5 km/t	0,16	0,16 0,08
<i>Alle kulturer</i>			
Sprøyting (1 g)	Traktorsprøyte, 12 m bredde, 800 l 24 m bredde, 3 g Traktorsprøyte, 6 m bredde, 400 l, 1 km til feltet, 8 km/t Traktorsprøyte, 12 m bredde, 600 l, ditto	0,032 0,06	0,045 0,025
Vanning	Stasjonær maskin med opprullende slange, 300 m, per flytting Små vanningsmaskiner Store vanningsmaskiner	0,033	0,1–0,15 0,05–0,01

Arbeidskravet ved høsting

Arbeid	Metode	Timer per daa	
		Svenske tall	Danske tall
<i>Korn</i>			
Tresking	Skurtresker 9	0,22	
	"3,6 m		0,11
	"5,4 m		0,07
Innkj. av korn	Tilhenger, 6 t bygg Avling 650 kg/daa		0,009
Halmberging	Pressing 12 kgs småboller		0,06
	" rundboller 296 kg		0,04
	Lessing småboller (manuelt) " rundboller 12 per lass		0,13 0,03
<i>Poteter</i>			
Risfjerning	Risnuser eller slaghøster 2 rader	0,14–0,29	
	Sprøyting 12 m bom	0,02–0,03	
Opptaking	Automatisk opptaker, 1 r, tank 4 km/t, 4 t per daa	1,79	
	Automatisk opptaker, 2 r, laste- elevatør, 4 km/t, 4 t per daa	<u>1,19</u>	
Transport til lager	Traktor og tilhenger, 7 t, 20 km/t Avstand 1 km	0,32	

Annet arbeid

Arbeid	Metode	Timer per tonn	
		Svenske tall	Danske tall
<i>Korntørking</i>	Kaldluftstørke, 1 m korn, 400 kg/daa	0,1 t per daa	
	Varmluftstørke, kontinuerlig	0,08 t/daa	
<i>Matpoteter:</i> Sortering	Skakesorterer, 2 550 kg/t	0,9 t per tonn	

Lassveker ved grastransport

Tilhenger med tipp 6 m ³	1 000 kg + 25 %
10 m ³	1 500 kg + 25 %
Universalvogn slagghøstet gras	1 500 kg + 30 %
eksakthakket gras	2 000 kg + 50 %
Terrengtraktor (transporter)	800 kg + 25 %
Vossakasse, mellomstor traktor	500 kg + 20 %
Silosvans	325 kg + 10 %
Lastebil, karmvolum 12 m ³	9 000 kg + 20 %

Arbeid med surfôr fra lager til fjøs

Arbeid	Metode	Minutter per tonn ts	
		Svenske tall	Danske tall
Uttak fra plansilo	Traktor m/grabb	20	
(50 m fra fjøs)	Traktor m/blokkuttager	40	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
	For hånd fra blokk på truck	80	
Uttak fra tårnsilo	Silotømmer m/vifte	6	
Fordeling på forbrett	Skinnegående vogn	30	
Rundballer	Traktor m/spyd	130	
(50 m fra fjøs)			
Fordeling på forbrett	For hånd fra tralle	45	

Tallene er basert på ca. 28 kg surfôr per ku og dag med 30 % ts. Svensk håndbok.

Arbeidskravet ved ulike arbeidsoperasjoner i vekstida, grasdyrking. Danske tall

Arbeid	Arbeids- bredde i meter	Hastighet km/t	Timer per dekar
Rotor/skiveslåmaskin	2,80	12	0,048
	3,20	12	0,042
	3,50	12	0,039
Vender – rive	2,80	10	0,062
	3,20	10	0,055
	3,50	10	0,051
Stor finsnitte, 15 m ³ tippvogn	-	-	
" 22 m ³ tippvogn			
" 30 m ³ tippvogn			0,139
1. slått, 35 % ts, 5,6 km/t, all tid			0,110
til lessing, transport og tømning			0,110

Arbeidskravet ved grashøsting m.v.

		Timer per daa	
Sum arbeidsforbruk ved høsting og transport (dvs. klargjøring, slått, evt. vending og strenglegging, evt. pressing og pakking, transport, avlesning og etterarbeid på lager):			
<i>Direkte høsting</i>	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	1,1– 2,2	
	1. høsting, fôrh., avlessev. – tømmer	1,0– 2,0	
	1. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,9– 3,1	
	1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.	1,0– 2,2	
	2. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,6– 1,7	
	2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer	1,0– 1,6	
	2. høsting, fôrh., avlessev. – transportør	1,1– 2,2	
	<i>Totrinns høsting</i>	1. høsting, fôrhøster, tilhenger – tipper	0,7– 1,4
1. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer		0,7– 1,6	
1. høst., fôrh., avlessev. – autom. innbl.		1,2– 1,7	
1. høsting, lessevogn – tømmer		0,3– 2,2	
2. høsting– fôrhøster, tilhenger – tipper		0,6– 0,9	
2. høsting, fôrh., avlessevogn – tømmer		0,5– 0,6	
2. høsting, lessevogn – tømmer		0,2– 0,7	
<i>Rundballeensilering</i>		1. høsting, diverse mekanisering	0,6– 1,7
	2. høsting, diverse mekanisering	0,4– 1,3	
	3. høsting, diverse mekanisering	0,3– 0,6	
<i>Høyberging</i>	Div. mekanisering, uten hesjing	1,9– 3,9	
	Div. mekanisering, med hesjing	9,1–16,5	
<i>Fra lager til fjøs</i>	Minutter per tonn		
	<i>Dir. høstet og tottrinns høstet fôr:</i>		
	Silotalje og tralle/trillebår/hjulgrabb	22–46	
	Silokniv og tralle/trillebår/hjulgrabb	19–26	
	Silotalje direkte til fôrbrett	15–25	
	Silotalje og fôrutlegger	7–20	
	Automatisk uttaker	15–28	
	Avlessevogn	11–14	
	<i>Rundballeensilert fôr:</i>		
	Gaffel og tralle/trillebår/hjulgrabb	14–56	
	Fôrutlegger	11–26	
	Silotalje direkte til fôrbrett	4–11	

Kilde: Økonomiforsøk (Landbrukets Forsøksringer/NILF), 1987–1992
Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6

Sammendrag for enkeltvekster

	Persontimer per daa og år
Surfor (gjennomsnittstall basert på to høstinger)	
a) Direkte høsting	3,7 t/daa
b) Totrinshøsting	2,5 t/daa
c) Rundballeensilering	2,6 t/daa
Høy	
Høyberging uten hesjing	4,2 t/daa
Høyberging med hesjing	13,6 t/daa
Rotvekster	
a) Ettfrøsmask. – Man. tynning og ugrasrens. Bladsk. – Rotv.skjær Tilh.transp.– Utelag. halm og plast	1,5–29,9
b) Ettfrøsmask. – Man radrens. Ugrasspr. Man-tynning – Sl,- høster – Toraders aut. opptaker. – Innelager	8,0–15,6
Poteter	
a) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Belteoppt. – Plukking - Løstransp.tilhenger (Vinterarb. på 6–9 t. for matpoteter er inkludert).	21,5–32,0
b) Helaut. settemask. – Mask. radrens. og ugrasspr. – Halvaut. oppt. – Kassetransp. (Vinterarb. på t.g.t. for matpoteter er inkludert)	16,0–28,5
c) Helaut. opptaker ellers som ovenfor	13,0–23,0
I svenske tall der sortering og leveranse er inkludert	8,0–14,0
I danske tall der sortering og leveranse er inkludert	4,8–9,8
Korn	
a) Skurtresking – Løs transp. korn – Egen tørke – Halmberging (pressa)	1,4–3,0
b) Kombimask. – Skurk. Løstransp. korn – Egen tørke – Uten halmberging	1,1–2,3
c) Kombimask. – Skurk. Løstransp. korn – Egen tørke, Uten halmberging, svenske tall	0,4–0,8
d) Kombimask. – Skurk. Løstransp. korn – Egen tørke, m/halmberging, danske tall	0,6–1,8

Kilde: Arbeidsforbruket ved grashøsting. NILF-rapport 1995:6. (Surfôr og høy)
Økonomiforsøk før 1980. (Rotvekster, poteter, korn)
Svenske og danske tall, se side 149. (Generell innledning)

Tall fra driftsgranskingene for året 2016 kornproduksjon

100–200 daa	(170 daa i gj.snitt)	22 bruk	2,5 t/daa
200–300 "	(250 ")	22 bruk	2,3 "
300–500 "	(383 ")	29 bruk	1,9 "
> 500 "	(853 ")	23 bruk	1,9 "
Gjennomsnitt	413 daa i gj.snitt		2,0 t/daa

Tall fra 97 ensidige kornproduksjonsbruk. Alt arbeid i jordbruket dividert på areal.

Husdyrhold

Melkeproduksjon uten oppdrett

Fôring og stell. Timer per dag. Danske tall

Antall kuenheter	Løsdrift	Løsdrift
	2x5 fiskebein	2 x 10 fiskebein
50	6	4
100	10	6
150		8

Arbeidstid til oppdrett av kviger

Fôring og stell. Minutter per dyr per dag. Svenske tall

	Kalv 0–8 uker	Ungdyr, på bås	Ungdyr, binde
Fôringsarbeid	-	1,7	0,6
Annet arbeid	-	1,3	0,1
Sum arbeid per dyr	2,0	3,0	0,7
Sum timer per dyreplass og år	12	18	4

Arbeid med oppfôring av ungdyr. Timer per produsert dyr

	Bingedrift – antall dyr			
	10	20	50	100
Kalv, ca. 7 md.	7,5	7,0	5,5	5,0
Okser, 12 md.	12,0	10,5	8,5	8,0
Okse 18 md., 1 beites	17,0	14,0	11,0	10,0
Kvige/kastrat 2 beites.	22,0	17,5	13,5	12,0
Kalveferdig kvige 2 beites.	26,5	21,0	17,0	15,0

Svenske tall

Arbeid med sjølrekrutterende kjøttproduksjon. Timer per kuenhet ved 200 dagers innfôring

Tall fra den svenske håndboka

Båsdrift	15–25 timer
Løsdrift	8–14 "

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2016, kjøttfehold:

Kuenheter	Antall bruk	Timer per kuenhet	Areal (daa)
12,5	13	102	171
15,8	19	93	256
27,0	30	79	405
40,6	19	68	760

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2016, melkeproduksjon m/storfeslakt:

Antall årskyr	Timer/årsku	Areal (dekar)
14,8	206	163
20,2	166	250
27,5	130	386
40,8	102	676
Gjennomsnitt 27,3	132	393

Tall fra 313 bruk. Alt jordbruksarbeid på bruk med mjølk og storfeslakt som tilnærmet eneste produksjon er dividert på antall årskyr.

Hest

For 1–2 hester kan regnes 0,4 t. per dag, og 150 t. per år.

Sau

Timer per vinterfôra sau:

Antall vinterfôra sau per buskap	50	100	200	400
Sum i året 365 dg	7	5	4	3

Kilde: Fra svensk håndbok

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2016, sauehold:

Vinterfôra sau (vfs)	Timer per vfs	Areal (dekar)
104	19,2	151
166	13,0	247
225	11,3	393
261	12,6	639
Gj.snitt 167	13,4	278

Tall fra 118 bruk med sauehold som tilnærmet eneproduksjon. Alt arbeid i jordbruket er dividert på antall vinterfôra sauer.

Geit

Timer per årsgeit

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2016, geitehold:

Årsgeiter	Timer per årsgeit	Areal (daa)
133	23,3 t/årsgeit	185

Tall fra 20 bruk med melkeproduksjon på geit som tilnærmet eneproduksjon. Alt jordbruksarbeid på brukene er dividert på antall årsgeiter.

Smågrisproduksjon

Minutter per smågris, ved 4 800 egne smågris per år – 3 500 i satellitt. Svenske tall

Arbeid	Egne purker	Satelittpurker
Føring	5,0	4,6
Utgjødsling	8,8	8,3
Halmstrøing	4,6	3,4
Grising	2,9	5,7
Brunstkontroll – semin	2,8	-
Tilsyn og behandling	3,9	2,8
Veiing – levering	0,9	0,6
Flytting – sortering	1,6	1,1
Vask	3,2	2,9
Vedlikehold	2,1	0,9
Karantenetid	0,3	-
Diverse	5,1	4,4
Sum	41,2	34,7

Fra den danske håndboka, tida fram til 30 kg's smågris

100 årspurker	Minutter per gris v/30 kg
22 Fødebinger med perforert stålrisk, Drektighetsavdeling med spaltegulv, 100 plasser Smågrisinger à 35 dyr, drenert gulv	21
30 Fødebinger med fast gulv Drektighetsavdeling med spaltegulv, 90 plasser Smågrisinger à 35 dyr, drenert gulv	27

Slaktegriser

600 gris per innsett = 2 190 per år med 100 fordager per gris. Timer per år

60 binger med fast gulv, manuell utføring, halvaut. Rensking	832
40 binger, foringsanlegg og helt drenert gulv	253

Kilde: Håndbog for driftsplanlægning, Danmark

Slaktegrisproduksjon

Minutter per slaktegris. Svenske tall fra bruk med 1 500–10 000 gris, automatisk føring/gjødsling

Arbeid	Spesialisert Produksjon	Integrert produksjon	Fødsel-til-slakt produksjon
Føring	0,8	0,9	0,3
Utgjødsling	1,0	2,8	3,0
Halmstrøing	2,1	2,2	2,2
Tilsyn og behandling	1,5	1,0	0,9
Veiing – levering	0,9	2,2	2,5
Sortering	0,3	0,9	0,9
Vask	2,2	2,1	6,1
Vedlikehold	0,8	1,3	0,4
Diverse	0,4	0,3	0,2
Sum minutter per slaktegris	10,0	13,7	16,5

Tall fra NIBIOs driftsgranskinger for året 2016, korn og svin:

Antall avlsgriser	Timer per avlsgris	Kornareal (daa)
47	46,3 t/årsgeit	420

Tall fra 31 bruk med driftsform korn-svin. Arbeid i kornproduksjonen er trukket ut med en sats på 2,0 t/daa. Resterende arbeidsforbruk er dividert med antall avlsgriser.

Eggproduksjon

Tall fra Sverige med burhøns viser et forbruk på 85 timer per 1 000 høner og omgang på 62 uker. For frittgående høns er forbruket 95–100 timer per 1 000 høner og omgang.

Fjørfekjøtt (broiler):

5,3 timer per 1 000 stk. ved 40 000–80 000 stk. per omgang (svenske tall).

Pelsdyr

Arbeidsforbruk per tise og år ved etablering av nye farmer. Tall fra Norges Pelsdyrslag.

	Timer inkl. pelsing
Mink	2,0
Blårev	6,5
Sølvrev	7,0

Danmark: 1,5 time/tise eksklusiv pelsing ved farm med 1500 tisper.
(Videncenteret for landbruk, 2010).

Bier

Tall fra prøvebruk

Små bigarder	(10– 20 bifolk): 9–13 timer per bifolk/år
Store bigarder	(170–230 bifolk): 4–7 timer per bifolk/år
Alle registr.:	65 bifolk (variasjon 12–209 b.f.) 7,7 timer per bifolk (var. 2,3–14,2)

Kraftfôr

Priser per 31. juli 2018. Etter den 01.10. vil det normalt påløpe et termintillegg på 2 øre per kg per måned. Gjennomsnittlig kraftfôrpris for året blir derfor prisen i mars måned ved jevnt forbruk hele året. (Prisene er oppgitt i kr/kg ekskl. frakt).

	Kr per kg	Storfe/kalv	Kr per kg
Formel elite 70 bulk	4,07	Formel biff bulk	3,54
Formel elite 80 bulk	3,90	Formel biff intensiv bulk	3,39
Formel elite 90 bulk	3,80	Formel biff kompakt bulk	3,87
Formel energi basis 80 bulk	3,80	Formel ammeku kons bulk	4,57
Formel energi basis 90 bulk	3,79	Natura drøv 16 bulk	5,47
Formel en. premium 70 bulk	4,31	Natura drøv 17,5 % m bulk	5,72
Formel en. premium 80 bulk	4,17	Natura drøv 19 bulk	5,68
Formel en. premium 90 bulk	4,13	Natura drøv protein bulk	7,32
Formel favør 80 bulk	3,54	Natura drøv start bulk	5,66
Formel favør 90 bulk	3,50	Formel kalv bulk	4,14
Formel protein 42 bulk	5,45		
Sau	Kr per kg	Geit	Kr per kg
Formel lam bulk	3,69	Formel geit 80 bulk	3,97
Formel sau bulk	3,72	Formel geit 90 bulk	3,93
Formel sau ekstra bulk	4,21	Formel geit m/bb 800 kg	4,17
Formel sau intensiv bulk	3,26		
Natura sau bulk	5,60		
Hest	Kr per kg	Diverse	Kr per kg
Champion energi bulk	4,49	Alma melkeerstatning 25 kg	26,80
Champion komplett bulk	3,91	Rosa melkeerstatning 25 kg	29,20
Champion oppdrett bulk	4,43	Stjerna melkeerstatning 25 kg	32,80
Champion Havre hel bulk	3,99	Kalvepasta 4x30 ml, kr per pakn.	269,00
Byggpellets bulk	3,19	Lambert melkeerstatning 25 kg	31,60
Champion soyapellets 25 kg	7,60		

Kraftfôr (forts.)

Svin	Kr per kg	Fjørfe	Kr per kg
Format Purke bulk	4,15	Kromat oppdrett 1 G bulk	4,23
Format komplett I bulk	4,19	Kromat oppdrett kyll 1 p bulk	4,15
Format komplett II bulk	4,02	Kromat oppdrett kyll 2E bulk	4,05
Format Purke soft bulk	4,15	Kromat gul verp 1 bulk	4,13
Format drektig bulk	3,61	Kromat gul verp 2 S bulk	4,07
Format fødsel bulk	4,01	Kromat kylling 1 høg bulk	5,16
Format kvikk 140 bulk	4,64	Kromat kylling 2 høg bulk	4,92
Format kvikk 160 bulk	5,09	Kromat kylling 2 låg bulk	4,53
Format laktasjon bulk	4,03	Kromat avl kylling start P bulk	3,95
Format løsdrift bulk	3,32	Kromat avl kylling 1	4,04
Format mjøkompl.gryn bulk	4,33	Kromat avl kylling 2	3,91
Format robust 150 bulk	5,30	Kromat gull müsli hane bulk	3,76
Format vekst 100 bulk	3,49	Kromat avl kalkun P bulk	4,07
Format vekst 105 bulk	3,74	Kromat kalkun 1 m/koks. bulk	5,39
Format vekst 110 bulk	3,82	Kromat kalkun 2-3 m/koks. bulk	5,39
Format 115 soft bulk	4,13	Kromat kalkun 3-7 m/koks. bulk	5,08
Format vekst 120 bulk	3,96	Kromat kalkun 7-9 m/koks. bulk	4,84
Format vekst 130 bulk	4,01	Kromat kalkun 9-13 bulk	4,53
Format protein bulk	6,17	Kromat kalkun 13-20 bulk	4,26
Svin skinke bulk	3,99	Kromat kylling 2 Tarmhelse	4,64

Tilskuddsfôr gris	Kr per stk.	Tilskuddsfôr fjørfe	Kr per stk.
Avvenningstorv 25 kg	163	Multivitaminer flyt 1 L	159
E-konsentrat 20kg	225		
E-vit.m/sel + bio 20kg	185		
Faktor melkeerstatning 25 kg	860		
Flytende jerntilskudd 5 l	168		
Smågristorv 80 l	174		
Svin 20 kg	195		
Tørt jerntilskudd 20 kg	351		
Økologisk	Kr per kg	Økologisk	Kr per kg
Natura smågris bulk	6,41	Natura verp1	6,27
Natura slaktegris bulk	5,44	Natura verp 2	5,97
		Natura verp start	5,93
		Natura oppdrett fjør 1	6,64
		Natura oppdrett fjør 3	5,74

Kilde: Felleskjøpet kundeportalen august 2018

Priser på såkorn 2018

Prisen er oppgitt som kr per kg, inkl. gjennomsnittlig beisetillegg, men uten termintillegg, for 500 eller 600 kg sekk.

Vårkorn	Kr/kg	Høstkorn	Kr/kg
Havre (2018-pris)	5,89–6,37	Høsthvete	6,40–7,02
Bygg, 6-rads (2018-pris)	5,84–6,34	Høstrug	13,70
Bygg, 2-rads (2018-pris)	6,09–6,37	Rughvete	6,90
Vårhvete (2018-pris)	6,62–7,35	Spelt	12,10
Havre, øko	7,50	Åkerbønner	8,55
Bygg, øko	7,50		
Vårhvete, øko	8,50		
Erter til modning	8,50		
Vårrybs	46,50		

Kilde: Felleskjøpet Agri

Prisene gjelder fra 3. september.

Prisene gjelder fra 1. januar. I tillegg kommer et termintillegg på 25 øre/kg. Fra uke 5 øker termintillegget med 2 øre per uke. For rybs er tillegget fra 30 øre til kr 4,50.

Priser på eng og beitefrø 2018. Frakttillegg kan forekomme

	Paknings- størrelse, kg	Pris per Kg, kr
Bladfaks – Leif	10	79,50
Engrapp - Oxford	25	55,00
Engsvingel - Fure	25	65,00
Timotei-Grindstad	25	53,52
Hvitkløver Silvester	5	102 *
Lucerne – Live	1	80 *
Italiensk raigras – Mondora, Barpluto	25	25
Westervoldsk raigras - Grazernova	20	30
Flerårig raigras – Birger,Figgjo,Calibra,	25	35/37,60/35
Rødkløver - Lea	1	118
Raisvingel Hykor	25	41
Timotei - Lidar/Noreng	10	47,90/46
Frøblandinger:		
Beite vintersterk	25	67,00
Høy	25	56,00
Surfôr - beite normal	25	64,00
Surfôr - høy vinter	10	49,50
Surfôr nord	10	50,5
Surfôr normal eller vintersterk	10	52,50

	Paknings- størrelse, kg	Pris per kg kr
Diverse frø		
Fôrmargkål Gruner Angeliter	1	160
Fôrraps- Fontan	10	35
Spire Grønnfôr Pluss 15	25	9,00
Fôrert- Javlo	25	12,48 *
Fôrvikker- Nitra	25	16 *
Perserkløver- Celtico	1	130 *
Grønnfôrnepe Civasto Marco	1	80 *
Økologisk frø		
Natura Surfôr nord	10	85
Natura Surfôr vinter	10	85
Natura Surfôr pluss 10	10	85
Natura Surfôr/beite 10 og Normal	10	85

*Bakteriekultur til kløver, lupin, ert/vikke, eller luserne per stk. kr 115. Rekker til 5 daa

Kilder: Felleskjøpet Rogaland Agder

Settepoteter 2018

Priser i kr per kg ekskl. mva.

	30-42	35-45	35-45	30-35	35-50
	42-48	45-52	45-55	35-40	
Asterix	8,55 6,39				
Arielle ,Berber, Rutt		10,80 8,05			
Juno, Solist,Hassel			10,80 8,05		
Aksel			11,00 8,25		
Laila,Beate, Fakse, Folva, Lady Claire, Labella, Zorba, Van Gogh, Nansen		8,55			
Carolus		6,39			
Kerrs Pink		8,65 5,49			
Gullauge		13,00 9,94			
Innovator		10,22 6,40			
Mandel, Cerisa		11,48 10,68		10,86	
Erika		10,48 9,68			
Andre sorter					7,13

Egenfraktandel på 25 øre per/kg er inkludert i de oppgitte prisene.

Skulle det bli aktuelt å sortere sorter som her er plassert under «andre sorter» i to størrelser, så vil disse da følge samme prisgradering som gruppen hvor Laila er plassert. Prisene gjelder for klasse Basis.

For de sortene hvor vi også har klasse sertifisert, så er settepoteter i denne klassen 30 øre rimeligere.

Prisene gjelder levering i storsekk og inkluderer emballasje og paller.

Det tas forbehold om prisendringer på bakgrunn av jordbruksavtalens tilskuddsordninger.

Kvantumsrabatt, kg	Pris øre/kg
3 000– 6 999	10
7 000–19 999	35
20 000–49 999	55
Mer enn 50 tonn	På forespørsel

Andre rabatter/tillegg	Pris øre/kg
Løselevering	-25
Egen henting	- 25
25 kg sekker	+100
Vårbeiset med Prestige	+90
Vårbeiset med Monzaren\Maxim	+75
Vårbeiset med Prestige eller Maxim	+120
Order mindre eller lik 500 kg per sort	+50

Sortsavgifter: (i tillegg til oppgitte priser)	
Asterix, Arielle, Berber, Folva, Fakse, Lahella, Innovator, Oleva, V Gogh, Solist, L Claire, Cerisa, Erika, Carolus og Zorba	+50 øre
Nansen og Hassel	+55 øre
Juno og Aksel	+35 øre
Beate, Laila, Rutt og Troll	+20 øre
Bruse, Gullauge, Kerrs Pink, Mandel, Pimpernell og Saturna	+15 øre

Minimumsordre

Minimumsordre for forsendelse er 500 kg per sort. Mindre ordre må hentes hos settepotetdyrker enten i Solør eller Namdal. Ved leveranser under 1 000 kg belastes frakt, minimum kr 1 500. Ved leveranse over 1 000 kg belastes ingen frakt utover egenfraktandel på kr 0,25 per kg.

Bestilling bør foretas på www.settepotet.no

Kilde: Norgro

Priser på levende dyr (se definisjoner på medlem.nortura.no)

Kalv, fôringsdyr og livkviqe gjeldende fra 30.07.18

Kalv og fôringsdyr NRF/ melkerase (ikke kjøttfe)

		Kr per kg/stk
Oksekalv	0–64 kg	28,00
	65–120 kg	33,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	3 960
	Over 120 kg	23,00
Kvigeikalv	0–64 kg	25,00
	65–120 kg	26,00
Fôringsdyr	Grunnpris per dyr (120 kg)	3 120
	Over 120 kg	22,00

Pristillegg

Nortura kvalitetstillegg ¹⁾	Alder fra 11-26 uker	"	700
Nortura vekttillegg ²⁾	Vekt 100–200 kg	"	400
Kompensasjon for snylterbehandling		"	200
Helsestorfe		"	400

Pristrekk

Melkerase unntatt NRF	Kr	1 000
Fôringsdyr med horn	"	1 000

- 1) Nortura kvalitetstillegg gis til kalver med alder fra 11 til 26 uker. Må oppfylle flere krav blant annet minimumsvekt etter alder. Oksekalver: vekt ved 11 uker: 87 kg, ved 26 uker: 211 kg
- 2) Nortura vekttillegg gis til kalver mellom 100–200 kg forutsatt at minimumsvekt etter alder holdes. F.eks. 16 uker: 101 kg, 32 uker: 197 kg.

Kalv og fôringsdyr kjøttfe

	Okse (kr)	Kviqe (kr)
Kjøttfe lette raser (Basis 120 kg)	Kr 5 260	Kr 3 760
Kjøttfe min. 50 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 5 960	Kr 4 760
Kjøttfe min. 75 % tung rase (Basis 120 kg)	Kr 6 710	Kr 5 520
Fradrag under 120 kg kr/kg (Alle kjøttferaser)	Kr 34	Kr 24
Tillegg over 120 kg kr/kg (Alle kjøttferaser)	Kr 34	Kr 24

Pristillegg

		Okse	Kviqe
Nortura kvalitetstillegg kjøttfe	Kjøttfe lett	" 700	" 500
	Kjøttfe tung	" 950	" 750
Kompensasjon for snylterbehandling		" 200	" 200
Norsk Kjøttfe		" 700	" 700
Helsestorfe		" 400	" 400

Priser på levende dyr (se definisjoner på medlem.nortura.no) (forts.)

Tunge raser:

Charolais, Limousin, Simmental og Blonde d'Aquitaine.

Kompensasjon for snyltebehandling krever at dyrene klippes over ryggen før behandling og utføres i god tid før transport. Kjøper og selger må ha avtale om Norsk Kjøttfe for å oppnå Norsk Kjøttfetillegg.

For å få rasetillegget må dyra være registrert i Kukontrollen eller i Storfekjøttkontrollen og faren må dokumenteres med semin/stambok eller opprinnelsesnummer. Er dyra bare registrert i husdyrregisteret er ikke dette godkjent for å få rasetillegget.

For Nord-Norge er det et tillegg i noteringsprisen på kr 4 per kg både for okse- og kvigekalv over og under 120 kg.

		Kr per kg
Livkalv/	Grunnpris	Se prisnotering føringskalv
åringskvige	Avstamningstillegg/pr. poeng	Kr 80,00–120,00
Drektig	Grunnpris per kg	Kr 53,00– 63,00
kvige/ku	Tillegg avlsverdi, per poeng	Kr 240
	Tillegg drektighet, per mnd.	" 350
	Tillegg semin	" 700
	Tillegg produksjon, per kg dagsavdrått*	" 100
	Tillegg helsestorfe	" 1 000

* kyr som melker mindre enn 10 kg/dag får ikke tillegg for produksjon

Kilde: Nortura.no

Livdyr av sau, NKS, kvit spælsau, farga spælsau, sjeviot og pelssau

Avlsrådet har fastsatt følgende priser for høsten 2018:		Pris kr
Kåra værlam		3 100
Tillegg: 50 kr per poeng over 115 i O-indeks		
Avkomsgranska værer:	grunnpris	3 900
Værer med mer enn 115 i O-indeks får et tillegg på kr 200 per indekspoeng		
Seminværer:	Tillegg: 200 kr per poeng over 115 i O-indeks.	8 400
Søyelam:	Dyr som selges fra avlsbesetning, grunnpris	2 500
Tillegg/fradrag for poeng over/under 115 i O-indeks: kr 25		
Søyer:	Ikke indekstillegg. Gjelder voksne søyer, omsatt før paring i september–november.	2 500–3 000

Kilde: Norsk sau- og geitalslag (nsg.no)

Lam fra NSGs besetninger som deltar i værring eller værholdslag (avlsbesetning) prises ikke etter levendevekt, men det er en forutsetning at de er så store at de med god føring fram til vanlig paringstid i området med stor sannsynlighet vil komme i brunst.

Ullpriser (utdrag fra prisliste per 01.09.17)

Ulltyper		Pris per kg
Helårsull crossbred,	klasse A1	53,00
Vårull crossbred,	klasse B1	49,00
Høstull av crossbred,	klasse C1	55,00
	klasse C2	20,00
Høstull av spælsau,	klasse F1	52,00
	klasse F2	20,00

Kilde: Nortura

Svin*Purker og råner, fra 20. august 2018*

Type purker	Aldersgruppe	Priser, kr	Kvalitetstillegg
Småpurker-TN70-purker	Basis pris 18 uker:	2 895	
	Tillegg per uke > 18:	150	
	Trekk per uke < 18:	150	
Ubedekte ungpurker ¹⁾	Grunnpris 22 uker		Renrasetil.
	TN70-purker:	3 740	(Landsvin)
	Landsvin:	4 290	kr 550 er
	Alderstill. per uke fra 22– 34 uker	140	inkl. i prisen
Bedekte ungpurker ²⁾ (Gjelder garantert drektig purke)	Grunnpris (6 uker e. paring)		Renrasetil.
	TN70-purker:	6 805	(Landsvin)
	Landsvin:	7 355	kr 550 er
	Tillegg/fradrag per uke ved levering tidligere eller senere enn 6 uker e. paring	225	inkl. i prisen.
Ungråner	Grunnpris	5 000	Avlsverdi till.
	Ca. 7 mnd. avlsverdi = 100		per poeng >100: kr 125

1) Tillegg for vaksinerings mot parvovirus 2 ganger er inkludert i prisen for TN70-purker og Landsvin. Dersom vaksinerings ikke er utført, trekkes kr 70 per gang. Risikotillegg på kr 50 er inkludert i prisen for ungpurker av både Landsvin og Norhybrid. Dersom colivaksine er utført, gis et tillegg på kr 70 per vaksine.

2) Purker som omsettes etter 1. kull anbefales et pristrekk på 10 % av veil. notering.

Krav til minstevekt ved ulik alder:	Alder, uker:	10	22	30
	Vektkrav, kg	22	80	125

Smågrispriser gjeldende fra 9. juli 2018. Kilde:medlem.nortura.no

	Sats, kr
Salgspris- Helsegris ved 25 kg levende vekt	740
" Helsegris ved 20 kg levende vekt	680
Tillegg per kg fra 25 til 35 kg	12
Edelgris-tillegg per stk.	7,50
SPF-tillegg per stk	35
Puljetillegg for	
0–24 stk. per stk.	-10
25–49 stk. per stk.	0
" 50–74 stk. per stk.	20
" 75–99 stk. per stk.	30
" fra 200 stk. per stk.	75
Kvantumstillegg	
500 - 999 stk. per år	5
1000 - 1199 "	10
1200 - 1399 "	14
1400 - 1599 "	18
1600 - 1799 "	22
fra 3000 "	50
Fradrag for Samgris, per stk.	30
" Standardgris, per stk.	90
" per kg, fra 25 til 20 kg	12
" per kg, under 20 kg	50

Fjørfe*Veiledende prisnoteringer på kyllinger, per 04.07.2016*

Bruksdyr (vaksinert mot hønselammelse)	Kr per stk.
<i>Daggamle kyllinger:</i>	
Slaktekyllinger	5,85 (Hugaas) 6,09 (Nortura)
<u>Hønekyllinger til konsumeggproduksjon</u>	
Lett verperase (hvite egg)	13,25
Halvtung verperase (brune egg)	14,25
Andunger	20,00
Gåsunger	100,00 (+ mva.)
Kalkunkyllinger	25,00+1,00 for kj.sort Baastad 26,00+1,00 for kj.sort Hugaas
<i>Eldre kyllinger og unghøner:</i>	
<u>Til konsumeggproduksjon</u>	
14 uker gamle, hvite egg	45,50
14 uker gamle, brune egg	47,50
16 uker gamle, hvite egg	49,50
16 uker gamle, brune egg	51,50
18 uker gamle, hvite egg	53,50
18 uker gamle, brune egg	55,50
3 uker gamle gåsunger	184,00 (+ mva)

Emballasje er inkludert i prisene. Brukt emballasje må ikke tas i retur grunnet faren for sykdomssmitte. Ved større bestillinger er det vanlig å gi rabatt. Ved hobby- og småsalg kan prisen være høyere enn det som er oppgitt.

Kilde: Norsk Fjørfeleg

Ensilering. Priser eks. mva. september 2018

Frakttillegg må påregnes	Pris per fat, kr	Pris per kanne, kr
Ensil1 (opptil 30 % tørrstoff)	2 270	305
Ensil Ekstra (40-65 % t.s, ikke i økologisk landbruk)	2 864	
Ensil Maursyre (direkte høstet gras i silo)	2 449	
Ensil Pluss (25-45 % tørrstoff, silo og rundballer)	2 451	310
Kofasil LP (kun til fortørka gras i rundballer)		349
Kofasil Ultra (30-65 % t.s., rundballer/plansilo) 200 l	2 900	365

Kilde: FKA

Planteprodukter

Målpriser for korn og oljefrø for perioden 1.7.2018-30.6.2019 ble fastsatt sommeren 2018. Prisnoteringen gjelder korn av basis kvalitet levert ved Felleskjøpets anlegg ved Oslofjorden (Kambo, Drammen, Holmestrand og Larvik) og Trondheim Kornsilø (gjeldende for bygg). Pris for basiskvalitet på andre mottaksanlegg, samt øvrige tillegg og trekk i kornprisen, fastsettes av den enkelte kornhandler.

	Avtalte målpriser for sesongen 2018–2019		FKA's gj.sn.priser for varekvalit. uten målpris		For korn og oljefrø gjelder følgende krav til basis kvalitet			
	Kr/kg		Kr/kg		Vare- slag	Vann %	HL- vekt	Protein %
Mathvete	3,36	Fôrhvete	2,92		Mathvete	15,0	79	12,0
Matrug	2,92	Fôrrug	2,56		Rug	15,0	75	-
Bygg	2,84	Rughvete	2,84		Bygg	15,0	64	-
Havre	2,58	Erter	3,66		Havre	15,0	53	-
Oljefrø	5,69	Åkerbønner*	4,39		Oljefrø	8,0	-	-

* Gjelder sortene Columbo og Kontu. Andre sorter får 30 øre/kg i trekk.

Omsetningsavgift på korn og oljefrø er fastsatt til 1 øre/kg for perioden 1/7-18 til 30/6-19.

Pris for basiskvalitet for de forskjellige kornartene på målprisstedene, den såkalte noteringsprisen, settes ukentlig av Norske Felleskjøp. Denne prisen offentliggjøres løpende i Bondebladet og på www.fk.no.

Prisen for basiskvalitet på andre mottaksanlegg vil, som hovedregel, ha samme differanse til noteringsprisen gjennom året. Denne differansen kalles stedskorrigeringsring. Stedskorrigeringsringen varierer fra anlegg til anlegg. Gjeldende pris fås ved henvendelse til de aktuelle anlegg eller på fk.no.

Kornvarer som inneholder mer enn 15 % vann (8 % for oljefrø) blir trukket i pris. Fordi det lagres for mye korn med høy vannprosent (> 16,5 %) på gårdstørkene, økes trekket ytterligere fra 1. november for slik vare. Hvete med DON-innhold høyere enn 1250 µg/kg fratrukket sikkerhetsmarginen på 10 %, avregnes som fôr. For havre ble pristrekk for DON innført i 2011. Laveste trekk er 10 øre/kg ved DON-verdier fra 2000–5000 µg/kg havre, og høyeste trekk er 1 kr/kg ved DON-verdier over 15 000 µg/kg havre. Målte DON-verdier reduseres med 10 % før avregning. Minstekravet til hl-vekt for mathvete i klassene 1–2 og 3-5 er henholdsvis 75 og 76 kg. Ved disse hl-vektene trekkes 23,52 øre/kg. Hvete med hl-vekt lavere enn minstekravene avregnes som fôrhvete til en pris som er 44 øre/kg lavere enn basis mathvetepri. Produsenter som skal levere matkorn må være KSL- godkjent. For produsenter av fôrhvete er trekket 10 øre/kg dersom de ikke har godkjent KSL.

Økologisk korn

Sesongen 2018/19 blir det på Østlandet mottak av økologisk korn ved FK-avdelingene i Rakkestad, Bjørkelangen (oljefrø), Eidsvoll, Eiker og Lena. I Trøndelag er det mottak hos FK-avdelingene i Melhus, Verdal (bygg), Rindsem (bygg) og Hoff Sundnes (havre). Pristillegget for økologisk korn er følgende for 2018/19:

Bygg og hvete	kr 1,40 per kg
Spelthvete, mat	kr 4,25 per kg
Havre, fòrrug, erter	kr 1,20 per kg
Åkerbønner, oljefrø	kr 1,30 per kg

Kilde: Felleskjøpet

Engvekster, norskavlet frø

Pris til frøavler for engfrø avlet 2018. Basis vannprosent 11–12,5 %.

Nettopriser inkludert tilskudd			
Bladfaks Leif	kr 48,00 pr kg	Rødsvingel Linda	kr 34,50 pr kg
Engkvein Leikvin	" 100,00 "	Rødsvingel Leik	" 34,50 "
Engkvein Leirin	" 113,00 "	Rødsvingel Lystig	" 34,50 "
Engkvein Nor	" 113,00 "	Sauesvingel Lillian	" 64,00 "
Engrapp Knut	" 74,00 "	Strandrør Lara	" 84,50 "
Engrapp Monopoly	" 74,00 "	Timotei Grindstad	" 25,60 "
Engsvingel Fure	" 32,50 "	Timotei Lidar	" 25,60 "
Engsvingel Minto	" 32,50 "	Timotei Liljeros	" 25,60 "
Engsvingel Norild	" 35,00 "	Timotei Noreng, Engmo	" 24,45 "
Engsvingel Vinjar	" 35,00 "	Kvitkløver Litago	" 80,00 "
Engsvingel Vestar	" 34,00 "	Kvitkløver Norstar	" 80,00 "
Hundgras Laban	" 34,30 "	Kvitkløver Snowy	" 80,00 "
Raigras engelsk Fia	" 15,60 "	Rødkløver 2n Lea	" 63,00 "
Raigras engelsk Figgjo	" 15,60 "	Rødkløver 2n Yngve	" 63,00 "
Raigras engelsk Trygve	" 15,60 "	Rødkløver 2n Gandalf	" 63,00 "
Rødsvingel Frigg	" 34,50 "	Rødkløver 4n Lars	" 82,00 "

Kilde: www.froavlerlaget.no

Korn til såvare – dyrkes etter avtale

Utgangspunktet er målprisene for korn. Det utbetales et såkorn tillegg avhengig av kornart og innblanding av andre kornarter og ugrasfrø. Såkorn tillegget varierer fra 34 til 54 øre/kg for ren vare, størst tillegg for havre, minst for høsthvete. Det utbetales også en lagringsgodtgjørelse fra 8 til 14 øre per kg, som er forskjellen mellom målpris og sesongens høyeste noteringspris.

Produsentpriser ved storsalg av poteter, uke 34/2018

	Produsentpriser, øre per kg ¹⁾	
	Vanlige røde sorter	Mandelpotet
Oslo	515	837
Stavanger	518	837
Oslo – økologiske poteter	1065	

1) Prisen for poteter gjelder levering av sams bulkvare fra produsent på utvalgte pakkerier, ikke justert for frakt til Oslo. Prisen er knyttet til klasse 1.

Kilde: <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/produksjon-og-marked/frukt-og-gront/marked-og-pris/priser>

Kjøttprisen

Avtalens engrospris + forskningsavgift + kjøttkontrollavgift + mattilsynsavgift +/- avvik fra målpris = avregningspris til produsent. Eventuelt distriktstilskudd legges til. Grunntilskudd kan variere over året. Du finner riktig sats for ditt leveringstidspunkt og dyreslag på www.nortura.no/medlem.

Netto avregningspris, kr per kg, uten grunntilskudd til produsent for avtaleåret 2017/2018:

	Okse	Kvige	Ku	Kalv	Sau	Lam	Slaktegris
2017							
juli	51,19	47,45	44,60	55,48	2,55	35,70	24,43
august	51,47	48,41	45,45	55,45	6,22	44,14	24,40
september	50,15	46,37	44,47	54,17	4,42	41,19	24,34
oktober	47,72	44,26	42,07	49,97	2,27	35,37	24,71
November	46,69	43,99	41,63	48,98	5,32	33,97	25,10
Desember	47,42	44,33	42,16	50,50	5,32	33,02	24,62
2018							
januar	48,64	45,82	43,05	52,58	4,57	36,37	24,06
februar	48,19	45,02	42,33	53,41	4,39	36,63	24,24
mars	46,42	42,78	40,57	53,35	4,34	36,54	24,34
april	48,16	44,35	42,01	54,57	0,24	35,65	23,79
mai	49,42	45,50	43,11	55,73	0,71	32,64	23,93
juni	49,84	46,25	43,49	53,97	0,44	33,71	23,87
juli	50,28	46,96	42,89	53,11	0,86	35,00	23,79
august	49,96	46,49	42,47	51,47	3,81	43,67	23,71
Jan. 17– aug. 18	49,06	45,32	42,77	53,60	5,98	37,71	24,31

Grunntilskudd	Sau og lam	Geit/kje
Året 2017/18	3,81	5,15
Året 2018/19	3,81	5,15

Det er ikke lagt inn noen økning av grunntilskuddet fra 1/7-18.

Kvalitetstilskudd storfe ¹	2018	2019
Klasse O	2,50	2,50
Klasse O+ og bedre	7,50	7,50

1) unntatt slaktekategori «Ku», fra 2019 også slaktekategori «Okse»

Forventet endring i pris til produsent, kr per kg for 2018/2019

Storfe	Lam	Slaktegris
0,50 (1%)	0	0

Her inngår endringer i avtalens engrospris, forventet endring i kostnader, avgifter og markeds-situasjon. Det er stor usikkerhet knyttet til anslaget og endringer i markeds-situasjon kan gi store utslag.

Kilde: Jordbruksavtalen 2018/19

Priser og tillegg for norsk kjøttfe

Godkjente buskaper av norsk kjøttfe – se info om norsk kjøttfe på nortura.no/medlem – kan melde inn slakt på nettet. Det er slike krav og tillegg for ulike slakt av kjøttfe:

Slakt av ung okse, kvige, kastrat og ung ku	
Krav til klasse	O+ eller bedre
Krav til fettgruppe	Fra gruppe 1
Avregningspris	Gjeldende notering + kr 2,50/kg
Sesongtillegg Norsk Kjøttfe uke 1 til 13	1,50 kr/kg
Sesongtillegg Norsk Kjøttfe uke 14 til 26	2,50 kr/kg
Sesongtillegg Norsk Kjøttfe uke 27 til 30	1,50 kr/kg
Sesongtillegg Norsk Kjøttfe uke 31 til 52	0 kr/kg
Slakt av ku	
Avregningspris	Gjeldende notering + kr 1,00/kg

I tillegg kommer vanlige leveringstillegg.

Distriktstilskudd på kjøtt, kr/kg

Sone		2018	2019
1 ¹⁾	Storfe, sau og geit	0,00	0,00
2	Storfe, sau og geit	4,95	5,25
3	Storfe, sau og geit	7,75	8,05
4	Storfe og geit	11,70	11,80
4	Sau	13,70	13,90
4	Gris	5,10	5,10
5	Storfe og geit	12,30	12,40
5	Sau	14,20	14,40
5	Gris	5,40	5,40
Agder og Vestlandet	Gris	1,10	1,10

1) Omfatter landet utenom sone 2–5

Grovt regnet kan en si at i sone 1 er de som får distriktstilskudd på melk sone A og noen i B. Sone 3 er den såkalte høyfjellssonen. Sone 2 er resten av Sør-Norge. Sone 4 og 5 er i Nord-Norge. Kravet for å få tilskuddet er at selger kan dokumentere at han har hatt dyra til fôring de siste 6 månedene.

Kilde: Landbruks- og matdepartementet

Fjørfselakt

Gjeldene fra 2.7.2018. Prisene er i kr eks. mva.

Kylling	Per kg	Per stk.
Grillkylling < 700 g	17,73	
Grillkylling 900 g	20,23	
Grillkylling 1 100 g	22,53	
Grillkylling 1 200 g	20,33	-
Grillkylling 1 300 g	18,83	
Lett foredlingskylling 900 g	20,09	
Lett foredlingskylling 1100 g	21,39	
Lett foredlingskylling 1200 g	21,79	
Lett foredlingskylling 1300 g	19,69	
Tung foredlingskylling 1300 g	20,37	
Tung foredlingskylling 1400 g	20,57	
Tung foredlingskylling 1500 g	19,37	
Plukketrekk		-0,673
Spesialproduksjoner	Per kg	Per stk.
Ekstra stor kylling	20,57	-
Økologisk kylling	40,94	-
Livèchekylling	24,74	-
Sesongkylling	19,53	-
Plukketrekk spesialproduksjoner		-0,94/-1,45
Kylling alle produksjoner	Per kg	Per stk.
KSL-trekk	-1,00	-

* Omsetningsavgift på 0,28 kr/kg er trukket i prisene

Gjeldende fra 2.7.2018. Prisene er i kr eks. mva.

Høns	Per kg	Per stk.
Utrangeringstillegg (Krav: tegnet prognoseavtale)		2,00
Slakting	-	
Høne	-	-2,50
Trek kasserte dyr		-2,50
Spesialhøns (gourmethøne)	1,08	
Gourmethane og Standard 2 (gourmethøns)	0,28	
Trek for kasserte dyr (gourmethøns/hane)		-4,00
Avliving av utrangert verpehøne		
Ved entreprenør, container i Sør-Norge		-1,00
gassing i hus, Sør- og Østlandet		2,75
Ved egenavliving (avgift til Norsk Protein)		-1,50

Gjeldende fra 2.1.2012. Prisene er i kr eks. mva.

And	Per kg	Per stk.
Spesial og Standard 2 inntil 8 %	32,40	-
Standard 2 utover 8 %	13,90	-
Trek for kasserte dyr	-	-4,00
Kvantumstillegg, maksimum ¹⁾	0,64	-
Dagliste	-0,10	-
Plukketrek ²⁾	-	-1,45–1,65
KSL-trek	1,00	-
Slaktebekreftelse	-0,10	-
Salmonellaprøve	-0,10	-

1) Kvantumstillegg utbetales etter årets slutt, varierer med mengde

2) Belastes produsenter som bruker plukkere fra Nortura

Gjeldende fra 02.7.2018. Prisene er i kr eks. mva.

Kalkun	Per kg	Per stk.
Spesial 2,5–7,9 kg	24,97	-
Standard 2 ¹⁾	19,57	-
Foredlingskalkun	24,96	-
Trek for kasserte dyr (porsjon)	-	-8,00
Trek for kasserte dyr (foredling)	-	-13,00
Kvantumstillegg, maksimum ²⁾	0,12	-
Mangler ved/for sein innsending av dagliste	-0,10	
Plukketrek porsjonskalkun og foredlingskalkun	-	Etter faktura
KSL-trek	-1,00	-

1) Inntil 3 % standard 2 avregnes som spesial. Kalkun < 2,5 kg avregnes som standard 2

2) Kvantumstillegg utbetales løpende på hver avregning

Egg

Gjeldende fra 02.07.2018. Prisene er i kr eks. mva.

Kr per kg	>73 g	63– 73 g	53– 63 g	45– 53 g	40– 45 g	Klink/ skitne
	Ekstra store	Store	Mel- lom- Store	Små egg	Små indu- stri	
Egg fra høner i miljøinnredning	12,84	13,64	13,64	8,12	5,17	5,17
Egg fra frittgående høner	14,84	15,64	15,64	8,12	5,17	5,17
Solegg fra frittgående høner	14,84	16,64	16,64	8,12	5,17	5,17
Økologiske egg	14,84	25,25	25,25	8,12	5,17	5,17

Omsetningsavgift på 0,70 kr/kg er trukket i prisene

Tillegg iht. særskilt leveranseavtale

Egg – alle produksjoner	Kr/kg	Kommentar
Prognoseavtaletillegg	0,50	Kun til medlemmer med inngått «avtale om leveranse av egg» for gjeldende innsett. Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk.
Kvantumstillegg, inntil	0,85	Varierer med levert volum per år, maks. 0,85 kr/kg. Utbetales løpende med endelig beregning ved årets slutt.
Usortert under oppverping		Leveranse som sendes direkte til Nortura Eggprodukter, avregnes etter sorteringsresultat for aktuell gj.sn.vekt
Tillegg eggkontroll	0,03	Utbetales for leveranser etter 1/1 for innsett som er fullført i Eggkontrollen
Trekk ved lev. på ½-pall eller cont.	-0,50	
Trekk ved levering i eske	-0,70	
KSL-trekk	-1,00	
Distriktstillegg (jordbruksavtalen)	Kr/kg	
Vestlandet utenom Rogaland	0,25	Utbetales løpende på avregning for alle sorteringer unntatt blod og knekk
Nord-Norge	0,75	

Kilde: Nortura

Pris for melk 2018

Målprisen for både ku- og geitemelk er fra 1/7-2018 kr 5,44 per liter. I tillegg kommer et grunntilskudd for geitemelk på kr 3,36 og distriktstilskudd. Prisen kan bli påvirket av ekstraordinære trekk hos Tine.

Nettoeffekt (øre per liter) av justering av engrospris (målpris) og grunntilskudd ved jordbruksoppjørene:

(Det er her ikke tatt hensyn til eventuelle kostnadsendringer ved meieriene eller endringer i produsert mengde av melk).

	1/7–15	1/7–16	1/7–17	1/7–18
Kumelk	+8,0	+5,0	+3,0	+3,0
Geitemelk	+8,0	+5,0	+3,0	+3,0

Distriktstilskudd for melk

Sone:	Øre per liter	
	Fra 2018	Fra 2019
A. Deler av Rogaland	0	0
B. Deler av Rogaland, flatbygdene på Østlandet og Trøndelag og deler av dalbygdene i Trøndelag	12	12
C. Dalbygder Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dalbygder i Trøndelag	31	37
D. Dal- og fjellbygder på Østlandet, deler av Sørlandet, Rogaland og Vestlandet og dal og fjellbygder i Trøndelag	47	53
E. Fjellbygder på Østlandet, Sørlandet, Vestlandet og Trøndelag	54	60
F. Deler av Nord-Trøndelag og Nordland	67	69
G. Resten av Nordland og deler av Troms	95	97
H. Deler av Troms	116	118
I. Resten av Troms og Alta kommune i Finnmark	174	176
J. Resten av Finnmark	183	185

Distriktstilskuddet er det samme for kumjølke og geitemjølke.

Kilde: Jordbruksavtalen 2018/2019

Lønnsatser i jordbruks- og hagebruksoverenskomsten

Følgende minstelønnsatser gjelder fra 1.4.2018

Ferie og innhøstingshjelp		Ved 162,5 t/mnd.
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	98,65
Nybegynnere 18 år og eldre	"	118,65
Nybegynnere 18 år og eldre (3 – 6 mnd)	"	124,15
Fast ansatte arbeidstakere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	108,15
Nybegynnere	"	138,55
1 års ansiennitet	"	141,20
2 års ansiennitet	"	145,95
4 års ansiennitet	"	153,65
6 års ansiennitet	"	160,15
Tillegg for fagarbeidere	"	11,75
Avløpere:		
Yngre arbeidstakere under 18 år	Kr	108,15
Ingen ansiennitet	"	138,55
1 års ansiennitet	"	140,90
2 års ansiennitet	"	145,65
4 års ansiennitet	"	154,45
6 års ansiennitet	"	160,50
8 års ansiennitet	"	165,45
Fagarbeidere:		
Tillegg for fagarbeidere:	Kr	11,75 per time

Kilde: <https://www.nhond.no/contentassets/ede3cf575acc41a1b3d26b52e779aacc/minstelonnssatser.pdf>

Oppstillingen nedenfor er et utdrag fra de satser som brukes i Driftsgranskinger i jord- og skogbruk for 2017.

Storfe

Kyr fra åpningsstatus beholder sin statusverdi: Nye kyr, også innkjøpte verdsettes utfra noteringer for kuskukt (ku kl. P+):

Levende vekt	Slaktevekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
530 kg	240 kg	kr 10 300	kr 10 900

Kviger over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for kyr

” under 1 år ” ” 30 % ” ” ” ”

Okser verdsettes ut fra notering for okse og gjennomsnittlig slaktevekt for okser.

Slaktevekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
298,0 kg	kr 14 000	kr 14 300

Okser over 1 år verdsettes til 70 % av verdien for okse

” under 1 år ” ” 30 % ” ” ” ”

Sau

Sauer over 1 år verdsettes ut fra noteringer på sau i kl O.

Slaktevekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
30 kg	kr 550	kr 200

Sauer under 1 år settes til 60 % av sauer 1–2 år.

Geit

Slaktevekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
22 kg	kr 150	kr 140

Geiter fra åpningsstatus beholder sin statusverdi. Geiter under 9 mnd. verdsettes til 75 % av verdien for geiter over 9 mnd.

Gris

Avlsgriser fra åpningsstatus beholder sin statusverdi. Nye avlsgriser verdsettes etter slakteverdi.

Slaktevekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
128,7 kg	kr 1 800	kr 1 700

Ferdig slaktegris verdsettes etter antatt slaktevekt og nettonotering for gris kl. E:

Slaktevekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
74,0 kg	kr 1 800	kr 1 720

Slaktegris over 6 md. verdsettes til	90 % av verdien for ferdig slaktegris.
” 5-6 ” ” ”	75 % ” ” ” ” ”
” 4-5 ” ” ”	55 % ” ” ” ” ”
” 3-4 ” ” ”	50 % ” ” ” ” ”

Smågriser:

Vekt	Verdi 31.12.16	Verdi 31.12.17
25 kg	kr 780	kr 770

Smågriser over 2 mnd. verdsettes til	90 % av verdien for «ferdig» smågris
” 1-2 ” ” ”	70 % ” ” ” ” ”
” under 1 ” ” ”	50 % ” ” ” ” ”

Høner

Verdien fastsettes ut fra utgifter fram til oppverping (24 uker). De blir stående i denne verdi i 8 uker for så å skrives av til utrangeringsverdi etter 78 uker (18 mnd).

Innkjøp av 16 ukers kyllinger:	Kr 49,50
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	" 21,89
Diverse	" 2,00
	<hr/>
	kr 70,06
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 0,00

Rugeegg høner til slaktekyllingproduksjon

Utrangeringsalder ved 60 uker.

Innkjøp av 18 ukers kyllinger:	kr 151,80
Fôrforbruk inntil oppverping 24 uker	" 16,97
Diverse	5,02
	<hr/>
Verdi etter oppverping og 8 uker framover	kr 173,79
Utrangeringsverdi:	<hr/>
	kr 1,67

Slaktekyllinger

Slaktealder ved ca. 35 dager

Innkjøpsverdi dagsgamle kyllinger	kr 6,09
Førkostnader fram til slaktealder	" 12,44
Annet	" 1,55
	<hr/>
	kr 20,08
Verdiøkning per dag etter innkjøp	<hr/>
	41,15

Dette avsnittet gir en kortfattet oversikt over tilskuddsordninger i jordbruket. Av hensyn til omfanget har vi bare kunnet ta inn utdrag fra ordningene her i handboka. For mer utfyllende opplysninger vises det til de enkelte forskrifter fra Landbruks- og matdepartementet og til veiledningsheftet fra Landbruksdirektoratet som kan fås på alle landbrukskontor. Forskriftene kan finnes på internett hos Landbruksdirektoratet (www.landbruksdirektoratet.no) eller Landbruks- og matdepartementet (regjeringen.no/dep/lmd) eller www.lovdatabase.no.

Produksjonstilskudd i jordbruket

Formålet med tilskuddet er å bidra til et aktivt og bærekraftig jordbruk innenfor de målsettinger Stortinget har trukket opp.

Grunnvilkår

Det er et krav om at foretaket må være registrert i Enhetsregisteret og drive vanlig jordbruksproduksjon på en eller flere landbrukseiendommer (unntak for birøkt). Dette gjelder for de dyreslag eller de vekstgruppene det søkes tilskudd for, slik disse gruppene er definert etter jordbruksavtalen.

Landbruks- og matdepartementet har for enkelte produksjoner utdypet noe nærmere hva som ligger i vilkåret om å drive vanlig jordbruksproduksjon.

Søknadsfristene er 15.mai og 15.oktober for husdyrprodusenter. For foretak som bare har planteproduksjon er fristen 15.oktober. Søknadsfristene blir absolutte. Foretak som leverer søknaden innen fristen vil kunne endre opplysningene i søknaden innenfor 14 dager uten å få trekk. Det vil ikke lenger være mulig å levere søknaden etter fristen. Utbetalingen finner sted rundt 20.februar februar.

Tilskudd til husdyr

Det gis maksimalt kr 560 000 til husdyr per foretak. Tilskudd til lammeslakt, bevaringsverdige husdyrraser og økologiske husdyr kommer i tillegg.

Samdrifter

Medlemmer i samdrift i melkeproduksjonen som driver separat husdyrproduksjon på andre dyr enn storfe utenom samdrifta, vil i utgangspunktet kunne gis tilskudd for dette husdyrholdet hvis det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ammekyr og andre storfe med minst 50 % kjøttferase, kan få egne tilskudd også på mjølkebruk. Se Veiledningsheftet.

Foreløpige satser, kr per dyr per år for utbetaling i 2019

Dyreslag	Intervall	Sats i kr/ dyr ¹⁾
Melkeku	1–14	4 168
	15–30	2 562
	31–50	1 100
	51+	770
Ammeku	1–50	3 880
	51+	770
Storfe	Alle dyr	770
Melkegeit og melkesau ²⁾	1–125	1 462
	126+	538
Vinterføra sauer/ammegeit over 1 år per 1. januar	1–126	868
	127+	194
Lammeslakt levert til off. godkjent slakteri	Klasse 0+ og bedre	500
Lammeslakt levert til mindre slakteri	Klasse 0+ og bedre	452
Tillegg for økologiske lam	Klasse 0+ og bedre	40
Kjeslakt	Over 3,5 kg	300
Avlsgris		
- Sør-Norge	1–35	498
- Jæren	1–35	350
- Nord-Norge	1–35	776
Slaktegris og livdyr >50 kg	1–1 400	14
- Jæren	1–1 400	10
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess		
- Sør- Norge	1–1 000	10
- Nord-Norge	1–1 000	24
- landet	1 001–5 000	10
Bikuber ^{3) 4)}	1+	550
Hjort over 1 år		400
Bevaringsverdige husdyrraser		
Storfe		3 260
Vinterfau/lam		300
Geit		600
Hest		1 100

1) Satsen er kr 0 per dyr over de beskrevne intervaller

2) Forutsetningen for tilskudd til melkesau er at det kan dokumenteres at melka nyttes som råstoff ved lokal foredling

3) Foretak må ha et minst 25 kuber for å få tilskudd

4) Se også side 38 (Honningproduksjon, siste avsnitt)

Definisjoner av dyreslag

- *Melkeku*: Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder og som produserer melk innenfor gjeldende ordninger om produksjonsregulering av melk.
- *Ammeku*: Ku som har kalvet i løpet av de siste 15 måneder og som ikke er melkeku. Mjølkebruk kan få tilskudd til ammeku som er minst 50 % av en kjøttferase spesifisert av Landbruksdirektoratet.
- *Storfe*: Øvrige storfe som ikke er melkeku eller ammeku. Mjølkebruk kan få tilskudd til andre storfe som er minst 50 % av en kjøttferase spesifisert av Landbruksdirektoratet.
- *Melkegeit*: Geit som har kjeet minst en gang og som er satt inn i produksjon av melk innenfor gjeldende ordninger om produksjonsregulering av melkeproduksjon.
- *Ammegeit*: Geit som har kjeet minst en gang og som ikke er melkegeit.
- *Melkesau*: Sau over ett år per 1. januar og som er satt inn i produksjon av melk som nyttes som råstoff til lokal foredling.
- *Søyer*: Over 1 år per 1. januar og som ikke er utegangersau eller melkesau.
- *Værer*: 1 år og eldre: som ikke er utegangersau.
- *Utegangersau*: Sauer som går ute hele året og som stort sett greier seg selv. Dyra må være merket, registrert og innrapporteres. Se forskriftheftet.
- *Lammeslakt*: Klassifiserte slakt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Avlsgris*: Purker som har født minst ett kull, og råner som er satt inn i avlen.
- *Slaktegris*: Gris solgt til slakt, eller som livdyr med levende vekt på minst 50 kg.
- *Verpehøne*: Høne som er minst 20 uker gammel, unntatt livkyllinger for salg.
- *Kjeslakt*: Klassifiserte slakt over 3,5 kg slaktevekt – se tilleggskrav i forskriften.
- *Hjort*: Hjort i oppdrett som går i inngjerdet hegn på innmark/utmark.
- *Bikuber*: Bifolk med dronning og minst 7 rammer med påsittende bier.

Tilskudd for små og mellomstore melkebruk

Ved jordbruksoppjøret i 2018 ble det innført et eget husdyrtilskudd for små og mellomstore melkebruk. Foretaket må ha seks melkekyr for å være tilskuddsberettiget. Fra og med seks melkekyr gis det et tilskudd på 1 400 kr per melkeku (regnet fra første melkeku) opp til og med 23 melkekyr. Maksimalt tilskudd blir 32 200 kr per foretak. Deretter (for melkebruk med flere enn 23 melkekyr) reduseres beregnet tilskudd med 1 150 kr per melkeku slik at tilskuddet blir null for foretak med 51 eller flere melkekyr.

Driftstilskudd til melkeproduksjon

Søknadsfristene er 15. mai og 15. oktober. Tilskuddet gis på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mai og 1. oktober. Foretaket må drive melkeproduksjon innenfor kvote, og drive normal helårsproduksjon. De foreløpige satsene framgår av tabell nedenfor.

Foreløpige satser, kr per foretak per år

	5 kyr eller mer per foretak, kr/foretak	4 kyr per foretak, kr/foretak	3 kyr per foretak, kr/foretak	2 kyr per foretak, kr/foretak	1 ku per foretak, kr/foretak
Kumelk, Jæren ¹⁾	135 050	108 040	81 030	54 020	27 010
Kumelk, AK-sone 1-3-4	144 050	115 240	86 430	57 620	28 810
Kumelk, AK-sone 5	161 050	128 840	96 630	64 420	32 210
Kumelk, Nord-Norge	169 050	135 240	101 430	67 620	33 810
		Ved 27 geiter eller flere per foretak, kr/foretak		Redusert utbetaling per geit når det er færre enn 27 geiter per foretak, kr/geit	
Geitemelk		179 050		6 631	

1) Gjelder kommunene Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Sola og Randaberg

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon

Driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon beregnes på grunnlag av dyretall på registreringsdatoene 1. mars og 1. oktober.

Foreløpige satser for ammekyr.

	6-39 kyr, kr/ku	40 og flere kyr, kr/foretak
Sone 1-4	3 282	131 280
Sone 5-7	4 032	161 280

Tilskudd til dyr på beite

Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Det er mulig å oppnå begge beitetilskuddene for samme dyr.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på utmarksbeite

Dyreslag		Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hester ¹⁾	Alle dyr	Alle	678
Sauer, lam, geiter og kje ¹⁾	Alle dyr	Alle	195

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til dyr på beite

Dyreslag		Sone	Satser kr per dyr
Kyr, storfe, hjort, hest og lama	Alle dyr	1–4 ²	370
		5–7 ³	370
Sau, lam, geit, kje og alpakka	Alle dyr	1–4 ²	40
		5–7 ³	40

1) Minimum 5 uker på utmarksbeite

2) Minimum 16 uker beiting

3) Minimum 12 uker beiting

Tilskudd til bevaringsverdige storferaser

Det gis tilskudd til foretak som disponerer kyr eller okser av bevaringsverdige storferaser. Som bevaringsverdige storferaser regnes sidet trønderfe og nordlandsfe, østlandsk rødkolle, dølafe, vestlandsk raudkoll, vestlandsk fjordfe og telemarkfe. Okser må være 12 måneder eller eldre ved søknad om tilskudd. Samme foretak kan ikke få innvilget søknad for mer enn 2 okser av samme rase. For å være berettiget tilskuddet må dyrene være minst 7/8 raserene. Foreløpig sats per dyr er satt til kr 3 260 for 2019.

Areal- og kulturlandskapstilskudd

Vilkårene for å kunne motta areal- og kulturlandskapstilskudd står i forskrift om produksjonstilskudd i jordbruket § 5 første ledd. Søknadsfristen er 15. oktober med registreringsdato 1. oktober. Satsen er delt i en kulturlandskapsdel og en arealdel. Satsene finner du i tabellen nedenfor:

Satser

Foreløpige satser, kr per dekar som utbetales i 2019. Soneinndeling på neste side.

Vekst	Intervall Dekar	Sone								
		1	2	3	4	5A	5B	6	7	
Kulturlandskapstilskudd	Alt areal		162							
Satser arealtilskudd:										
Grovfôr	Alt areal	0	0	85	105	268	303	349		
Korn	Alt areal	198	258		293	247				
Potet	Alt areal	178						930		
Grønnsaker	Alt areal	750						1 750		
Frukt	Alt areal	1200				1 950				
Bær	Alt areal	1300				1 750				

Vekstgrupper

Vekstene er delt inn i følgende vekstgrupper:

Vekstgruppe	Vekst
Grovfôr	Fulldyrket eng, overflatedyrket engareal til slått og beite, innmarksbeite, nepe, kålrot til fôr, fôrbete, raigras, fôrraps, fôrmargkål, grønnfôrnepe og øvrige grønnfôr- og silovekster
Korn	Hvete, rug, rughvete, bygg, havre, oljevekster, erter og bønner til konservering, engfrø og annet frø til modning, korn til krossing
Poteter	Poteter
Grønnsaker	Matkålrot og grønnsaker på friland (inkl. urter og karve)
Frukt og bær	Epler, pærer, plommer, moreller, kirsebær, jordbær, andre bær, planteskoler og blomsterdyrking på friland

Med urter menes krydderurter og medisinske urter til medisinsk og kommersiell bruk

Det er klare begrensninger i hvor mye areal som blir godkjent i forhold til husdyrtallet på bruket. Se Veiledningen for mer informasjon.

Også salg av lagerfast grovfôr kan gi grunnlag for arealtilskudd.

Soneinndeling for arealtilskudd

Sone	Område	Fylke – Kommuner
1	Østfold Akershus/Oslo Hedmark Buskerud Vestfold	Hele fylket minus Rømskog Vestby, Ski, Ås, Frogn, Nesodden, Oppegård, Bærum, Asker, Oslo Hamar, Ringsaker, Løten, Stange Drammen, Hole, Ø Eiker, N Eiker, Lier, Røyken, Hurum Hele fylket
2	Rogaland	Sandnes, Stavanger, Hå, Klepp, Time, Sola, Randaberg
3	Østfold Akershus Hedmark Oppland Buskerud Telemark Rogaland	Rømskog Resten av fylket Kongsvinger, Nord-Odal, Sør-Odal, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Elverum Lillehammer, Gjøvik, Ø Toten, V Toten, Jevnaker, Lunner, Gran, Søndre Land Kongsberg, Ringerike, Modum Porsgrunn, Skien, Siljan, Bamble, Sauherad, Bø, Nome Strand, Bjerkreim, Gjesdal
4	S-Trøndelag N.-Trøndelag	Trondheim, Ørland, Rissa, Bjugn, Meldal, Orkdal, Melhus, Skaun, Klæbu, Malvik Steinkjer, Stjørdal, Frosta, Levanger, Verdal, Inderøy unntatt tidligere Mosvik kommune, Snåsa
5A	Resten av: Hele	Hedmark, Oppland, Buskerud, Telemark, Sør- og Nord-Trøndelag Aust-Agder og Vest-Agder
5B	Hordaland S. og Fjordane M. og Romsdal Rogaland	Resten av fylket som ikke er i sone 2 og 3
6	Nordland Troms	Hele fylket Hele fylket minus Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen
7	Troms Finnmark	Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa og Kvænangen Hele fylket

De tre hovedkategoriene av jordbruksareal bygger på definisjonene i Økonomisk kartverk:

- **Fulldyrket jord** er areal som er dyrket til vanlig pløedybde, og som kan brukes til åkervekster eller til eng. Arealet skal kunne fornyes ved pløying⁸.
- **Overflatedyrket jord** er areal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten, slik at maskinell høsting er mulig
- **Innmarksbeite** er innmarksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 % av arealet skal være dekket av grasarter/beite-tålende urter.

⁸ Kriteriet er at arealet skal kunne pløyes til vanlig pløedybde, dvs. 20 cm. Selv om en i dag kan tenke seg fornying av eng ved bruk av andre metoder som f.eks. grunn jordarbeiding, skal kravet forstås slik at arealet må kunne fornyes ved pløying. Dette krever et tilnærmet steinfritt ploglag på 20 cm.

Regionale miljøtilskudd

Hvert enkelt fylke har sin egen ordning med tilskudd til lokalt prioriterte miljøtiltak. Eksempler er tilskudd til setring, beiting og beitelag, brattlendt jord, områder med kulturminner, miljøsoner osv. Dette tilskuddet må du søke om på egne skjemaer som fåes hos kommunen. Se også www.fylkesmannen.no/dittfylke.

Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-midler)

Tilskudd kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseieendommen. Vilkår som må være oppfylt for å få tilskudd, er at søker har gjødselplan, journal over bruk av plantevernmidler og kart over jordbruksarealene hvor forhold av miljømessig betydning er kartfestet og beskrevet. Dersom arealene er leid bort må søker dokumentere at vilkårene foran er oppfylt.

Det kan innvilges tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag til prosjekter som leder fram til planer for konkrete kulturlandskaps- og forurensningstiltak.

Til gjennomføringen av tiltakene som bidrar til å hindre eller redusere forurensning fra jordbruket ytes engangstilskudd med inntil 70% av godkjent kostnadsoverslag. For særskilte tiltak for å ivareta biologisk mangfold, kan det ytes tilskudd med inntil 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Nytt i Jordbruksavtalen 2018/19: Etablering av dekke som forhindrer nedbør i eksisterende gjødsellager innlemmes som tilskuddsberettiget tiltak.

Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Tilskudd til drenering av jordbruksjord, avgrenset til systematisk grøfting, profilering og omgraving utgjør 2 000 kroner per dekar. Ved annen grøfting kan det gis 30 kroner per løpemeter grøft begrenset oppad til 2 000 kroner per dekar. Beregnet tilskudd under 3 000 kroner per søknad utbetales ikke.

Tilskudd kan gis til eier av eller foretak som leier tidligere grøftet jordbruksareal og som drenerer dette arealet. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er grøftet. Søker må ha plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette.

Tilskudd kan ikke gis der tiltaket medfører vesentlig skade for annen eiendom og naturmangfold, vesentlig fare for flom og vannforurensning eller fare for skade på automatisk fredede kulturminner. Tilskudd kan heller ikke gis der tiltaket er påbegynt før tilskudd er innvilget.

Søknad om tilskudd skal sendes kommunen der arealet som skal dreneres ligger, innen denfristen kommunen bestemmer. Søknadsskjema fastsatt av Landbruksdirektoratet skal benyttes, vedlagt plan for dreneringen med kart, beskrivelse av tiltaket og den miljømessige virkningen av dette. Innvilget tilskudd utbetales etter at tilskuddsmottaker har dokumentert at tiltaket er gjennomført. Tiltaket må gjennomføres innen tre år fra søknad ble innvilget.

Tilskudd til økologisk landbruk

For å motta tilskudd til økologisk landbruk må foretaket ha tilknytning til Debios kontrollordning, og Debio må ha inspisert produksjonen og godkjent den som økologisk eller i karens. For krav til økologisk landbruk, se kapittel 3.9 i Veiledningsheftet. Antall økologiske husdyr kan ikke være flere enn det som er oppgitt underdyretellingen. Areal i karens og økologisk areal kan ikke være større enn areal registrert i alt.

Foreløpige satser for beregning av tilskudd til økologisk landbruk august 2018.

Vekst Dyreslag	Areal-tilskudd, kr per daa	Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon, kr per dyr/år ¹
Korn til modning	375	
Grønnsaker, frukt og bær	1 600	
Poteter	700	
Grønngjødsling	500 ²	
Innmarksbeite ³	25	
Økologisk areal 1.års karens	150	
Annet areal som blir dyrket økologisk	25	
Melkeku		3 200
Ammeku		2 200
Andre storfe		700
Sau over 1 år per 1/1 inkl. utegangersau		500
Melkegeit, ammegeit		250
Avlsgris		502
Slaktegris		300

- 1) Tilskuddet gis fra og med første søknadsomgang etter at omlegging starter.
- 2) Arealtilskudd for inntil 50 % av areal til korn, potet, grønnsaker, frukt og bær. I tillegg gis det kulturlandskapstillegg til økologiske grønngjødslingsarealer og arealer med grønngjødsling i andre karensår.
- 3) Arealet normeres med faktor 0,6.

Definisjoner av arealer er de samme som for areal- og kulturlandskapstilskudd.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Grunnlaget for distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og distriktstilskudd for potetproduksjon i Nord-Norge, er produkter som er levert i perioden 01.01.–31.12. året før utbetalingsåret. Det er en forutsetning for utbetaling at kvantumet i årsoppgave samsvarer med eller er større enn kvantumet i søknaden.

Foretak som søker om distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker og som samlet leverer under visse minstekvantum er ikke tilskuddsberettiget. Minstekvantum er 2 000 kg frukt, 1 000 kg bær, 2 000 kg samlet for tomat og agurk og 5000 stk salat. For regelverk og satser under denne ordningen henvises til kap. 4.10 i Veiledningsheftet.

Satser

Distrikts- og kvalitetstilskuddet for frukt, bær og veksthusgrønnsaker differensieres mellom produksjoner og soner. For veksthusgrønnsaker og salat, er det kvantumsgrense per foretak.

Ved ulike satser innenfor en produksjon med felles maksimal kvantumsavgrønsing, prioriteres produkter med høyeste sats først ved tilskuddsberegningen.

Distriktstilskuddet for potetproduksjon i Nord-Norge er kr 1,30 per kg matpotet.

Se side 208 for satser.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskuddet gis på grunnlag av antall dyr foretaket disponerer og søker tilskudd for 1.mars og 1.oktober. For slaktegriser, slaktekyllinger samt gjess, kalkuner og ender, legges antall slaktede dyr i løpet av året til grunn.

Tilskuddet kan ikke overstige foretakets faktiske utgifter til avløsning.

Som avløsning regnes ikke arbeid utført av person som har næringsinntekt fra foretaket, er ektefelle eller samboer til en som har næringsinntekt fra foretaket, eller er under 15 år.

Avløsertjenestene må være knyttet til foretakets husdyrdrift. Avløsertjenesten kan være kjøpt fra avløserlag, fra et annet foretak, eller avløseren kan være ansatt i foretaket.

Avløsning er ikke avgrenset til tradisjonell fjøsavløsning, og omfatter blant annet også saueklipping, klauvskjæring, vedlikehold av driftsbygning i form av for eksempel maling eller snekkerarbeid, rundballepressing, jordarbeiding, spredning av husdyrgjødsel, gjerdehold, beiterydding, frakt av dyr til og fra beite mv. Det sentrale er om foretaket kan dokumentere at det har hatt utgifter til avløsning som er knyttet til husdyrholdet, arbeid som det ikke er uvanlig at gårdbrukeren kunne ha utført selv. Tilskuddet kan dermed ikke dekke utgifter til tjenester som for eksempel dyrlege, regnskapsføring, rådgivning fra husdyrkontrollen, drektighetskontroll, husdyrkontroll, rørlegger eller elektriker.

Begrepet avløsning omfatter bare selve tjenesten, og ikke varer som eventuelt blir benyttet. Det gis ikke tilskudd til leie av maskiner eller annet materiell som benyttes under utførelse av en tjeneste. At avløsningen kun omfatter selve tjenesten innebærer også at utgifter til merverdiavgiften foretaket betaler for avløsningen ikke refunderes.

Det kreves ikke at foretakene legger ved dokumentasjon når de søker. Foretakene må kunne fremvise dokumentasjon på faktiske utgifter til avløser ved kontroll.

Aksjeeiers inntekter for arbeid utført i foretak organisert som aksjeselskap (AS) regnes ikke som næringsinntekt. Dette innebærer at et AS kan få tilskudd til avløsning ved ferie og fritid for utgifter knyttet til avløserarbeid utført av aksjeeier i dette AS.

Maksimalbeløpet er 78 700 kr. Nedre grense for krav om tilskudd er 5 000 kr.

Satsene for ulike dyreslag er vist i tabellen på neste side.

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid, foreløpige satser per dyr per år, 2017

Dyreslag	Sats kr/dyr
Melkekyr	3 771
Ammekyr	1 041
Øvrige storfe	628
Melkegeiter og melkesauer	869
Sauer over 1 år/ammegeiter	432
Avlsgriser	1 243
Slaktegriser	43
Verpehøner og avlsdyr av ender, kalkuner og gjess	10,9
Hester	1 243
Avlskaniner ¹⁾	309
Gjess, kalkuner, ender, livkylling og livkalkun	3,80
Slaktekyllinger	0,47
Økologiske slaktekyllinger	1,81
Revetisper	342
Mink-/ildertisper	100
Hjort alle	423

¹⁾ Hunnkaniner for kjøtt- eller ullproduksjon som har født minst ett kull.

Tilskudd til avløsning ved sykdom med videre

Tilskuddet kan gis til foretak med husdyrhold, birøkt, planteproduksjon og veksthusproduksjon. Det kan gis tilskudd ved sykdom, svangerskap/fødsel/adopsjon, kronisk sykt barn og følge av syke barn til behandling. Det kan videre gis tilskudd til gjenlevende ektemake/samboer, barn eller foreldre til avdøde som var berettiget tilskudd. Dagsatser for tilskudd varierer med produksjonsomfanget. Maksimal dagsats er 1 670. Mer informasjon om ordningen, inkludert søknadsskjema, forskrift og rundskriv 15/12 finnes på www.landbruksdirektoratet.no.

Tidligpensjon til jordbrukere

For å motta tidligpensjon, må bruker ha fylt 62 år. For å få tobrukerpensjon, må ektefelle /samboer ha fylt 57 år. Satsene er 100 000 kr for enbrukerpensjon og kr 160 000 for tobrukerpensjon. Verken bruker eller ektefelle/samboer kan eie landbrukseiendom når en av dem eller begge går over på tidligpensjon. Bruker og eventuell ektefelle/samboer kan videre ikke ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk, ytelser fra folketrygden eller AFP-pensjon samtidig som det ytes tidligpensjon. Det er flere krav til inntekt og sammensetning av inntekter for å få tidligpensjon. Mer informasjon, inkludert søknadsskjema SLF-108, forskrift og rundskriv 13/12 finnes på www.landbruksdirektoratet.no

Erstatningsordninger i jordbruket

Erstatningsordningene i landbruket skal bidra til å redusere tap som skyldes uforutsette skader som det ikke har vært mulig å forhindre og forsikre seg mot, og tap som følge av offentlig pålegg og restriksjoner.

Du finner mer informasjon på www.landbruksdirektoratet.no

Bioenergiprogrammet

Formålet med programmet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket, skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til. Samarbeidsprosjekter skal prioriteres.

Trebasert innovasjonsprogram (videreføring av det tidligere treprogrammet)

De nye tresatsingstiltakene tar utgangspunkt i tidligere programmer da det er viktig med en viss kontinuitet i satsingen på tre. Innenfor programmet skal det legges stor vekt på videreutvikling av lauvtreprodukter.

Målet er å skape økt lønnsomhet i hele verdikjeden innenfor skogbruk og foredlingsvirksomhet og øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Verdiskaping innen matproduksjon

Programmet skal utfordre innovasjonsevnen i hele matnæringen og øke dens endringsvilje og kraft. Kompetanse- og nettverksbygging skal være en sentral aktivitet og en forutsetning i dette arbeidet. Programmet er et viktig virkemiddel for å sikre arbeidsplasser i norsk landbruk. Programmet skal sikre et mangfold av norske matprodukter med høy kvalitet som forbruker er villig til å betale for.

Prioriterte arbeidsområder er markedsadgang og produktutvikling samt implementering av virkemidlene.

Kilde: Innovasjon Norge

Om samdrift – noen hovedpunkter

En samdrift i jordbruket betyr at mjølkekvotene på minst 2 bruk utnyttes i fellesskap i et eget selskap – oftest av formen DA (ansvarlig selskap med delt ansvar).

Før etablering av ny samdrift, må deltagerne ha diskutert grundig hvilke ressurser de vil sette inn i samdrifta og hva som er den enkelte deltakers hovedmotiv for å delta i samdrifta å tjene penger på å arbeide i samdrifta med dyrestell m.m. eller å få frigjort tid til annet inntektsgivende arbeid. Mange kan ha ulikt syn på hva som er viktigst, enten å få ned gjelda i fellesskapet eller å ta ut en brukbar arbeidslønn fra samdrifta.

Grunnlaget for ei samdrift er en samdriftskvotegodkjenning av Landbruksdirektoratet for bruka som skal være med. Samdrifta kan kjøpe eller leie buskap av deltagerne. Leien er mva.-pliktig dersom utleier fortsatt er registrert i avgiftsmanntallet. Ved opphør av samdrifter selges/leveres dyra og kvoten går tilbake til deltagerne.

Selskapet kan leie driftsbygg av deltagerne eller bygge nytt, helst på en egen utskilt tomt som ikke ligger for nært gardstuna.

Arealet som skal levere grovfôr til samdrifta, kan

- a) leies ut til samdrifta og drives i fellesskap, eller
- b) drives av hver enkelt deltager (det forutsettes at samdrifta ikke har grovfôrproduksjon).

I alternativ a utbetales tilskudd for alt areal samlet til samdriftsselskapet, mens i alternativ b beholder den enkelte deltaker sine arealtilskudd som før. Alternativ b forutsetter at grovfôret selges til samdrifta (m/mva.) og at leie av maskiner mellom deltagerne også må faktureres på vanlig måte. Dersom samdrifta skal eie maskinpark, vil det være skatt på gevinst ved salg og ingen oppskrivningsadgang ved oppløsning av samdrifta og tilbakesalg til deltagerne.

Grovfôrmengden bør avtales i forhold til mjølkekvoten. En bør også bli enige om en standard kvalitet på grovfôret med fast pris og priskorreksjon ved dårligere kvalitet. Husdyrgjødsel fra samdrifta kan fordeles mellom deltagerne på samme måte som grovfôret, og være hver enkelt deltagers ansvar. For at deltagerne skal ha penger til innkjøp av gjødsel og andre driftsmidler til grovfôrproduksjonen, må samdrifta utbetale oppgjør for grovfôr og arbeid jevnlig ut over året.

Deltagere i samdrift kan ha andre dyr enn storfe på egen gard og få dyretilskudd til dem utenom samdrifta dersom det ikke foreligger driftsfellesskap mellom dette husdyrholdet og samdriftas husdyrhold. Ungdyr fra samdrifta som avles fram i deltagerens egne fjøs ved leie av fjøsplass, får tilskudd gjennom samdrifta. Ofte avtales det en pris per fôrdøgn eller per mnd. for slik framføring mens samdrifta eier dyra og får salgsinntekten.

God styring av økonomien krever at deltagerne ser klart for seg hva som tilhører samdrifta og hva som tilhører egen gard. Fakturering av verdiflytting mellom samdrifta og den enkelte deltaker er helt nødvendig for å tilfredsstille kravene som myndighetene setter. En sammenblanding av eiendelene vil skape kaos.

Samdriftsløsningen er blitt mindre aktuell etter at det ble åpnet for å leie mjølkekvote.

Tilskuddsregler for samdrifter finner du på www.slf.dep.no

Mer stoff om samdrift finnes bl.a. på: www.fylkesmannen.no/rogaland

Tilleggsnæringer

Mange gardbrukere driver flere andre virksomheter i tillegg til selve gardsbruket – en slik virksomhet kalles *Tilleggsnæring* når aktiviteten ikke er rent landbruk (jord- eller skogbruksdrift), men bruker landbrukets eiendeler som arealer, bygninger, maskiner og redskap i en annen virksomhet enn jord- og skogbruk. Et eksempel på slik virksomhet kan være foredling av virke fra skogen til ved for videresalg. De fleste vil mene at dette er skogsdrift, men skogsdrifta stopper når virket er kjørt fram fra skogen. Vedproduksjonen (tilleggsnæringen) starter når vedvirket kappes, kløyves og pakkes.

Det er vanlig at jordbrukets traktor blir brukt til å kjøre fram det virket som skal videreføres til ved. Vedmaskinen kan være regnskapsført enten på jordbruket eller på skogbruket eller på tilleggsnæringen vedproduksjon direkte. For å finne ut hva du tjener på vedproduksjon og salg, må alle inntekter og kostnader til vedvirksomheten føres for seg på egne kontoer i regnskapet. Dette krever bare at du merker bilagene som gjelder ved virksomheten med ordet: Ved. I tillegg må en i årsoppgjøret passe på:

- å belaste vedvirksomheten for bruk av jordbrukstraktor – leiepris per time
- å belaste vedvirksomheten for bruk av vedmaskin – leiepris per time (dersom vedmaskinen er regnskapsført på jord- eller skogbruket)
- å fordele kostnader til regnskap og administrasjon slik at vedvirksomheten ikke blir gratispassasjer
- å balanseføre verdien av det vedlageret som ligger til tork eller er usolgt ved årets slutt

Dersom du unnlater å ta med disse postene i regnskapet, vil du få inntrykk av at overskuddet i jordbruket er dårligere enn det faktisk er.

Skogbruket bør krediteres for levert råvirke til vedproduksjonen. Vedvirksomstens regnskap vil da bestå av inntekter fra vedsalg, minus kostnader til råvirke, vedsekker, leie av traktor og annet maskineri samt andel av kostnader til administrasjon, herunder forsikringer, strøm, bilbruk og telefon.

I driftsregnskapet vil det alltid være nyttig å skille ut vedproduksjonen som tilleggsnæring. Skattemessig er en pliktig til å skille ut tilleggsnæringer fra jord- og skogbruk bare dersom omsetningen i året (salgssummen) overstiger kr 30 000.

Andre eksempler på tilleggsnæringer er utleie av boliger/hytter på garden eller av ledige driftsbygg; deltagelse i bygdeservice med jordbruks eiendeler, transportoppdrag, leiekjøring med jordbruksutstyr for andre eller ren utleie av jordbruksutstyr, foredling av egne produkter; produksjon og salg av juletrær og pyntegrønt; saging/foredling av materialer; utleie for jakt og fiske; salg av grus- sand mm; guiding i eller bortleie av utmark til friluftsliv; seterturisme og aktivitetstilbud i utmark (hundekjøring, ridning, rafting mm).

Gardsbaserte aktiviteter som grønn omsorg, opplæring, servering, rideskole/stalldrift, kennel, golfbane m.m. er også tilleggsnæringer.

Andre næringer

Næringsvirksomhet som ikke tar utgangspunkt i garden eller gardens eiendeler, kalles for Annen næring. Dette er oftest ren tjenesteyting som regnskapsføring, snekring, og annen håndverksvirksomhet. Rene salgsaktiviteter med innkjøpte varer hører også med her. Slike virksomheter bør føres på eget avdelingsnummer i regnskapet.

Med noe tilrettelegging kan gårdsbruk bidra til å dekke nødvendige behov i samfunnet der stadig flere, i alle aldre, trenger rehabilitering fra sykdommer, eller tilpasset opplæring og arbeid på ulike måter. Gårdsmiljøet åpner for mange muligheter for aktiviteter, der stell av dyr og planter, drift av skogen og pleie av kulturlandskapet, vedlikehold av maskiner og bygningsmasse utgjør aktivitetsgrunnlaget. Men det er også en rekke muligheter som ikke nødvendigvis har noe direkte med gårdsdriften å gjøre. Det kan være aktiviteter som snekring, husflid, baking og produksjon av ulike produkter – for eksempel ved. Brukeren av tilbudet opplever mestring og læring gjennom praktiske og sansefylte opplevelser. For alt dette er tunet og gården et utmerket utgangspunkt. I tillegg er bruk av gården som undervisningsarena en god mulighet for landbruksnæringa til å spre kunnskap om norsk landbruk.

Denne aktiviteten kalles nå «Inn på tunet» (IPT). Tidligere ble Grønn omsorg brukt som betegnelse, men IPT favner noe videre. Målsettingen med IPT er primært å bidra positivt til helse, utvikling og trivsel for den enkelte bruker av tilbudet. IPT er en aktivitet i sterk vekst, og har gitt et ekstra inntektsgrunnlag på mange gårdsbruk.

Gårdbrukeren er direkte involvert i tilbudet, enten som leder eller i en assisterende rolle. Inn på tunet kan være et utdanningstilbud knyttet til skolen eller aktivitets- og arbeidstreningstilbud gjennom helse- og omsorgstjenesten. Tilbudene kan være enkeltstående besøk, men ofte er det timebaserte dagtilbud som varer gjennom hele året. Ved avlastnings-, helge- og ferietilbud er det lagt opp til overnatting på gården. Det er også gårder som har bo tilbud. Tilbudene baserer seg i hovedsak på et samarbeid mellom gårdbruker og kommunen eller andre offentlige instanser. De fleste tilbud er knyttet til den kommunen hvor gårdsbruket ligger, men det kan også være på tvers av kommunegrenser og tilbud som krever lengre reisevei. Det er ofte kommunen eller institusjoner som står som faglig ansvarlig, mens kvalitetssikringen og øvrige rammer av tilbudet skal være regulert i en samarbeidsavtale.

I landbrukspolitikken har det de seinere årene blitt lagt vekt på å stimulere til ny næringsvirksomhet basert på landbruksressursene, der målet er å skape nye arbeidsplasser i bygde-Norge og styrke de eksisterende. Inn på tunet er et uttalt politisk satsingsområde.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) har foretatt en undersøkelse blant gårdbrukere med IPT. Undersøkelsen omfattet økonomien i IPT på åtte gårdsbruk for regnskapsåret 2005. Undersøkelsen omfattet ikke økonomien i den øvrige næringsaktiviteten på gårdsbruket, men koblingen mellom landbruksvirksomhet og Inn på tunet-aktiviteten er en forutsetning for Inn på tunet. Resultatene viser at familiens arbeidsfortjeneste i IPT i gjennomsnitt var kr 117 per time. NILF sine driftsgranskinger for 2005 viste at familiens arbeidsfortjeneste i jordbruket i gjennomsnitt for 928 bruk var kr 76 per time. Selv om timebetalingen er høyere i IPT enn i jordbruket, så kan man ikke droppe jordbruket og satse helt og fullt på IPT. Man må bestandig se disse to aktivitetene i sammenheng. Oppsummert kan vi si at IPT bidrar til en vinn-vinn-situasjon, ettersom målsettingen er:

- Økt inntjening og sysselsetting for bonden og bygdesamfunnet
- Et alternativt tilbud for storsamfunnet som kjøper av tjenesten
- Et godt tilbud til brukerne av tjenesten.

Du finner mer informasjon på www.innpaatumet.no.

Avling av ymse hagebruksvekster

		År					
		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tomat	kg/kvm	33,9	35,1	36,1	35,0	32,0	32,0
Agurk, slange	«	57,5	67,2	63,7	67,0	68,0	56,0
Isbergsalat	kg/daa	1 747	1 705	1 847	1 691	2 139	2 308
Hodekål, sommer	«	2 738	2 424	2 858	2 468	2 181	3 049
Hodekål, vinter	«	4 441	4 424	4 169	4 232	4 362	4 280
Blomkål	«	1 678	1 797	1 542	1 607	1 531	1 487
Brokkoli	«	803	786	718	785	1 018	828
Kinakål	«	2 294	2 477	2 227	2 386	2 217	2 561
Rosenkål	«	859	703	779	803	638	760
Rødkål	«	3 695	3 137	3 816	3 123	3 799	4 281
Kålrot	«	2 520	2 543	2 571	2 622	2 593	2 663
Gulrot	«	3 051	3 041	3 543	3 479	3 237	3 182
Purre	«	1 856	2 011	2 110	2 262	2 018	2 012
Knollselleri	«	1 520	1 788	1 832	1 833	1 696	2 142
Stilkselleri	«	2 237	2 069	1 832	2 004	2 911	2 056
Rødbeter	«	2 534	2 786	3 283	2 137	4 663	4 188
Kepaløk	«	2 568	2 722	2 760	2 915	2 853	2 647
Sylteagurk	«	2 679	2 596	2 770	1 996	2 769	2 827
Jordbær	kg/daa	602	409	495	684	569	552
Bringebær	«	710	565	684	702	725	738
Solbær	«	237	180	230	309	269	242
Epler i alt	kg/daa	786	697	970	786	915	918
Pærer	«	484	277	571	268	370	411
Plommer	«	265	359	323	296	418	279
Moreller	«	308	389	477	328	401	411
Kirsebær	«	113	243	347	311	225	107

Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 10507: Avling og areal av ymse hagebruksvekstar

Volum i vanlige blomsterpotter

Pottestørrelse diameter i cm	Antall potter per m ³ løs masse	Plastpotter ca. dm ³	Leirpotter, ca. dm ³	
			Normale	Lave
5	-	-	0,06	-
6	-	-	0,12	-
8	3 000	0,24	0,23	0,22
9	2 000	0,33	0,33	0,31
10	1 500	0,47	0,46	0,43
11	1 000	0,66	0,65	0,61
12	-	0,92	0,90	0,85
13	-	1,00	-	-
14	-	1,20	1,30	1,20
16	-	-	1,90	-
17	-	2,00	-	-
18	-	2,50	2,70	-
19	-	3,00	-	-
20	-	3,50	3,70	-
22	-	-	5,20	-
23	-	5,00	-	-
25	-	7,50	-	-
29	-	10,0	-	-

Arbeidsforbruk ved dyrking av frukt

Arealproporsjonalt arbeid

	Timer per dekar				
	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirsebær med dekkesys.
	Slett lende	Bratt			
Skjæring og forming	6,9	9,0	7,4	9,8	10,8
Gjødsling	0,2	0,7	0,7	0,8	1,2
Sprøyting, sopp-insekt	1,0	2,5	3,5	2,2	2,4
Tynning	3,9	7,6	3,9	8,8	2,2
Ugras, slått og diverse	1,4	2,6	1,8	3,5	2,9
Dekking					19,1
Diverse	1,8	2,1	1,2	2,6	4,2
Sum	15,2	24,5	18,5	27,7	41,8

Avlingsproporsjonalt arbeid, timer per 100 kg

	Epler		Pærer	Plommer	Søtkirsebær
	Gjennomsnitt	Variasjon			
Gjennomsnitt	1,0	1,5	1,1	6,4	16,8
Variasjon	0,8–1,1	1,2–2,8	0,8–2,0	5,5–7,1	12,8–23,8

Kilde: NILF-notat 3-2008, registreringer i eple- og plommefelt 2015.

Arbeidsforbruk i potteplanteproduksjonen

	Arbeidsforbruk i timer per 1 000 stk. solgte planter
Julestjerne enstaking	8-15
Julestjerne flergreina	15-25
Begonia Hiemalis	10-15
Hagepelagonium	10-15
Kinanellik	8-10
Spansk margeritt	10-12

*Tidsforbruk per dekar

Kilde: Norsk landbruksrådgivning Viken

Pris på potter, plantekasser og mineralull

Vacumpotter Pottestørrelse Cm	Plastpotter,		Torvpotter Jiffy		
	svart Kr per 1 000	Runde Kr per 1 000 stk.	Firkanta	Pottestrips Kr per kartong	Antall
4	-	-	-	1 458	500 x 12
5	-	-	-	1 288	330 x 12
6	240	390	512	1 053	200 x 12
8		708	950	1 000	207 x 6
9	287	-	-	-	-
10	373	933	-	-	-
11	434	-	-	-	-
12	547	-	-	-	-
13	660	-	-	-	-
14	887	-	-	-	-
15	884	-	-	-	-
Label	90				

Såkkasser:	Plast 60 cm x 30 cm, 7 cm dyp	Kr	1 825,00	50	stk.
	Pluggbrett for engangsbruk, 52,6 * 31,6	«	634,00	50	«
	Pluggbrett for flergangsbruk, 52,6 * 31,6	«	1 325,00	50	«
Utplantings- potter og brett:	Vefi plastpotte PF 375, 70x70x60 mm	«	796,00	Per	2 400 «
	Vefi plastpotte PF 308, 80x80x65 mm	«	767,00	«	2 160 «
	Vefi plastpotte PF 310, 100x100x75 mm	«	1 069,00	«	1 500 «
	Vefi 10-pakk PP10	«	4 864,00	«	2 400 «
	Vefi Underbrett	«	11 150,00	«	1 652 «
	Vefi 6-pakk PP 6 / 9cm	«	924,00	«	600 «
	Vefi PR 909 – 9cm plast	«	855,00	«	1 400 «
	Vefi SB/TB 509/18 Underbrett til PR 909	«	467,00	«	1 000 «
Såbriketter:	Jiffy-7, 44 mm brikett	«	646,00	«	1 000 «
	Jiffy Poly-Roll 41mm	«	855,00	«	1 000 «
	Jiffy Pellet-Pack 41 mm	«	1 556,00	«	1 680 «
Steinull:	Dyrkingsblokker, dir. såing, 75x75x65 mm	«	573,00	«	540 «
	Dyrkingsblokker, dir. såing, 100x100x65 mm	«	5 388,00	«	2 244 «
	Dyrkingsplater, innp., ettårig, 900x150x75mm	«	28,10	per stk.	
	Dyrkingsplater, innp., ettårig, 1000x150x75mm	«	31,30	per stk.	

- NB! Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift. Frakt kommer i tillegg.
- Ved større partier bør tilbud innhentes.

Kilde: L.O.G

Priser på emballasje

Blomsteremballasje:

Blomsterhylse plast 32 x 34 /13 cm	781 per 2 000 stk.
Blomsterhylse plast 36 x 37 /14 cm	1 457 per 2 000 stk.

Leveringsemballasje:

Pottetrau papp 38 x 23 x 6 cm	4,94 per stk.
Pottebrett papp med 8 eller 12 hull	7,53 per stk.
Pottebrett plast 8 hulls for 11 cm	3 535 per 1000 stk.

Plantesalg:

Plantebæreposer papir u/trykk	380 per 250 stk.
Plantebæreposer papir m/trykk	2,37 per stk.
Plantebærepose plast	606 per 500 stk.

Grønnsakemballasje:

Tomatkasse	40 x 30 x 14 cm, 5 kg	12,00 per stk.
Salat og bærkasse	60 x 40 x 12 cm, 20 hoder	3,10 per stk.
Papirsekker, 2 lag	40 x 55 cm, 10 kg potet	3,47 per stk.
Papirsekker, 3 lag	52 x 80 cm, 25 kg potet	3,90 per stk.
Pose til poteter	2 kg	495 per 1000 stk.
Plastposer for gulrot	20 x 25 cm, 1 kg	290 per 1000 stk.
Plastposer for salat	33 x 30 cm, P3	280 per 1000 stk.

Fruktemballasje:

Fruktkasse	40 x 30 x 20 cm (NS 4320), 9–10 kg	19 per stk.
Løksekker	15 kg's nett (42 x 72 cm) Rød	2,54 per stk.

Bæremballasje:

Sort bærkurv, plast, 500g med hull	588 per 837 stk.
Sort bærkurv, plast, 400g med hull	616 per 837 stk.
Sort bærkurv, plast, 300g med hull	588 per 837 stk.
Sort bærkurv, plast, 200g med hull	420 per 837 stk.
Lokk til bærkurv	745 per 1000 stk.
Bærkasse 12 kurver	11,90 per stk.

Duk og folie:

Jordbærfolie, sort	1,40 x 500m	1 501 per rull
Fiberduk Gromax	12,80 x 250m	4 360 per rull
Jorddekkeduk sort	1,80 x 50m	3 999 per rull

- NB! Alle priser er oppgitt uten merverdiavgift. Frakt kommer i tillegg.
- Ved større partier bør tilbud innhentes.

Kilde: L.O.G., Norpapp og Stenqvist

Produsentpriser før trekk på lager

		For	Avlingsåret	Avlingsåret	Avlingsåret	Avlingsåret
		perioden	2014, kr	2015, kr	2016, kr	2017, kr
Grønnsaker:						
Gulrot, pose	per kg	Årsbasis	8,08	8,63	8,84	9,02
Blomkål	per kg	"	11,49	10,19	12,24	12,81
Kvitkål	per kg	"	5,36	5,95	6,62	6,83
Rosenkål	per ½ kg	"	17,39	18,29	19,97	19,06
Kålrot	per kg	"	5,65	4,91	6,54	6,76
Neper	per kg	"	21,19	21,97	22,74	22,80
Kepaløk	per kg	"	5,99	6,65	6,63	6,62
Purre	per kg	"	14,91	16,43	16,32	16,91
Rødbeter	per kg	"	11,11	10,43	9,49	9,94
Slangeagurk	per kg	"	18,83	19,32	19,76	19,44
Tomater	per kg	"	16,21	16,60	16,88	16,72
Stilkselleri	per kg	"	16,06	16,75	17,43	18,30
Knollselleri	per kg	"	15,22	17,30	16,36	18,21
Brokkoli	per 400 g	"	7,03	7,10	8,32	8,37
Kinakål	per stk.	"	8,77	9,01	9,16	10,89
Isbergssalat	per kg	"	17,94	17,18	16,70	18,46
Annen salat fril.	per stk.	"	41,50	46,30	46,09	44,99
Frukt:						
Eple	per kg	Årsbasis	14,22	15,71	15,69	16,06
Pære	per kg	"	15,03	15,45	15,51	15,81
Plomme	per kg	"	31,07	31,53	31,77	33,84
Moreller	per kg	"	62,49	66,17	69,11	68,42
Kirsebær*	per kg	"	37,15	39,34	41,09	40,68
Bær:						
Jordbær	per kg	Årsbasis	41,19	37,12	44,21	49,35
Bringebær, kon.	per kg	"	65,32	62,49	65,59	68,47

*Kalkulert pris

Priser omsatt til grossist

Kilde: Landbruksdirektoratet

Dette avsnittet gir en oversikt over tilskuddsordninger i hagebruket og informasjon fra Statens landbruksforvaltning (www.slf.dep.no). For mer utfyllende opplysninger vises til de enkelte forskrifter fra Landbruksdepartementet. Det vises ellers til Tilskuddsordninger i jordbruket, side 183.

Midler til bygdeutvikling (bu-midler)

Se side 196.

Tilskudd til avløserutgifter for ferie og fritid og ved sykdom

Se side 192.

Det er bare husdyrbruk som får refundert avløserutgifter for ferie og fritid, men veksthusgartnerier, plante- og honningprodusenter kan få refundert avløserutgifter ved sykdom mv. etter bestemte regler.

Tilskudd til grønt- og potetproduksjon

Se side 192.

Distrikts- og kvalitetstilskudd, oppgitt som kr per kg/kr per stk omsatt vare, 2018¹⁾

Distrikts- og kvalitetstilskudd, oppgitt som kr per kg/kr per stk omsatt vare, 2019¹⁾

		Areal- sone						
Vekst	Intervall, kg	1	2	3	4	5	6	7
Epler		2,57	3,55	3,55	3,55	7,47		
Pærer		2,57	3,55	3,55	3,55	7,47		
Plommer	Ingen	2,57	3,55	3,55	3,55	7,47		
Kirsebær	avgrensning	2,57	3,55	3,55	3,55	7,47		
Moreller		3,54	4,50	4,50	4,50	8,45		
Pressfrukt		2,57	2,57	2,57	2,57	2,57		
Bær		1,97	1,97	1,97	5,36	5,36	6,27	6,27
Tomat	1- 103 400 kg	1,60	1,60	1,60	2,96	2,96	2,96	2,96
Agurk	1- 151 800 kg	0,95	0,95	0,95	1,74	1,74	1,74	1,74
Salat	1-220 000 stk	0,60	0,60	0,60	1,09	1,09	1,09	1,09

1) Avling produsert 2018, utbetaling i 2019. Produktene må være levert til godkjent omsetningsledd.

Kilde: Jordbruksavtale 2018–2019

<https://www.regjeringen.no/contentassets/f52d24b151c64b8a96a073438b977bc5/jordbruksavtale-2018-2019-endelig-250618.pdf>

Minstekvantum for den enkelte produsent

Produkt	Minstekvantum
Frukt inkl. pressfrukt	2 000 kg
Bær	1 000 kg
Samlet tomat og slangeagurk	2 000 kg
Salat	5 000 stk.

Boniteten gir uttrykk for markas naturgitte evne til å produsere trevirke når den er bestokket med et treslag som passer for vekstforholdene på vedkommende sted. Som mål på boniteten brukes den gjennomsnittlige tilvekst per år per arealenhet gjennom bestandens levetid fra anleggsåret og fram til det tidspunkt da middeltilveksten kullinerer. De fleste boniteringstabeller har trærnes alder og høyde som inngangsvariable. Det finnes også boniteringssystemer som bruker markvegetasjon og jordbunnsforhold som inngangsvariable.

Norsk institutt for skog og landskaps boniteringssystem for gran, furu og bjørk:

Systemet bygger på produksjonsundersøkelser fra 1917 og fram til i dag i ensaldret skog. Systemet erstattet Landsskogtakseringens boniteringstabeller. Det er utarbeidet tabeller/kurver for gran, furu og bjørk. Inngangen i boniteringstabellene er overhøyde og brysthøydealder. Overhøyden defineres som aritmetisk gjennomsnittshøyde for de 100 grøvste trær per hektar. Bonitetskurvene brukes til å bestemme høydeboniteten (H40) som er definert som overhøyden i meter ved brysthøydealder 40 år. Tabellen på neste side gir nedre grense for bonitetsklassene ved ulike brysthøydealdrer.

Boniteringskurvene kan brukes over hele landet bortsett fra de fire Vestlandsfylkene. Egentlig må bestandene være ensaldrede og i det vesentlige bestokket med ett treslag. Det må heller ikke være foretatt grøfting eller gjødsling i bestandene. For skog under 20 år i brysthøyde advares det mot å bruke kurvene foreløpig.

Boniteringstabell for gran, furu og bjørk

Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årantall) i brysthøyde										
		20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Overhøyde i meter												
Gran	G23	12,7	15,2	17,6	19,7	21,5	23,1	24,6	25,8	27,0	28,0	28,9
Furu	F23	13,1	15,5	17,7	19,7	21,5	23,1	24,5	25,8	26,9	27,9	28,8
Bjørk	B23	14,7	16,7	18,5	20,1	21,5	22,8	23,9	25,0	25,9	26,8	27,5
Gran	G20	10,9	13,1	15,1	16,9	18,5	20,0	21,8	22,4	23,5	24,5	25,4
Furu	F20	11,2	13,3	15,2	16,9	18,5	19,9	21,2	22,3	23,3	24,2	25,1
Bjørk	B20	12,6	14,3	15,8	17,2	18,5	19,7	20,7	21,7	22,6	23,5	24,2
Gran	G17	9,1	10,9	12,6	14,1	15,5	16,6	18,0	19,9	20,1	21,0	21,9
Furu	F17	9,3	11,0	12,6	14,1	15,5	16,7	17,9	18,9	19,6	20,6	21,3
Bjørk	B17	10,5	11,9	13,2	14,4	15,5	16,5	17,5	18,4	19,2	20,0	20,7
Gran	G14	7,4	8,8	10,1	11,3	12,5	13,6	14,6	15,6	16,6	17,5	18,3
Furu	F14	7,4	8,8	10,1	11,4	12,5	13,5	14,5	15,4	16,2	16,9	17,6
Bjørk	B14	8,6	9,7	10,7	11,6	12,5	13,3	14,1	14,9	15,6	16,3	16,9
Gran	G11	5,6	6,6	7,6	8,6	9,5	10,4	11,3	12,2	13,1	14,0	14,8
Furu	F11	5,4	6,5	7,6	8,6	9,5	10,4	11,2	11,9	12,6	13,3	13,9
Bjørk	B11			8,2	8,9	9,5	10,1	10,7	11,2	11,7	12,2	12,7
Gran	G8			5,1	5,8	6,5	7,3	8,0	8,9	9,7	10,5	11,2
Furu	F8			5,1	5,8	6,5	7,2	7,0	8,5	9,1	9,6	10,2
Bjørk	B8			5,8	6,2	6,5	6,8	7,1	7,4	7,7	8,0	8,3
Gran	G6					5,0	5,7	6,4	7,1	7,9	8,7	9,5
Furu	F6					5,0	5,6	6,2	6,7	7,3	7,8	8,3
Tre- slag	Boni- tetskl.	Alder (årstall) i brysthøyde										
		75	80	85	90	95	100	110	120	130	140	
Overhøyde i meter												
Gran	G23	29,8	30,6	31,4								
Furu	F23											
Bjørk	B23	26,2										
Gran	G20	26,2	27,0	27,7	28,4	29,0	29,6	20,6	31,5			
Furu	F20	25,8	26,4									
Bjørk	B20	24,9	25,6	26,2								
Gran	G17	22,6	23,4	24,1	24,7	25,3	25,8	26,8	27,6	28,6		
Furu	F17	22,0	22,6	23,1	23,6	24,0	24,4	25,1	25,6	26,1	26,4	
Bjørk	B17	21,4	22,0	22,6	23,1							
Gran	G14	19,1	19,8	20,4	21,0	21,5	22,1	23,1	24,0	24,8		
Furu	F14	18,2	18,8	19,3	19,7	20,2	20,5	21,2	21,2	22,2	22,5	
Bjørk	B14	17,5	18,0	18,6	19,1	19,6	20,0					
Gran	G11	15,5	16,2	16,8	17,3	17,8	18,3	19,3	20,2	21,2		
Furu	F11	14,5	15,0	15,4	15,9	16,3	16,6	17,3	17,8	18,2	18,6	
Bjørk	B11	13,2	13,6	14,1	14,5	14,9	15,2	15,9				
Gran	G8	11,9	12,6	13,1	13,6	14,1	14,6	15,6	16,5	17,3		
Furu	F8	10,7	11,1	11,6	12,0	12,4	12,7	13,4	13,9	14,3	14,7	
Bjørk	B8	8,6	8,6	9,1	9,3	9,5	9,7	10,1				
Gran	G6	10,1	10,7	11,3	11,8	12,2	12,7	13,7				
Furu	F6	8,8	9,3	9,7	10,1	10,4	10,8	11,4	11,9	12,4	12,7	

De angitte høydene er nedre grense for bonitetsklassene. B23, B20 og B17 gjelder for lavlandsbjørk, B14, B11 og B8 for vanlig bjørk.

Produksjonstabeller (Utdrag)

Gran		Furu		Lavlandsbjørk		Vanlig bjørk	
H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max	H ₄₀	Å.M.T. max
G23	1,20	-	-	B23	0,85	-	-
G20	0,95	F20	0,90	B20	0,65	-	-
G17	0,75	F17	0,70	B17	0,50	-	-
G14	0,55	F14	0,50	-	-	B14	0,35
G11	0,35	F11	0,35	-	-	B11	0,25
G8	0,20	F8	0,20	-	-	B8	0,15
G6	0,12	F6	0,12	-	-	-	-

Å.M.T. max: = Årlig maksimal middeltilvekst i m³ med bark per daa.

Impedimentgrensen (produksjonsevne= 0,10 m³/daa) er satt til H₄₀ = 5,0 for gran og furu og H₄₀ = 6,5 for vanlig bjørk.

Volum m³/hektar u/bark etter potensiell bonitet og hogstklasse.

Gjennomsnitt for hele landet

Hogst- klasse	Potensiell bonitet – H ₄₀							Alle boniteter
	6	8	11	14	17	20	23– 26	
I	22	23	22	31	29	38	22	
II	12	18	25	30	29	24	23	
III	23	45	72	100	136	153	163	
IV	41	61	102	167	223	280	388	
V	59	91	146	225	280	301	408	
Alle hogstklasser	46	70	93	121	158	197	274	94

Kilde: Utdrag fra NIBIO

Opnådde priser i august 2018. Kr/m³

Sortiment	Priser for landet	Merknader
<u>Sagtømmer og spesialtømmer. kr/m³: ¹⁾</u>		
Gran Spesial	536	Pris juli/august 2018
Sagtømmer	512	"
Furu Spesialtømmer	642	"
Sagtømmer	462	"
Lauv Bjørk, osp og or	351	Pris jan.-aug. 2018
<u>Masse-/energi-/ved-/sponplatevirke. kr/m³: ¹⁾</u>		
Gran	296	Pris juli/august 2018
Furu	274	"
Lauv massevirke	268	"
Rundvirke til flis - bartre	169	"
Rundvirke til flis - lauv	150	"
Lauv til ved	270	"
<u>Ved (priser 2014 u/mva.): ²⁾</u>		
60 liter bjørk	58	Sesong 2014/2015
60 liter annet virke	47	"
40 liter bjørk	48	"
40 liter annet virke	41	"
Eurosekk bjørk	738	"
Eurosekk annet virke	570	"
Hydrosekk bjørk	965	"
Hydrosekk annet virke	810	"
Løs ved 1000 liter bjørk	656	"
Løs ved 1000 liter annet virke	498	"

Det gis ofte tillegg for levering av tømmer innen bestemte frister og over visse mengder. Dette kan gi 10–30 kr i tillegg per m³. Det gis opp til 15 kr for virke som tilfredsstillende FSC. Dessuten gis det på visse vilkår tilskudd per m³ for drift i bratt terreng. GROT er et sortiment der greiner og topp inngår. Sortimentet er under utvikling og det oppgis foreløpig ikke priser.

Lenker: <https://www.slf.dep.no/no/statistikk/skogbruk/tommeravvirkning>
<http://www.norskved.no/>

Kilde: ¹⁾ Landbruksdirektoratet

²⁾ Norsk Ved. Markedsundersøkelsen 2016

Bruttopriser ved ulik skurandel

Tabellene nedenfor viser bruttoprisen per m³ ved ulik sortimentssammensetning av hogstkvantumet. Bruttoprisen kan leses av for varierende skurtømmerprosent og varierende forhold mellom prima og sekunda skurtømmer. Det er ikke gjort fratrukk for avsetning til skogfond.

I gjennomsnitt for landets skogdistrikter kan en regne med at det både for gran og furu leveres ca. 60 % skurtømmer og ca. 40 % massevirke. Av skurtømmeret leveres ca. 60 % som prima og ca. 40 % som sekunda. Priser for sagtømmer oppgis nå som gjennomsnittspris for prima og sekunda.

Bruttopris ved ulik skurandel

Skurandel i %	Gran	Furu
	Kr per m ³	Kr per m ³
30	361	330
40	382	349
50	404	368
60	426	387
70	447	406
80	469	424

Prisforutsetninger. Kr/m³

Sortiment	Treslag		Prisperiode	Merknader
	Gran	Furu		
Massevirke	296	274	August 2017	Prima virke
Skurtømmer	512	462	August 2017	Gjennomsnittspris

Plantepriser gjeldene for 2017. Utvalgte planter fra noen planteskoler

Treslag	Plante- type ¹⁾	Alder	Kr per 1 000 stk. (ekskl. mva. og minst 500) ¹⁾
Vanlig gran	M95	1 år	1 950–2 250
	M95	2 år	2 150–2 550
	M60	2 år	2 850–3 500
Sitka-/Lutziigran	M95/M60	2 år	2 800–3 600
Vanlig furu	M95	1 år	2 000–2 650
Sibirsk lerk	M60	1 år	2 900–4 500
Edelgranarter	M95/M60	2 år	5 800–6 300
Lavlandsbjørk	M60	1 år	3 500–4 500

M95=dyrket m/tetthet 790 pl./m2. M60=dyrket m/tetthet 500 pl./m2

¹⁾ Emballasje er inkludert i prisen

Tillegg:

- Frakt til sjølkost ca. kr 0,10–0,18 per plante
- Levering fra distriktslager kr 0,01–0,08 per plante
- For behandling av plantene til vern mot snutebiller beregnes et tillegg etter selv kost med kr 0,15–0,20 per plante
- For bestillinger over et visst kvantum gis det rabatt.

Flere av planteskolene selger planter direkte til Skogeierandelslagene. Prisene vil derfor kunne avvike mye fra de offisielle listene.

Tariffavtale for skogbruket (Naturbruksoverenskomsten)

Mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet blir det inngått tariffavtale for manuelt skogsarbeid. Overenskomsten gir partene anledning til å inngå avtale om lokale lønssystemer. Med virkning fra 1. april 2016 er arbeidstakerne garantert en minstelønn på kr 160,00 per time (inkl. bransjetillegg), fagarbeidere gis et tillegg på kr 11,00 per time. Ungdom under 18 år skal ha minst 70 % av garantert minstelønn, og ungdom under 16 år skal ha minst 50 % av garantert minstelønn. Satsene for planting er satt til kr 1,21 for markberedt og til kr 1,42 for ikke markberedt. Ved timearbeid er motorsaggodtgjørelse kr 31,50 per brukstime.

Manuell hogst benyttes svært lite i dag. Noen bedrifter betaler timelønn/fastlønn, mens andre har valgt å fortsette å benytte de gamle akkordtabellene. Fra og med 2012/2013-utgaven av handboka er alle kalkyler som var basert på gammel tariff tatt ut. I stedet er det tatt inn et eksempel på hvordan entreprenører priser hogst og framkjøring der utstyret som regel er hogstmaskin og lassbærer.

Se egen tabell for ungskogpleie hos NHO Mat og Drikke:

<http://nhomatoglandbruk.no/>

Kilde: Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet

Type data som inngår for å fastsette pris på tømmerdrifter

Drift – Data	Merknad eller forklaring	Kode
Plan/adm	Entreprenør, Skogbruksleder, Andre	E
Antall drifter på samme flytting		4
Driftsstørrelse i m ³		300
Snittstørrelse per tre i liter		250
Andel vanskelige trær	Stor, Middels, Liten, Ingen	L
Helling i hogstfelt brattere enn 25 %	Oppgis i % 26-60	0
Antall m ³ per dekar		13
Kjørelengde i meter på vei	Slett jevnt underlag	400
Kjørelengde i meter i terreng		50
Bæreevne	Dårlig, Middels, God	G
Overflatestruktur	Dårlig, Vanskelig, Brukbar, God	B
Høydeforskjell i meter =>	Helling med lassretning)	50
Høydeforskjell i meter <=	Helling mot lassretning)	0
Avlesning antall sider		2
Mer enn 10 % treslagsblanding	JA/NEI	NEI
Antall ekstra sortimenter	Pallevirke, eget sagtømmer	1
Utsortering av kubb i egen lunne	JA/NEI	JA
Flaterydding/forhåndsrydding	Mengde på skala 1-10/NEI	2
Gjennomhogst	Antall trær som skal stå per dekar	0
Tynning	Antall trær som skal stå per dekar	0
Spesielle forhold I	Oppgi totalbeløp i kr	0
Spesielle forhold II	Oppgi beløp i kr/m ³	0

Eksempel på prisfastsettelse for tømmerdrift 2015 (se tabell over)

	Pris per m ³		
	Hogst	Kjøring	Plan/Adm
Flytting/oppstart	5,40	2,10	2,00
Grunnpris	41,00	27,80	7,00
Tretilllegg	12,10	1,30	
Andel vanskelige trær	2,00		
Bratt og ujevn hogstflate	1,50		
Kjøring veg		3,60	
Kjøring terreng		0,90	
Tilllegg for bæreevne basveg			
Tilllegg for overflatestruktur basveg		0,10	
Høydeforskjell med bakke		1,00	
Høydeforskjell mot bakke			
Avlesning en side			
Treslagsblanding over 10 %			
Frasortering spesialvirke	2,00	4,50	
Flaterydding	4,00		
Gjennomhogst			
Tynning			
Spesielle forhold			
Sum	68,00	41,30	9,00
Driftspris totalt			118,30

Kilde: Valdres Skogavvirkning as (<http://www.valdres-skog.no/default.asp?nid=233&lid=1>)

Se også skogkalkulatorer fra NIBIO:

<http://www.skogoglandskap.no/temaer/skogkalkulatorer>

Anbefalte plantetider

Type/ Treslag	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.
BARROT:						
Gran
Furu				
DEKKROT:						
Gran
Furu

Kilde: Skogplanteskolen

Retningslinjer for planteavstander

Planteavstand i meter og planteantall per daa for skogstrøkene.

Drifts- forhold	Gran		Furu	
	Bon. høy	Bon. middels	Bon. middels	Bon. lav
Gunstige	1,9–2,3 280–190	2,1–2,5 230–160	1,8–2,1 310–230	1,9–2,5 280–160
Ugunstige	2,1–2,5 230–160	2,3–2,7 190–140	2,0–2,4 250–170	2,2–2,7 210–140

Tabellen passer best for Østlandet samt barskogstrøk på Sørlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge.

Planteavstand i meter og plantetall per daa for kyststrøkene

Tidligere NISK avd. Stends boniteringsoversikt

Driftsforhold	Gran		Furu	
	Bon. I og II	Bon. III og IV	Bon. IV	Bon. V
Avstand	1,7– 2,1	1,9–2,3	1,7–2,0	1,9–2,4
Gunstige	350–230	280–190	350–250	280–170
Ugunstige	280–190	230–160	250–190	210–140

Tabellen passer best for lauvskogstrøk på Sørlandet, Vestlandet samt kyststrøk i Trøndelag og lauvskogstrøk i Nord-Norge. De oppførte planteavstander forutsetter horisontale avstander og kvadratforband. Det er som regel riktigere å plassere plantene på gode vekststeder enn å holde en helt jevn planteavstand. De oppførte avstandstallene gjelder både for tradisjonelle barrotsplanter og planter produsert etter nye metoder.

Plantemetode/planteredskap

Borhakke	Kan brukes for alle plantetyper. Egner seg godt der en markbereder samtidig som en planter.
Hullpipe	Spesialredskap for pluggplanter.
Plantespyd	Spesialredskap for torvbrikettsplanter.
Plantehakke	Kan nyttes for forskjellige plantemetoder og til (med klo) både plugg- og barrotsplanter. Hakka er best egnet for barrotsplanter når det plantes etter den såkalte flatrotmetoden. Metoden anbefales på kaldt, rått jordsmonn og på felter med bleikjordslag.
Plantebor	Benyttes for barrotplanter. Planteboret egner seg best på felter der det er djup jord, men ikke for kraftig vegetasjon.
Planterør	Egentlig et spesialredskap for planting av paperpotplanter, en plantetype som vanligvis ikke brukes skogbruket i Norge. Røret kan også brukes til pluggplanter. Feltet bør da helst være markberedt.
Plantespett	Kan nyttes for alle typer planter. Blir mest brukt ved barrotsplanting av furu.
Omv. torv	Brukes i første rekke på tette grasmarker, på tidligere dyrket mark og på avgrøftet myr.

Planteprestasjoner ¹⁾

Plantetype/ planteredskap	Behandling	Planter per time	Relative Tall
Barrot 2/2	Urørt	110	100
Morks plantehakke	Markberedt	135	123
Barrot 2/2	Urørt	145	132
Plantebor	Markberedt	170	155
Torvbrikett	Urørt	160	145
Ulvis planteutstyr	Markberedt	210	191
Pluggplanter 2/0	Urørt	180	164
Hullpipe	Markberedt	280	255

Transport av planter til feltet etc. inngår ikke i tallene. En antar at en planter har ca. 5,5 arbeidstimer per dag.

Priser per ferdig utsatt granplante. Kr²⁾

Plugg (2 år) M-95	
Plantepriis inkl. emballasje	2,15
Frakt, vernebehandling	0,25
Utplanting (ikke markberedt)	1,42
Vanskelighetstillegg 30 %	0,43
Sosiale kostnader inkl. feriegodtgjørelse	0,66
Administrasjon, tilrettel., kjøring etc.	0,25
Pris per plante ferdig utsatt	5,16

Antall planter og totale plantekostnader ved ulike planteavstand²⁾

Planteavstand i meter	Antall planter per daa	Totalt plantekostnader, kr/daa granplantning, pluggplanter
1,7	350	1 810
2,0	250	1 290
2,3	200	1 030
2,6	150	770

Prisforutsetninger som i tabellen ovenfor.

Kilde: ¹⁾ NIBIO (Skog og landskap og tidligere NISK)

²⁾ Overenskomst mellom NHO Mat og Drikke og LO/Fellesforbundet.
Beregninger utført i NIBIO

Sprøytemidler i skogbruket

Bruksområde	Preparat	Sprøytetid	Merknad
<i>Ugras</i>			
Barrot gran/furu planter	Glyfosat	Høst 2. år	
Stubbebehandling } Stående trær }	Lentagran	Fra juli	
	Glyfosat	Hele året utenom sevjetiden	
		Ettersommer og høst	
<i>Skadedyr</i>			
Snutebille	Karate 5 CS	} Lukket aplisering	
	Merit Forest		
Bartrelus	Sumi Alpha		
Gallmidd	Karate 5 CS	Ved angrep	Gjelder juletre og pyntegrønt
	Sumi-Alpha		
	Thiovit Jet	Ved angrep	Gjelder edelgran

Kilde: Felleskjøpet Agri. For mer utfyllende informasjon:

<http://epapir.info/fk/#/1/>

<http://www.plantevernguiden.no/>

Tabellen viser hvilke sprøytemidler som er aktuelle i skogbruket

Sprøyting ved bekjempelse av ugras og uønsket lauvvegetasjon i plantefelt: Riktig tidspunkt for sprøyting er når lauvvegetasjonen er 1,5–2,5 meter høy. På felter hvor det ennå ikke er plantet, bør sprøytingen skje 1–2 år etter avvirkning. På slike felt (uten bartreplanter) kan det sprøytes fra St. Hans og fram til september. I nyplantete felter må en ikke sprøyte før 1. august.

Priser for sprøyting er ca. kr 245 per daa (Pegasus Helicopter). I tillegg kommer et tillegg på kr 400 per felt. Prisene fra Pegasus gjelder 2014. Prisene vil variere alt etter terrengets og vegetasjonens beskaffenhet.

Gjødsling av eldre gran- og furuskog på fastmark

Felter som skal gjødsles bør minst ha en bestokning på 10–12 m³ per daa. I velpleiet skog med jevn trefordeling og hvor trærne har gode kroner, kan en under gunstige driftsforhold gjødsle bestand med kubikkmasse ned 7–8 m³ per daa. Bestanden må ha et tilstrekkelig antall trær med reaksjonsdyktige kroner. Mindreverdige virke bør fjernes før gjødslingen. Gjødslingen bør i første rekke utføres på humusrike marktyper. Det vil si midlere og svake boniteter i granskog og bedre og midlere boniteter i furuskog.

Hogstklasse IV er det viktigste gjødslingsobjektet. Hogstklasse V har ofte store nok dimensjoner eller bestokningen er for ujevn. Gjødslingen foretas fra telefri mark til utgangen av juli måned eller så lenge treslaget er i vekst. I den eldste skogen bør det tas sikte på bare en gjødsling (8–10 år før avvirkning). I godt bestokket og vekstkraftig skog (hogstklasse IV) bør det regjødsles en eller to ganger ved sluttavvirkning etter 20–25 år.

På humusrike marker og på felt som planlegges regjødset, brukes Urea (46 % ren nitrogen). På felt som bare skal gjødsles en gang, brukes ammoniumnitrat – 15–20 kg nitrogen per daa (også ved regjødsling). Dette tilsvarer 32–43 kg Urea per daa. Det anbefales 55 kg kalkkammonsalpeter per daa. Furuskog overgjødsles 5–6 år etter første gangs gjødsling og granskog etter 7–8 år.

Gjødsling av yngre gran- og furuskog på fastmark

Med yngre skog menes her naturforyngelser og plantinger i hogstklasse II og yngre skog i hogstklasse III både før og etter første tynningshogst. I yngre skog tar gjødslingen i første rekke sikte på å forkorte ungdomsutviklingen. Ved gjødsling av yngre skog binder en seg til gjentatte gjødslinger.

Gjødsling av yngre granskog bør starte når ungsbogen er 3–8 m. Det nyttes 10–20 kg ren nitrogen per daa pluss en liten mengde kalisuper (6–13) ved annenhver gjødsling. Gjødslingen gjentas med 8–10 års intervall til overhøyden er 10–12 meter. Både Urea og kalkkammonsalpeter kan benyttes.

Gjødsling av yngre furuskog kan stort sett utføres etter de samme prinsipper som den yngre granskogen. Gjødslingen bør imidlertid ikke skje før overhøyden er 6–8 meter. Gjødslingen må gjentas med 6–8 års intervall og oftest da på midlere boniteter hvor humusdekket vanligvis ikke er særlig tykt.

Ved nåleanalyser kan en bestemme om et bestand trenger gjødsling.

Priser og metoder ved gjødsling. (Se også priser under Landbruk generelt)

Kostnadene ved spredning av gjødsel vil bl.a. være avhengig av spredemetode, gjødselslag, terrengforhold, arealomfang og feltets beliggenhet. For gjødsling med helikopter vil prisene også variere med landsdel. Gjødsling foregår i første halvdel av juni. Dersom gjødselslaget Opti-KAS Skog brukes er følgende pris oppgitt (gjødsel inkludert): kr 270 per daa (Pegasus Helicopter). Prisene fra Pegasus gjelder 2014.

Spredningsmetoder:

1. Håndspredning (ca. - 30 daa per dag per mann)
2. Spredning med traktoraggregat (ca. 150 daa per dag, variasjon: 40–400 daa).
3. Spredning fra helikopter (1 000–2 000 daa per dag)

Hvilken metode som bør nyttes, avhenger av:

- a) Spredningskostnadene
- b) Gjødslingsplan
- c) Terrengforhold og bæreevne
- d) Adkomst
- e) Tidspunkt og antall dager til rådighet
- f) Samarbeidsmuligheter.

Kilde: NIBIO (Skog og landskap, tidligere NISK, avdeling for skogproduksjon og skogbehandling Skogeierandelslagene)

Skogbruksloven

Loven har til formål å fremme ei bærekraftig forvaltning av skogressursene med sikte på aktiv lokal og nasjonal verdiskaping og å sikre det biologiske mangfoldet, hensyn til landskapet, friluftslivet og kulturverdiene i skogen. Loven gjelder for all skog og skogsmark.

Loven presiserer skogeierens forvalteransvar og hvilke krav som stilles til skogeieren som forvalter.

Til skogloven er utarbeidet nye forskrifter og gamle er revidert. De viktigste er beskrevet på de neste sidene.

Loven finnes på følgende link: <http://www.lovdatab.no/all/hl-20050527-031.html>

Skogfond – utdrag fra forskrift

Skogfondet skal sikre finansiering av ei bærekraftig forvaltning av skogressursene gjennom tvungen avsetning av midler.

Forskriften gjelder for all skog og skogsmark. Med skogsvirke menes massevirke, sagtømmer og spesialvirke av både bartre og lauvtre, juletre, pyntegrønt og virke til ved og annen produksjon av biobrensel. Avsetning til skogfondet er frivillig for juletre og pyntegrønt. Det skal ikke svares skogavgift av husbehovsvirke.

Avsetning til skogfondet skal være i hele prosentenheter (4–40 prosent) av bruttoverdien av skogvirket. Hvis sats er ukjent (ikke avtalt) skal det trekkes 10 %.

Midler fra skogfondet kan brukes til:

- Skogkulturtiltak
- Bygging, ombygging og opprusting av skogsveier
- Miljøtiltak
- Vedlikehold av veier og velteplasser
- Skogbruksplanlegging
- Biovarmeanlegg for varmeleveranse
- Skogforsikring
- Kompetanseheving
- Oppmerking av eiendomsgrenser
- Merverdiavgift knyttet til tiltak nevnt over.

Forskriften finnes på følgende linker:

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060703-0881.html>

<http://www.lovdatab.no/cgi-wift/ldles?ltdoc=/for/ff-20070111-0024.html>

Skattefordeler ved bruk av midler fra skogfondet

Det gis skattefordeler for bruk av midler fra skogfondet som nyttes til investeringer i skogbruket. Den skattefrie delen av midler brukt til investeringer med skattefordel er 85 %. Satsen er flat.

Se ellers:

Landbruksdirektoratets hjemmeside: <http://www.slf.dep.no>

Kalkulator fra Skogbrukets Kursinstitutt:

<http://www.skogkurs.no/skogfond/index.asp>

Forskrift om tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Formålet med tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket er at det ut fra lokale prioriteringer og tilpasninger blir stimulert til økt verdiskaping i skogbruket, samtidig som miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Tilskudd kan gis til alle skogeiere som har mer enn 10 daa produktiv skog. Tilskudd kan gis til følgende tiltak:

- Tilskudd til skogkultur og andre kvalitetsfremmende tiltak
- Tilskudd til veibygging
- Tilskudd til miljøtiltak i skog
- Tilskudd til drift med taubane, hest o.a.
- Tilskudd til andre tiltak som bidrar til å utvikle skogbruket (Tilskudd til uttak av skogsvirke til bioenergi).

Forskriften og beskrivelse (Landbruksdirektoratet) finnes på følgende linker:

<http://www.lovdata.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0447.html>

<https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd>

Tilskudd til klimatiltak ¹⁾

- Tilskudd til skoggjødsling
Gjødsling av skog vil øke den årlige produksjonen på arealet med rundt 0,15 m³/dekar. Gjødsling av skog er betydelig redusert de siste årene. Gjødsling er et effektivt tiltak for å øke produksjonen på arealet og gir umiddelbar respons i form av økt tilvekst. Verdiltveksten etter gjødsling gir god lønnsomhet i tiltaket. Søknad om tilskudd sendes til kommunen så snart som mulig etter at tiltaket er avsluttet. Det kan gis inntil 40 % tilskudd til gjødsling.
- Tettere skogplanting
Det innføres en tilskuddsordning for å øke antall skogplanter ved foryngelse av eksisterende skogarealer. Tiltaket er en del av ordinær skogplanting etter hogst, og medfører ikke nye måter å bruke hogstarealene på. Tilskudd til tettere planting skal gjennom optimal utnyttelse av produksjonsevnen bidra til økt binding av CO₂. Økning av tettheten utover det optimale vil ha redusert klimaeffekt og omfattes derfor ikke av ordningen
- Planting på nye areal
Tilskuddet er et treårig pilotprosjekt i Rogaland, Nord-Trøndelag og Nordland Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har, på vegne av Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet, satt i gang en treårig pilotfase for planting av skog på nye arealer som klimatiltak.

Lenke: <https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd>

Kilde: ¹⁾ Landbruksdirektoratet

Forskrift om tilskudd til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer

Formålet med dette tilskuddet er å stimulere skogbruksplanlegging som et grunnleggende virkemiddel for å fremme et bærekraftig skogbruk med aktiv næringsmessig utnytting av skog- og utmarksressursene på kort og lang sikt slik at biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner i skogen blir ivaretatt og videreutviklet. Ordningen omfatter utarbeiding av skogbruksplaner og ressuroversikter, samt registrering av skog- og miljøinformasjon. Tilskudd kan gis til skogeiere som eier mer enn 10 daa produktiv skog. Lokale retningslinjer utarbeides av fylkesmennene.

Skogeier må selv bestemme innhold og omfang av skogbruksplanen. En skogbruksplan/ressuroversikt skal omfatte informasjon om de enkelte bestand eller behandlingenheter:

- Areal
- Hogstklasse
- Bonitet
- Volum fordelt på treslag
- Alder
- Tilvekst
- Miljøverdier knyttet til biologisk mangfold, landskap, friluftsliv og kulturminner.

Der det utarbeides skogbruksplan skal det også tas med informasjon om hele skogeiendommen:

- Totalt areal fordelt på markslag
- Produktivt skogareal fordelt på boniteter og hogstklasser
- Volum fordelt på treslag, boniteter og hogstklasser
- Tilvekst
- Produksjonsevne.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdatabank.no/cgi-wifit/ldles?doc=/sf/sf/sf-20040204-0449.html>

Tilskudd til tømmerkaier

Fellesanlegg/flerbruksanlegg med stor betydning for næringen skal gis prioritet, og samfinansiering mellom flere næringsinteresser vil vektlegges i søknadsbehandlingen. Prosjekter som raskt kan realiseres blir også prioritert. I kystskogbrukets fylker vektlegges i tillegg anbefalingene i kai-rapporten fra SINTEF. Fra 2013 ble ordningen utvidet til også å gjelde etablerte skogstrøk på Sør- og Østlandet.

Tilskudd til tømmerkaier styres ikke av egen forskrift. Landbruksdirektoratet behandler søknader.

<https://www.slf.dep.no/no/eiendom-og-skog/om-skogbruk/tilskudd#toemmerkai>

Forskrift om bærekraftig skogbruk Formålet med forskriften er å fremme et bærekraftig skogbruk som sikrer miljøverdiene i skogen, aktiv forynging og oppbygging av ny skog og god helsetilstand i skogen. Forskriften gjelder all skog og skogsmark.

De viktigste delene i forskriften er:

- Miljøhensyn
Skogeier må kunne dokumentere hvilke miljøhensyn som er lagt til grunn for planlagte eller utførte tiltak i skogen. Skogeier må sørge for at retningslinjene i Levende Skog blir fulgt.
- Forynging etter hogst
Dette punktet omhandler skogeiers plikt til å sørge for tilfredsstillende forynging etter hogst, krav til forynging innen 3 år og hva som er tilfredsstillende forynging på ulike boniteter og marktyper.
- Tiltak mot skader på skog
Skogeier er ansvarlig for at hogst, framdrift, behandling av hogstavfall, ungskogpleie og andre tiltak blir gjennomført på en slik måte at det ikke oppstår fare for insektskader eller andre skader på skog.

Forskriften finnes på følgende link:

<http://www.lovdatabank.no/cgi-wift/ldles?doc=/sf/sf/sf-20060607-0593.html>

Skogforsikringer

SKOGBRAND Forsikringsselskap Gjensidig er det eneste forsikringsselskap som har spesialisert seg på forsikring av skog og skadeforebyggende arbeid. Forsikringene kan betales med skogfondsmidler.

Forsikringen gjelder for nåværende og framtidige eiere. Eierskifte må straks meldes skriftlig til selskapet. Dersom eiendommer deles, fordeles forsikringssummen forholdsmessig ut fra bonitetsveid produktivt skogareal på hver enkelt del.

For at en skade skal utløse erstatning må:

- Skadet bestand forventes å gi en positiv rotverdi ved oppnådd hogstmodenhetsalder
- Det enkelte skadefelt være minst 2 dekar.

I korte trekk kan en forsikre seg mot følgende:

- Brannskader
- Smågnagerskader
- Avnålingsinsekter
- Stormskader
- Snøskader i ung skog.

Mer om forsikringsvilkår, se link:

<http://www.skogbrand.no/forsikring>

Kilde: Skogbrand Forsikringsselskap Gjensidig

Statens Naturskadefond

Stormskader på skog dekkes ikke av Statens naturskadefond. Skog kan imidlertid forsikres mot slike skader, se www.skogbrand.no.

Dersom skogmyndighetene i kommunen pålegger opprydding etter en naturskade i skog som ikke er økonomisk drivverdig, kan det søkes om erstatning fra Statens naturskadefond. Skaden skal meldes til den lokale lensmannen, som takserer kostnaden av opprydding.

Det er grunneier som har rett til erstatningen.

Mer om naturskade:

<http://www.naturskade.no>

Kilde: Forskrift gitt av LMD

I henhold til arbeidsmiljøloven er arbeidsgiveren pliktig til å holde påbudt verneutstyr for de av de ansatte som har bruk for dette i sitt arbeid. Arbeidstaker har plikt til å bruke verneutstyret.

Nødvendig verneutstyr	Arbeidsoperasjon		
	Hogst	Rydding med motorsag/rydningsag	Tømmerkjøring
Hjelm	x	x	x
Hørselvern	x	x	x
Øyevern	x	x	–
Vernehansker	x	x	x ¹⁾
Vernefottøy	x	–	x ²⁾
Vernebukse	x	–	–
Vernejakke i signalfarger	x	–	x ²⁾

1) Hansker ved behandling av ståltau

2) Dersom arbeideren skal bevege seg i terreng utenom traktoren

Link: http://www.regelhjelp.no/templates/Krav_8118.aspx

Ved omsettes etter volummål og ikke etter vekt mål, fordi vekta varierer alt etter hvor tørr veden er.

Mål for stablet ved

$\text{fm}^3 = 1$ fastkubikkmeter – dvs. 1 000 liter fast masse

$1 \text{ lm}^3 = 1$ løskubikkmeter – dvs. volumet med luft imellom

1 favn ved: $4 \text{ m} \times 1 \text{ m}$ (eller $2 \text{ m} \times 2 \text{ m}$) $\times 60 \text{ cm} = \text{ca. } 2,4 \text{ m}^3$ stablet ved

1 favn 60 cm ved som kappes i 30 cm lengder = ca. $3,3 \text{ m}^3$ i løsmål (ikke stablet)

1 favn 60 cm ved krever $1,6 \text{ fm}^3$ råvirke

1 favn stablet ved = $2,4 \text{ m}^3$. Når denne mengde kappes i 30 cm lengder, minker volumet med ca. 10 prosent

1 storfavn ved: $2 \text{ m} \times 2 \text{ m} \times 3 \text{ m}$ lengder = $12 \text{ lm}^3 = \text{ca. } 6,5\text{--}7 \text{ fm}^3$.

Vedsekker i følge Norsk standard

40 liter – $50 \times 80 \text{ cm}$

60 liter – $60 \times 80 \text{ cm}$

80 liter – $60 \times 100 \text{ cm}$.

Sekkene skal være merket med mål og innhold.

Fra favnved til ved i sekker

1 favn 60 cm ved, kappet i 30 cm lengder og pakket i standard vedsekker, gir:

53–55 fulle 40 liter sekker

38–40 fulle 60 liter sekker

30–32 fulle 80 liter sekker

Ved i 30 cm lengder skal stables i sekken

Ved i 20 cm lengder kan rystes i sekken

1 storsekk for Europall ($80 \times 120 \text{ cm}$) rommer 1 m^3 løs ved

1 storsekk for Hydropall ($105 \times 130 \text{ cm}$) rommer $1,5 \text{ m}^3$ løs ved.

Fastmasseprosent

Fastmasse-prosenten på stablet ved er ca. 65 %.

Fastmasse-prosenten på løs ved i 20 og 30 cm lengder er ca. 50 %.

Fuktighet i ved

Ved for salg bør ha en fuktighet omkring 20 %.

Flere opplysninger på link til Norsk Ved:

<http://www.norskved.com>

Brennverdien per kg tørrstoff ved er den samme for alle treslag. Per volumenhet vil de ulike treslagene ha forskjellig brennverdi på grunn av ulik tetthet. I tillegg vil brennverdien variere med ulikt vanninnhold. Fuktigheten for ved blir målt i prosent av tørrvolumvekt. For biobrensel brukes råvolumvekt.

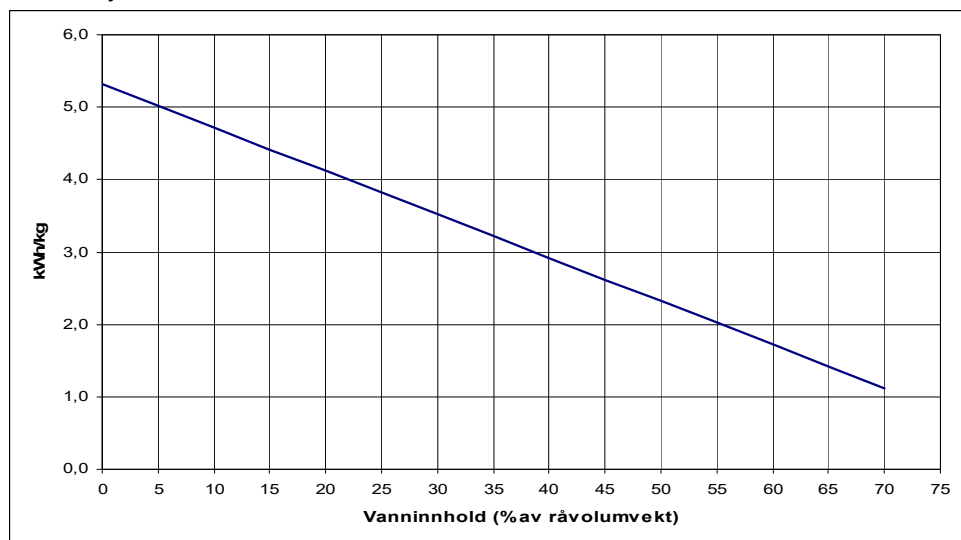
Brennverdi for 1 fm³ ved av ulike treslag. 20 % vanninnhold (% av tørrvolumvekt)

Treslag	Basisdensitet Kg/fm ³ ¹⁾	Brennverdi i kWh ²⁾
Bøk	570	2 461
Eik	550	2 375
Ask	550	2 375
Lønn	530	2 289
Rogn	520	2 245
Bjørk	500	2 159
Furu	440	1 900
Svartor	440	1 857
Selje	430	1 857
Osp	400	1 727
Gran	380	1 641
Gråor	360	1 554

¹⁾ Basisdensitet publisert av NIBIO

²⁾ Nyttbar mengde energi vil være avheng av ovns virkningsgrad.

Brennverdi for biobrensel

Vanninnhold i prosent av råvolumvekt for ulike typer biobrensel:

Pellets og briketter	5 % – 15 %
Ved	15 % – 20 %
Tørr flis	20 % – 35 %
Fuktig flis og bark	35 % – 65 %

Til notater

Regelverk for økologisk landbruksproduksjon

Betegnelsen økologisk landbruk er rettslig beskyttet i «Forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksprodukter og næringsmidler», fastsatt av Landbruks- og matdepartementet og Nærings og fiskeridepartementet. Det er ikke tillatt å markedsføre landbruksprodukter som økologiske hvis de ikke er produsert og kontrollert i henhold til forskriften. Ny økologiforskrift og oppdatert EU-regelverk for økologisk produksjon ble gjeldende i Norge fra 18. mars 2017.

Mattilsynet er kontrollmyndighet for økologisk landbruksproduksjon. Organisasjonen *Debio* har fått delegert myndighet av Mattilsynet for å utøve tilsyn med økologisk landbruksproduksjon i Norge. Tilsynet består av kontroll og godkjenning i henhold til Økologiforskriften. *Debio* utfører årlige inspeksjoner hos alle som deltar i kontrollordningen, og som ønsker å bruke Ø-merket (og eventuelt Demeter-merket i tillegg). *Debios* kontroll omfatter gårdsbruk, anlegg for akvakultur, foredlingsbedrifter, pakkerier, omsetningsledd, serveringssteder og importører. Ø-merket er forbrukernes garanti for at en vare er økologisk. Alle spisesteder som ønsker å markedsføre økologisk mat kan synliggjøre satsingen ved hjelp av *Debios* serveringsmerker i bronse, sølv eller gull. *Debio* utfører også kontroll og sertifisering på grunnlag av egne, privatrettslige regelverk. Slike regelverk gjelder for områder som ikke er regulert av økologiforskriften, men gir de samme rettighetene til bruk av Ø-merket. Dette gjelder økologiske juletrær, pyntegrønt og potteplanter til pynt og økologisk kosmetikk.

I Norge har vi bare ett regelverk og ett merke for økologisk produksjon, i motsetning til mange andre land som kan ha et offentlig og et eller flere private merker. I tillegg til de generelle reglene for økologisk produksjon er det tilleggsregler for biologisk-dynamisk drift og bruk av Demeter-merket.

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Mattilsynet i samarbeid med *Debio* utformet to regelverksveiledere. En som gir informasjon om regelverket for økologisk landbruksproduksjon, og en for foredling, lagring, import og omsetning av landbruksprodukter, næringsmidler og fôrvarer. I veilederne gis det utfyllende beskrivelser av regelverket som gjelder på økologiområdet. Veilederne skal også bidra til aktiv, ensartet og samordnet forvaltning på området.

Regelverksveilederen for økologisk landbruk inneholder prinsipper og målsetning for økologisk landbruk, i tillegg til generelle krav og bestemmelser for plantedyrking, husdyrhold og birøkt. Lister for godkjente gjødsel- og jordforbedringsmidler, plantevernmidler, fôrmidler, produkter til rengjøring og desinfisering og lister over største tillatte dyretetthet både innendørs og utendørs er også angitt.

Forespørsler om regelverk, inspeksjon og godkjenning kan rettes til:

Debio, Østre Blixrudvei 7, 1940 Bjørkelangen. Tlf.: 63 86 26 50. E-post: kontor@debio.no. Det finnes også nyttig informasjon på internett: www.debio.no og www.mattilsynet.no

Omlegging av garden til økologisk drift

Omlegging av gardsdrifta skjer ofte gradvis over noen år. Ny kunnskap er nødvendig, kanskje nye redskaper, og jorda legges om skifte for skifte. Slik høster «ferske» øko-bønder erfaringer underveis, uten at konsekvensene blir for store. Faglig hjelp til omlegginga får du gjennom medlemskap i en av de regionale enhetene til Norsk Landbruksrådgivning, som har kompetanse innen økologisk landbruk. Er du interessert i omlegging kan du få «Økologisk Førsteråd», det vil si en gjennomgang og vurdering av muligheten for økologisk drift på din gard. Ordningen er gratis og omfatter besøk av en landbruksrådgiver og en enkel rapport om mulig økologisk drift på garden. Kontakt Norsk Landbruksrådgivning tlf.: 902 03 317, eller nlr@nlr.no. Norsk Landbruksrådgivning arrangerer kurs- og marknader, gir personlig veiledning og sørger for at du treffer andre bønder i samme situasjon. Mye informasjon finnes også på hjemmesiden, www.nlr.no/raadgivningstilbud/nlr-okologisk/. Som medlem av en rådgivningsenhet kan du få medlemsbladet «Økologisk landbruk», et fagtidsskrift med forsøksresultater, gardsreportasjer og annet aktuelt lesestoff.

TINE tilbyr en rådgivningspakke med økologisk førsteråd til aktuelle kandidater som vurderer omlegging til økologisk melkeproduksjon.

Informasjon om tilskudd finnes på hjemmesiden til Landbruksdirektoratet: www.landbruksdirektoratet.no. For å motta tilskudd til økologisk drift må man være tilsluttet Debio-ordningen.

Det finnes også mye nyttig fagstoff på nettstedet www.agropub.no som driftes av Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK).

Økologisk Norge (tidligere Oikos) - er en ideell medlemsorganisasjon for økologisk produksjon og forbruk. Medlemskap, abonnement på fagbladet Ren Mat og informasjon om omsetning av økologiske varer, får du ved henvendelse til Økologisk Norge, Engebrets vei 3, 0275 OSLO. Tlf.: 24 12 41 00, eller: www.okologisknorge.no

Avlingsnivå i økologisk drift

Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK) har samlet resultater fra avlingsregistreringer i ulike kulturer (blant annet eng, korn, grønnsaker og frukt) fra både praktisk drift og forsøk. Nedenfor gjengis noen gjennomsnittstall fra dette materialet.

Avlinger i økologisk eng, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2014. Resultat fra to slåtter bortsett fra i Nordland, Troms og Finnmark der det er tall fra én slått. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) eller føreheter mjølk per dekar (FEm/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Middel
Østfold				780								780 (1)
Akershus		768	753	558	1008							812 (14)
Hedmark					754*							754 (4)*
Vest Agder				735*								735 (8)*
Rogaland				585								590 (3)
Hordaland	601			767	694							746 (6)
Nordland						413			438	533		479 (8)
Troms				419*		413			438	604	262	443 (28)
Finnmark		208	510	596	344							456 (8)**

*= FEm/daa

**= inkludert 2 registreringer fra 2006

Avlinger i økologisk eng, sum av tre slåtter, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 2003 til 2013. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa). Antall registreringer i parentes.

Fylke	2003	2004	2005	2007	2008	2009	2010	2012	2013	Middel
Østfold				1 027	890	803	794			843 (8)
Akershus		907	911		1 374					975 (13)
Rogaland	1303				568					1 009 (5)
Møre & Romsdal								909	540	725 (2)

Avlinger i økologisk grønnfôr og krosset bygg, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999 til 2010. Oppgitt som kg tørrstoff per dekar (kg TS/daa) og føreheter mjølk per dekar (FEm/daa).

Grønnfôrblanding	Kg TS/daa	FEm/daa	Antall
Korn, ert, vikke, it.raigras	410	355	7
Korn og ert	478	433	4
Ert	716		5
Raps, it.raigras	497	474	3
Krosset bygg		244	10

Totalavling og salgsavling av økologisk dyrkede poteter og grønnsaker, gjennomsnitt fra praktisk dyrking i perioden 1999–2013, i kg/daa.

	Totalavling kg/daa	Salgsavling kg/daa	Antall registreringer
Poteter	2 305	1 153	13 (8)*
Gulrot	3 379	2 307	17 (14)*
Kepaløk	2 035	1 250	3 (2)*
Hodekål	4 020	3 000	5
Blomkål	3 200	2 175	1 (2)*
Kålrot	3 500		2

*= antall registreringer for salgsavling

Gjennomsnittlig totalavling av økologisk dyrket korn, erter og åkerbønner. Resultatene er fra forsøksfelt i perioden 2001–2015.

	Totalavling Kg/daa	Antall registreringer
Bygg	352	165
Havre	379	188
Vårhvete	308	114
Høsthvete	410	2
Vårspelt	225	4
Høstspelt	257	4
Emmer	187	3
Rug	378	2
Rughvete	402	2
Svedjerug	232	2
Erter	762	4
Åkerbønner	458	6

Avdrått – melkekyr, resultater fra økologiske gårder

I økologisk landbruk baserer man produksjonen mest mulig på ressursene som finnes på den enkelte gård. Fôret skal være av økologisk opprinnelse.

Tabellen nedenfor viser gjennomsnittlig avdråttresultat og kraftfôrforbruk i økologiske buskaper fra 2008 til 2016 (kilde: TINE).

Middel årsavdrått, kraftfôrandel og fôrenheter kraftfôr per 100 kg energikorrigert melk for økologiske buskaper med registreringer hele året i Kukontrollen.

År	Ant. øko- buskaper	Kg melk per årsku	Kg EKM* per årsku	Kraftfôr- Prosent	FEm kraftfôr per 100 kg EKM
2008	281	6 234	6 448	29,7	22,8
2009	270	6 381	6 582	30,0	22,8
2010	339	6 601	6 752	32,5	23,8
2011	356	6 722	6 771	32,7	24,7
2012	344	6 853	6 947	33,3	25,9
2013	329	7 046	7 073	33,7	25,7
2016	267		7 113		24,2
2017	264		6 916		24,7

*EKM=energikorrigert melk

Omsetning av økologiske produkter

En stor del av de økologiske produktene omsettes gjennom de store omsetningsorganisasjonene. En del meierier taper økologisk melk og produserer økologisk rømme og ost. Nortura og en del private slakterier omsetter økologisk kjøtt. Nortura omsetter også økologiske egg. En del av de økologiske produktene omsettes også ved direkte salg, torgsalg og abonnementsordninger, bl.a. grønnsaker, poteter, frukt og bær, eller videreføres ved gardsystemer eller andre mindre foredlingsvirksomheter.

Merpris for økologisk kumelk

Tine Norske Meierier har som mål at 6 % av melken som TINE mottar skal være økologisk. I 2017 var andelen økologisk melk 3,6 % og anvendelsesgraden 58 %. Målet er å øke anvendelsesgraden til 80 %. Når anvendelsesgraden øker, øker også lønnsomheten og bruttofortjenesten.

Merpris til melkeprodusenter er kr 75 øre/liter for godkjent økologisk melk, under forutsetning av at man får leveranseavtale med TINE. TINE har behov for mer økologisk melk. Produsenter som sokner til meieriet i Harstad eller som holder til i fjellregionen i Hedmark og Sør-Trøndelag har fått mulighet for inngåelse av leveranseavtaler. Når markedet gir rom for det, tegnes avtaler med nye økologiske produsenter. Derfor oppfordres alle som vurderer omlegging til økologisk drift, til å ta kontakt med TINE, også de som faller utenom de to områdene Harstad og Røros. Merprisen gjelder kun kumelk, det gis ikke merpris for økologisk geitemelk.

Merpris for økologisk kjøtt

Nortura har avtaleordning for økologiske slakt. Nortura ønsker nå å øke satsingen på økologisk storfekjøtt, og åpner for å tegne nye avtaler både med de som allerede har avtaler og med nye produsenter. For å få avtale kreves medlemskap i Nortura, Debiogodkjenning og at hele produksjonen må leveres til Nortura. Merpris for økologiske slakt gis bare for slakt levert innenfor inngått avtale.

Økologisk storfe, sau og lam kan leveres som økologiske, men dersom leveransen ikke er innenfor inngått avtale, avregnes økoslakta som konvensjonelle slakt til gjeldende avregningspriser.

Nortura gir følgende merpriser på økologisk kjøtt levert innenfor inngått avtale:

Storfe

Øko-pristillegg:

Alle storfe unntatt kalv:

- Øko-pristillegg kr 0,50 per kg.

Øko-kvalitetstillegg:

Gjelder kun ung okse, ung ku, kvige og kastrat:

- Øko-kvalitetstillegg: kr 6,50 per kg.
For å oppnå øko-kvalitetstillegg stilles følgende krav til slaktet:
- Slaktevekt: fra 200 kg
- Slakteklasse: P+ eller bedre
- Fettgruppe: fra 1

Sau og lam

Økologisk ungsau/sau:

- Pristillegg kr 1,00 per kg fra uke 1 til 11 og fra 31 til 48

Økologisk stjernelam:

- Pristillegg kr 3,00 per kg i uke 1 til 11 og fra 31 til 45
For å oppnå pristillegg på økologiske stjernelam stilles følgende krav til slaktet:
- Slaktevekt: 15,1 kg og mer
- Slakteklasse: O+ eller bedre
- Fettgruppe: 1+, 2-, 2, 2+, 3- og 3

Kalv, vær, geit, kje, og gris

Disse produktene har ikke økologisk varestrøm hos Nortura og får ikke tillegg i prisen.

Andre slakterier

En del private slakterier tar også imot økologiske slakt. Merprisene fra private slakterier vil avvike og variere fra det som er skrevet ovenfor og må sjekkes i hvert enkelt tilfelle.

Merpris for økologiske egg

Både eggsumvirket (Nortura) og private omsetningsledd tar imot økologiske egg, og betaler en merpris for disse. Det er store prisforskjeller mellom ulike mottagere av økologiske egg. Hos Nortura gis det merpris for størrelse L og M. Merprisen for disse er kr 8,90 – 9,90 – 11,90 per kg, avhengig av om man sammenligner med Solegg fra frittgående høner, egg fra frittgående høner eller egg fra høner i miljøinnredning. Gjennomsnittlig merpris til produsent i 2017 var 9,47 kr over prisen på konvensjonelle egg i størrelse M og L fra frittgående høner. Andelen økologisk av totalt leverte egg utgjorde 6,6 % i 2017.

Merpris for økologisk korn, erter og bønner

Flere møller tar imot økologisk fôrkorn, matkorn, erter og bønner. Prisfastsettelsen for økologisk korn tar utgangspunkt i lokal prisfastsettelse for konvensjonell vare med et pristillegg for økologisk korn. Merpris for økologisk vare varierer fra mølle til mølle, Felleskjøpet har følgende økotillegg i sesongen 2017/18:

Mathvete, fôrhvete og bygg: kr 1,40 per kg

Matrug: kr 1,00 per kg

Fôrrug, havre og erter: kr 1,20 per kg

Spelthvete, matkvalitet: kr 4,25 per kg

Rughvete, åkerbønner og oljefrø: kr 1,30 per kg

Spelthvete, fôrkvalitet: kr 0,80 per kg

Merpris for økologiske poteter, grønnsaker, frukt og bær

Sammenlignet med konvensjonelt dyrkede grønnsaker, poteter og frukt tas det som regel ut en høyere pris i markedet for tilsvarende økologiske produkter. Merprisen som tas ut i markedet varierer gjennom sesongen avhengig av tilførsel, kvalitet, marked, profilering i butikk osv. I 2017 var gjennomsnittlig merpris per kg til produsent 5,16 kr for poteter, 8,01 kr for gulrøtter og 5,65 kr for epler.

Merkostnader for økologisk kraftfôr

Merkostnaden for økologisk kraftfôr varierer med markedstilgangen på økologisk korn gjennom året. Gradvis har de ulike kraftfôrslagene fått prisdifferanser som ligger jevnere opp mot hverandre, og i september 2018 var merkostnaden både for økologisk drøvtyggerfôr, fjørfefôr og svinfôr på omtrent kr 1,80 per kg (variasjon 1,65-2,20). Høyest merkostnad var det for økologisk kraftfôr til fjørfe.

Andre driftsmidler i økologisk drift

Alle godkjente økologiske driftsmidler er tillatt. En oversikt over tillatte driftsmidler finnes på hjemmesidene til Debio. Debios driftsmiddelregister skal gjøre det enklere å finne og formidle informasjon om driftsmidler som kan brukes i økologisk produksjon. Driftsmiddelregisteret inneholder både driftsmidler som er økologisk godkjent, og konvensjonelle driftsmidler som er tillatt brukt i økologisk produksjon.

Planleggingsprogram

Norsk landbruksrådgiving, TINE og Norsk senter for økologisk landbruk har planleggingsprogram for å kunne beregne økonomiske konsekvenser av omlegging og økologisk drift, henholdsvis «PlanA», «Ørt» og «Planleggingsprogrammet».

Økologisk melkeproduksjon – kalkyler

Fôrforbruk og variable kostnader per kuenhet (1 årsku + 0,30 påsatt kalv per årsku) ved varierende avdråtsnivå. Levende vekt 585 kg.

Fôrslag	Fôrkostnad Kr/FEm	Melkeytelse 6 500 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 000 kg ¹⁾	Melkeytelse 7 500 kg ¹⁾
Surfôr/høy/beite	0,72 ²⁾	4 540	4 540	4 555
Økologisk kraftfôr	5,42 ³⁾	1 715	1 940	2 150
Fôrforbruk	FEm	6 255	6 480	6 705
Fôrkostnad	Kr	12 570	13 790	14 950
Andre variable kostnader ⁴⁾	"	3 560	3 560	3 560
Sum variable kostnader	"	16 130	17 350	18 510

Produksjonsinntekter og dekningsbidrag per kuenhet ved varierende avdråttsnivå.

Melkeytelse	Produksjonsinntekt⁵⁾	Dekningsbidrag per kuenhet⁶⁾⁷⁾
6 000 kg	37 010	26 380
6 500 kg	39 550	27 640
7 000 kg	42 080	28 950
7 500 kg	44 620	30 330

Arealkrav og dekningsbidrag per dekar ⁶⁾⁷⁾ ved varierende ytelse og grovfôravling.

Netto grovfôravling FEM/daa:	250	300	350
Dekar grovfôr per kuenhet:	18	15	13
Melkeytelse = 6 000 kg	1 465	1 760	2 030
Melkeytelse = 6 500 kg	1 535	1 840	2 125
Melkeytelse = 7 000 kg	1 610	1 930	2 225
Melkeytelse = 7 500 kg	1 685	2 020	2 335

- 1) Kalvemelk og eget bruk/svinn 450 liter, leveransen i eksemplene blir da henholdsvis 5 375, 5 860, 6 345 og 6 830 liter
- 2) Prisen for grovfôret inkluderer kostnader til: såfrø 0,23 kr per FEM, kalk 0,26 kr per FEM (kalking hvert 8. år) og ensileringsmiddel 0,29 kr per FEM.
- 3) Økologisk kraftfôr godkjent og merket med Ø-merke.
- 4) Veterinær, inseminering, medisin, forbruksartikler og annet.
- 5) Melkepris er meieriets basispris kr 4,47 per liter pluss merpris for økologisk melk kr 0,75 per liter, til sammen kr 5,22 per liter. I tillegg kommer distriktstilskudd og driftstillegg for melk. 84 kg kuskalt til 45,22 kr per kg. Distriktstilskudd til kjøttprisen kommer i tillegg. Merpris for leveranse av økologisk kukjøtt kr 0,50 per kg er inkludert i prisen. Inntekter fra 0,70 kalv (0,30 til påsett) utgjør 5 103 kr.
- 6) Tilskudd til økologisk grovfôreal og økologisk husdyrhold er inkludert.
- 7) Produksjonstillegg for husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd på melk og kjøtt og driftstilskudd på melk kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.

Økologisk sauehold – kalkyler

Fôrforbruk, variable kostnader, dekningsbidrag og arealkrav per vinterfôra sau (vfs) ved varierende avdrått, fôrforbruk og avlingsnivå.

Levendevekt, kg		70	90			
Lammetall voksne søyer		1,78	1,93			
Lammetall åringer		1,17	1,32			
Påsettprosent, %		20	20			
	Förkostnad,	FEm	per vfs:			
Förslag:	kr/FEm:					
Grovfôr og beite ¹⁾	0,88 ²⁾	340	390			
Økologisk kraftfôr	5,55	40	50			
Fôrforbruk	FEm per vfs	380	440			
Förkostnad	Kr	530	610			
Andre variable kostnader ³⁾	Kr	310	310			
Sum variable kostnader	Kr	840	920			
<i>Kg kjøtt totalt per vfs</i>		35	40			
Produksjonsinntekter per vfs ⁴⁾	Kr	2 250	2 480			
Tilskudd til økol. Lammeslakt og sauer	Kr	600	600			
Dekningsbidrag per vfs ⁵⁾ , kr		2 010	2 160			
Nettoavling, FEm per dekar	210	240	280	210	240	280
Arealbehov, dekar per vfs	1,6	1,4	1,2	1,9	1,6	1,4

- 1) Fôrmengde til 6 måneders innefôring, 2 uker beiting om våren og 3 uker om høsten.
- 2) Inkluderer såfrø (fornyng hvert 6.år), kalk (kalking hvert 8. år) og ensileringsmidler.
- 3) Værhold, veterinær, medisin og beiteleie m/frakt.
- 4) Kjøttpris uten distriktstilskudd er satt til kr 38,89 per kg for lammekjøtt og kr 0,19 per kg for sauekjøtt. Merpris for økologisk lammekjøtt med stjernelamkvalitet er kr 3,00 og for sauekjøtt kr 1,00 per kg. Det er forutsatt at 85 % av lammene klassifiseres i O+ eller bedre og oppnår stjernelamkvalitet.
- 5) Distriktstilskudd, driftstilskudd, grunntilskudd, produksjonstillegg, areal- og kulturlandskapstillegg, tilskudd til økologisk areal og tilskudd til innmarks- og utmarksbeite kommer i tillegg. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.

Økologiske kastrater – kalkyler

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Forslag	Førkostnad Kr/FEm	Kastrat slaktevekt 260 kg, 26 mnd.	
		FEm	
Grovfôr og beite	0,81	2 200	
Beite i utmark	0,00	750	
Melkeerstatning ¹⁾	24,60	50	
Økologisk kraftfôr	5,42	440	
Fôrforbruk	FEm	3 440	
<hr/>			
Førkostnad ²⁾	kr	5 410	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	4 200	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	600	
Sum variable kostnader	kr	10 210	
<hr/>			
Kjøttpris+merpris ⁵⁾ kr/kg	Prod.innt. kr	Dekningsbidrag, kr per slakt ⁶⁾	
		uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
47,00 + 7,00	14 040	3 830	5 230
50,00 + 7,00	14 820	4 610	6 010
52,00 + 7,00	15 340	5 130	6 530
<hr/>			
Netto grovfôravling, FEm per dekar		280	
Dekar grovfôr per slakt		8,0	
<hr/>			
Kjøttpris + merpris ⁵⁾ kr/kg		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
		Uten økotilsk.	Inkl. økotilsk.
47,00 + 7,00		470	850
50,00 + 7,00		580	950
52,00 + 7,00		640	1 020

Økologiske okser – kalkyler

Dekningsbidrag og arealkrav per slakt

Forslag	Førkostnad Kr/FEm	Okse slaktevekt 280 kg, 20 mnd	
		FEm	
Grovfôr og beite	0,73	2 765	
Melkeerstatning ¹⁾	24,60	50	
Økologisk kraftfôr	5,42	605	
Fôrforbruk	FEm	3 370	
Førkostnad ²⁾	kr	6 760	
Innkjøp av kalv ³⁾	kr	4 200	
Andre variable kostnader ⁴⁾	kr	550	
Sum variable kostnader	kr	11 510	
Kjøttpris+merpris⁵⁾	Prod.innt.	Dekningsbidrag, kr per slakt⁶⁾	
kr/FEm	kr	uten økot. husd.	inkl. økot. husd.
47,00 + 7,00	15 120	3 610	5 010
50,00 + 7,00	15 960	4 450	5 850
52,00 + 7,00	16 520	5 010	6 410
Netto grovfôravling, FEm per dekar			280
Dekar grovfôr per slakt			10
Kjøttpris + merpris⁵⁾		Dekningsbidrag, kr per dekar ⁷⁾	
kr/kg		Uten økotilskudd	Inkl. økotilskudd
47,00 + 7,00		360	750
50,00 + 7,00		445	835
52,00 + 7,00		500	890

- 1) I besetninger hvor det kun produseres økologisk kjøtt, kan det brukes melkeerstatning, fordi det ikke finnes noe godt økologisk alternativ. Kastrater eller okser som føres med melkeerstatning eller konvensjonell melk, vil ikke være økologiske før karenstiden på 12 måneder er over.
- 2) Inkluderer kostnader til økologiske såfrø (fornyng hvert 4.år), kalk (hvert 8.år) og førkonservering.
- 3) Innkjøpte dyr må være økologiske.
- 4) Veterinær, medisiner og forbruksartikler m.m.
- 5) Distriktstilskudd kommer i tillegg til kjøttprisen. Merprisen for økologisk kjøtt forutsetter avtale med Nortura, slaktekvalitet klasse P+ eller bedre og fettgruppe fra 1.
- 6) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, driftstillegg, distriktstilskudd og økologisk tilskudd til areal kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr er med i ett av alternativene. Avgift til Debio og bunnfradrag er ikke med.
- 7) Produksjonstillegg til husdyrproduksjon, areal- og kulturlandskapstillegg, distriktstilskudd og driftstillegg kommer i tillegg. Tilskudd til økologiske husdyr og til økologisk grovfôr-areal er inkludert.

Økologisk mathvete – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa,	Pris kr	Kostnad per daa
	kg		Kr
Såkorn (hvete), innkjøpt	12 ¹⁾	8,40	100
Underkultur, hvitkløver	0,30	150	45
Rensing	12	0,80	10
Husdyrgjødsel, tonn	2	50	100
Kalk	30	1,84	55
Leid transport, 12 øre/kg (400 kg)	400	0,12	50
Sum variable kostnader ²⁾			360

Dekningsbidrag ³⁾ per dekar ved ulike avlingsnivå

Pris + Merpris ⁴⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
3,36 + 1,40	375	965	1 205	1 445	1 680	1 920

Økologisk bygg – kalkyler

Variable kostnader, kr per dekar

Kostnadsart	Mengde per daa,	Pris kr	Kostnad per daa	
	kg			
Såkorn (bygg), innkjøpt	11	7,75		85
Rensing	11	0,80		10
Husdyrgjødsel, tonn	2	50		100
Kalk	30	1,84		55
Leid transport, 12 øre/kg (400 kg)				50
Sum variable kostnader ¹⁾				300

Dekningsbidrag ³⁾ per dekar ved ulike avlingsnivå og priser

Pris + Merpris ⁴⁾ kr per kg	Økologisk Tilskudd kr per daa	Avling, kg per daa				
		200	250	300	350	400
2,84 + 1,40	375	920	1 135	1 345	1 560	1 770

1) Innkjøp av såkorn hvert 2. år.

2) Utgifter til ugrasharving er ikke med. Ved leie av skurtresker inkluderes leien i variable kostnader, ikke med her.

3) Areal- og kulturlandskapstillegg kommer i tillegg. Tilskudd til økologisk areal er inkludert i dekningsbidraget.

4) Merpris for levering av økologisk korn til Felleskjøpet er kr 1,40 pr kg for mathvete og bygg i sesongen 2018/19.

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser

Driftsformer og bruksstørrelser		Avskrivninger			Andre kostn. ¹⁾	Diesel, olje og fett	Leid arbeid
		Driftsbygg	Maskiner	Traktorer			
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	47 600	25 100	20 600	102 100	17 300	91 500
200–300	"	77 500	37 700	33 500	120 600	28 300	119 000
300–500	"	125 300	49 900	40 200	144 300	39 200	144 100
> 500	"	222 500	78 000	49 600	196 600	65 700	224 800
Mjølkeprod. ku og svinehold							
200–300	"	228 700	51 400	22 400	186 800	29 700	138 200
300–500	"	275 400	58 500	46 300	239 200	41 100	259 300
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	72 200	46 600	40 200	115 500	24 400	132 000
>500	"	144 700	58 900	33 600	155 500	37 700	232 900
Kornproduksjon							
100–200	Daa	30 500	19 400	15 300	48 400	11 100	800
200–300	"	26 100	28 000	22 500	59 700	20 000	900
300–500	"	43 300	34 000	32 100	78 600	28 900	2 900
> 500	"	68 800	89 400	37 300	125 700	62 100	45 200
Korn/svinekjøtt							
100–200	Daa	224 900	23 700	26 900	190 900	22 900	139 700
200–300	"	186 800	37 000	26 900	195 700	31 600	157 300
300–500	"	207 900	65 900	21 300	217 600	40 800	155 100
> 500	"	197 500	77 300	36 300	234 300	65 900	119 600
Sauehold							
50–100	Daa	36 300	14 200	16 100	54 700	10 800	20 100
100–200	"	33 100	17 400	19 800	63 900	9 900	44 200
200–300	"	46 300	25 700	27 500	86 700	20 100	72 600
300–500	"	60 100	34 100	25 000	105 400	25 700	96 000
>500	"	114 400	49 800	34 700	114 700	34 200	124 700
Kjøttfe							
100–200	Daa	49 000	28 200	24 200	84 100	14 500	44 200
200–300	"	40 100	26 800	20 100	76 700	19 800	26 500
300–500	"	79 500	33 500	35 400	112 400	34 500	83 900
> 500	"	126 500	73 600	37 300	156 000	61 600	116 200

1) Andre kostnader er elektrisk kraft, forsikringer, privatbil i jordbruket og administrasjon

Faste kostnader for ulike driftsformer og bruksstørrelser

Driftsform og bruksstørrelse		Vedlikehold på				Maskin- leie	Jordleie
		Maskiner	Traktor	Jord, veier	Drifts- bygg		
Mjølkeprod. ku							
100–200	Daa	28 200	15 500	6 100	34 000	35 600	5 500
200–300	"	42 900	18 500	9 500	50 500	47 400	10 200
300–500	"	51 400	28 600	12 000	71 500	92 700	20 600
> 500	"	74 000	40 400	18 200	125 100	172 700	49 200
Mjølkeprod. ku og svinehold							
200–300	"	44 300	25 700	14 100	72 100	99 500	11 100
300–500	"	53 200	20 300	31 800	106 200	196 100	58 000
Mjølkeprod. ku og sauehold							
300–500	Daa	61 500	18 700	10 600	51 500	69 100	18 800
>500	"	61 700	33 000	13 200	70 900	137 000	51 300
Kornprod.							
100–200	Daa	14 600	8 300	4 500	13 300	27 500	3 000
200–300	"	22 300	13 500	7 400	9 900	35 500	8 800
300–500	"	28 700	16 600	11 500	16 200	62 300	18 000
> 500	"	62 600	37 700	22 800	23 500	109 500	126 600
Kornprod. og svinekjøtt							
100–200	Daa	34 900	7 000	6 700	36 700	14 600	2 000
200–300	"	25 800	17 600	10 100	63 800	109 900	18 900
300–500	"	71 700	27 000	15 700	71 300	82 700	27 200
> 500	"	42 800	36 300	10 500	93 600	116 700	189 900
Sauehold							
50–100	Daa	12 400	8 300	900	21 100	10 300	0
100–200	"	20 700	8 200	1 900	17 400	34 100	2 300
200–300	"	28 400	16 700	3 300	36 400	56 600	6 900
300–500	"	33 800	17 100	8 600	37 300	69 600	11 300
>500		45 100	35 000	11 100	38 900	88 500	39 400
Kjøttfe							
100–200	"	26 500	8 700	4 400	21 500	15 500	1 600
200–300	"	25 100	17 400	5 300	22 400	74 100	8 800
300–500	"	34 700	27 600	7 000	34 800	120 200	25 400
> 500	"	64 200	29 000	13 100	56 400	174 900	94 200

Kilde: NILFs driftsgranskinger 2016

Når tallene varierer på en ulogisk måte kan forklaringen være at det er få og ulikt antall bruk i gruppene. Ved planlegging bør tallene tilpasses situasjonen på eget bruk.

Indekser

	Konsumprisindeksen (2015=100)	Prisindekser for jordbruket (2015 = 100)	
		Inntekter	Kostnader
		1997	69,9
1998	71,5	68	65
1999	73,2	66	65
2000	75,5	66	66
2001	77,7	67	68
2002	78,7	69	70
2003	80,7	70	72
2004	81,0	68	73
2005	82,3	69	74
2006	84,2	70	77
2007	84,8	74	78
2008	88,0	77	83
2009	89,9	82	90
2010	92,1	83	89
2011	93,3	87	91
2012	93,9	90	93
2013	95,9	93	96
2014	97,9	96	99
2015	100,0	100	100
2016	103,6	103	102
2017	105,5	103	104
August 2018	108,9		

Kilde: NIBIO Volum og prisindeksar

Kukontrollen 2017

	2017				Kg EKM	Kg kraftfôr pr 100 kg EKM
	Års- kyr per buskap	Mjølkk per årsku kg	Fett %	Pro- tein %		
Østfold	39,4	8 172	4,29	3,47	8 560	23
Akershus	35,7	7 633	4,31	3,48	7 999	25
Hedmark	26,2	7 586	4,31	3,46	7 933	28
Oppland	24,9	7 456	4,30	3,47	7 804	29
Buskerud	26,0	8 027	4,21	3,46	8 309	29
Vestfold	42,8	7 901	4,13	3,47	8 114	29
Telemark	23,5	7 376	4,30	3,45	7 705	27
Aust-Agder	22,9	7 394	4,31	3,40	7 700	28
Vest-Agder	22,0	7 507	4,23	3,40	7 743	28
Rogaland	30,3	7 841	4,27	3,43	8 163	31
Hordaland	20,6	7 808	4,27	3,44	8 133	32
Sogn og Fjordane	19,2	7 693	4,23	3,42	7 958	33
Møre og Romsdal	28,1	8 028	4,19	3,44	8 281	31
Sør-Trøndelag	28,5	7 902	4,27	3,42	8 207	30
Nord-Trøndelag	30,9	8 029	4,34	3,43	8 411	30
Nordland	27,3	7 752	4,30	3,42	8 079	32
Troms	22,4	7 712	4,21	3,43	7 955	33
Finnmark	29,6	8 073	4,28	3,43	8 391	35
Landet 2017	26,7	7 797	4,27	3,44	8 116	30
Landet 2016	26,3	7 805	4,33	3,47	8 252	29

Fôrregnskapet basert på FEM ble fra 2014 kuttet ut og erstattet med NorFor (regner i MJ). Nye beregninger av fôrforbruk er foreløpig bare brukt hos de som er med i Mjølkonomi (tidligere TINE Effektivitetsanalyse), og TINE har ingen statistikk hos disse for 2015. TINE kommer neppe til å ha fôrregnskap hos alle i framtida.

Kilde: Tine

Geitekontrollen 2017

	Års- geiter per buskap	Mjølkk per års- geit kg	Fett %	FEm kraftfôr per årsgeit	FEm kraftfôr per 100 kg mjølk	% mjølk prod. på beite
Hedmark	95,6	710	4,47	259	37	38,9
Oppland	108,3	637	4,29	233	37	38,3
Buskerud	123,5	700	4,55	255	36	31,8
Telemark	108,5	680	4,36	209	31	43,9
Rogaland	113,8	656	4,68	206	31	33,7
Hordaland	91,5	709	4,26	254	36	39,4
Sogn- og Fjordane	113,0	669	4,32	235	35	43,8
Møre og Romsdal	183,7	662	4,09	257	39	36,7
Nordland	124,6	693	4,46	284	41	27,4
Troms	128,7	686	4,34	252	37	27,8
Landet 2017	120,1	676	4,33	245	36	36,0
Landet 2016	116,9	711	4,21	250	35	39,4

Saukontrollen 2017

	Vinterfôra søyer (v.f.s) per buskap	Lam om hausten inkl. kopplam	Haut- veging, lammev. kg*)	Lamme- avdrått per para søye, kg **)	Lammetap i alt, %
Østfold	39	1,59	42,9	63,9	20,0
Akershus	51	1,64	40,8	59,9	18,5
Hedmark	68	1,66	43,5	67,0	15,0
Oppland	70	1,71	43,6	69,2	19,4
Buskerud	74	1,73	44,6	72,6	18,1
Vestfold	37	1,52	40,8	57,9	17,7
Telemark	53	1,74	43,1	69,0	19,7
Aust-Agder	51	1,61	40,8	62,3	18,3
Vest-Agder	44	1,66	41,4	62,5	19,6
Rogaland	74	1,69	43,2	67,4	18,4
Hordaland	42	1,73	44,3	71,1	18,8
Sogn og Fjordane	54	1,79	44,4	75,4	17,1
Møre og Romsdal	51	1,65	43,0	65,1	16,0
Sør-Trøndelag	80	1,61	42,5	63,2	21,5
Nord-Trøndelag	67	1,60	42,0	62,1	22,1
Nordland	98	1,58	45,5	65,5	18,4
Troms	98	1,65	46,6	70,2	24,3
Finnmark	86	1,52	45,0	62,5	21,4
Landet	65	1,68	43,7	67,7	19,1

*Korrigert høstvekt

**Korrigert

In-Gris 2017

	Antall årspurker per besetning	Kull per årspurke	Lev. født per kull	Dødfødt per kull	Avvent per kull	Døde til avven- ning %
Østfold	128	2,18	14,0	0,9	12,4	11,7
Akershus	239	2,21	14,2	1,2	12,2	14,2
Hedmark	127	2,21	14,3	1,1	12,3	13,5
Oppland	202	2,25	14,2	0,8	12,5	11,8
Buskerud	61	2,19	14,2	1,0	12,5	12,0
Vestfold	71	2,17	13,7	1,1	11,9	13,0
Telemark	117	2,20	13,7	1,0	11,6	15,8
Aust-Agder og Vest-Agder	279	2,23	13,1	0,9	11,4	12,4
Rogaland	143	2,21	13,6	1,2	12,1	11,3
Hordaland	72	2,17	13,8	1,2	12,1	11,6
Sogn og Fjordane	46	2,09	12,9	1,0	11,4	11,8
Møre og Romsdal	181	2,15	14,7	1,0	12,9	12,5
Trøndelag	79	2,16	13,6	1,1	12,0	12,3
Nordland	90	2,22	13,6	1,0	12,0	11,8
Troms og Finnmark	46	2,20	14,4	1,4	11,6	18,9

Kilde: Norsvin

Gjennomsnittsvæker for slakt

Vekt i kg	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Okse	293	298	301	309	316	318
Kvige	205	209	215	224	226	223
Ku	266	269	269	273	275	275
Hest	271	270	274			
Slaktegris	78	75	77	80	80	80
Purke	145	144	143	140	149	149
Kalv	118	121	122	124	124	123
Sau	32	32	32	33	33	32
Lam	19	18	19	19	19	18
Geit	20	19	20	21	21	21
Kje	7	7	8	7	8	7

Klassifisering av gris, 2017

Klasse	S	E	U	R	Prosent av total
	%	%	%	%	
Slaktevekt, kg					
Under 40,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
40,1– 45,0	0,4	0,1	0,1	1,5	0,2
45,1– 50,0	0,6	0,1	0,3	1,2	0,4
50,1– 55,0	1,1	0,2	0,4	1,5	0,7
55,1– 59,0	1,7	0,4	0,8	1,9	1,1
59,1– 61,0	1,3	0,4	0,6	0,8	0,8
61,1– 63,0	1,8	0,5	0,9	1,2	1,2
63,1– 65,0	2,3	0,8	1,2	1,9	1,6
65,1– 67,0	3,2	1,3	1,9	0,8	2,2
67,1– 69,0	4,1	1,9	2,5	0,8	3,0
69,1– 71,0	4,9	2,7	3,4	1,2	3,8
71,1– 73,0	6,3	4,1	4,8	0,8	5,2
73,1– 75,0	7,2	5,4	6,4	0,8	6,3
75,1– 77,0	8,7	7,4	7,8	0,4	8,1
77,1– 79,0	9,1	8,8	8,8	0,0	8,9
79,1– 81,0	9,4	10,3	9,6	1,5	9,8
81,1– 83,0	8,8	10,3	9,0	0,4	9,5
83,1– 85,0	7,5	9,9	7,5	0,4	8,7
85,1– 87,0	6,5	9,2	6,5	1,5	7,8
87,1– 89,0	4,7	7,2	4,5	0,4	5,9
89,1– 91,0	3,5	5,7	3,2	0,4	4,5
91,1– 95,0	3,9	6,9	3,2	1,5	5,3
95,1–100,0	2,1	3,8	1,8	0,4	2,9
100,1–106,0	0,1	1,6	0,8	1,2	1,2
Over 106,1	0,3	1,1	14,0	77,8	0,9
Total %	50,5	48,1	1,4	0,0	100,0

Kilde: Norsk Kjøtt Totalmarked

Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvikt), 2016

Klasse	E+		E		E-		U+		U		U-	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Okse	0,0	462	0,0	467	0,0	431	0,5	427	1,7	405	3,1	388
Kvige	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	306	0,4	283	1,6	280
Ku	0,0	-	0,0	187	0,0	564	0,0	460	0,1	429	0,3	416
Sau	0,0	50,5	0,1	50,8	0,1	47,4	1,0	45,7	3,1	43,6	6,3	41,1
Lam	0,0	23,0	0,0	25,2	0,1	25,4	0,8	24,4	3,9	22,8	9,8	21,4
Vær	0,2	58,0	1,0	62,8	1,5	58,7	3,9	56,8	9,7	53,0	11,8	49,6

**Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvikt), 2017
(forts.)**

Klasse	R+		R		R-		O+		O		O-	
	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg	%	Kg
Okse	4,6	369	5,1	347	7,3	344	23,5	335	41,5	304	10,3	259
Kvige	4,8	267	8,2	255	7,9	244	12,7	241	27,2	230	22,8	204
Ku	1,1	397	2,0	373	2,8	354	5,8	333	14,1	308	20,2	283
Sau	19,1	37,3	22,1	33,2	16,4	29,9	13,9	27,0	8,4	24,6	4,9	23,1
Lam	27,8	19,9	26,8	18,1	14,2	16,4	9,3	14,4	4,7	12,2	1,6	10,6
Vær	23,7	45,4	18,8	37,9	13,9	33,9	8,1	30,8	4,6	27,0	1,9	26,1

**Klassevis fordeling av storfe, sau og lam (antallsprosent og gjennomsnittsvikt), 2017
(forts.)**

Klasse	P+		P		P-	
	%	kg	%	kg	%	kg
Okse	1,9	213	0,5	169	0,1	114
Kvige	10,6	180	3,5	157	0,4	124
Ku	26,8	261	23,	234	3,8	208
Sau	3,0	21,7	1,7	19,8	0,4	17,3
Lam	0,7	9,2	0,3	7,9	0,1	6,7
Vær	0,8	25,6	0,6	22,0	0,2	21,0

Kilde: Norsk Kjøtt Totalmarked

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Om NIBIO

Instituttet forsker og leverer kunnskap om mat- og plante-produksjon, miljø, kart, arealbruk, genressurser, skog, foretaks-, nærings- og samfunnsøkonomi.

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO) ble opprettet 1. juli 2015 som en fusjon av Bioforsk, Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) og Norsk institutt for skog og landskap.

Bioøkonomi baserer seg på utnyttelse og forvaltning av biologiske ressurser fra jord og hav, fremfor en fossil økonomi som er basert på kull, olje og gass. NIBIO skal være nasjonalt ledende for utvikling av kunnskap om bioøkonomi.

Gjennom forskning og kunnskapsproduksjon skal instituttet bidra til matsikkerhet, bærekraftig ressursforvaltning, innovasjon og verdiskaping innenfor verdikjedene for mat, skog og andre biobaserte næringer. Instituttet skal levere forskning, forvaltningsstøtte og kunnskap til anvendelse i nasjonal beredskap, forvaltning, næringsliv og samfunnet for øvrig.

NIBIO er eid av Landbruks- og matdepartementet som et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter og eget styre. Hovedkontoret er på Ås. Instituttet har flere regionale enheter og et avdelingskontor i Oslo.